

Funktionspræster i Danmark

En kortlægning

Funktionspræster i Danmark

En kortlægning

*Lene Kühle, Henrik Reintoft Christensen, Stig Asboe, Signe Bønlykke
Dollerup, Anette Damgaard, Kirstine Løvstad Brodersen og Christina
Rehanna Kjær Flyvholm*

*Funktionspræster i Danmark
- En kortlægning*

Copyright forfatterne, 2015

*Forsidebilleder er copyright fotograferne og institutionerne:
Københavns fængsler
Horsens statsfængsel
Rigshospitalet
Aarhus Universitetshospital
Forsvaret (Forsvarskommandoen, Leif Ernst og Steen H. Nielsen)
Aarhus Universitet (Lars Kruse)
Københavns Universitet (Heine Pedersen)
Folkekirkens logo og Folkekirkens Udviklings- og Videncenters logo*

*Print: SUN-TRYK, Fællestrykkeriet AU
ISBN: 978-87-92829-36-8
978-87-7507-374-0 (e-udgave)
DOI: 10.7146/aul.138.122*

Indholdsfortegnelse

Kap 1 Folkekirken under forandring?	1
Funktionspræster: Hvad kan de sige os om samfundet?	3
Begrebsafklaring: kortlægning af begrebsbrug	6
Metode	18
Rapportens struktur	20
Kap 2 De økonomiske rammer: Sær- og sognepræster	22
Statens økonomiske bidrag til sognepræstestillinger	22
Folkekirkens indre sammenhæng	23
Folkekirken og statens historiske bånd	24
De frie folkekirkelige organisationer: ‘Lad 1000 blomster blomstre’	24
De forskellige typer af særpræster	25
Hvem dækker funktionspræsternes omkostninger?	29
Folkekirkens særpræster	30
Kap 3 Funktionspræsterne som specialpræster	32
Præster i sundhedssektoren	32
Arresthus- og fængselspræster	35
Værnspræster	37
Andre specialpræster	39
Konklusion	41
Kap 4 Præster i Sundhedssektoren	43
Særlige kendetegn	44
Profil	44
Dagligdagen	46
Finansiering	49
Kap 5 Arresthus- og fængselspræster	53
Særlige kendetegn	54
Profil	54
Dagligdagen	56
Finansiering	58
Kap 6 Værnspræster	61

Særlige kendetegn.....	62
Profil	62
Dagligdagen	64
Finansiering.....	67
Kap 7 Initiativpræster	68
Særlige kendetegn.....	70
Profil	71
Dagligdagen	73
Finansiering.....	75
Kap 8 At være funktionspræst	79
Karriereveje for funktionspræster	79
Finansiering og kvoter	81
Forskelle og ligheder i profil og dagligdag.....	82
Forskelle og ligheder i mødet med brugerne	84
Tendenser.....	85
Trivsel	86
Kap 9 Samfundets funktionspræster?	90
Udviklingen i antal funktionspræster	90
Hvilken betydning har præsternes arbejde?	91
Funktionspræsternes eget syn på hvad de gør.....	93
Funktionspræsternes oplevelse af institutionens forventninger	95
Case: Præstens arbejde set fra kontoret ved siden af: Sygeplejersker om sygehuspræster	95
Har samfundets behov for funktionspræster?	104
Litteraturliste:.....	107
Lovgivning, betænkninger, årsrapporter	109
Appendiks 1: Liste over interviewpersoner	110
Appendiks 2: Kodebøger	111
Appendiks 2.1: Kodebog for præster inden for sundhedssektoren	111
Appendiks 2.2: Kodebog for præster inden for kriminalforsorgen.....	163
Appendiks 2.3: Kodebog for præster i forsvaret.....	193
Appendiks 2.4: Kodebog for Initiativpræster	210

Overzicht over tabeller

Tabel 1: Oversigt over stifternes information om særlige præster (opdateret 1.4 2015)	10
Tabel 2: Oversigt over betænkninger	12
Tabel 3: Stillinger der er blevet betegnet som funktionspræstestillinger	15
Tabel 4: Antal fællesfondsstillinger (årsværk).....	25
Tabel 5: oversigt over fællesfondspræsteårsværk pr. 1. januar 2015.....	26
Tabel 6: Oversigt over lokalfinansierede stillinger (årsværk).....	27
Tabel 7: Sammenskrivning af forslag til funktionsbeskrivelse.....	33
Tabel 8: Stillingsbeskrivelser for fængsels- og arresthuspræster.....	36
Tabel 9: Opgaver under Internationale Operationer (INTOPS)	38
Tabel 10: Studenterpræsternes arbejdsopgaver.....	39
Tabel 11: Korshærspræstens arbejdsopgaver.....	40
Tabel 12: Aktiviteter pr. måned (minimum-maksimum og medianværdier)	48
Tabel 13: Bidragydere til aktiviteter og faciliteter i sundhedssektoren	49
Tabel 14: Oversigt over månedlige aktiviteter blandt fængsels- og arresthuspræster	57
Tabel 15: Bidragydere til aktiviteter og faciliteter blandt arresthus- og fængselspræster.....	59
Tabel 16: Oversigt over månedlige aktiviteter blandt initiativpræster.....	74
Tabel 17: Bidragydere til aktiviteter og faciliteter blandt initiativpræster	76
Tabel 18: Præsternes profil på tværs af område.....	82
Tabel 19: Præsternes dagligdag på tværs af område	83
Tabel 20: Andelen af præster som finder følgende vigtigt/meget vigtigt for at etablere kontakt	84
Tabel 21: Religiøse tendenser blandt de mennesker præsten møder	85
Tabel 22: Trivsel blandt funktionspræster	87
Tabel 23: ”Jeg savner en tydeligere ledelsesstruktur”	87
Tabel 24: ”Den måde, som folkekirken er organiseret på, gør det let at være institutionspræst”.....	88
Tabel 25: Oversigt over udviklingen af antal funktionspræster 1971-2015.....	90
Tabel 26: Forventninger til præsternes viden om religion generelt (pct. enige).....	95

Overzicht over figurer

Figur 1: Antal avisartikler med begreberne funktionspræst, særpræst og specialpræst, 1992-2014.....	7
Figur 2: Kendetegn for særpræster, specialpræster og funktionspræster	16
Figur 3: Antal år mellem første ansættelse som præst og nuværende ansættelse	46
Figur 4: Fordelingen af kvoter inden for sundhedssektoren	49
Figur 5: Oversigt over forhold på institutioner inden for sundhedssektoren	50
Figur 6: Oversigt over sognepræstekvoter inden for sundhedssektoren	51
Figur 7: Antal år mellem første ansættelse som præst og nuværende ansættelse	55
Figur 8: Kvoter på stillinger som arresthus- og fængselspræst.....	58
Figur 9: Antal år mellem første ansættelse som præst og nuværende	63
Figur 10: Antal år mellem første ansættelse som præst og nuværende	71
Figur 11: Finansiering og kvoter blandt initiativpræster.....	76
Figur 12: Karriere kredsløb for funktionspræster	80

Forord

Denne rapport er finansieret af Folkekirkens Videnspulje. Folkekirkens Videnspulje udlyste i maj 2013 midler til en kortlægning af funktions- og særpræsters antal, opgaver og effekt ([Opslag 2013](#)).

Det skal nævnes, at selvom begrebet funktionspræster også vil kunne benyttes i forhold til præster inden for andre trossamfund, så er målgruppen for denne rapport folkekirkelige funktionspræster.

Rapporten er udarbejdet i perioden marts 2014 – marts 2015 af forskere og studerende tilknyttet Center for Samtidsreligion, Institut for Kultur og Samfund, Aarhus Universitet.

Lektor Lene Kühle og adjunkt Henrik Reintoft Christensen har været ansvarlige for undersøgelsesdesignet. Forskningsassistent Sivert Urstad har været ansat primært til at bistå med udarbejdelsen af spørgeskemaundersøgelsen. Store dele af dataindsamlingen, især individuelle interviews og fokusgruppeinterviews, har været udført af Signe Bønløkke Dollerup, Anette Damgaard, Stig Asboe, Mille Holm, Sanne Hansen, Kirstine Løvstad Brodersen, Christina Rehanna Kjær Flyvholm, Anna Sønnichsen og Rikke Bach, som har været ansat som studentermedhjælpere. Anette Damgaard, Astrid Lyhne, Line Rask, Nikolaj Holme Hansen, Mille Holm og Sanne Hansen har bidraget til undersøgelsens gennemførelse i forbindelse med undervisningsforløb.

Rapporten er skrevet i fællesskab af Lene Kühle, Henrik Reintoft Christensen, Stig Asboe, Signe Bønløkke Dollerup, Anette Damgaard, Kirstine Løvstad Brodersen og Christina Rehanna Kjær Flyvholm, således at Lene Kühle er den primært ansvarlige for kapitlerne 1-3; Anette Damgaard og Stig Asboe (kap 4), Henrik Reintoft Christensen (kap 5), Stig Asboe (kap 6) og Signe Bønløkke (kap 7) er primære forfattere på hvert sit kapitel 4-7 med bidrag af Lene Kühle og Henrik Reintoft Christensen. Henrik Reintoft Christensen og Lene Kühle er de primært ansvarlige for kapitlerne 8 og 9. Kirstine Løvstad Brodersen, og Christina Rehanna Kjær Flyvholm er de primært ansvarlige for afsnittet om sygeplejersker i kapitel 9. Bente Kejser har ydet en kærkommen og værdifuld indsats som korrekturlæser.

Ud over gruppen af motiverede og engagerede studerende har vi også haft vigtige og frugtbare diskussioner med en række kolleger. Særlig tak til Lars Ahlin, Ulla Schmidt, Marie Vejrup Nielsen og Kirstine Helboe Johansen for indspark, refleksioner og ideer. Mange tak til formænd og medlemmer af PRIS, fængsels- og arresthuspræsternes forening, særprovster i Forsvaret og i sundhedssektoren, medarbejdere ved TPC og ansatte i stiftsadministrationerne for informationer og svar på mange spørgsmål om funktionspræsternes virke og ansættelser. En særlig tak til Asger Gewecke, Stiftskontorchef i Fyens Stift, Dorte Sørensen, provst for sygehuspræsterne i Region Midtjylland, og hærprovst Thomas Hansen Beck for hjælp i forbindelse med udformningen af spørgeskemaet. Sidst, men ikke mindst, en stor tak til alle de præster og sygeplejersker, der har taget sig tid til at besvare alle vores spørgsmål og bistået ved kortlægningen af funktionspræster i Danmark.

Lene Kühle og Henrik Reintoft Christensen
Aarhus, 20. maj 2015

Kap 1 Folkekirken under forandring?

Folkekirken er under forandring. Der er inden for de sidste årtier opstået en række nye aktivitetsmønstre inden for folkekirken: Spaghettigudstjenester, natkirkeandagter, fyraftensgudstjenester, pilgrimsvandringer og babysalmesang er blot nogle af de mange nye tiltag, som har vundet frem (Nielsen 2009). Disse aktiviteter er tegn på, at folkekirken langt fra er en statisk størrelse, men at der er mange forsøg på nytænkning og fornyelse og på at komme i øjenhøjde med danskernes dagligdag og åndelige søgen. Initiativerne begynder typisk som græsrodsinitiativer, men i det omfang, der følges op med en eller anden form for institutionel støtte, indoptages de i den officielle kirkelige struktur. Ofte er det den almindelige sognepræst eller en sognemedhjælper, som står for disse nye initiativer, men i nogle tilfælde oprettes særlige præste- eller sognemedhjælperstillinger. Der er fx i 2015 tre pilgrimspræster, syv natkirkepræster og to præster for åndeligt søgende. Etableringen af disse præstestillinger som 'profilpræster', der betjener særlige, ofte flygtige, menigheder, 'profilmenigheder', peger på nogle grundlæggende ændringer, der sker i folkekirken i dag. "Folkekirken står midt i en ganske markant menighedsmæssig transformation", som lektor i praktisk teologi ved Københavns Universitet, Hans Raun Iversen, udtrykker det: "Mens der i 1970'erne blev eksperimenteret med gudstjenesteformer for at komme folk i møde, er det menighedsformerne, der arbejdes med i dag" (2013: 63). Profilpræsterne, der ikke forsøger at være der for alle, men rendyrker en særlig teologisk profil, er centrale aktører i denne forandringsproces.

I modsætning til disse initiativer er eksistensen af præster med opgaver i forhold til særlige institutioner eller særlige befolkningsgrupper langt fra en ny ting. Der har været fængselspræster, hospitalspræster og værnpræster langt tilbage i tiden. Eksistensen af sådanne 'institutionspræster' er heller ikke en hidtil ubemærket ting. Fængselspræster, hospitalspræster og værnpræster deler ofte ud af deres erfaringer i avisartikler og i foredrag. Der har dog i de sidste årtier været en bevidsthed om, at disse typer præster er mere efterspurgt end nogensinde. I betænkning 1327 fra 1996 understreges det således, at "Erfaringerne fra de senere år viser, at nye behov for præstestillinger i højere grad end tidligere er opstået inden for særpræsteområdet" (s. 99). Og i betænkning 1544 fra 2014 påpeges det, at

Der er imidlertid, især i løbet af de seneste ca. 40 år, i stigende omfang opstået behov for præstelig betjening af menigheder, som er defineret ud fra særlige grupper, f.eks. studerende, eller i forhold til institutioner som f.eks. hospitaler og fængsler (s. 26).

Ifølge *Årsrapport for Fællesfonden 2004* er antallet af specialpræstestillinger således "i løbet af 1980'erne og 1990'erne blevet forøget med ca. 200. Det er delvis blevet finansieret ved øgede bevillinger fra staten på finansloven og delvis ved ændring af forholdet mellem de dele af præstelønninger, som betales af henholdsvis staten og folkekirken (byrdefordelingen)" (Fællesfonden 2005: 7).

Den danske folkekirke er en meget lokalorienteret kirke. For folkekirkens teologiske selvforståelse er menigheden det centrale fællesskab, "som samles om forkyndelsen af evangeliet og om dåb og nadver" (Betænkning 1544 2014: 25). I folkekirken har menigheden, dvs. det lokale kristne fællesskab, normalt defineret sin ramme geografisk, nemlig i sognet. Det har siden 1855 været muligt at blive tilknyttet et andet sogn end det sogn, hvor man bor, ved at løse sognebånd. Men grundidéen er, at man hører til der, hvor man bor, dvs. i den lokale sognemenighed.

Forståelsen af menigheden og sognet som det centrale har udmøntet sig i, at folkekirken i forhold til andre – også protestantiske – kirker både i Danmark og i udlandet har en særdeles velorganiseret struktur på de lokale niveauer, dvs. sognet, hvor demokratisk valgte menighedsråd og præster har stor frihed til at fastlægge, hvordan de forvalter deres embede og sætter rammerne. Strukturen bliver tiltagende svag, jo længere væk man kommer fra det lokale. Det er sigende for folkekirken, at ledelsen på nationalt plan varetages af en politiker, kirkeministeren.

Folkekirken består altså af en samling af sognekirker. De enkelte menigheder i folkekirken kan egentlig – som der står i Betænkning 1544 *Om folkekirkens styre* – betragtes som “individuelle evangelisk-lutherske menigheder” (Betænkning 1544 2014: 27). I betænkningen tilføjes det dog med det samme, at det ikke betyder, at der “i Danmark er ca. 2.200 helt selvstændige folkekirker”, idet de lokale kirker forenes gennem en fælles ramme, en fælles kirkeordning.

Pointen her er imidlertid, at det er et vigtigt element i folkekirkens selvforståelse, at præster inden for den danske folkekirke først og fremmest er sognepræster. Etableringen af stillinger som ‘profilpræst’ eller som institutionspræst piler derfor ved et vigtigt element i folkekirkens selvforståelse, fordi tilknytningen til sogn og menighed ikke er en given ting.

Til en artikel til hjemmesiden for Fyens Stift udtaler Præsteforeningens formand Per Bucholdt Andreasen, at ”Samfundets udvikling har betydet, at den oprindelige præstegerning er blevet oplødt.” 1/3 af præsterne i Tyskland er funktionspræster, og det samme kan også blive tilfældet i Danmark.” (Andreasen 2012).

Bevidstheden om, at de forandringsprocesser, der foregår i folkekirken, ikke bare er krusninger på overfladen, men trækker spor langt ind i folkekirkens selvforståelse, kommer også, men lidt mere forsigtigt frem i forbindelse med brugen af ordet ‘fortsat’ i en etablering af, hvad folkekirken er for en størrelse i Betænkning 1544: sognet er “*fortsat* [...] den grundlæggende enhed i folkekirken” (1544/2014: 20; kursivering tilføjet).

Denne rapport handler om funktionspræsterne i folkekirken. Begrebet funktionspræster vil referere til institutionspræster, men også andre typer af præster som værnpræster og beredskabspræster, som fungerer som præster i forskellige sektorer i samfundet. Begrebet funktionspræster står *begrebsmæssigt* i modsætning til profilpræsterne. Funktionspræsternes arbejde foregår normalt uden for folkekirkens fysiske rammer, mens profilpræsternes arbejde typisk foregår inden for en folkekirkelig kontekst. Funktionspræsternes arbejde er på denne måde ‘udadrettet’, hvor profilpræsternes arbejde er ‘indadvendt’. Funktionspræsternes arbejde handler om det bidrag, som folkekirken kan yde i andre samfundsmæssige systemer, mens profilpræsternes mål er at udvikle den folkekirkelige teologi og praksis. I virkelighedens verden fremstår profilpræsten og funktionspræsten imidlertid ofte i kombination, og selvom både funktionspræsterne og profilpræsterne begrebsmæssigt adskiller sig fra den almindelige sognepræst, så kan sognepræsters arbejdsområder i praksis have både profilpræstelige og funktionspræstelige aspekter. Det er sjældent, at man har betragtet disse meget forskellige former for præster i relation til hinanden, og som der redegøres for i afsnit 1.3 Begrebsafklaring, har diskussionerne været vanskeliggjort af, at begreberne har været brugt på meget forskellig vis, og at der ikke har været etableret en fælles sprogbrug. Et af denne rapports mål er at bidrage til en begrebsafklaring.

Formålet med rapporten er at kortlægge et område, hvor den viden, der har været tilgængelig, har været fragmentarisk og usystematisk. Udfordringerne med at indsamle materialet har, som der redegøres for i afsnit 1.4 Metode, heller ikke været ubetydelige. Fordi de forskellige præster arbejder på så forskellige felter, og fordi funktionspræsterne i høj grad har været et felt, hvor folkekirkens grundlæggende tendens til at prioritere lokale løsninger sammen med den vægt, der er på, at præsten selv udfylder sin stilling, har rammerne omkring funktionspræster udviklet sig meget forskelligt. En meget konkret målsætning for rapporten er derfor at få overblik over antallet af funktionspræster, deres opgaver, ansættelsesforhold og selvforståelse.

Grundpåstanden i denne rapport er, at det er nyttigt at forsøge at betragte funktionspræsterne samlet. På trods af de store forskelle, der er mellem funktionspræsterne, er der nemlig også nogle ligheder. Øvelsen med at bringe de forskelligartede funktionspræster sammen er todelt. For det første har den til formål at bistå folkekirken med at reflektere over de forandringsprocesser, som den gennemgår i øjeblikket. Men for det andet ønsker rapporten her også at bidrage til en samfundsmæssig debat om, hvilken rolle folkekirken – og religion mere generelt – skal have i det danske samfund.

Funktionspræster: Hvad kan de sige os om samfundet?

Funktionspræster, herunder især institutionspræster, er ikke en ny ting. Tværtimod kender man til funktionspræster langt tilbage i historien. Værnspræster indgød soldaterne mod, når krigen stod for. Fængselspræsten bidrog til den moralske styrkelse af fangerne. Med udviklingen af et moderne samfund blev mange af præstens opgaver overtaget af andre professioner. Psykologer, socialrådgivere, lærere og bibliotekarer udførte nu mange af de opgaver, som tidligere havde været præstens. Det ændrede også fængselspræstens arbejdsvilkår og byrde, da gudstjenestetvungen for de indsatte i fængslerne blev afskaffet i 1933.

Forventningen var derfor, at institutionspræsterne nok med tiden ville forsvinde i takt med, at danskerne blev mere og mere sekulariserede. Forskningen har imidlertid inden for de seneste årtier revideret forståelsen af, hvilken rolle religion har i moderne samfund, og en ny forskningsdagsorden, der lægger vægt på at få øje på og forstå religion, når den optræder uden for de traditionelle religiøse institutioner og organisationer, er vokset frem.

Differentiering, deprivatisering og postsekulære samfund

Sekulariseringsteorien kendes bl.a. fra Peter Berger. Berger beskrev i slutningen 1960'erne sekulariseringen som en proces, hvorigennem sektorer i samfundet og kulturen ikke længere domineres af religiøse institutioner og symboler (1967: 107). Religionens (eller måske rettere kristendommens) vigende dominans i samfundsmæssige sektorer medfører ifølge Berger, at mennesker i deres dagligdag konfronteres med mange forskellige religiøse og ikke-religiøse verdensforståelser. Denne pluralisme medfører ifølge Berger yderligere sekularisering, idet religionen har mistet sin status som 'taken-for-granted' (138). Folks tilslutning til religiøse sandheder kan ikke længere tages for givet, men er noget, som tilbydes på et religiøst marked, og organiseringen af dette medfører en rationalisering af de religiøse organisationer, som kan fremme sekulariseringen yderligere. Denne forståelse af sekulariseringen dominerede forskningsagendaen i ca. 30 år, men flere og flere, herunder Berger selv, begyndte at stille spørgsmålstejn ved, om sekulariseringsteoriernes forståelse af religionens rolle i et moderne samfund nu

også var præcis. I 1999 annoncerer han således, at han har taget fejl: “the world today is as furiously religious as it ever was” (1999: 2). Over for sekulariseringsteoriene stiller han derfor en desekulariseringsteori (9).

Opgøret med simplistiske sekulariseringsteorier var imidlertid allerede på vej fra 1980'erne op til midten af 1990'erne, hvor bl.a. den canadiske religionssociolog Peter Beyer i bogen *Religion and Globalization*, præsenterer en måde at forstå religionens tilstedeværelse på i det politiske felt. Med udgangspunkt i den tyske sociolog Niklas Luhmanns systemteori benytter han begreber om funktion (‘det som fx religion gør i sit eget system’) og ydelse (‘det som religion kan gøre i andre systemer’) til at forstå, hvordan religion i et differentieret samfund alligevel kan bidrage til løsningen af problemer i andre systemer. En anden forsker, der i midten af 1990'erne forsøgte at kvalificere sekulariseringens konsekvenser på en ny måde, var den spanske religionssociolog José Casanova. I bogen *Public Religions* fra 1994 hævder José Casanova, at begrebet sekularisering egentlig dækker over tre forskellige processer: Differentiering, religiøs tilbagegang og ’privatisering’, hvormed Casanova mener en marginalisering af religionens rolle i det offentlige rum, således at religionen kun forefindes i privatsfæren. Ifølge Casanova er det kun den del af sekulariseringsteorien, der vedrører differentiering, der holder (1994: 212). Differentieringen vil ifølge Casanova kunne lede til religiøs tilbagegang i det omfang, religioner bekæmper differentieringen, fremfor at forholde sig til den. Ligeledes er ’privatisering’, dvs. religionens forskydning til privatsfæren, ikke en nødvendig udvikling. Casanova beskriver det tværtimod som et valg. Han benytter derudover termen deprivatisering til at beskrive, hvordan religioner kan genvinde en position i det offentlige rum bl.a. som forsvarer af livsverden (med Jürgen Habermas’ begreb) og som kritikere af staten eller markedet (228). Casanova ser også potentialer i religionernes evne til at formulere ‘the common good’.

Casanova fremhæver religionernes egen villighed til at komme på banen med visioner for samfundet. Andre forskere lægger vægt på, hvordan det i lige så høj grad handler om, hvordan samfundsmæssige institutioner åbner sig for religion. Den belgiske religionssociolog Liliane Voyé fremhæver med udgangspunkt i den tyske sociolog Niklas Luhmanns teori etikken som et område, hvor

the religious field may play a role outside its own realm when it can offer to another field a service that the latter is unable to produce by itself. The radical functional differentiation is then shaken, and religious thinking may regain some influence on the orientations of society (1999: 278).

Den engelske religionssociolog Grace Davie har en helt tilsvarende pointe, når hun peger på, hvordan religiøse, politiske og moralske overvejelser væves sammen i sundhedssystemets dilemmaer (2007: 228-30). Davie ser det som en udfordring af de institutionelle specialiseringer, som er så karakteristiske for moderniteten. Andre, fx Habermas fastholder differentieringen som et grundvilkår, men er enig i, at religionen har en ny rolle i det, han betegner som et post-sekulært samfund. Post-sekulære samfund er “societies, [where] religion maintains a public influence and relevance, while the secularist certainty that religion will disappear worldwide in the course of modernisation is losing ground”(Habermas 2008) og altså samfund, hvor religion, hvad enten den er konfessionelt forstået eller i form af spiritualitet, kan bringes mere i spil end tidligere.

Funktionspræster og de religiøse minoriteter

Funktionspræster er ikke noget, der kun findes i lutherske sammenhænge. I lande, hvor størstedelen af befolkningen er katolikker, findes der også funktionspræster, og i disse sammenhænge er det de protestantiske kirker, som står på sidelinjen (Griera & Clot-Garrel 2015). I engelsktalende sammenhænge benyttes betegnelsen *chaplain* som betegnelse for religiøse eksperter inden for alle religioner, og som udfører arbejde svarende til funktionspræster. En *chaplain* kan således betegne en værnpræst såvel som en fængselsimam eller en hospitalsbrahmin.

I Danmark er også trossamfund uden for folkekirken involveret i arbejde svarende til det, som folkekirkens funktionspræster udfører. Den katolske kirke yder således katolsk fængsels sjælesorg, som dog langt fra har det omfang og den indlejring i kriminalforsorgen som den sjælesorg, som funktionspræster ansat i folkekirken yder. Kriminalforsorgen har haft fængselsimamer siden 2002, og i 2007 ansatte Rigshospitalet en sygehusimam. Dette ændrer dog ikke ved, at funktionspræster ansat af folkekirken udgør langt den største gruppe af '*chaplains*'.

Selvom der i de senere år i stigende grad er blevet ansat *chaplains* med meget forskelligartet religiøs baggrund, er langt de fleste funktionspræster i England knyttet til Den anglikanske kirke. En undersøgelse af religion i engelske og walisiske fængsler foretaget af den britiske religionssociolog James A. Beckford peger på, at en stor del af de anglikanske funktionspræsters arbejdsopgaver drejer sig om indsatte med et andet religiøst tilhørsforhold end Den anglikanske kirke. Beckford benytter begreberne støtte ('*facilitation*') og mægling ('*brokerage*') som betegnelse for denne del af de britiske funktionspræsters arbejde. Med begrebet '*facilitation*' mener Beckford, at fængselspræsten hjælper indsatte med anden religiøs baggrund med at skaffe fx koraner eller lokaler til bøn, mens han bruger betegnelsen '*brokerage*', når præsten fungerer som mediator fx mellem de indsatte og fængselsledelsen eller et trossamfund (Beckford 1999, 2007; Beckford & Gilliat-Ray 1998). Begreberne '*facilitation*' og '*brokerage*' har vist sig anvendelige ikke alene i britiske fængsler, men også som beskrivelse af håndtering af minoritetsreligion i norske og danske fængsler (Furseth & Kühle 2011).

I undersøgelser af funktionspræster i andre institutioner, fx Wendy Cadges undersøgelse af amerikanske hospitaler (2012) og Joanne Benham Rennicks undersøgelse af religion i det canadiske militær (2011), synes '*facilitation*' og '*brokerage*' ikke at spille så stor en rolle, delvist fordi der i disse institutioner faktisk er '*chaplains*' fra flere religioner, men også fordi det ikke så meget er religion i nogen konfessionel betydning, der er på spil, men snarere en mere diffust defineret spiritualitet, som overskrider grænserne mellem forskellige religioner.

Det er et endnu ubesvaret spørgsmål, hvad der er de afgørende mekanismer, der bestemmer, hvordan religion fremtræder i en bestemt institutionel kontekst: Er det lovgivningen, demografien, institutionernes generelle og specifikke mål og struktur, der er de afgørende faktorer (jf. Cadge 2012:199)? Det er givetvis en blanding, hvor også det religiøse bagtæppe samt teologiske forståelser af bl.a. præsteembedet spiller ind.

Den danske undtagelse

Göran Gustafsson fra Sverige var i midten af 1980'erne leder af en sammenlignende undersøgelse af religiøs forandring i de nordiske lande 1930-1980. De nordiske lande fremstår ens på en række områder med lutherske folkekirker og relativt religiøst homogene velfærdsstater, men Gustafssons projekt pegede

på en række forskelle på det religiøse og kirkelige område. Danmark blev flere gange fremhævet som en undtagelse: Bl.a. var der i Danmark i mindre grad end de andre lande en udvikling i retning af, at folkekirken fik større autonomi. På det område, som undersøgelsen betegnede som en uddifferentiering af præstefunktionen, dvs. etableringen af, hvad man kunne kalde, og hvad folk til forskellige tider og steder har kaldt institutions-, sær-, funktions- eller specialpræster, synes dette at være mindre udbredt i Danmark end i de andre nordiske lande. Det var ikke sådan, at denne type præster ikke fandtes: Der var fx enkelte fængselspræster, sygehuspræster og studenterpræster (fra 1965) (Riis 1985: 39), ligesom der var faste værnspovster og værnpræster af reserven (Riis 1985: 32). Men dette havde ikke det samme omfang som i de øvrige nordiske lande, og det var ikke særlig systematiseret. Riis understreger, at centrale aspekter er, at der ikke er sket nogen specialisering af præstegerningen, og at de funktionspræster, der er, på ingen måde betyder et brud med den gængse sognestruktur (ibid.).

Siden 1985, hvor Riis skriver, har der imidlertid været et voksende pres for, at man specialiserer sig. Sygehuse er blevet sammenlagt og er nu ofte så store enheder, at det er helt umuligt for en sognepræst under rådighedsordningen at stå for den gejstlige betjening. Derudover bliver præster inviteret indenfor i hospicer og palliative teams. Forsvaret er engageret i internationale operationer i et hidtil ukendt omfang med deraf følgende forandringer i præstens rolle. Men derudover er der også kommet et øget pres på den almindelige sognepræst, som har fået en bredere vifte af opgaver og forventes at gå til disse med stor professionalisme. En naturlig konsekvens er, som det påpeges af Steen Marqvard Rasmussen i et nummer i skriftserien af Perspektiv på folkekirken med titlen *Præsten som generalist og specialist*, en vis specialisering, dvs. ”At man fastholder bredden i præstearbejdet, men ikke forventer, at den enkelte præst kan løfte den samlede vifte af opgaver. Dette vil indebære et samarbejde og en vis arbejdsdeling mellem præsterne (Marqvard 2009: 9). Dette kan lyde helt ukontroversielt, men piller, som Marqvard Rasmussen påpeger, ved grundelementer i folkekirkens forestilling om ”den klassiske ”almenpraktiserende” sognepræst ” (ibid).

En stor stigning i antallet af specialiserede præster er derfor tegn på en virkelig stor forandring for folkekirken. Men det vil også repræsentere en forandring i kirke-stat-forholdet og for den rolle, som religion spiller i det danske samfund. Hvor mange af denne type præster er der? Hvor er de ansat? Og er der kommet flere af dem? Man skulle tro, at ovenstående spørgsmål skulle være relativt nemme at besvare. Men det viser sig vanskeligere, end man skulle tro.

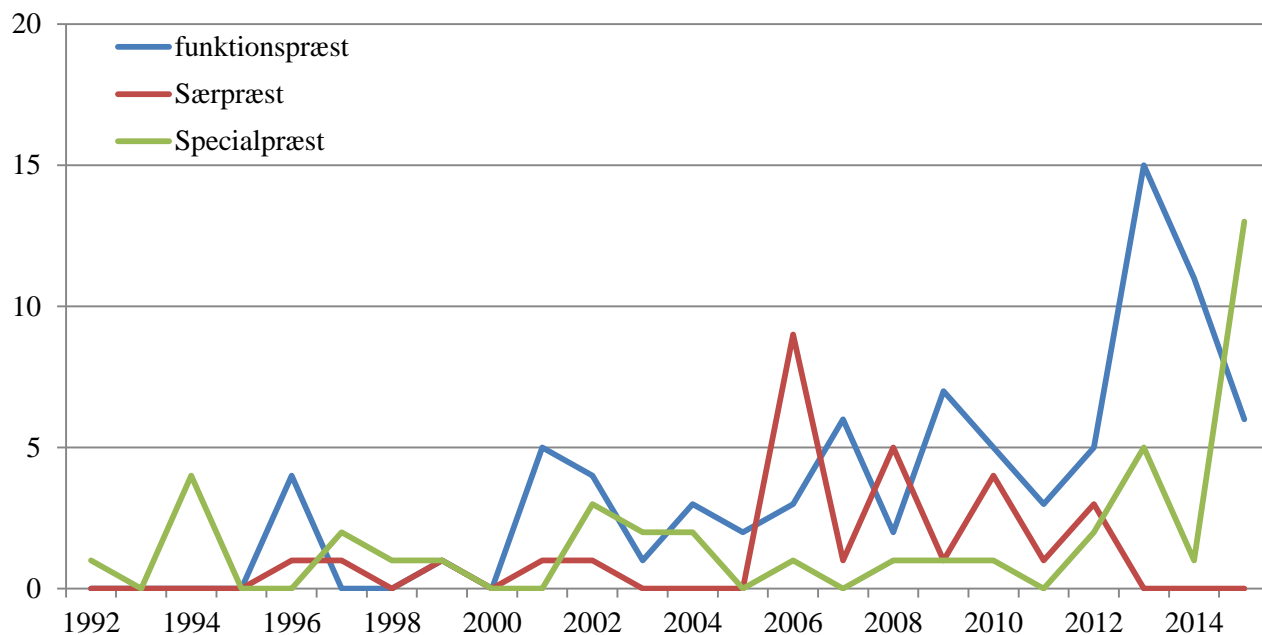
Begrebsafklaring: kortlægning af begrebsbrug

Denne rapport præsenterer resultaterne af en kortlægning af funktionspræster. Men hvad menes der egentlig med funktionspræster? Og er en funktionspræst det samme som en specialpræst eller en særpræst? Det er tydeligt, at der ikke har været en entydig og konsistent brug af begreberne, og et vigtigt mål med dette afsnit er derfor at komme med forslag til en begrebsafklaring. Vi vil også kigge lidt nærmere på, hvilke begreber og forståelser, der er blevet brugt til at beskrive den gruppe af præster, som vi i denne rapport kalder funktionspræster. Afsnittet begynder med en undersøgende del, hvor brugen af tre begreber kortlægges gennem en undersøgelse af brugen i medierne, på stifternes hjemmesider og i lovgivningen. Dernæst følger et forslag til en afgrænsning af begreberne funktionspræst, særpræst og specialpræst.

Brug af begrebet i medierne

Medierne har generelt en stor interesse for præster med særlige opgaver eller funktioner. Der er således mange artikler om værnspæster, fængselspræster, gadepæster osv., men det er ikke så ofte, at historierne følges op med anvendelse af de bredere begreber særpræst, specialpræst eller funktionspræst.

Figur 1: Antal avisartikler med begreberne funktionspræst, særpræst og specialpræst, 1992-2014.

Materiale indsamlet gennem Infomedia 1/3 2015

I figur 1 ses en oversigt over brugen af begreberne i lokale og landsdækkende aviser siden begyndelsen af 1990'erne. Da tabellen bygger på små tal, kan der være meget store afvigelser fra år til år. Det store opsving i brugen af begrebet specialpræst i 2015 skyldes fx, at Kristelig Dagblad kørte en historie om væksten i 'specialpræster', som også blev opfanget af andre medier. Det ses, at siden 1996 har alle tre begreber været brugt i medierne. Siden 2009 har begrebet funktionspræst været det foretrukne, dog undtaget 2015, hvor en række forbundne artikler benytter begrebet specialpræst. Begrebet særpræst har ikke været brugt i medierne siden 2012. Det er ikke muligt at spore nogen systematisk forskel i brugen af begreberne. I en række af artiklerne bruges begreberne tydeligvis som synonyme. I artiklerne opereres der sjældent med egentlige definitioner på begreberne; dog er der enkelte eksempler på forsøg på begrebsliggørelse:

Med specialpræst menes muligheden for, at præsten fokuserer på de sider eller grupper i samfundet, som interesserer præsten (Nordjyske Stiftstidende, Jammerbugt 9.4 2009).

[Hun] var ansat som såkaldt specialpræst. Hvilket betyder, at en del af hendes arbejdstid skulle bruges på opgaver på tværs af sognegrænser (Sjællandske, Slagelse 13.7 2011).

Stillinger, som benævnes særpræstestillinger, inkluderer døvepræster, ungdomspræster, præster for grønlandere i Danmark, kontaktpæster for hørehæmmede, ungdomspræster, mediepræster og præster med ansvar for kirkelig undervisning.

Stillinger, som benævnes specialpræster, omfatter bl.a. studenterpræster, stiftspræster for åndeligt søgende, kontaktpæster for hørehæmmede og en præst, der arbejder med gerontopsykologiske spørgsmål.

Under betegnelsen funktionspræster henhører hjemmeplejepæster, gadepræster, migrantpræster, døvepræster, ungdomspræster og præster med ansvar for spørgsmål angående nyreligiøse anliggender.

Det er fælles for brugen af alle tre begreber, at forståelsen af, hvad en præst med særlige opgaver er, ofte kobles op på, at læseren har kendskab til andre lignende præster:

'Jeg opfatter mig som specialpræst på linje med gadepræster, fængselspræster og hospicepræster, og jeg tror, vi vil se flere af min slags i de kommende år. Præster med interesse for den åndelige søgen står endnu i periferien, og folkekirken har meget at lære, men det skal nok komme', mener en kvindelig præst (Kristeligt Dagblad 5.3 2013).

En studenterpræst er en specialpræst – ligesom eksempelvis en fængselspræst eller en sygehuspræst – som har specielle arbejdsopgaver tilpasset de videregående uddannelser (Ungnyt 12.3 2012).

Gadepræsten er en såkaldt funktionspræst på linje med for eksempel fængselspræster og sygehuspræster (Reuters Bureau 7.11 2002).

Præsten har forenet den traditionelle præstegerning med det at være særpræst – lidt på linje med hospitals- og fængselspræster (Horsens Folkeblad 27.7 2006).

En sidste interessant observation er, at en del af forekomsterne af begreberne i aviserne stammer fra notifikationer af ansættelser og levnedbeskrivelser, fx i forbindelse med fødselsdage. Begreberne synes således at spille en vis rolle som identitetsmarkører.

En konklusion på gennemgangen af brugen af begreberne i aviser og blade er, at begreberne særpræst, specialpræst og funktionspræst i stort omfang benyttes som synonymmer. Der er dog en tendens til, at begrebet funktionspræst vinder frem, især på bekostning af begrebet særpræst. Og så synes fængselspræster og sygehuspræster at blive forstået som kernen inden for sær-/special-/funktionspræstefeltet.

Kirkeministeriet og stifternes hjemmesider

Det er måske ikke så overraskende, at mediernes brug af begreberne ikke er helt præcis. Mange journalister har ikke nogen specialviden om folkekirken. Men hvordan ser det ud på de vigtige aktører, Kirkeministeriet, Den danske Præsteforening og stifternes hjemmesider? Hvilken terminologi foretrækker de? Og er det muligt på grundlag af deres anvendelse af begreber at nå frem til klare definitioner?

På Kirkeministeriets hjemmeside (1.3.2015) er det muligt at finde dokumenter, der benytter alle tre begreber, men begrebet specialpræst synes at være det foretrukne. Om det står der på hjemmesiden:

Ca. 85 stillinger er som specialpræst. De fleste specialpræster er ansat med henblik på at betjene patienter på større sygehuse. Et mindre antal er ansat med henblik på at betjene de indsatte i større fængsler. Der er desuden ansat specialpræster med henblik på at betjene særlige menigheder eller grupper. Det drejer sig om døvepræster, præster for hørehæmmede samt studenterpræster. Enkelte specialpræster er ansat med henblik på at løse særlige opgaver inden for et stift (<http://www.km.dk/kirke/folkekirken/stillingerikirken/praestestillinger/>).

Et andet sted på Kirkeministeriets hjemmeside, hvor begrebet specialpræst benyttes, er i Fællesfondens budgetter og årsrapporter, som kan downloades fra Kirkeministeriets hjemmeside. I årsrapporterne 2002, 2004 og 2005 omtales specialpræster som "den samlede betegnelse for præster, som er ansat til at betjene bestemte institutioner eller bestemte grupper af mennesker eller menigheder, der ligger uden for den almindelige sogneinddeling, eller som er ansat til at løse specielle opgaver til bistand for biskoppen eller i øvrigt på stiftsniveau" (Fællesfonden 2003: 4-5; 2005:8; 2006: 9). Fra 2012/13 anvendes begrebet fællesfundspræster (fx i årsrapport 2013) eller Fællesfondens præstestillinger som "stillinger, der tidligere var betegnet som særpræster" (Budget 2014: 10).

På Præsteforeningens hjemmeside benyttes begreberne stort set ikke, men betegnelsen funktionspræst benyttes dog i hovedbestyrelsens årsberetning af 2. maj 2014. Betegnelsen institutionspræst benyttes også i forbindelse med løn- og ansættelsesforhold (<http://www.praesteforening.dk/>).

På TPC's (Teologisk Pædagogisk Center), hjemmeside benyttes alle tre begreber, men begrebet funktionspræst er det mest brugte, idet det anvendes som overskrift for en lang række kurser ([Kurser TPC](#)).

På folkekirken.dk hjemmeside benyttes betegnelsen funktionspræst for præster "som arbejder i helt andre omgivelser" end i sognet ([Præster med særlige opgaver](#)). På hjemmesiden er der beskrivelser af bl.a. værnpræster, fængselspræster, døvepræster, udenlandspræster og hospitalspræster.

På otte af de ti stifters hjemmesider er der oversigter over stiftets 'særlige præster', ofte med kontaktoplysninger og undertiden med en kort beskrivelse af deres arbejdsopgaver. Århus, København, Haderslev og Lolland-Falsters Stifter benytter betegnelsen funktionspræst (på Københavns Stifts hjemmeside dog ikke som en overskrift), mens Aalborg og København benytter betegnelsen præster med særlige opgaver. Viborg Stift benytter betegnelsen præster med særfunktioner. På syv af hjemmesiderne nævnes sygehus-/hospitalspræster, og på et tilsvarende antal nævnes døvepræster og/eller præster for hørehæmmede. Seks hjemmesider nævner fængsels- og/eller arresthuspræster, mens fem nævner studenterpræster; tre nævner henholdsvis korshærspræster og ungdomspræster, og endelig nævnes konsulenter og stiftspræster (fx medier, mission, diakoni) på otte hjemmesider.

Table 1: Overview of diocesan information on special priests (updated 1.4.2015)

Aalborg Stift: Præster med særlige opgaver	Århus Stift: Funktionspræster	Københavns Stift: Præster med særlige opgaver (funktionspræster)	Lolland-Falsters Stift: Funktionspræster	Viborg Stift: Præster med særfunktioner
Katastrofeberedskab	Fængselspræster	Hospitalspræster	Katastrofeberedskab	Stiftspræster
Sygehuspræster	Ungdoms- og	Kontaktpræst vedr.	Udviklingshæmmede	Arresthuspræster
Fængselspræster	gadepræster	selvmord	Hørehæmmede	Beredskabspræster
Korshærspræst	Korshærspræster	Hospicepræst	Religionspædagogisk	Fængselspræster
Studenterpræster	Studenterpræster	Præst i folkekirkelige	Nyreligiøsitet	Hospitalspræster http://viborgstift.dk/praester/
Migrantpræst	Sygehuspræster	Aids-tjeneste	Sygehuspræst	viborgstift.dk/praester-med-saerfunktioner/hospitalspraester/
Kontaktpræster for hørehæmmede	Feltpræster	Præster for plejehjem	Studenterpræsten	viborgstift.dk/praester-med-saerfunktioner/hospitalspraester/
Døvepræst	Pilgrimspræst	Studenterpræster	Arresthuspræster	viborgstift.dk/praester-med-saerfunktioner/hospitalspraester/
Sct. Nicolai Tjenesten		Døvepræsterne		Korshærspræster
Ungdomspræster		Præst for hørehæmmede		Præster for hørehæmmede
Gymnasiepræster		Fængselspræster		Ungdomspræster
Supervision		Gadepræster		Studenterpræst
Abejds miljøorganisation i Aalborg		Præst for børn og unge		Værnspræster
Stift		Præst i folkekirkens skoletjeneste		
		Præst for børn med særlige udfordringer		
		Præster der arbejder med flygtninge og indvandrere		
		Præst for etniske minoriteter		
		Præst for færing		
		Natkirkepræster		
		Værnspræster		
		Kgl. Konfessionarius		
Fyens Stift: Præsterne og deres virke	Helsingør Stift: Interne konsulenter	Roskilde Stift: Konsulenter	Haderslev Stift: Funktionspræster	Ribe Stift: Stiftspræster

Flygtninge- og indvandrerpræsten	Mediekonsulent Den pædagogiske konsulent	Religionspædagogisk konsulent Pilgrimspræst,	Hospitalspræster Hospicepræster Fængsels- og arresthuspræster	Gadepræst Stiftspræst for åndeligt søgende Stiftspræst for mission og religionsmøde
Kontaktpræst for hørehæmmede Sygehuspræsten Hospicepræsten Præst for kirken på landet Katastrofeberedskab Supervision Ungdomspræsten ^a	Den teologiske konsulent	Kommunikations- og mediekonsulent	Døve og tunghørepræster Ungdomspræster Præster med særligt ansvar for skole-kirke- samarbejdet Specialkonfirmander Korshærs- og diakonipræst	Religions- pædagogiske konsulenter Stiftspræst for diakoni

^a Står ikke sammen med de andre funktionspræster på hjemmesiden.

Der er en række af stifterne, hvor der også på hjemmesiden nævnes en helt anden type konsulenter, fx præstegårdskonsulent eller orgelkonsulent. Disse konsulenter er ikke teologisk uddannede. Overordnet set peger gennemgangen af folkekirkelige hjemmesider på nettet på to ting. For det første er der langt fra enighed om, hvilke begreber der skal bruges. Der er fx meget lidt tilslutning til brugen af begrebet specialpræst, som synes at være Kirkeministeriets foretrukne begreb. Hverken Præsteforeningen eller nogen af stifterne anvender dette begreb på deres hjemmesider. Men for det andet er det endnu mere iøjnefaldende, hvordan mange af hjemmesiderne afholder sig fuldstændigt fra at bruge samlebegreber. I forhold til det mest anvendte begreb 'funktionspræster' er det kun tre af stifterne, der benytter det, og på ingen af hjemmesiderne er der meget hjælp at hente i forhold til en begrebsafklaring.

Når det kommer til de konkrete typer af præster, er der heller ikke enighed om terminologien. Nogle taler om sygehuspræster, andre om hospitalspræster. Nogle skelner mellem fængselspræster og arresthuspræster, mens disse to grupper på nogle stifters hjemmesider grupperes sammen. Præsteforeningen har en række organiserede interessegrupper, nemlig Fængsels- og Arresthuspræsteforeningen, Værnspræster, Præster i Sundhedssektoren (PRIS), Universitetspræster¹ og Foreningen af Ungdomspræster (UP).

Lovgivning og bagvedliggende politiske processer

I intet af den lovgivning, der bestemmer folkekirkens vilkår og rammer, fx Ansættelsesloven (LBK 864 af 25/06/2013), Økonomiloven (LBK nr. 331 af 29/03/2014), Menighedsrådsloven (LBK nr 771 af 24/06/2013) eller Finanslovens § 22 (Kirkeministeriet), benyttes begreberne særpræst, specialpræst eller funktionspræst direkte. Begreberne vil dog i nogle tilfælde ligge 'bagved' de konkrete love. Med virkning fra 1. januar 1998 overføres gennem [lov nr. 420 af 10. juni 1997](#) betalingen af "udgifter til lønninger til

¹ Præster ansat til at betjene højere uddannelsesinstitutioner benytter selv betegnelsen studenterpræster (se <http://www.studenterpraesten.dk/>).

provster og præster bortses fra de udgifter, som vedrører betjening af institutioner eller grupper af personer, for hvilke der ikke er oprettet menighedsråd” (§ 20, stk. 2) til Fællesfonden. Begrebet særpræst benyttes ikke i loven, men i et spørgsmål til kirkeministeren i 1998 knyttes begrebet særpræst til de stillinger, som finansieres 100 pct. af Fællesfonden ([svar på spm. 1 vedr. FFL99 § 22 om FFL 99, præstestillinger, til kirkeministeren](#)). I forbindelse med de politiske diskussioner, der ledte til vedtagelsen af en ændring af økonomiloven (ved [Lov nr.1567 af 20. december 2006](#)), gentages i bemærkningerne til lovforslaget denne forståelse af begrebet særpræst som “præster, der er ansat med henblik på betjening af institutioner eller grupper af personer, for hvilke der ikke er oprettet menighedsråd (særpræster)”, mens det også påpeges, at stillinger som særpræst “finansieres af Fællesfonden, jf. lov om folkekirkens økonomi § 20, stk. 2, 2. pkt. Særpræstestillinger er oprettet til præstelig betjening af blandt andet uddannelsesinstitutioner, sygehuse, fængsler og andre institutioner eller særlige grupper af personer” ([Fremlæggelse af L53, 2006/7](#)).

Lovændringen i 2006 havde til formål at overføre finansieringen af særpræster fra en fuld finansiering gennem Fællesfonden til den 40/60-ordning, som gælder for almindelige sognepræster.

Begrebet særpræst anvendes da også i debatterne om ændringer i økonomiloven i folketingsåret 2011/12, hvorved særpræster igen finansieres fuldt gennem Fællesfonden. I den skriftlige fremlæggelse af L89 anvendes dog i stedet et skel mellem statsligt medfinansierede præster (dvs. de almindelige sognepræstestillinger) og fællesfondsfinansierede stillinger ([Fremlæggelse af L89, 2011/12](#)).

Begreberne har også i flere tilfælde været anvendt i det lovforberedende arbejde, der ligger forud for behandlingen af lovforslag i Folketinget, herunder i en række betænkninger. Betænkningerne er udarbejdet af arbejdsgrupper bestående af embedsmænd fra Kirkeministeriet (og evt. andre ministerier) samt repræsentanter fra det kirkelige hierarki (biskopper, provster) samt det kirkelige landskab (fx Den danske Præsteforening eller Landsforeningen af Menighedsråd). Tabel 2 er en oversigt over den anvendelse af begreber, som man finder i denne type materiale. Først skal det bemærkes, at begrebsanvendelsen også i dette materiale er stærkt begrænset. I nogle betænkninger, fx Betænkning 1544/2014 om *Folkekirkens styre* og Betænkning 1511/2009 om *Omlægning af statens tilskud til folkekirken til bloktilskud* anvendes ingen af begreberne, selvom begge rapporter behandler problemstillinger af relevans. Betænkning 1511/2009 benytter dog et enkelt sted betegnelsen fællesfondsfinansierede (109).

Tabel 2: Oversigt over betænkninger

Betænkning	Beskrivelse
Betænkning 1527 2011	Foruden den ”almindelige” provstestilling og domprovstestilling er der tre typer særprovstestillinger . Det er tre stillinger som værnprovst, stilling som døveprovst samt stilling som sygehusprovst (s. 31) Biskoppen opretter og finansierer en stilling med en passende (og nødvendig) kvote som sognepræst i det pastorat, hvor provsten også fungerer som sognepræst. Stillingen kan være kombineret med andre særlige funktioner , fx som fængsels-, sygehus-, eller institutionspræst (s. 85)

Betænkning 1491 2007	Det betyder også, at særpræstefunktioner i forhold til fx sygehuse, fængsler, plejehjem og måske også virksomheder får en større vægt – også inden for rammerne af de almindelige sognepræstestillinger (s.189) Funktionskirker er folkekirker med en special funktion , fx at være kirke for socialt udsatte eller børn og unge (s. 190)
Betænkning 1477 2006	De såkaldte specialpræster , i hovedsagen institutionspræster i fængsler, på sygehuse og for studentermenigheder, men også døvepræster, virker i forhold til menigheder, der ikke er geografisk, men funktionsmæssigt bestemt (s. 48)
Betænkning 1327 1996	Ved særpræster forstås sygehuspræster, fængselspræster, døvepræster, tunghørepræster, korshærspræster m.v. (s. 20) Antallet af særpræster (sygehuspræster, fængselspræster, døvepræster, tunghørepræster, korshærspræster, studenterpræster m.v.) udgjorde 22.oktober 1996 i alt 42 årsværk (s. 99)
Betænkning 1264 1994	Omfattet af begrebet specialpræster er sogne- eller hjælpepræster, der har en væsentlig forpligtelse (mindst ca. 25 pct. af fuldtidsbeskæftigelse) til at betjene specielle befolkningsgrupper (sygehus-, fængsels-, studenter-, korshærs-, døve- og tunghørepræster) eller varetage specielle funktioner (præster, der er ansat til bistand i nyreligiøse spørgsmål) (s. 22)
Betænkning 610 1971	...hvorvidt den nuværende ordning i højere grad end hidtil bør suppleres med specialpræster med særlige forudsætninger for at kunne betjene specielle befolkningsgrupper ...(s. 17)

I forhold til brugen af samlebegreber inden for det politiske og juridiske område er det slående, at ingen af samlebegreberne anvendes særlig meget, at begrebet 'funktionspræst' slet ikke anvendes, og at der synes at være en stigende tendens til at undgå brugen af begreber i det hele taget. Der er ligeledes en tendens til, at begrebernes betydning fastlægges ved henvisning til typiske sær- eller specialpræster, dvs. primært sygehus- og fængselspræster.

På grundlag af gennemgangen af de tre typer af materialer: medierne, den kirkelige brug og den politisk-administrative brug er det indlysende, at der ikke er enighed om, hvad begreberne særpræst, specialpræst og funktionspræst indbefatter. Der er forskellige dimensioner i begreberne, idet nogle forståelser lægger vægt på finansieringen, mens andre lægger vægt på menigheden (herunder undertiden om der er menighedsråd eller ej) og andre igen på særlige opgaver (herunder om disse kan gå på tværs af sognegrænser).

Historisk har begreberne sær- og specialpræster været stort set synonyme med institutionspræster. Der er imidlertid sket nogle omfattende forandringer i rammerne for funktionspræsterne i de sidste 20 år. Der vil blive redegjort for disse i kapitel 2 og 3, men for nuværende skal det blot bemærkes, at disse ændringer både har betydet ændringer i sprogbrugen og også ændringer i konstruktionen af funktionspræstestillinger, således at finansieringsformer, menighedsafgrænsning og arbejdsopgaver

kombineres på nye måder, og der er kommet helt nye finansieringsformer, menighedsafgrænsninger og arbejdsopgaver til. For at begreberne kan bidrage til at beskrive området på dækkende vis, har vi fundet det nødvendigt med nye definitioner.

Funktionspræster som et omstridt fænomen

Folkekirken er en meget lokalorienteret kirke. I modsætning til fx de andre nordiske folkekirker betragtes sær-/special-/funktionspræster undertiden som noget, der undergraver folkekirkens forankring i sognet og menighedens kaldelse af en præst. I 1960'erne og 1970'erne var der udbredt teologisk modstand mod særlige menigheder eller præster (Iversen 2013: 64). Denne afstandstagen afspejler sig stadig op i 1990'erne, hvor begrebet specialpræster i en artikel i Berlingske Tidende beskrives som "forkæret" (11.08.1992), og funktionspræster – også i en artikel i Berlingske Tidende – betegnes som "omstridte" (2.11.1996). Ifølge Hans Raun Iversen er de tidligere så ilde setede funktionspræster nu et "højt værdsat og økonomisk pænt prioriteret område" (Iversen 2013: 65). Mens der ikke er tvivl om, at den generelle teologiske modstand mod særlige menigheder og præster er væk, så eksisterer der mange steder i folkekirken stadig en vis skepsis, hvis ikke direkte afstandstagen.

Peter Hedegaard, som stillede op som kandidat til bispevalget i Viborg Stift i 2014, er en repræsentant for det synspunkt, at

Vi skal ikke have funktionspræster, så nogle præster kun tager sig af begravelse og ældrearbejde, mens andre tager sig af dåb og konfirmander. Funktionspræster har deres berettigelse på sygehuse, i arrester, på hospicer og andre steder, hvor der skal specielle kompetencer til, men i sognene skal vi have sognepræster, der sikrer en personlig betjening (Hedegaard 2014).

Fordi den specialisering af præstestillinger, som begreberne sær- og specialpræst er udtryk for, har været omtvistet, kan begreberne antage negative konnotationer. Et eksempel er hospitalspræst Christian Juul Buschs indlæg ved en konference om fremtidens præst, som daværende kirkeminister Margrethe Vestager afholdt i 2005:

... betegnelsen "specialpræst", som jeg ... ikke bryder mig om. Der findes ikke "specialpræster", men der findes almindelige præster i specielle "sogne", hvad enten sognet er en institution som et sygehus, et fængsel eller et universitet eller et bysogn, forstadssogn eller landsogn. Alle vi præster skylder vore "sogne" at tage det særlige, det specielle ved netop vores sogn alvorligt, hvad enten det er et traditionelt sogn eller en institution. Det gør os ikke til specialpræster, men til almindelige præster i hvert vores specielle sogn (Busch 2005: 31).

Konnotationer har betydning, men selvom det er fristende at introducere helt nye begreber for at undgå eventuelle negative konnotationer, så vælger vi i denne rapport så vidt muligt at holde fast i de veletablerede begreber. For at kunne undersøge disse præsters vilkår og virke er det imidlertid nødvendigt at etablere en terminologi, der er konsistent og konsekvent. Dette er formålet med det følgende afsnit.

Definitioner af centrale begreber: funktionspræst, specialpræst og særpræst

Som diskuteret ovenfor har begreberne særpræst, specialpræst og funktionspræst i høj grad været benyttet som synonymer. Ud fra det kunne man argumentere for, at det kun er nødvendigt at anvende et enkelt begreb, men i denne rapport vil vi faktisk fastholde alle tre begreber til at beskrive forskellige aspekter ved de særlige præstestillinger, fx finansiering, tilrettelæggelse og funktion. Begrebet funktionspræst vil være det centrale begreb i rapporten. Det har været anvendt meget omfattende og i forhold til mange forskellige stillinger, som det fremgår af listen i tabel 3. Sådanne meget omfattende begreber begrænser begrebernes *udsigelseskraft*.

Tabel 3: Stillinger der er blevet betegnet som funktionspræstestillinger

Fængselspræster Ungdoms- og gadepræster Katastrofeberedskab Udviklingshæmmede Hørehæmmede Religionspædagogisk Nyreligiøsitet Sygehuspræst Arrestuspræster Korshærspræster Studenterpræster Sygehuspræster Feltpræster Stiftsmedarbejdere med religionspædagogiske opgaver Ansatte ved studentermenighederne Kirkens kommunikation Asylpræster Døvepræster Pilgrimspræst

Den første opgave er derfor at få foretaget en nærmere afgrænsning af, hvad der ikke vil være inkluderet i begrebet funktionspræst. Betegnelsen funktionspræst er blevet benyttet meget bredt og også undertiden om stillinger som mediekonsulent, religionspædagogisk konsulent eller “leder af stiftssamlingen” (Moesgaard 2012), stillinger hvor ordination eller endda en teologisk uddannelse ikke er en nødvendig forudsætning for at varetage disse stillinger (jf. Frederiksborg Amts Avis 11.1.2007). Selvom stillinger som stiftspræst eller konsulent inden for medie, diakoni, forkyndelse etc. normalt vil være kvoterede og besat af præster, hvor den øvrige del af kvoten er som sognepræst, så vil denne gruppe af stillinger ikke falde inden for denne rapportes rammer. I denne rapport vil begrebet funktionspræst udelukkende blive benyttet i forhold til stillinger, hvor teologisk uddannelse og ordination er nødvendige forudsætninger.

Rapporten vil som nævnt forsøge at drage fordel af eksistensen af tre begreber, nemlig særpræst, specialpræst og funktionspræst. **Særpræst** vil betegne præster, hvor finansieringen af stillingen adskiller sig fra finansieringen af en almindelig sognepræstestilling (60 pct. fra Fællesfonden og 40 pct. fra staten). En særpræst kan fx være fuldt eller næsten fuldt finansieret af Fællesfonden. Sådanne præster vil benævnes **fællesfondspræster**. Men betegnelsen særpræst vil også bruges om præster, der er delvist finansieret af kommunen eller finansieret direkte på finansloven, igen dog under den forudsætning, at ordination antager at være en betingelse for at kunne varetage stillingen. De syv fængselspræster, der er ansat af kriminalforsorgen, men er underlagt biskoppeligt tilsyn, vil være særpræster i denne betydning. Værnspræster vil også falde ind under betegnelsen særpræster, idet de aflønnes af Forsvaret, når de er udsendt, men også er underlagt biskoppeligt tilsyn. Præster, der ikke falder ind under betegnelsen særpræst, er præster, der udfører deres særlige opgaver under rådighedsordningen. Dvs. at ikke alle arrest- eller hospitalspræster er særpræster. Beredskabspræster og kontaktpæster for hørehæmmede vil ikke falde inden for kategorien særpræster.

I bogen *Folkekirkens Personale* forsøger afdelingschef i Kirkeministeriets personaleafdeling Steffen Brunés at etablere klarhed over begrebet specialpræst. Brunés forstår en specialpræst som en præst, hvis stilling er kendetegnet ved to ting:

- særlig regulativmæssig forpligtelse på 25 pct. og opefter
- en anden ansættelsesprocedure, jf. bekendtgørelse nr. 1315 af 21. november 2013 om menighedsråds medvirken ved ansættelse i præste- og provstestillinger (2014: 108).

Definition er umiddelbart lidt forvirrende, idet udmøntningen af bekendtgørelsen i [Vejledning om præsteansættelse](#) udarbejdet af Landsforeningen af Menighedsråd og Den danske Præsteforening er en grænse for særlig ansættelsesprocedure på 50 pct.

I denne rapport benyttes en lidt bredere definition. En **specialpræst** er en præst, som har en særlig regulativ forpligtelse på et område. En specialpræst vil være en præst, hvor det oprindelige stillingsopslag eller senere tilføjelser har anført en særlig forpligtelse på en opgave. Mange præster er både særpræster og specialpræster. Fx er mange sygehuspræster finansieret af Fællesfonden og dermed særpræster, men vil qua deres forpligtelse til gejstlig betjening af et sygehus, også være specialpræster. De fleste af de præster, som har en identitet, som fx migrantpræst, diakonipræst eller ældrepræst, vil således være specialpræster (og muligvis også særpræster). Dog er det et ikke ukendt fænomen, at præster, eventuelt på eget initiativ, antager titler som øpræst, gøglerpræst eller spejderpræst. Disse præster vil typisk hverken være særpræst eller specialpræst.

Funktionspræst er en mere specifik betegnelse og vil i denne rapport betegne en præst, der varetager et embede, hvortil der er knyttet en bestemt funktion i relation til en institution eller anden sammenhæng uden for folkekirken. Mange funktionspræster vil være **institutionspræster**, dvs. præster, hvis særlige funktioner er rettet mod en eller flere offentlige institutioner. Institutionspræster kan fx være sygehuspræster eller fængselspræster. Men også værnpræster og beredskabspræster falder givetvis inden for denne definitions rammer.

Figur 2: Kendetegn for særpræster, specialpræster og funktionspræster

Særpræst	Specialpræst	Funktionspræst
<ul style="list-style-type: none"> • Fællesfundspræster • Lokalt finansierede præster • Eksternt finansierede præster 	<ul style="list-style-type: none"> • Præster uden menighedsråd • Præster med kvoter • Præster med særlig arbejdsbeskrivelse 	<ul style="list-style-type: none"> • Institutionspræster • Værnpræster • Beredskabspræster • Evt. andre præster med funktion

De tre betegnelser særpræst, specialpræst og funktionspræst overlapper ofte hinanden. En fængselspræst er en institutionspræst og dermed en funktionspræst, men vil som oftest også være fællesfundspræst (og dermed særpræst) med en kvote (og dermed en specialpræst).

En gruppe, der umiddelbart falder uden for betegnelsen funktionspræst, er de seks fuldtidsansatte døvepræster, som er ansat til at betjene de tre døvemenigheder Øst for Storebælt, Midt- Nordjylland samt Syddanmark. Døvepræster er en af de grupper af særpræster, der har den længste forhistorie. Den første døvepræst blev således indsat i 1900². Døvepræsterne er særpræster, idet deres løn dækkes af

² <http://www.doeveskirke.dk/Historie/Johannes%20J%C3%B8rgensen.aspx?p=1>

Fællesfonden. Men døvepræsterne falder ikke umiddelbart inden for definitionen af hverken en specialpræst eller en funktionspræst. Døvemeninghederne ligner på mange måder alle andre menigheder og har bl.a. menighedsråd ([BEK nr 902 af 03/09/2008](#)). De tre døvemeningheder er organiseret som et provsti med en tilsynsførende *døveprovst* og et *koordineringsudvalg*, der fungerer som et provstiudvalg.

De to landsdelspræster for hørehæmmede (tunghørepræster), der betjener henholdsvis området øst og området vest for Storebælt falder også uden for definitionen af en funktionspræst. Præsterne holder gudstjenester for hørehæmmede og bistår ved mødevirksomhed, studiekredse o.l. for denne gruppe. (Årsrapport 2002:10-11). De to landsdelspræster er særpræster (fællesfundspræster), mens kontaktpæsterne er sognepræster under rådighedsordningen ([hør-godt](#)). Selvom de 62 kontaktpæster for hørehæmmede ([Kontaktpæster](#) 2015) gerne hjælper med at sikre hensyn til hørehæmmede på fx plejehjem og sygehuse, falder hverken landsdelspræsterne eller kontaktpæsterne inden for den anvendte definition af en funktionspræst.

Der er imidlertid en række præstestillinger, som klart falder inden for definition som særpræst og/eller specialpræst, men hvor det er et mere åbent spørgsmål, hvorvidt stillingen egentlig falder inden for rammerne af funktionspræstebegrebet. Det drejer sig fx om stillinger som studenterpræst, korshærspræst, natkirkepræst, gadepræst, ungdomspræst og pilgrimspræst. Rapporten vil tage en undersøgende tilgang til dette spørgsmål i kapitel 7. Vi vil i rapporten betegne dem som initiativpræster. En initiativpræst er en præst, der er forpligtet på et særligt initiativ. Initiativet udspringer fra en enkeltperson eller gruppe af personer, der har en vision om, hvad folkekirken skal være. Med tiden kan initiativet blive institutionaliseret og initiativet blive forankret i en eller flere initiativpræster. Et godt eksempel på initiativpræster er korshærspræsterne. Kirkens Korshær blev stiftet i 1912 af en gruppe ildsjæle i det indremissionske miljø i København, ledet af Hans Peter Møllerup (Slumstrup 2012). Fra 1930'erne blev der ansat korshærspræster. Visionen dengang som nu var, at kirken skal være der for de udstødte. Et andet eksempel er pilgrimsbevægelsen, der er tæt forbundet med arbejdet med åndelig udvikling, retræter, meditation etc. Visionen er, at folkekirken kan inkorporere den kristne spirituelle tradition til at bistå det moderne menneskes søgen efter helhed og åndelig praksis. Bevægelsen har i mange år levet i udkanten af folkekirken, hvor ildsjælene enten har arbejdet gratis eller har etableret sig med egne virksomheder (Rasmussen 2009: 11). Flere af disse præster er nu ansat som pilgrimspræster eller præster for åndeligt søgende.

Begrebet initiativpræster står analytisk i modsætning til begrebet funktionspræster, men i virkeligheden verden indeholder de fleste specialpræstestillinger både funktions- og initiativlementer. To grupper af præster, der placerer sig imellem funktions- og initiativpræster er hospicepræster og studenterpræster. Begge er opstået som græsrodsfænomener. Hospicebevægelsen i Danmark udspringer fra Sankt Lukas Stiftelsen, hvor visionen var at genindtænke omsorgen for den dødende. Her blev præsterne tænkt ind fra starten. Studenterpræsterne udspringer af initiativer blandt studerende og ansatte ved de teologiske fakulteter i København og Aarhus med en vision om at inkludere studerende, der flytter meget og "savner kontakt med omgivelserne", i folkekirken (Betænkning 610 1971: 24). De studerendes vilkår som tilflyttere til en storby er ikke længere særligt, og studenterpræsternes vision i dag er i højere grad, hvordan præsten kan hjælpe de studerende i en presset og stresset hverdag.

Metode

Denne rapport er bygget op omkring en spørgeskemaundersøgelse blandt funktionspræster. Valget af respondentgruppe var styret af følgende overvejelser. Umiddelbart ønskede vi at udsende det samme spørgeskema til alle funktionspræster, men pilotundersøgelser viste, at det præcise valg af ord og begreber var meget væsentlig for respondenternes evne og villighed til at besvare spørgsmålene. Spørgsmålene blev derfor i videst muligt omfang tilrettet den enkelte gruppe af funktionspræster. I nogle tilfælde ændredes blot detaljer i ordlyden, i enkelte tilfælde blev et spørgsmål ændret mere radikalt eller helt udeladt. Det sidste gjaldt bl.a. i forhold til værnspørskemaet, hvor spørgsmålet om at være behjælpelig i forhold til soldater fra anden religiøs baggrund blev taget ud, idet det i pilotundersøgelsen blev påpeget, at det kunne opfattes som et kontrolspørgsmål, fordi dette ansvar indgår som en del af kontrakten med Forsvaret.

I forhold til at sende spørgeskemaet til præsterne var det ikke muligt at benytte en generel liste over præster i folkekirken, og det ville nok heller ikke have været hensigtsmæssigt af andre årsager. Det er meget let at få fat i folkekirkepræsters e-mailadresser, og derfor er der en stor risiko for, at præsternes e-postkasser overdynges med mere eller mindre relevante undersøgelser. I stedet blev spørgeskemaet udsendt pr. e-mail til lister konstrueret vha. oversigter fra bl.a. Foreningen af Præster i Sundhedssektoren (PRIS), Foreningen af Fængsels- og Arresthuspræster, fra værnspørskemaerne og fra stifterne. Denne fremgangsmåde havde den fordel, at udsendelsen blev mere målrettet og ikke havde den karakter af spammail, som et generelt udsendt spørgeskema ville have. Ulempen var, at det var en mere arbejdskrævende fremgangsmåde, især i forhold til det mere diffuse felt af ikke-institutionspræster, som behandles i kapitel 7. Det var også en ulempe, at der var ca. ti præster, der modtog to spørgeskemaer, idet de er ansat som funktionspræster to forskellige steder. Det blev forklaret i introduktionsteksten, hvorfor det var på denne måde, men der var meget få, der udfyldte begge skemaer.

Med henblik på at kunne sammenligne de forskellige grupper af funktionspræster var det centralt, at der så vidt muligt blev stillet sammenlignelige spørgsmål i alle undersøgelser. Spørgsmålene tager udgangspunkt i, at funktionspræstens opgave er at yde gejstlig betjening i en samfundsmæssig sektor. Spørgsmålene fokuserer derfor for det første på de opgaver, herunder især gudstjenester, kirkelige handlinger og (sjælesorgs)samtaler. For det andet er der en række spørgsmål, der fokuserer på relationen til og indlejringen i en samfundsmæssig sektor. Disse spørgsmål var lette at stille i forhold til institutionspræsterne, hvor de blev formuleret i relation til fx sygehus, hospice, arresthus eller fængsel. De fungerede også nogenlunde i forhold til værnspørskemaerne³, men var meget vanskelige at formulere i forhold til nogle af initiativpræsterne (studentpræsterne undtaget), fordi det ikke på forhånd var givet, hvilken – om nogen – samfundsmæssig sektor der refereres til. Det faktum, at især ungdomspræsterne fandt det svært at svare på spørgeskemaet, har været uheldig da de udgør den største gruppe inden for gruppen af initiativpræster. Ud over spørgsmålene om gejstlig betjening og relationen til den sektor, de arbejder i, var der en række spørgsmål om præsternes vurdering af, hvordan de anskuer generelle religiøse

³ Der var dog to problemer ved spørgeskemaet til værnspørskemaerne, som flere påpegede. For det første fandt nogle det svært at besvare spørgsmålet om gudstjenester pr. år, idet værnspørskemaerne er udsendt i kortere perioder. Her burde det tydeligere have fremgået, at spørgsmålet angik antal gudstjenester, hvis *omregnet* til årsbasis. For det andet fandt nogle, at det ikke fremgik klart nok, om spørgsmålene angik tjeneste i Danmark eller internationalt. Det var angivet – gennem overskrifter – at spørgsmålene gik på den internationale tjeneste, men dette skulle naturligvis være fremgået endnu tydeligere.

tendenser. Disse spørgsmål var enslydende med dem, som Steen Marquard Rasmussen benyttede i bogen *Karma, Koran og Kirke*, og som et repræsentativt udsnit af alle sognepræster har svaret på (Christensen et al 2007).

Skemaet blev kun udsendt til præster, hvor vi formodede, at gudstjenester og sjælesorg indgik som et relativt centralt aspekt i stillingen som funktionspræst. Da enhver ny type præst krævede en eller anden form for tilpasning af spørgeskemaet, blev det besluttet ikke at sende skemaer ud til præster, som der kun findes nogle få af, og som ikke umiddelbart ville kunne bruge nogen af de allerede anvendte spørgeskemaer. Respondenterne blev lovet anonymitet, og derfor vil svar fra de funktionspræster, som der kun findes nogle få af, blive præsenteret som en del af en større kategori.

Fire (delvist identiske) spørgeskemaundersøgelser med

1. Præster i sundhedssektoren (udsendt til 111 præster; 71 besvarelser modtaget)
2. Præster inden for kriminalforsorgens område (udsendt til 58 præster; 40 besvarelser modtaget)
3. Værnspræster (udsendt til 81 præster, 55 besvarelser modtaget)
4. Ungdoms-, studenter-, korshærs-, natkirke- og pilgrimspræster (udsendt til 55 præster, 43 besvarelser modtaget)

De overordnede responsrater (mellem 64 og 78 pct.) er tilfredsstillende. Der var enkelte præster, der henvendte sig, da de modtog spørgeskemaet, for at gøre opmærksom på, at de ikke længere var funktionspræster. Men alligevel dækker en del af ikke-besvarelserne enten over, at stillingen er nedlagt, eller at præsten er stoppet eller har orlov. Der var også enkelte præster, der henvendte sig med tekniske problemer. Der er enkelte af spørgsmålene, som mange respondenter ikke har besvaret. Det drejer sig bl.a. om spørgsmål om køn, om præstens beklædning og om finansiering af stillingen, som gav anledning til kommentarer fra flere af respondenterne (se appendiks for kommentarer). På trods af forsøgene på at tilrette spørgeskemaet, men dog inden for en ramme, som muliggør sammenligninger mellem grupperne, fungerede spørgeskemaet bedst for præster i sundhedssektoren og inden for kriminalforsorgens område.

For at uddybe og udvide forståelsen af resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen er der derudover foretaget 31 semistrukturerede interviews med præster inden for de fire ovennævnte kategorier, men også med en lidt bredere gruppe af sær- og specialpræster, som af de ovennævnte grunde ikke havde fået spørgeskemaet tilsendt. Interviewpersonerne er dels rekrutteret gennem spørgeskemaet, hvor det var muligt at angive, om man var villig til at stille op til interview. Mere end 60 præster angav, at de var villige til at stille op til interview. Desværre har det inden for projektets rammer kun været muligt at interviewe en mindre del af disse. Derudover har der været en række uformelle telefonsamtaler med andre typer af specialpræster, herunder de ledende beredskabspræster samt de to landsdelspræster for hørehæmmede. Disse har tilkendegivet, at det ikke er relevant at udsende spørgeskemaer til de 43 beredskabspræster og 62 kontaktpæster for hørehæmmede. En stor del af disse interviews er gennemført af studentermedhjælpere, som enten har været direkte tilknyttet projektet eller lavet interviewene som del af et undervisningsforløb i kvalitativ metode.

Som en sidste del af kortlægningen af brugen af funktionspræster er der gennemført en mindre kvalitativ undersøgelse blandt repræsentanter for den institution, hvor den største andel af funktionspræsterne virker, nemlig sygehuspræsterne. Fokusgruppeinterview med sundhedspersonalet havde til formål at afdække yderligere dimensioner af funktionspræsternes arbejdsforhold og validere oplysninger om

arbejdsvilkår og funktion, som er fundet gennem den kvantitative undersøgelse. Undersøgelsen blev gennemført af en gruppe studerende, som tidligere har arbejdet med sundhedspersonale, og bestod ved sin afslutning af tre fokusgruppeinterviews med sygeplejersker fra en neurointensiv afdeling, en afdeling for hjertesygdomme og en kræftafdeling. I alt deltog 14 sygeplejersker fra otte forskellige afsnit under de tre afdelinger. Deltagerne er rekvireret fra de afdelinger, der har vist interesse for sygehuspræster, og som beskriver sig selv som havende et særligt samarbejde med disse. Undersøgelsen er indledningsvist designet ud fra målet om at få så mange og forskellige afdelinger repræsenteret som muligt, så specialer, der knytter sig til livets begyndelse, dets afslutning, børn, voksne, det akutte, det kroniske og det livstruende, ville komme 'i tale'. Der blev planlagt forholdsvis store fokusgrupper, da erfaringen viser, at der på det aftalte mødetidspunkt altid vil være afbud på grund af travlhed, sygdom, overbelægning og andet. Som ventet har alle grupperne oplevet afbud, men er dermed nået ned på en tilfredsstillende størrelse. En enkelt gruppe kom dog helt ned på tre deltagende sygeplejersker, da fem meldte afbud.

Rapportens struktur

Kapitel 2 redegør for de økonomiske rammer. En stor del af funktionspræsterne er særpræster, herunder fællesfundspræster, men der er også præster, der finansieres lokalt, af stat, kommuner eller frie folkekirkelige organisationer. Kapitlet redegør for, hvilke rationaler der ligger bag etableringen af de forskellige finansieringsformer, samt fremstiller mulige finansieringskilder for øvrige udgifter i forbindelse med gejstlig betjening, fx stiftsmidler, bidrag fra Fællesfonden eller bidrag fra kirkekassen.

I kapitel 3 betragtes funktionspræsterne som specialpræster. En specialpræst er en præst med et særligt stillingsindhold, og kapitlet redegør for de formelle og uformelle rammer for funktionspræsters arbejde, som fx regulativer opstiller.

Kapitlerne 4 til 7 undersøger svarene fra præsterne nærmere. Kapitel 4 fokuserer på præsterne i sundhedssektoren, kapitel 5 på præsterne i kriminalforsorgen, kapitel 6 på værnpræsterne og kapitel 7 på den gruppe af præster, der omfatter ungdomspræster, gadepræster, studenterpræster, korshærspræster, natkirkepræster og pilgrimspræster. Kapitlerne er struktureret på samme måde. Hvert kapitels forside er en såkaldt *word cloud*. I spørgeskemaet er alle præster blevet bedt om at nævne, hvilke teologiske begreber der inspirer dem i deres arbejde som funktionspræst. Det har givet en masse meget spændende, men også meget varierede svar. På hvert kapitels forside er alle begreberne illustreret relativt i forhold til hinanden: Jo oftere et begreb nævnes af præsterne, jo større vil det fremstå i forhold til de andre begreber. Indholdet i selve kapitlerne begynder med en kort indledning over de særlige kendetegn for præsterne i den pågældende gruppe, før det præsenterer en profil af deres baggrund, det vil sige køn, alder, uddannelsessted og tidligere ansættelser. Dernæst følger en gennemgang af deres dagligdag med fokus på de kirkelige handlinger, de bruger tid på, og de andre arbejdsopgaver de har. Hvert kapitel afsluttes med et overblik over præsternes finansiering og handler både om, hvordan deres stillinger er finansieret og ser også på deres svar på finansieringen af de udgifter, de har i deres daglige arbejde på fx kirkekafe eller telefon.

Kapitel 8 tager udgangspunkt i de foregående kapitler og sammenligner præsterne fra de fire grupper på en række områder, det vil sige i forhold til deres profil, hverdag og ansættelser. På flere områder er det funktionspræsterne i sundhedssektoren og i Forsvaret, der adskiller sig mest fra hinanden, for eksempel i

forhold til deres hverdag hvor præster i sundhedsvæsenet og Forsvaret har flest henholdsvis færrest samtaler og bruger mest henholdsvis mindst tid på sjælesorg. Sidst i kapitlet sammenlignes ligheder og forskelle i den måde, de opsøger deres brugere på, og også hvordan de møder dem – deres menighed – (patienter, indsatte, soldater). Til sidst gennemgås spørgsmålene om trivsel med arbejdsopgaver, deres syn på ledelsesstrukturer og deres tilknytning til menighedsråd. Helt overordnet er de meget tilfredse med deres arbejdsopgaver og savner ikke nogen stærkere tilknytning til et menighedsråd.

Kapitel 9 samler op på de foregående kapitler og diskuterer funktionspræstens rolle i samfundet, gennem både en præsentation af præsternes opfattelse af de forventninger, de mødes med, samt deres egne bud på deres bidrag ude i institutionerne. Derudover belyses deres rolle i sundhedssektoren yderligere gennem et casestudie af en række afdelingers opfattelse og samarbejde med sygehuspræsterne. Gennem interviewene med præster i forskellige institutioner konkluderer vi, at de primært bidrager med tre ting: Sjælesorg gennem samtale, ritualer hvis de efterspørges, og en modkultur for brugerne, der ellers er underlagt institutionens logik. Dette bekræftes i nogen grad også af sygeplejerskernes samarbejde med sygehuspræsterne.

Efter rapporten findes to appendikser. Appendiks 1 er en liste over de præster, der er blevet interviewet til rapporten. Appendiks 2 er kodebøger fra spørgeskemaundersøgelsen.

Kap 2 De økonomiske rammer: Sær- og sognepræster

Det er en kompliceret opgave at redegøre for funktionspræsternes ansættelses- og finansieringsvilkår. Funktionspræsterne er nemlig en særdeles inhomogen gruppe i forhold til ansættelses- og arbejdsforhold. Det skyldes en lang række faktorer, som i høj grad har med folkekirkens særlige struktur og position i det danske samfund at gøre. I dette kapitel vil der være fokus på de økonomiske aspekter af ansættelsesforholdene, mens de mere indholdsmæssige vil blive diskuteret i kapitel 3. Inden der redegøres for de forskellige ansættelsesformer, er det nødvendigt med en kort redegørelse for de faktorer, der har været bestemmende for den nuværende struktur.

Statens økonomiske bidrag til sognepræstestillinger

Den første vigtige faktor er folkekirkens økonomiske relation til staten. Et aspekt af dette forhold er, at 40 pct. af lønnen til en almindelig sognepræst i folkekirken betales af staten. De øvrige 60 pct. kommer fra folkekirkens fælleskasse, Fællesfonden. Den delte aflønning har betydet, at netop stillingsområdet har været præget af manglende fleksibilitet. Hvor folkekirken råder frit over, hvor meget der bruges til sognemedhjælpere og konfirmandaftener, så er det noget andet med præstestillinger. Hvis der er et ønske om flere præstestillinger i folkekirken, så er det ikke en beslutning, som folkekirken eller Kirkeministeriet kan træffe uden Finansministeriets accept, fordi der med oprettelse af en almindelig sognepræstestilling følger en statslig medfinansiering på 40 pct. For at give folkekirken større indflydelse blev der indført en særlig ordning for finansiering af 'særpræster' i 1998. I stedet for den sædvanlige 40/60-finansiering blev statens bidrag overført til Fællesfonden, som nu betalte lønnen til særpræster, som indbefattede hospitalspræster, fængselspræster, døve- og tunghørepræster, studenterpræster og en lille gruppe af andre præster. Indtil L 420 af 10. juni 1997 var det kun løn til hjælpepræster samt døvepræster m.fl., som blev afholdt 100 pct. af Fællesfonden. Loven kom efter længere tids overvejelse om, hvordan man bedst opnår fleksibilitet i oprettelse og nedlæggelse af præstestillinger (se betænkning 1264/1994 og 1327/1996). Betænkning 1264/1994 nævner et ønske fra biskopperne om stillinger til "betjening af sygehuse, plejehjem, fængsler og øvrige institutioner. Der peges på behov for hjælpepræster til aflastning af provster samt visse steder behov for studenterpræster" (1994:15-16). Biskopperne begrundes bl.a. deres ønsker med uddannelsesinstitutionernes vækst og "øgede krav om præstelig betjening af hospitaler" (1994:16) og peger også på et behov for stiftspræster. Betænkning 1327/1996 anbefaler, at "udgiften til særpræster i fremtiden finansieres fuldt ud af Fællesfonden, og at det frigjorte finanslovsbeløb konverteres til yderligere præstestillinger" (98).

Knap ti år efter lovændringen betegnede daværende kirkeminister Bertel Haarder ordningen som 'noget rod'. Med finanslov for 2007 skulle der ikke længere være to slags præster: sognepræster og særpræster. "Der skal kun være én slags præster, hvis løn er centralt finansieret af finansloven og folkekirkens fællesfond.", som det blev udtrykt i en [pressemeldelse 29.08 2006](#) fra Kirkeministeriet.

Med [Lov nr.1567 af 20. december 2006](#) blev funktionspræsternes finansiering altså igen omlagt således, at man fra 2007 vendte tilbage til en delt finansiering mellem Fællesfonden (60 pct.) og staten (40 pct.). Udgiften til specialpræster blev i 2006 forhøjet med 1,5 mio. kr. i forhold til 2005. Forhøjelsen var et led i en aftalt ekstrabevilling på 5 mio. kr., der blev givet i 2004. Begrundelsen for lovændringen var ifølge bemærkningerne til lovforslaget, at "Forskellen på finansieringen af stillinger som sognepræst henholdsvis særpræst betyder, at præstestillingens indhold i nogle tilfælde bliver bestemt af, hvordan den

bliver finansieret, og ikke af, hvad der lokalt er behov for. Den nuværende ordning sikrer således ikke den bedste betjening af folkekirkens medlemmer” ([L53 2006/7](#), s.4). Samtidig forholdt lovændringen sig til behovet for at kunne oprette nye præstestillinger, idet den gav mulighed for at ansætte præster, hvis løn bliver finansieret af lokale kirkelige midler og dermed ikke skulle godkendes af finansministeriet. I 2005-2006 var der givet seks dispensationer til at oprette nye præstestillinger finansieret af de lokale kirkekasser. Den nye lov skulle dels stadfæste denne ’decentraliserede’ praksis, dels ”sikre, at finansieringen af de stillinger, hvor ansættelse sker efter ansættelseslovens bestemmelser, er så gennemsigtig som mulig [sic]”.⁴

Fra 2007 til 2012 blev alle Fællesfondens præstestillinger, inklusive stillinger, der tidligere var betegnet som særpræster, finansieret med 40 pct. af staten. Det var imidlertid fastlagt i [Lov nr.1567 af 20. december 2006](#), at lovændringen skulle evalueres i folketingsåret 2011/12. Lovforslaget [L89 \(2011/12\)](#) om ændring af lov om folkekirkens økonomi kan ses som en delvis tilbagevenden til tidligere praksis, idet det fastlægger, at særpræster, nu under betegnelsen ’fællesfundspræster’, fra og med 2013 indgår direkte og fuldt ud i Fællesfondens budget. Begrundelserne for lovændringen er primært tekniske, men daværende kirkeminister Manu Sareen tilføjer i fremlæggelsestalen, at det også handler om, hvad “fællesfonden ønsker at prioritere”. Ordningen med lokalfinansierede præster fastholdes dog.

Folkekirkens indre sammenhæng

Den anden vigtige faktor til forståelsen af, hvorfor finansieringen af særpræster har udviklet sig, som den har, handler om forholdet mellem lokale og nationale niveauer i folkekirken. Fællesfonden er folkekirkens fælleskasse, og selvom fællesfundsstillingerne er fordelt mellem stifterne, som bestemmer, hvad de skal bruges på, så repræsenterer de i modsætning til de lokalfinansierede præster en centripetal kraft. Selvom begrundelsen for lovændringen i 2011/12 fokuserer på de tekniske aspekter, kan der være et bagvedliggende ønske om at styrke det nationale niveau i folkekirken.

Afhængigt af hvordan en eventuel ændring af statens økonomiske støtte og dermed også finansiering af løn m.v. til præster udformes, er der imidlertid en risiko for, at denne enhed kan komme under pres. Jo mere decentralt beslutningskompetence og ansvar for ansættelse af og finansiering af løn m.v. til præster og provster bliver placeret, des større risiko vil der være for, at der bliver markante forskelle mellem forholdene i de forskellige dele af folkekirken. Forskelle mellem forholdene i 10 ”stiftsfolkekirker” og/eller forskelle mellem forholdene i 98 ”provstifolkekirker” (svarende til antallet af kommuner og dermed ligningsområder) og/eller forskelle mellem forholdene i et langt større antal pastorater og sogne (1544 2014: 12).

⁴ http://www.ft.dk/samling/20061/lovforslag/153/html_som_fremsat.htm

Folkekirken og statens historiske bånd

Den tredje vigtige faktor er det samarbejde og de aftaler, der har udviklet sig mellem folkekirken og staten gennem en lang sameksistens. Den historiske kontinuitet er fx en stærk kraft i forståelsen af, hvorfor der findes fængselspræster finansieret af Kriminalforsorgen (men under gejstligt tilsyn af biskoppen og med Kirkeministeriet som ansættelsesmyndighed), eller hvorfor der findes en værnspræsteordning, hvor Forsvaret betaler for en vikar.

Men den historiske dimension spiller også ind i forhold til en bredere gruppe af præster, nemlig de præster som i denne rapport betegnes som funktionspræster, men som ikke er særpræster, dvs. som har en helt almindelig ansættelse som sognepræst.

Det drejer sig først og fremmest om præster i sogne, hvor der er placeret et fængsel, en arrest, et sygehus, et hospice eller et plejehjem inden for sognegrænsen. Ved disse institutioner kan der være en forventning om gejstlig betjening. I forhold til arresthuspræster er denne forventning fastlagt i [Bekendtgørelse om gejstlig betjening af arresthuse](#). I 1971 indførtes rådighedstillæg til præster (ministeriets cirkulæreskrivelse af 14. oktober 1971). Ifølge aftale af 9. november 2011, som viderefører denne aftale, kan rådighedstillæg ydes i forhold til ”betjening af særlige institutioner såsom fængsler og arresthuse, hospitaler mv., hvor betjeningen af disse ikke i forvejen er omfattet af stillingsindholdet i sognepræste- og særpræstestillinger” (Brunés 2014: 41). Der er også mulighed for at få et kvalifikationstillæg for at yde ”gejstlig betjening af særlige grupper, f.eks. udviklingshæmmede” (Brunés 2014: 40).

De frie folkekirkelige organisationer: ‘Lad 1000 blomster blomstre’

Den fjerde vigtige faktor omhandler folkekirkens rummelighed og mangfoldighed. Folkekirken har traditionelt rummet en meget store bredde ved at henlægge en stor del af det kirkelige arbejde i en række folkekirkelige organisationer, som omgiver folkekirken. Kirkelige organisationer som Kirkens Korshær, Diakonissestiftelsen, Areopagos, Danmission, Danske Sømands- og Udlandskirker, Indre Mission, FDF og Grundtvigsk Forum er organiserede i foreningen [Folkekirkelige Organisationers Fællesudvalg](#) og varetager ‘specialfunktioner i folkekirken’ i forhold til undervisning, diakoni og mission. Organisationen er ansvarlig for administration af [indsamlingslisten](#), dvs. listen over, hvilke organisationer der efter beslutning fra menighedsråd og præst samles ind til i forbindelse med folkekirkens gudstjenester. Indsamlingslisten yder et vigtigt bidrag til de folkekirkelige organisationers økonomi. Omvendt leverer de folkekirkelige organisationer vigtige bidrag til folkekirkens opfyldelse af (tre ud af de fire aktiviteter), hvad der ofte formuleres som folkekirkens kerneydelser: *gudstjeneste*, *undervisning*, *diakoni* og *mission*. Da Kirkefondet blev stiftet i slutningen af 1800-tallet, var målet at indsamle penge til at bygge kirker, men også til at ansætte præster. Disse præster kunne, med den definition af særpræster, der benyttes i denne rapport, betegnes som særpræster. De frie folkekirkelige organisationer er derfor en del af kortet over sær-, special- og funktionspræster.

Befolkningsdemografi: udfordringer i by- og landsogne

Den femte faktor, der er relevant at forstå, er, hvordan demografiske forandringer udfordrer sognestrukturen. De demografiske udfordringer viser sig på to forskellige måder. For det første er der sket en affolkning af visse landområder. Menighederne er blevet for små, og af den grund lægges sognene sammen. Det kan medføre, at der er for mange præster, og for at undgå at nedlægge embeder ændres

stillingsindholdet til at indeholde en funktions- eller initiativpræstedimension. Præsteforeningens hovedbestyrelse påpeger i årsberetningen 2013, at

udover de traditionelle funktionspræster som studenterpræster, sygehuspræster, korshærspræster, værnpræster, fængselspræster m.v. er der opstået nye funktioner, som ofte defineres i forhold til stiftet. Eksempelvis stiftspræst for diakoni, nyreligiøsitet, medier, religionsmøde osv. Der er også en række eksisterende embeder, som får tillagt en særlig funktion, som ofte synes at være forudsætningen for, at embedet kan bevares (Præsteforeningens hovedbestyrelse 2014: 5).

Den anden demografiske udfordring drejer sig om forandringer i storbyerne. Pga. bysnering og forandringer i befolkningsgrundlaget opstår der også her en situation, hvor der ikke længere er overensstemmelse med sognemedlemmer og præster og kirker. Denne situation er også blevet håndteret ved at sammenlægge sogne, og fordi kirkerne ligger så tæt, har sammenlægningerne kunnet forenes med specialisering. Vesterbrokirkerne er et godt eksempel. I 2006 blev otte sogne sammenlagt til et, og under mottoet 'én kirke, flere ansigter' blev stillinger og kirker mere profilerede. Nogle kirker kunne tjene som højmessekirker, mens andre kunne fungere som funktionskirker (Rasmussen 2013). Vesterbro Sogn rummer 15 præster, herunder ungdomspræster, gadepræst og præster med ansvar for mission og kulturarbejde.

De forskellige typer af særpræster

Som det fremgår ovenfor, er der af forskellige grunde opstået flere og flere måder, som sognepræster, men især såvel special- som funktionspræster, kan være finansieret på. Dette afsnit vil i lidt større detalje komme ind på, hvordan de forskellige former for finansiering fungerer.

Fællesfondspræsterne

De fleste funktionspræster er finansieret 100 pct. af Fællesfonden og er dermed det, der undertiden betegnes som fællesfondspræster. Disse præster har således en anden ansættelsesform end flertallet af folkekirkens præster, hvor 40 pct. af lønnen dækkes af staten, mens 60 pct. dækkes af Fællesfonden.

Tabel 4: Antal fællesfondsstillinger (årsværk)

1998	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2007	2013	2015
42,0	76,8	81,1	83,0	81,7	83,6	87,2	99,9	100	115,5

Kilder: Betænkning [1327/1996](#), [Finanslovsforslag 2007](#) & [Årsrapporter for Fællesfonden 2002](#) og [2013](#).

Da staten i 1998 begyndte at yde tilskud til aflønning af særpræster, var der 42 særpræstestillinger, der derefter blev fuldt ud aflønnet af Fællesfonden. I finanslovsaftalen indgik, at der skulle oprettes 10 nye særpræstestillinger i 1998, 10 yderligere særpræstestillinger i 1999 og 4 i år 2000 ([Finanslov 1998 § 22.21.03](#)). Med finanslov 2007 vendte man tilbage til en delt finansiering mellem Fællesfonden (60 pct.) og staten (40 pct.). Udgiften til specialpræster blev i 2006 forhøjet med 1,5 mio. kr. i forhold til 2005. Forhøjelsen var et led i en aftalt ekstrabevilling på 5 mio. kr., der blev givet i 2004. De fleste fællesfondspræstestillinger er kvoterede stillinger. Fællesfonden har typisk ikke oplyst, hvor mange

stillinger opgivelserne af årsværk dækker over, men af 2015-opgørelsen fremgår det, at de 115,5 årsværk dækker over 264 stillinger.

De eneste præster, der blev betalt fuldt af Fællesfonden før 1998, var døvepræster og hjælpepræster. Men fra 1998 blev en stor gruppe sygehuspræster, fængselspræster, præster for hørehæmmede og to præster i relation til nyreligiositet til fællesfundspræster. I perioden derefter øgedes såvel det overordnede antal som antallet af forskellige typer af fællesfundspræster.

Lov om folkekirkens økonomi blev i foråret 2009 ændret således, at der i ethvert stift skal være et stiftsråd. Stiftsrådet kan træffe beslutning om udskrivning af bindende bidrag fra kirkekasserne til dækning af udgifter til

1. Kommunikation mellem stiftet, menighedsråd og præster.
2. Formidling af kristendom.
3. Udviklingsprojekter inden for undervisning, diakoni, IT, medier, kirkemusik og lignende, herunder analyser til forberedelse af sådanne projekter.⁵

Ved indførelsen af stiftsrådene blev det besluttet, at personer ansat i stillinger med opgaver på ovennævnte felter skulle overgå til at være finansieret af det bindende stiftsbidrag. Ændringen betød, at stillinger som fx religionspædagogisk konsulent og kommunikationsmedarbejder, som tidligere havde været fællesfundspræster, overgik til at blive lønnet af bindende stiftsbidrag. Normeringen af fællesfundsstillinger forblev den samme, men mangfoldigheden af fællesfundsstillinger formindskedes. Siden 2013, da fællesfundsstillingerne blev genoprettet, er fællesfundsårsværket steget med 15,5 årsværk. Stigningen i årsværk dækker bl.a. over oprettelse af stilling som præst for grønlandere i Danmark (Århus Stift), ligesom det også er nyt, at stillingen som kgl. konfessionarius indregnes som en fællesfundspræst. Stigningen i fællesfundsårsværk sker både i forhold til præster i sundhedssektoren og kriminalforsorgen og især i forhold til andre områder. Nye særpræster inkluderer 'kirken på landet' og 'kirke på vej'.

Tabel 5: oversigt over fællesfundspræsteårsværk pr. 1. januar 2015.

	Kbh.	Hel- singør	Ros- kilde	Lol- land	Fyen	Aal- borg	Vi- borg	Århus	Ribe	Hader- slev	I alt
Sundheds- væsenet	8,92	7,2	6,27	1,35	4,35	5,07	4,45	9,3	2,5	3,95	53,36
Kriminal- forsorgen	0,95	2,55	1,57	0	0,5	1,65	0,85	1,23	1,75	0,9	12,07
Døve	2	0	0	0	0	0	0	2	0	2	6
Tunghøre	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2
Korshærs- præster	1	0	0,5	0	0,5	0,75	0,75	1,83	0	0,125	5,46
Studenter	3,9	0,75	1	0,35	0,5	0,5	0,25	2	0	0	9,25
Diakoni,	4,25	0	1,13	0,45	1,5	0	1,6	1	2,96	0,9	14,29

⁵ <http://www.km.dk/kirke/folkekirken/findsogn/stifter/>

økumeni etc.												
Undervisning og pædagogik	0,75	0	0,76	0,75	1	0	0,55	0,35	2,3	0	6,46	
Diverse	3,45	0	0,95	0	0,3	0	0,9	1	0	0	6,6	
I alt	26,22	10,5	12,16	2,9	8,65	7,97	9,35	18,71	9,51	9,5	115,48	

Lokalfinansierede præster

Fra 2007 blev det ved en ændring i lov om folkekirkens økonomi muligt at ansætte præster for lokale midler, idet de enkelte menighedsråd eller en gruppe af menighedsråd fik mulighed for at kunne øge den gejstlige betjening i sognet ved at betale udgifterne for en yderligere præst. Langt de fleste præster i folkekirken er tjenestemandsansatte. De lokalfinansierede præster er en undergruppe under en større gruppe af overenskomstansatte præster. Overenskomstansættelser kan modsat almindelige præstestillinger være tidsbegrænsede eller deltids. Selvom det var intensionen med loven, at deltids- og tidsbegrænsning skulle være en undtagelse, er der mange af de lokalfinansierede præster, der er tidsbegrænsede og/eller deltidsansatte ([Høringssvar fra præsteforeningen](#)). Der er i 2014 ca. 200 overenskomstansatte præster, svarende til ca. 100 årsværk (Brunés 2014: 104). I [Vejledning](#) til oprettelse af lokalfinansierede stillinger understreges det, at den væsentligste forskel mellem lokalfinansierede og andre overenskomstansatte præster er, at menighedsrådet/-rådene står for alle udgifter i forbindelse med præster, herunder fx udgifter til tjenestedragt og barsel. I nedenstående tabel ses en oversigt over de lokalfinansierede præster (årsværk og – når angivet i årsrapporten – også antal stillinger). I alt udgør de lokalfinansierede præster 75,82 årsværk.

Tabel 6: Oversigt over lokalfinansierede stillinger (årsværk)

<i>Stift</i>	<i>Antal lokalfinansierede</i>	<i>Stift</i>	<i>Antal lokalfinansierede</i>
København	10 (5,17)	Viborg	4,2
Lolland-Falster	1 (0,5)	Roskilde	41 (13,9)
Aalborg	9 (5,8)	Haderslev	17 (7,6)
Fyens	6 (6,0)	Århus	40 (21,2)
Helsingør	9,75	Ribe	1,7

Kilde: Stifternes individuelle årsrapporter 2013

Eksternt finansierede funktionspræster

Der er en mindre gruppe af stillinger, som er helt eller delvist finansieret af andre institutioner end folkekirken. Fængselspræster ved de lukkede institutioner i Kragsskovhede, Københavns Fængsler, Møgelkær, Nyborg, Vridsløselille og Østjylland er aflønnet af Kriminalforsorgen, men er under gejstligt tilsyn fra stiftets biskop. Der er opstået en forståelse om, at stillinger ved lukkede fængsler skal finansieres af Direktoratet for Kriminalforsorgen, mens fængselspræster ved åbne fængsler aflønnes af folkekirken, typisk som fællesfondspræster. En undtagelse fra denne regel er, at præsten ved det lukkede fængsel i Ringe (50 pct.) og halvdelen af en stilling ved Københavns Fængsler er finansieret af Kirkeministeriet (fællesfondspræst).

Man kan vel også betragte værnspæsterne som eksternt finansierede. Værnspræster er ansat som almindelige sognepræster, men det er Forsvarsministeriet, der ved udsendelse af værnspæster afholder de nødvendige vikarudgifter, herunder en periode efter hjemkomsten, hvor præsten afvikler optjent frihed (2 dage pr. 7 dages udsendelsestid), som for hærens vedkommende kan kompenseres ved en kontant godtgørelse (Håndbog for feltpræster 2008).

Derudover drejer det sig om en række stillinger inden for sundhedsvæsenet. Stillingerne som hospitalspræst på Rigshospitalet har historisk haft en særlig rolle, idet Rigshospitalet, da det blev grundlagt som Frederiks Hospital i 1918, er en undtagelse, eftersom der er ansat en særlig *Præst*, der tillige er fælles for Fødselsstiftelsen. ”Han forretter den ugentlige Gudstjeneste paa Hospitalet og forestaar Sjælesorgen for de syge saa vel paa Hospitalet som paa Stiftelsen, samt kaster Jord paa de Lig, som Hospitalet og Stiftelsen lade begrave” (Teisen 1901: 19).

Præsterne ved Rigshospitalet blev indtil 2006 aflønnet af Rigshospitalet, [L53 2006/7](#), men i forbindelse med kommunalreformen og nedlæggelsen af Hovedstadens Sygehusfællesskab blev finansieringen af den kirkelige betjening af Rigshospitalet flyttet over til Fællesfonden ([Fællesfondens budget 2008](#)). Som kompensation for at have overtaget forpligtelsen for præsterne modtog Fællesfonden et særskilt tilskud til dette på 1,4 mio. i 2015 ([Finanslov 2015](#)) gennem en bevilling på Finanslovens § 22 (22.11.04).

Tilsvarende har nogle hospitalspræster været delvist finansieret fra amter/regioner. Indtil 2012 var der fx en vis medfinansiering af hospitalspræster i Region Midt, som imidlertid stoppede pga. besparelser (Sørensen 2013:6). I 2005-2007 forsøgte Aarhus Kommunes Afdeling for Sundhed og Omsorg sig med en halvtids ‘ældrepræst’, som bl.a. besøgte lokalcentre, men stillingen blev nedlagt, da forsøgsperioden udløb ([Kristeligt Dagblad 9.06 2007](#)). I Odder Kommune har der i perioden 2012-14 været en forsøgsordning med en hjemmeplejepæst. Ordningen, som nu er gjort permanent, adskiller sig dog fra forsøget i Aarhus Kommune ved, at finansieringen er 100 pct. folkekirkelig (<http://www.odderprovsti.dk/hjemmeplejepæst/>). I 1999 forsøgte Hillerød Kommune sig med at ansætte en præst som ‘brobygger’ på tværs af kulturelle skel ([Kristeligt Dagblad 27.07 1999](#)). I dialog og samarbejde med det lokale SSP og Hillerød Politi opstod i 2014 [Kirke Care](#), en forening af 17 folkekirker, folkekirkelige organisationer og frikirker, som arbejder for at skabe tryghed i Hillerød centrums natteliv. Kirke Cares koordinator er sognepræst, men samtidig ansat på deltid i SSP i Hillerød Kommune. Et andet eksempel på medfinansiering fra et offentligt samarbejde er medfinansiering af en studenterpræstestilling ved Via University College i Horsens.

Endelig ydes via finanslovens § 22 bidrag til 23 stillinger i Dansk Kirke i Sydslesvig og tilskud til aflønning af 21 stillinger forbundet med den kirkelige betjening af danskere i udlandet ([Finanslov 2015](#)).

Stillinger finansieret af kirkelige organisationer

Den sidste gruppe af særpræster er stillinger finansieret af kirkelige organisationer. Der er to præstestillinger på Sankt Lukas Stiftelsen (Helsingør Stift) og en stilling på Diakonissestiftelsen, som er privatfinansierede. Stillingen ved Sct. Maria Hospice Center i Vejle er medfinansieret af hospicet.

Kirkens Korshær har i 2015 14 korshærspæster. Langt de fleste korshærspæster er sognepræster med en særlig kvote til korshærarbejde. Tidligere blev lønnen fortrinsvis afholdt af Kirkens Korshær (Betænkning 1264/1994: 30), men i dag er de fleste korshærspæster aflønnet af Fællesfonden (i alt 5,43

årsværk). Undtaget er korshærspræsten i Helsingør, hvis kvote er på 50 pct., samt stillingen som korshærspræst knyttet til Sct. Nikolaj i København, der afholdes fuldt ud af Kirkens Korshær.

Den diakonale institution Filadelfia (som indtil 2007 bar navnet Kolonien Filadelfia) betalte indtil 2007 også for en præst med private midler, men da denne stilling blev nedlagt, blev der i stedet oprettet en stilling under Fællesfonden. Da Filadelfia i 2010 åbnede en hospiceafdeling (Malmgart 2009:5), blev stillingen knyttet til denne.

Den private finansiering gør sig også delvist gældende for præsterne under Danske Sømands- og Udlandskirker, idet finanslovens § 22 dog yder tilskud til aflønning af sømandspræster og assistenter.

Et andet område, hvor der undertiden kan forekomme ekstern finansiering, er i forhold til gade- og ungdomspræster. I 2002 lykkedes det initiativgruppen ”Projekt Kirken på Gaden” at samle penge ind fra organisationer, fra Kirkefondet til Indre Mission, til ansættelsen af en gadepræst i Aarhus for en treårig forsøgsperiode, hvor gadepræsten var tilknyttet Viby Kirke i en 10-procentstilling (Nygaard 2002). Stillingen er nu 75 pct. finansieret af Fællesfonden og 25 pct. lokalfinansieret.

I 2004 blev der efter initiativ fra KFUM & K oprettet en stilling som gadepræst i Esbjerg. Stillingen, som var på 90 pct. med 10 pct. i Treenighedskirken som hjælpepræst, var finansieret af Esbjerg Kommune, et fond og Treenighedskirken, og aftalen løb umiddelbart for en treårig periode (Nygaard 2004), men er siden forlænget, dog med et mindre bidrag fra kommunen.

Endelig er der også en række ulønnede hjælpepræster, som udfører forskellige opgaver, bl.a. er en af fængselspræsterne i Københavns Stift ulønnet hjælpepræst.

Grænsen mellem ekstern finansiering og virke som ulønnet hjælpepræst kan være næsten umulig at få øje på. En dialogpræst ved Helligåndskirken i Københavns Stift står således både på stiftets og på sognets hjemmeside som dialogpræst, men er ansat af Danmission og fungerer i realiteten som ulønnet hjælpepræst.

To præster ved Bethlehemskirken i Københavns Stift er også finansieret på en usædvanlig måde. Ansættelsen af den ene præst er betalt af menigheden gennem en bidragsordning over ligningslovens § 8 A & § 12, stk. 3 ([Bethlehemsfællesskabet](#)). Hans officielle titel er andenpræst, og han har i de seneste ti år især arbejdet med børn med særlige udfordringer, herunder bl.a. konfirmationsforberedelse. Foråret 2015 forhandles der om, at Københavns Stift fremadrettet vil finansiere denne del af stillingen med en kvote på 50 pct. Den anden præst, som har titlen missionspræst, har igennem en årrække været ansat af Areopagos/[I Mesterens Lys](#).

Hvem dækker funktionspræsternes omkostninger?

Der vil være en lang række omkostninger forbundet med præstegerningen. Det kan dreje sig om brød, vin, musik, kontor eller efteruddannelse og kontorhold. I spørgeskemaet er der spørgsmål, der forsøger at afdække denne dimension. Der er forskellige måder at gøre det på. Mange funktionspræster vil have en lille kvote på 5-10 pct. i et sogn. I [Rapport om sygehus- og hospicepræster i Region Midt](#) beskrives, hvordan tilknytning til et sogn kan være fordelagtig, da sognets kirkekasse, evt. med et bidrag fra

sygehuset, kan afholde udgifterne til præstens virke (Sørensen 2013: 6). På tilsvarende vis henviser Foreningen af Fængsels- og Arrestuspræster til, at præster med en tilknytning til et menighedsråd kan få dækket visse udgifter til den kirkelige betjening af den lokale kirkekasse efter aftale og inden for det godkendte budget ([Håndbog](#) 13). Et andet sted, præster kan få dækket udgifter, er gennem en ansøgning til provstiuudvalget. Provstiuudvalget administrerer 5 pct. af kommunens ligningsbeløb til uforudsete udgifter, og funktionspræster kan som andre præster ansøge om bidrag fra disse såkaldte 5 pct.-midler. En tredje måde er at få bidrag fra det bindende stiftsbidrag, hvor de dog skal falde inden for formålets rammer: kommunikation mellem stiftet, menighedsråd og præster, formidling af kristendom og udviklingsprojekter inden for undervisning, diakoni, IT, medier, kirkemusik og lignende. En fjerde mulighed er naturligvis at få den relevante institution til at betale. Endelig skal det nævnes, at udgifter til særlige grupper, fx døvemenheder, studentermenigheder, arbejdet blandt hørehæmmede samt udgifter vedrørende den gejstlige betjening ved Rigshospitalet indgår direkte i Fællesfondens budget ([Budget Fællesfonden](#) 2015).

Folkekirkens særpræster

Hvor mange særpræster findes der så i Danmark? Det er faktisk ikke helt nemt at afgøre. Det skyldes bl.a. de forskellige finansieringsmåder, der er opstået, og de forskellige niveauer, hvorpå stillingerne oprettes: af menighedsråd, på stifts- eller fællesfondsniveau samt de helt eller delvist eksternt finansierede. Særpræster præsenteres ofte ikke som antal præster, men som antal præsteårsværk. Det er et tydeligt tegn på, at særpræster har været anskuet som et budget- og normeringsanliggende mere end noget andet. I dette kapitel har funktionspræsterne været betragtet som særpræster generelt. Mere detaljerede oplysninger om funktionspræsternes ansættelsesforhold og kvoter vil blive præsenteret i kapitlerne om henholdsvis præster i sundhedssektoren (kapitel 4), arrestus- og fængselspræster (kapitel 5), værnpræster (kapitel 6) og initiativpræster (kapitel 7).

Det har langtfra været simpelt at udarbejde disse, og oversigterne bygger på en kombination af oplysningerne indsamlet igennem spørgeskemaerne, oversigter stillet til rådighed af stifterne og Foreningen af Fængsels- og Arrestuspræster og PRIS (Foreningen for præster i Sundhedssektoren). Vanskelighederne med at indsamle materialet beror dels på, at det ikke var alle, der havde besvaret spørgeskemaet, og dels på, at der var nogle, der havde besvaret det generelle spørgeskema, men undladt at besvare de konkrete spørgsmål om finansiering og kvoter. Enkelte har til spørgsmålet om finansiering skrevet 'jeg ved det ikke'.

Der har også i nogle tilfælde været en diskrepans mellem funktionspræstens opgørelse af kvoten og fx stiftets opgørelse. Vanskelighederne skyldes også, at funktionspræsteområdet er et område i forandring. Hver gang der åbner et nyt hospice eller et nyt fængsel, og hver gang der sker omstruktureringer i Forsvaret eller i sundhedssektoren (fx projekt Fremtidens sygehus i Region Syddanmark), så medfører det overvejelser over normeringen af præster. Antallet af stillinger er i fortsat vækst og forandring, og opsigelser vil ofte medføre genovervejelser over kvote og finansiering. Under overvejelse af disse vanskeligheder har vi i kapitlerne 4-7 valgt at bygge oversigterne over kvoter og finansiering på realdata fremfor på svarene i spørgeskemaet. De øvrige resultater vil være resultater fra spørgeskemaerne.

I dette kapitel har fokus været på de finansielle rammer omkring funktionspræstestillingerne. De forskellige eksempler på særpræster viser en betydelig kompleksitet. Af særlig interesse er de eksternt finansierede præster, for de viser med al tydelighed, at folkekirkens præster i nogle tilfælde kan yde et bidrag til at løfte opgaver i andre sektorer i samfundet, som gør, at statslige institutioner, regioner eller amter vil bidrage til præstens løn. Institutionspræsterne står centralt i forståelsen af funktionspræster, men betegnelsen funktionspræst kan ikke begrænses til dem. Gadepræster og studenterpræster kan også have klare funktionspræstelige dimensioner. I kapitel 3 betragtes funktionspræster som specialpræster, dvs. med fokus på de særlige, men også i vidt omfang helt almindelige, præstelige opgaver, som funktionspræsterne står over for.

Kap 3 Funktionspræsterne som specialpræster

Dette kapitel fokuserer på de formelle (juridiske) og uformelle (aftalebaserede) rammer, der er for funktionspræsternes arbejde. Der er ikke meget lovgivning, der regulerer funktionspræsternes generelle vilkår. Dele af den generelle lovgivning kan måske være af større betydning for funktionspræster. Et eksempel kunne være den udvidede eller skærpede tavshedspligt, som beskrives i Danske Lov fra 1683, som stadig anses for gældende, nemlig at ”præsten ikke uden sit kalds fortabelse må åbenbare, hvad nogen har bekendt ham i lønligt skriftemål”.

Mange af funktionspræsterne vil være specialpræster, og mange vil være reguleret af ansættelseslovens § 8 *Stk. 3.*, ifølge hvilken ministeren for ligestilling og kirke fastsætter særlige regler om fremgangsmåden ved ansættelse i præstestillinger, der helt eller overvejende er oprettet med henblik på betjening af institutioner eller grupper af personer, for hvilke der ikke er oprettet menighedsråd. Ved besættelse af disse stillinger som overvejende – dvs. med mere end 50 pct. – har denne karakter, indgår udtalelser fra institutionsledelsen/repræsentanter for persongruppen sammen med et eventuelt menighedsråd i biskoppens indstilling af ansøgere ([Værd at vide om præsteansættelse](#) 2010: 5).

Dette kapitel vil fokusere på den traditions- og aftalebaserede regulering af stillingerne som funktions- og særpræst. Mange af funktions- og særpræsterne vil være ansat i kvotestillinger og vil derfor typisk have et regulativ for stillingen, der udarbejdes af provsten i samarbejde med tillidsrepræsentanten og stadfæstes af biskoppen, og det er materiale af denne type, der vil bidrage til at give et billede af, hvilken type arbejdsopgaver de forskellige funktionspræster forventes at udføre. Kapitlet vil følge rapportens opdeling i fire grupper af præster.

Præster i sundhedssektoren

Sundhedssektoren er den institution i Danmark, hvor der er flest funktionspræster. Præster inden for sundhedsvæsenet består af forskellige grupper af præster. I undersøgelsen skelnede vi mellem sygehus-/hospitalspræster, hospicepræster og øvrige præster i sundhedssektoren.

Præsterne i sundhedssektoren er forholdsvis velorganiserede. I 1986 dannede sygehuspræsterne foreningen ”Sygehuspræsternes Sammenslutning”, som i 1990’erne erstattes af Danske Sygehuspræsters Sammenslutning (SYSAM) og senere af PRIS, Præster i Sundhedssektoren (Sørensen 2013: 14). Der blev i 2010 oprettet en stilling som sygehus-/hospitalsprovst for Region Midtjylland og i 2014 for Region Syddanmark. Stillingen er knyttet til stillingen som provst for Odder Provsti (Sørensen 2013: 6) og blev oprettet efter ønske fra biskopperne over Århus og Viborg stifter, som begge medvirker ved ansættelsen (1527/31). I 2014 blev der oprettet endnu en stilling, nemlig en stilling som hospitalsprovst for Region Syddanmark ([Sygehusprovst i Fyens stift](#)).

Sygehuspræster

Sygehuspræster (eller hospitalspræster) betegner præster, der er tilknyttet et sygehus eller et hospital. Der er en lang tradition for sygehuspræster i Danmark, men sygehuspræsten har normalt været den præst i hvis sogn, hospitalet er beliggende. Gruppen af hospitals- eller sygehuspræster er den største gruppe af præster i sundhedssektoren. Denne gruppe kan igen opdeles fx i præster på psykiatriske afdelinger/hospitaler, præster der arbejder i palliative teams og præster, der er tilknyttet medicinske eller

kirurgiske afdelinger. Der kan være ganske stor forskel på arbejdsvilkårene, afhængig af om patienterne er sindslidende, døende, eller hvad der ellers kan være baggrunden for indlæggelsen.

Hospicepræster

Med hospicepræst refereres der til en præst, som er tilknyttet et hospice. Det første danske hospice blev indviet i 1992 på Diakonissehuset Sankt Lukas Stiftelsen, og siden 2000 har indlæggelse på hospice for uhelbredeligt syge og døende været et offentligt finansieret tilbud (Malmgart 2009). Ideen om, at der til et hospice hører en hospicepræst, var til stede og stærk fra starten, og i dag er hospicepræstens position både central og naturlig på mange hospicer, hvor præsten typisk indgår i hospicets tværfaglige team.

Andre præster inden for sundhedsvæsenet

Der findes en række andre præstestillinger med relation til sundhedsvæsenet. Nogle er plejehjemspræster, og hermed menes en præst, der er tilknyttet et plejehjem, uanset om det er del af en kvoteret stilling eller som en del af rådighedsordningen. Siden 1987 har der været stop for nyt plejehjemsbyggeri, men i 2010 fandtes der ifølge Danmarks Statistik stadig godt 300 plejehjem i Danmark. De fleste, omkring 80 pct., er kommunalt ejede, mens 20 pct. er selvejende. Plejehjem drevet af Danske Diakonhjem udgør omkring halvdelen af disse, nemlig 28 plejehjem, hvoraf 6 er friplejehjem, og resten drives i medfør af en kontrakt eller driftsoverenskomst med beliggenhedskommunen. Danske Diakonhjem har planer om at åbne tre nye friplejehjem i løbet af 2015.⁶ Plejehjemmene har ret forskelligartet gejstlig betjening. Plejecenteret Sølund samt De Gamles by har faste præster. Idet udviklingen går i retning af nedlæggelse af plejehjempladser, blev der i 2013 oprettet den første stilling som hjemmeplejepræst ([Kristeligt Dagblad 7.05 2013](#)). Præster, der arbejder med udviklingshæmmede, og AIDS-/HIV-præster falder også inden for den kategori.

Arbejdsopgaver

Der er ikke udarbejdet et standardregulativ for sygehus-/hospitalspræstestillinger, men Præsteforeningen har i samarbejde med et udvalg bestående af hospitals- og hospicepræster udarbejdet en vejledende standard med henblik på at redegøre for bredden i præstearbejdet og give eksempler på, hvad en præstestilling inden for sundhedssektoren kan indeholde. Standarden ligger på Præsteforeningens intranet. Derudover blev der i 2013 lavet en rapport om hospitalspræsters arbejde på grundlag af interviews med præster i Region Midt. På trods af rapportens titel indeholder den ikke kun interviews med hospitalspræster, men med en bredere gruppe af præster i sundhedssektoren.

Tabel 7: Sammenskrivning af forslag til funktionsbeskrivelse, dvs. hvilke opgaver, det kan indebære at være hospitalspræst

[Rapport om Hospitalspræsters arbejde 2013](#)

Det er **samtalerne**, der fylder mest i det daglige arbejde for alle hospitalspræster (16).

Standard for Hospitalspræster (udateret)

Samtalerne kan opdeles i to kategorier:

- Informativ samtale
- Sjælesorg: en samtale med patient, pårørende eller personale, som er konfidentiel, og hvor præsten stiller sig til rådighed for det, et andet menneske har behov for at tale om.

⁶ <http://000.diakonhjem.dk/p118.asp>

Holder **gudstjenester og andagter** på de institutioner, de er tilknyttet. Men det sker under meget forskellige forhold og på mange forskellige måder (18).

Det hører med til præsternes virksomhed at holde **gudstjenester**, hvor der er tradition for det og rum til det. Gudstjenesten er et væsentligt element i kontakten til den særlige menighed, som patienter, pårørende og ansatte udgør.

En andagt er en kort gudstjeneste på hospitalet for patient og/eller pårørende, som er afpasset efter patientens/de pårørendes kræfter og ønsker. Kan bruges fx ved andagt ved præmaturt dødsfald, aborteret foster og dødfødt barn.

Udfører ret ofte **kirkelige handlinger**. Alle former for kirkelige handlinger foregår på hospitaler og hospicer. Det drejer sig om dåb, vielse, nadver, skriftemål, udsyngning og bisættelse (20).

På hospitaler med fødeafdelinger og børneafdelinger for for tidligt fødte børn og spædbørn med sygdomme og medfødte handicap kan det være forældrenes ønske, at disse børn bliver døbt. På psykiatriske hospitaler og andre institutioner med lange indlæggelser vil præsten varetage konfirmandundervisningen. Privat skriftemål er et ritual, som foretages for det enkelte menneske uden for gudstjenestesammenhæng i kirken, på præstens kontor eller ved sygelejet. Udsyngning er et kort afskedsritual ved den døde, inden de pårørende forlader stuen.

Er en ressourceperson, som **underviser** afdelingens personale, patienter og pårørende (22). I kraft af sin teologiske uddannelse forventes præsten at besidde en viden om tro og religion i bred forstand, som hospitalet ønsker at drage nytte af.

På psykiatriske hospitaler og andre institutioner med langtidsindlagte patienter er der ofte et ønske om studiekredse/undervisning i den kristne tro på de enkelte hospitalsafsnit. Hospitalspræster kan undervise personalet på hospitalet.

Derfor bistår hospitalspræsten ikke alene med at formidle kontakt til patientens sognepræst, men også andre menigheder og trossamfund.

Præsten informerer om gudstjenester og kirkelige arrangementer og om mulighederne for at få kontakt med en hospitalspræst eller patientens sognepræst eller en præst fra patientens eget trossamfund.

I forståelse med hospitalet udarbejde og vedligeholde informationsmateriale, som er tilgængeligt for patienter og personale på internettet og intranettet.

Hospitalspræsten kan, hvor denne af hospitalet involveres i dette arbejde, udarbejde skriftlige procedurevejledninger til personalet om fx:

- Personalets eksistentielle/åndelige omsorg for patienter/pårørende
- Fremmede kulturer og trosretninger
- Procedure ved dåb, vielse, dødsfald/begravelse o.l.

Deltager i et vist omfang i patientkonferencer:

- Hospitalspræster: sjældent
- Hospicepræster: ofte

Inddrages i forskellige projektudvalg, hvor der planlægges multikulturelle rum for afsked, refleksion og andagt, ligesom der arbejdes med

kunst og udsmykning, som i bred forstand understøtter hospitalet som rum for heling og helbredelse.

Hospitalspræster bliver ofte benyttet af patientforeninger o.l. til undervisning og foredrag eller til at skrive i og give interviews til patientforeningers tidsskrifter

Betænkning 1264/1994 indeholder forslag til et standardregulativ for hospitalspræster. En sammenligning med beskrivelserne i rapport om hospitalspræsters arbejde og standard for hospitalspræster giver en god fornemmelse af de forandringer, der er sket i forhold til præsternes arbejde i de sidste 20 år. Samtaler, gudstjenester/andagter og kirkelige handlinger er kernen i præsterne arbejde dengang som nu, men hvor beskrivelsen i Betænkning 1264 lægger vægt på, at præsten bør have et kontor på sygehuset, så tages det nu nærmest for givet, og der lægges vægt på, hvordan “de fleste opgaver dukker op fra dag til dag og skal løses inden for en frist på max 24 timer” (Sørensen 2013: 21). Ligeledes var præsternes forpligtelse til videreformidling af kontakt i Betænkning 1264/1994 formuleret som ‘kontakt til egen præst’, mens den i dag formuleres som patientens sognepræst eller en præst fra patientens eget trossamfund. Endelig synes præstens bidrag og forpligtelser i forhold til institutionen at være vokset drastisk og i nogle tilfælde at indbefatte en langt større inddragelse i institutionens daglige arbejde, fx gennem deltagelse i patientkonferencer, efteruddannelse af sundhedspersonale i sundhedsvæsenet og udarbejdelse af vejledninger etc. Det fremgår ligeledes tydeligt af tabel 7, at gruppen af præster i sundhedssektoren har meget forskellige arbejdsopgaver.

Arresthus- og fængselspræster

Arresthus- og fængselspræster er præster, der er tilknyttet en af kriminalforsorgens institutioner. Der er udsendt et fælles spørgeskema til fængselspræster og arresthuspræster, og de vil generelt blive behandlet samlet i denne rapport's kapitel 5. Arresthus- og fængselspræsterne er organiseret i Foreningen af Fængsels- og Arresthuspræster (FFA), som opstod i 2014 som en fusion af Fængselspræsteforeningen og Arresthuspræsteforeningen.

Fængselspræster

Fængselspræster er den gruppe af funktionspræster, der har den længste kontinuerte historie. Fra etableringen af det moderne fængselsvæsen i midten af 1900-tallet har der været fængselspræster ved fængslerne i Vridsløse og Horsens (nu Statsfængslet i Østjylland). I 1970'erne blev flere af de oprindelige stillinger, der var betalt af Direktoratet for Kriminalforsorgen, nedlagt. Men fra slutningen af 1980'erne blev flere af disse stillinger genoprettet, men nu som folkekirkelige stillinger. En del af fængselspræsterne er tillige arresthuspræster.

Arresthuspræster

Rammerne for arresthuspræsters arbejde adskiller sig fra de andre funktionspræster i den forstand, at arresthuspræsternes arbejde er beskrevet i [Bekendtgørelse om gejstlig betjening af arresthuse \(BEK nr 21 af 23/01/1975\)](#). Ifølge bekendtgørelsen påhviler den kirkelige betjening af arresthuse som udgangspunkt præsten i det sogn, hvor arresthuset er beliggende, men biskoppen kan efter forhandling med

arrestinspektøren overdrage betjeningen af arresthuset til en anden præst. Arresthuspræstens opgave er at være til rådighed for de indsatte til personlige samtaler ved mindst to månedlige besøg. Ifølge bekendtgørelsen skal præsten – hvis der er et egnet lokale, og antallet af indsatte er stort nok – afholde gudstjeneste mindst en gang om måneden.

Arbejdsopgaver

Direktoratet for Kriminalforsorgen udarbejdede i begyndelse af 2004 en [vejledning om den kirkelige betjening af indsatte i fængsler og arresthuse](#). Vejledningen indeholder bl.a. en oversigt over arresthus- og fængselspræsternes arbejdsopgaver (se tabel 8). Arbejdsopgaverne omfatter jævnlige gudstjenester og kirkelige handlinger efter behov samt samtaler (sjælesorg), sociale arrangementer, administrativt arbejde og varetagelse af eksterne relationer, herunder kontakt med pårørende og formidling af kontakt med andre trossamfund. Fængsels- og arresthuspræster har meget enslydende arbejdsbeskrivelser, dog er der mere fokus på fængselspræsternes jævnlige gudstjenester, hvor arresthuspræsterne holder gudstjeneste 'efter behov'. Ligeledes indgår deltagelse i møder, personlige samtaler med personalet samt ad hoc-opgaver som en del af fængselspræsternes, men ikke arresthuspræsternes, arbejdsbeskrivelse. I forhold til den formelle stillingsbeskrivelse er forskellen på præster i åbne og lukkede fængsler minimal.

Tabel 8: Stillingsbeskrivelser for fængsels- og arresthuspræster

	Lukkede fængsler	Åbne fængsler	Arresthuse
Kirkelige handlinger	Ugentlige fællesgudstjenester og gudstjenester på helligdage Gudstjenester på særafdelinger efter behov Andre kirkelige handlinger Vielsesmyndighed	Ugentlige fællesgudstjenester og gudstjenester på helligdage Gudstjenester på særafdelinger, herunder halvåbne afdelinger, efter behov Andre kirkelige handlinger Vielsesmyndighed	Fx betjening en fast dag om ugen Gudstjeneste efter behov Andre kirkelige handlinger Vielsesmyndighed
Sjælesorg m.v.	Personlige samtaler med indsatte Meddelelse om dødsfald Præstebesøg – besøg mellem indsatte og deres familier	Personlige samtaler med indsatte Meddelelse om dødsfald	Personlige samtaler med indsatte Meddelelse om dødsfald
Menighedspleje	Kirkelige arrangementer, studiekreds, filmklub etc.	Kirkelige/sociale arrangementer	Kirkelige/sociale arrangementer i begrænset omfang
Admini-	Administration af legater	Administration af legater	Administration af legater

strative opgaver	Andre administrative opgaver, herunder notering i klientsystemets personjournal Sager om navneændring	Andre administrative opgaver, herunder notering i klientsystemets personjournal Sager om navneændring	Administrative opgaver, herunder notering i klientsystemets personjournal Sager om navneændring
Eksterne funktioner	Samtaler med pårørende Formidle kontakt til andre trossamfund for indsatte Foranstalte besøg fra Røde Kors' besøgstjeneste til indsatte Kontakte andre offentlige myndigheder efter behov	Samtaler med pårørende Formidle kontakt til andre trossamfund for indsatte Foranstalte besøg af Røde Kors' besøgstjeneste til indsatte Kontakte andre offentlige myndigheder efter behov	Samtaler med pårørende Formidle kontakt til andre trossamfund for indsatte Foranstalte besøg af Røde Kors' besøgstjeneste til indsatte Kontakte andre offentlige myndigheder efter behov
Andre opgaver	Deltagelse i møder efter behov, herunder afdelingsmøder og tværfaglige møder Eventuelt personlige samtaler med personalet efter anmodning Ad hoc-opgaver	Deltagelse i møder efter behov, herunder afdelingsmøder og tværfaglige møder Eventuelt personlige samtaler med personalet efter anmodning Ad hoc-opgaver	

Kilde: Kirkeministeriets og Direktoratet for Kriminalforsorgens vejledning om den kirkelige betjening af indsatte i fængsler og arresthuse 2004.

Værnspræster

En værnspæst er en sognepræst, som har rådighedstjeneste i tilknytning til en enhed under Hæren, Søværnet eller Flyvevåbnet. Der har ikke været tradition for, at der i fredstid har været knyttet tjenstgørende feltpræster til Hæren. I krigstid, fx under krigene 1848-50 og 1864, blev der ansat feltpræster ved de enkelte enheder. Ved den danske kommando, der udstationeredes i Tyskland efter krigens afslutning, var der feltpræster (Betænkning 0304/1962: 5). Der var således præster med, når danske soldater deltog i internationale aktiviteter i Cypern og Gaza, selvom Forsvarets lov af 1951 egentlig ikke gav mulighed for det (Balslev 1970: 42). Siden 1970 har der været tre værnsprovster og et antal værnspæster af reserven. Oprindeligt var det meningen, at værnepligtige skulle spille en central rolle for den gejstlige betjening i Forsvaret, men i 1990 valgte man i stedet at professionalisere værnspæsteordningen, således at præsten i højere grad bliver integreret i de militære enheder. Et større fokus på internationale opgaver har også forandret værnspæsternes arbejde, som nu i høj grad er fokuseret på, at værnspæsten bliver udsendt i perioder af 3-6 måneders varighed. Nyordningen har medført et større behov for uddannelse af værnspæster, hvorfor de først er parat til udsendelse efter nogle års tjeneste (Christiansen 2003). Som værnspæst i Forsvaret, dvs. feltpræst i Hæren, orlogspræst i Søværnet og flyverpræst i Flyvevåbnet, bærer man uniform under tjeneste med et kors som distinktion.

En værnspriest står uden for den militære rækkefølge, idet man har samme rang som den, man taler med (Bekendtgørelse nr 294 af 24/03/2010), og nyder som non-kombattant særskilt beskyttelse efter Genèvekonventionen (Brunés 2014: 114). Ansvar for det gejstlige tilsyn med værnspriestetjenesten påhviler Københavns biskop, mens det i praksis varetages af henholdsvis hærprovsten, som er provst ved Kastelskirken, orlogsprovsten, som samtidig er provst i Holmens Kirke, og flyverprovsten (Viborg Domkirke). Værnspriester kan betragtes som en særlig stillingskategori beslægtet med, men uden for kategorien af specialprieester. Ansættelse foretages af Forsvarets Personeltjeneste på vegne af forsvarschefen på betingelse af godkendelse af biskoppen (Brunés 2014: 114). Værnspriesterne adskiller sig derved betragteligt fra de øvrige funktionsprieester ved at veksle mellem at fungere som sogneprieester suppleret med lidt særlige opgaver for Forsvaret og at være udsendt i perioder af 3-6 måneder. I tabel 9 ses en oversigt over de opgaver, som feltprieester ifølge Feltprieestens Håndbog har, når de er udsendt under INTOPS (internationale operationer). Det er tydeligt, at gudstjenester og samtaler er væsentlige aspekter af feltprieestens tjeneste, men også at prieesten har en række opgaver forbundet med Forsvarets særlige karakter.

Tabel 9: Opgaver under Internationale Operationer (INTOPS)

Primære opgaver	Sekundære opgaver
Feltgudstjenester kan afholdes, når og hvor forholdene muliggør det. Feltgudstjenesten skal indeholde evangelielæsning, trosbekendelse, prædiken, Fadervor og velsignelse. Feltgudstjeneste er almindeligvis med altergang. Med hensyn til musik og korsvar improviseres, som forholdene muliggør. Kan evt. helt udelades.	Sekundære opgaver falder væsentligst inden for velfærdstjenesten.
Sjælesorg/samtaler	Kan være medlem af fritids-, messe-, velfærdstelt-, ”højtids”-, DANCON-march-, Blå Bog-udvalg m.v.
Initiere psykologisk debriefing om nødvendigt	Kan være sekretær i Fritidsudvalget, Samarbejdsudvalget m.v.
Besøgstjeneste	Kan holde foredrag om kultur, etik og religion.
Repatrieringsceremonier	Kan være redaktør og/eller skribent for lokalt missionsblad/nyhedsbrev/avis.
Mindehøjtideligheder	Kan være bidragsyder til pårørende-mails, ugebrevene til HOK’s hjemmeside m.v.
Dåbsundervisning m.v.	Kan stå for planlægning og udførelse af ekskursioner.
Kirkebogsførende opgaver som rekvirering af dåbsattest, navneændringssager m.v.	Kan være bibliotekar.
Rådgiver for ledelsen i gejstlige og eksistentielle spørgsmål	Kan fungere som studie- og erhvervsvejleder.
Deltager i repatrieringssager, når disse finder sted af velfærdsmæssige årsager.	

Samarbejde med administrationen i forbindelse med ”særlig hændelse”

FPR er kontaktet til psykologer og socialrådgivere i Danmark og kan anmode chefen om, at psykologer udsendes til missionsområdet.

Kilde: Håndbog for Feltpræster 2008

Andre specialpræster

Ud over de tre veldefinerede grupper indgår en fjerde temmelig uhomogen gruppe af præster også i undersøgelsen. Denne fjerde gruppe af præster er karakteriseret ved ikke eller i mindre grad end de øvrige grupper af præster, der behandles i denne rapport, at relatere sig til en institution og i mindre grad at have på forhånd fastlagte rammer eller direktiver for deres arbejde. De arbejder på et felt, som er meget flydende og foranderligt, også begrebsmæssigt. Og hvor de funktionspræstelige aspekter ved præster i sundhedssektoren og for præster knyttet til institutioner under Kriminalforsorgen eller Forsvaret er relativt tydelige, så er spørgsmålet om, i hvilket omfang disse præster meningsfuldt kan betragtes som funktionspræster (jf. definitionen anvendt i denne rapport s. 16) helt åbent. Præsentationen i dette afsnit vil tage udgangspunkt i to relativt veldefinerede og etablerede yderpunkter, som begge indeholder funktionspræstelige aspekter, nemlig studenterpræster og korshærspræster.

Studenterpræster

Studenterpræsterne kan på sin vis føre deres historie langt tilbage. Trinitatis Kirke i København var således frem til 1829 en del af Københavns Universitet og på den måde en studenterkirke, og det var da også i tilknytning til denne kirke, at den første officielle stilling som (deltids) studenterpræst blev oprettet i 1940. I 1960'erne spillede netop studenterpræsterne en stor rolle i diskussionerne om oprettelsen af sær- og specialpræstestillinger i forlængelse af Strukturkommissionens arbejde (1971). Siden er der kommet studenterpræster ved mange af de videregående uddannelsesinstitutioner. Nedenfor ses et eksempel på en beskrivelse af studenterpræstens arbejde, som indbefatter samtaler, foredrag og diverse sociale arrangementer, konsulenthjælp til opgaver og kirkelige handlinger. En undersøgelse af studenterpræsternes arbejde viser, at især samtalerne er vigtige, men at præsternes opgave kan spænde vidt og også kan inkludere undervisning af studievejledere, hjælp med at etablere stillerum/forlybelsesrum/multireligiøse rum, hjælp til at håndtere en psykisk syg studerende og til at sætte værdispørgsmål på dagsordenen (Dollerup 2014). På den måde er der lighedspunkter mellem dele af studenterpræsternes arbejde og nogle af de arbejdsopgaver, som sygehuspræster kan have. Omvendt trækker studenterpræstens arbejde med foredrags- og debatarrangementer og alternative gudstjenester samt spiritualitet i form af meditation og pilgrimsvandring over i en helt anden gruppe af præster, nemlig ungdoms-, pilgrims-, gade- og natkirkepræster.

Tabel 10: Studenterpræsternes arbejdsopgaver

Samtaler/rådgivning: Vi tilbyder gennem personlige samtaler hjælp til studerende og ansatte med personlige, sociale, studiemæssige eller eksistentielle/religiøse problemer.

Aktiviteter: Vi arrangerer foredrags- og debataftener og afholder sociale arrangementer.

Faglig konsulentbistand: Vi tilbyder at fungere som faglige konsulenter i forbindelse med projekter og opgaver, hvor I berører emner inden for vort fagområde (etik, værdier, tro, religion, teologi).

Kirkelige handlinger: Du kan bruge studenterpæsterne til kirkelige handlinger som dåb eller bryllup. Begge studenterpæster er tilknyttet Budolfi Kirke og Klosterkirken i Aalborg midtby.

Kilde: <http://www.praesten.aau.dk/hvem-er-vi/>

Danmarks første gadepræst blev ansat i København i 1993. I 2002 kom der også en gadepræst i Aarhus og i 2005 i Esbjerg. I 2015 findes der omkring fem gadepræster. Gadepræsterne er ikke en særlig homogen gruppe. Nogle gadepræster er specielt orienteret mod ungdomskulturen og kalder sig derfor undertiden for ungdomsgadepræster, mens andre er mere orienteret mod socialt udstødte og kaldes diakonipræster. En natkirkepræst er en præst, der har en særlig forpligtelse i forhold til at arrangere natkirkearrangementer. I 1999 begyndte Københavns Domkirke, Vor Frue Kirke, som den første kirke i Danmark at arrangere natkirke. Fænomenet spredte sig hurtigt og finder i 2015 jævnlige steder flere steder i landet. En anden ny praksis, der har vundet frem i de senere årtier, er pilgrimsvandring. En pilgrimspræst er en præst, der har det som sin primære opgave at arrangere pilgrimsvandring. Den første stilling som pilgrimspræst blev oprettet i 2009 i Viborg, derefter i Aarhus (2009), og i 2013 blev der oprettet endnu en stilling som pilgrimspræst, som imidlertid er en delt stilling mellem Lolland-Falsters Stift og Roskilde Stift.

Korshærspræster

Korshærspræster er et andet bud på en særpræste- og specialpræstestilling, som har funktionspræstelige dimensioner. Kirkens Korshær er den største private, sociale hjælpeorganisation i Danmark.⁷ Korshæren har ca. 400 lønnede ansatte og omkring 6000 frivillige på landsplan. Kirkens Korshær har rødder i det missionske arbejde i København, men Kirkens Korshær gik i 1929 fra at være en Københavns indremissionske hjælpeorganisationer til at være en landsdækkende selvstændig bevægelse inden for rammerne af den danske folkekirke. De første stillinger som korshærspræst blev oprettet i 1930 i København, Aarhus (1933), Aalborg (1937), Odense (1938), Helsingør (1983) og Viborg (1992). I 2015 er der 14 korshærspræster (i Herning, Helsingør, Holstebro, Horsens, København, Odense, Randers, Silkeborg, Slagelse/Korsør, Sønderborg, Viborg, Aalborg, Aarhus). I tabel 11 ses en oversigt over, hvordan korshærspræsten i Viborg beskriver sine arbejdsopgaver på sin hjemmeside. Besøg på herberg og varmetuer er et centralt element i korshærspræstens arbejde, og de samtaler, der finder sted dér, udgør sammen med korshærs gudstjenesterne kernen i korshærspræsternes arbejde. Historisk har korshærspræsterne været dynamoen i folkekirkens diakonale arbejde. I de senere år har flere af stifterne ansat præster, hvis arbejde kan ligne korshærspræsternes, fx stiftspræster for diakoni og en socialpræst. Præster, der arbejder med diakoni, har klare funktionspræstelige aspekter. De indgår i et større felt af socialt arbejde med udsatte grupper i samfundet. Diakonien rækker ind i andre specialpræsters områder, fx natkirkepræster.

Tabel 11: Korshærspræstens arbejdsopgaver

⁷ <http://viborgstift.dk/praester/praester-med-saerfunktioner/korshaerspraester/>

Står for månedlige korshærgudstjenester.

Holder andagter.

Står til rådighed for sjælesorg, samtale og rådgivning.

Kommer på hjemmebesøg og sygebesøg.

Træffes i varместuen onsdag eftermiddage.

Deltager i cafeaftener.

Fortæller i foreninger, ved sognearrangementer osv. om Kirkens Korshærs arbejde.

Kilde: <http://3023.kklokal.dk/index.php?id=1468>

En anden gruppe, som også indgår i en større samfundsmæssig sammenhæng, er beredskabspræsterne.

Beredskabspræster

En beredskabspræst er en del af det folkekirkelige katastrofeberedskab. Ideen om at etablere et særlig folkekirkeligt beredskab, som kan mobiliseres ved katastrofer, opstod i forbindelse med branden på færgen Scandinavian Star i 1990. Det har været i spil i forbindelse med dødsulykke på Roskilde Festivalen 2000, tsunamien i Det Indiske Ocean i 2004 (*Information* 16. 04. 2005) og massakren på Utøya i 2011. Folkekirkens katastrofeberedskab blev oprindeligt organiseret lokalt og på lidt forskellig vis⁸, men fik sin nuværende form på grundlag af rapport fra Kirkeministeriets arbejdsgruppe vedrørende beredskabspræster fra 2009. Arbejdsgruppens arbejde var bl.a. forårsaget af kommunalreformen i 2007, hvor amterne blev afløst af regioner, og kommuner og politikredse blev omstruktureret. Folkekirkens katastrofeberedskab er nu organiseret i de fem regioner. I hver region er der 5-11 beredskabspræster (i øjeblikket 43 beredskabspræster), heraf en ledende beredskabspræst i hver region. I Sundhedsstyrelsens vejledning nr. 9164 af 1/4 2011 beskrives folkekirkens katastrofeberedskab som en af Sundhedsberedskabets samarbejdspartnere (andre er bl.a. Statens Seruminstitut, politiet og Forsvaret.). Folkekirkens katastrofeberedskabs formål beskrives som ”at tilbyde sjælesorg, gudstjenester og anden hjælp til overlevende, pårørende, efterladte og hjælpepersonel i katastrofesituationer, hvor lokale sognepræster og sygehuspræster ikke har ressourcer til at imødekomme de forventninger, katastrofen stiller til dem” (Sundhedsstyrelsens vejledning nr. 9164 af 1/4 2011). Denne hjælp ydes i samarbejde med sundhedsvæsenets kriseterapeutiske beredskab. Ifølge cirkulære fra 2009 skal der gennemføres øvelser for folkekirkens katastrofeberedskab mindst en gang årligt (Cirkulære nr. 9475 af 18/09/2009). Beredskabspræsterne er forpligtede til at være behjælpelige med kontakt til repræsentanter for andre religioner (Sundhedsstyrelsen 2014: 12).

Konklusion

Dette kapitel har redegjort for de rammer, der omgiver de forskellige grupper af præsters arbejde. For nogle grupper, især arresthus- og fængselspræster og værnpræster synes opgaverne at være relativt klart beskrevne, bl.a. fordi de institutioner, de betjener, har relativt klare forestillinger om, hvad de forventer. For andre grupper synes det i høj grad at være op til den enkelte præst at opstille dem, fordi der i mindre

⁸ I Hovedstaden organiseret omkring hvad man kaldte et 24-timers beredskabsniveau og med en beredskabspræst i hvert provsti. Ledelsen bestod af fem provster og Københavns biskop som øverste chef.

grad er en institution eller andet, der forventer noget. Dette er især gældende for den diffuse gruppe af præster, som behandles samlet i kapitel 7, hvor dog rammerne for især korshærspræsterne, men til dels også studenterpræsterne, synes relativt veletablerede. Spørgsmålet om, hvorvidt disse forskellige typer af præster, som normalt vil være konstrueret som sær- eller specialpræstestillinger, også kan betragtes som funktionspræstestillinger, vil blive rejst i kapitel 7.

Kap 4 Præster i sundhedssektoren

Jeg vil gerne møde mennesker i samtalen. Det menneskelige møde, synes jeg, er vildt spændende og meget givende! Også for mig selv. Der er en gensidighed i det, som der ikke er i den almindelige prædiken.

Særlige kendetegn

Gruppen af præster inden for sundhedssektoren dækker over hospitals-/sygehuspræster og hospicepræster. Hvor Danmarks første hospice åbnede i 1992⁹, og hospicepræstefunktionen dermed er forholdsvis ny, er funktionen som hospitalspræst omvendt en af vores ældste typer af institutionspræster. Faget er i dag domineret af kvindelige præster, og den uddannelsesmæssige baggrund for præster i sundhedssektoren tyder på en bevidst interesse for den palliative behandling. Det kommer for eksempel til udtryk ved præsternes forskellige terapeutiske baggrunde. Sammen med værns- og døveprovster er det særligt for præster i sundhedssektoren, at der kan tilknyttes en særprovst¹⁰. Det er således tilfældet i eksempelvis Region Midtjylland og Region Syddanmark, hvor der er ansat hospice- og sygehusprovster. Den organisatoriske struktur er på den måde forholdsvis udviklet.

Præster i sundhedssektoren er i sagens natur i højere grad end andre præster til stede ved livets yderpunkter: fødsel og død. I forlængelse af den palliative tilgang er patientsamtalen og sjælesorgen af central betydning for præster i sundhedssektoren.

Profil

- Overvejende kvinder, forholdsvis høj gennemsnitsalder.
- Gerne supplerende uddannelse af terapeutisk karakter.
- Frekventerer ofte kurser på Teologisk Pædagogisk Center.
- Indtræder ikke nødvendigvis med det første som præst i sundhedssektoren. Spændet mellem første ansættelse som præst og første ansættelse som præst i sundhedssektoren er således bredt.

Blandt præsterne i sundhedssektoren er der 71 personer, der har svaret på spørgeskemaet, men det er dog ikke alle, der har svaret på alle spørgsmål. Blandt besvarelserne betegner 53 (77 pct.) sig som sygehus-/hospitalspræster, 13 (19 pct.) som hospicepræster og endelig 7 (10 pct.) som 'andet'. Summen overskrider 100 pct., idet der kan være overlap mellem stillingerne. At være præst på sygehus eller hospice tyder på at være et fag, der særligt tiltaler kvinder, for 70 pct. af de adspurgte er kvinder, svarende til 42 personer, mens 30 pct., 18 personer, er mænd. 11 personer har dermed valgt ikke at angive køn i deres besvarelse. Præsterne i sundhedsvæsenet er generelt i den mere modne ende, da der er en gennemsnitsalder på 54 år. Den yngste i dette fag er 29 år, mens den ældste er 67.

Størstedelen af de adspurgte har studeret på Aarhus Universitet, nemlig 58 pct., mens 42 pct. har læst teologi i København. Også her er der præster, der har undladt at svare, og der mangler derfor svar fra 12

⁹ Sankt Lukas Stiftelsen, Hellerup

¹⁰ Betænkning 1527 <http://www.ft.dk/samling/2011/almdelel/KIU/bilag/17/1042911/index.htm>

af de 71 præster. 15 præster svarer, at de tidligere har haft ansættelse som funktionspræst. 56 svarer nej. Den tidligere ansættelse fordeler sig, som følger:

- Sygehus-/hospitalspræst (9)
- Fængselspræst (3)
- Korshærspræst (2)
- Arresthuspræst (1)

Herudover svarer 8 præster, at de *samtidig* med stillingen som præst inden for sundhedssektoren arbejder som:

- Arresthuspræst (2)
- Beredskabspræst (2)
- 'Andet' (2)
- Korshærspræst (1)
- Værnspræst (1)

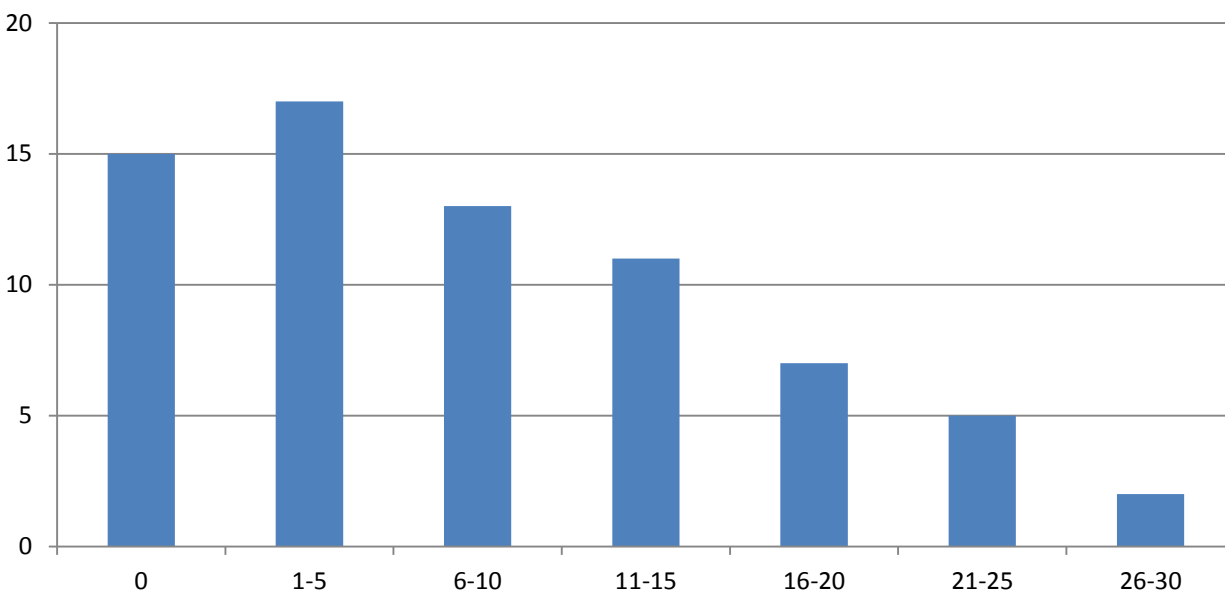
En stor del af præsterne svarer, at de har en anden uddannelse ud over at være cand.theol. Mens nogle af uddannelsesvalgene støtter godt op om de arbejdsopgaver, som en sygehuspræst tager sig af, er andre længere væk fra præsterollen. En del af præsterne har flere uddannelser bag sig. Syv nævner at have forskellige former for terapeutuddannelser, og her er tre uddannet i psykoterapi, en i værdighedsterapi og to i gestaltterapi. En anden populær uddannelse er i sjælesorg, hvilket der er fem af præsterne, der er uddannet i. Andre uddannelser, der umiddelbart også går fint i spænd med at være præst i sundhedssektoren, er uddannelser i humanistisk palliation, hvilket der er to, der nævner, mens der er to andre præster med uddannelser i henholdsvis samtalevejledning og kristen spiritualitet. Blandt præsterne er der herudover hele ni, der har uddannet sig til supervisor, hvoraf tre af dem tilføjer, at studierne foregik ved Teologisk Pædagogisk Center i Løgumkloster. Derudover nævner præsterne en lang række uddannelser, der går i en anden retning end den teologiske. Heriblandt har fem universitetsuddannelser, som fx religionshistorie og kunsthistorie, tre er uddannede journalister, og otte nævner uddannelser, der går i mange forskellige retninger. Eksempler herpå er frisør, arbejde indenfor shipping og socialrådgiver.

Jeg er rigtig glad for, at jeg også er uddannet socialrådgiver. Det er en god kombination. Jeg har jo arbejdet diakonalt med udsatte mennesker, ikke kun i hospice men også i mødestedet, plejehjemmet, børnehaver og mange andre steder. Personligt er det jo en meget stor styrke at være socialrådgiver, fordi jeg har god erfaring med samtaler. Det må jeg sige, når jeg har haft praktikanter fra pastoralseminariet, så korsner jeg mig ærlig talt, fordi de jo aldrig har haft et samtalekursus. Personligt har jeg glæde af at være socialrådgiver (hospicepræst).

Nedenfor ses en graf for, hvor lang tid der er gået, fra præsterne blev ansat første gang som præster, til de blev ansat som præster i sundhedssektoren. Den skal læses sådan, at 15 præster blev ansat som fx sygehuspræst samme år, som de blev ansat som præst første gang. Det største antal præster, 17, blev ansat i sundhedssektoren mellem 1-5 år efter første ansættelse som præst, og herefter går tallet støt nedad, jo længere tid der går. To præster angiver dermed, at de fik arbejde i sundhedssektoren 26-30 år efter deres første ansættelse som præst.

Det er ikke på samme måde, som for andre funktions-/institutionspræster, typisk at indtræde i stillingen i sundhedssektoren hurtigt efter første ansættelse som præst. Selv for gruppen af præster, som har 21-25 års erfaring, er således fem indtrådt som præst i sundhedssektoren.

Figur 3: Antal år mellem første ansættelse som præst og nuværende ansættelse som funktionspræst i sundhedssektoren (n= 70)

Dagligdagen

- Størstedelen af både hospitals- og hospicepræster klæder sig uden særlige kendetegn i forhold til præstegerningen.
- Hospitalspræster holder oftest gudstjenester med nadver, hospicepræster oftest uden.
- Hospitalspræster har oftere end hospicepræster bisættelser, dåb og bryllupper.
- Patientsamtaler er generelt den vigtigste arbejdsopgave for præster i sundhedssektoren.

Når man møder en præst på et sygehus eller hospice, vil der oftest ikke være noget ved deres påklædning, der afslører, at de er præster. Størstedelen af præsterne er klædt i almindeligt, civilt tøj, mens et mindretal bærer kirkelige symboler, fx et kors eller en præsteflip. Blandt sygehuspræsterne er der 20 pct., som bærer forskellige symboler, mens det gælder for 8 pct. af præsterne på hospicer. I forbindelse med de forskellige kirkelige handlinger vælger flertallet at bære præstekjole, hvilket vil sige 80 pct. af sygehuspræsterne og 92 pct. af præsterne på hospicer. De resterende er klædt i almindeligt tøj, hvoraf nogle vælger at bære en form for religiøst symbol. Når præsterne er på arbejde på institutionerne, bærer størstedelen af dem et navneskilt med stillingsbetegnelse. Det gælder for 85 pct. af sygehuspræsterne og 83 pct. af dem, der er ansat på hospicer. Som en hospitalspræst forklarer:

Der er nogle enkelte, der tager præsteskjorte på. Vi gør det ikke her på stedet. Men vi bærer et skilt med vores titel. Det skal vi have. Ud over det har jeg en

salmebog i hånden. Så jeg har mit mærke, og folk ved det udmærket godt. Hvis jeg kommer ind ad døren med en salmebog, så kan jeg se, at folks øjne ryger lige ned på salmebogen – de ved, hvem der kommer ind ad døren. Så den virker ligeså kraftigt som at have et hundehalsbånd på eller en præsteskjorte. Jeg kan ikke rigtigt have præsteskjorten på, for den signalerer højkirkelighed eller noget katolsk eller... I hvert fald noget ikke-dansk, ikke-folkekirkeligt (hospitalspræst).

Præsterne i sundhedssektoren udfører ligesom almindelige sognepræster kirkelige handlinger som gudstjenester, dåb og bisættelser, men i et mindre antal. I spørgeskemaet er der skelnet mellem gudstjenester med og uden nadver, og mens sygehuspræsterne generelt har flest gudstjenester med nadver, forholder det sig omvendt med hospicepræsterne. I gennemsnit har en sygehuspræst årligt 12 gudstjenester med nadver og ni uden, mens en hospicepræst gennemsnitligt har 15 gudstjenester med nadver og 21 uden. Her skal dog tages forbehold for, at gruppen af sygehuspræster er væsentligt større end hospicepræsterne gruppe, for mens den førstnævnte tæller 50 personer, er der i gruppen med hospicepræster kun 12.

Generelt har præsterne i sundhedssektoren ikke mange bisættelser, hvilket tyder på, at de døende generelt vælger at blive bisat i deres hjemsovn. Ud fra svarene ses en tendens til, at sygehuspræsterne lidt oftere end hospicepræsterne har bisættelser, da sygehuspræsterne i gennemsnit har syv bisættelser om året, og hospicepræsterne har fire. Gennemsnittet for sygehuspræsterne kan dog være blevet trukket opad af en respondent, der svarer, at vedkommende årligt har ca. 45 bisættelser.

Ligesom det er tilfældet med bisættelser, døber præsterne i sundhedssektoren heller ikke særligt mange. Blandt hospitalspræsterne var gennemsnittet fem, mens det for hospicepræsterne var nede på én. Det samme billede tegner sig med bryllupper, for her er det årlige gennemsnit henholdsvis tre og to for hospitals- og hospicepræster.

Hvad der til gengæld fylder mere i disse præsters hverdag, er de improviserede ritualer. Det årlige gennemsnit for sygehuspræsterne er 48 ritualer, hvor 37 personer har svaret, at de foretager mellem 0-50 improviserede ritualer årligt, mens fire svarer 100 om året, to svarer 200, og én er helt oppe på 300 improviserede ritualer. Også for hospicepræsterne fylder de improviserede ritualer meget, da der her er et gennemsnit på 35 om året. I interviewene uddyber præsterne, hvad de forstår ved et improviseret ritual, og det kan for eksempel være at synge en salme med patienten, bede Fadervor eller lyse velsignelsen.

At have samtaler med patienter er noget, som mange præster i sundhedssektoren har fremhævet som vigtigt i interviewene. Resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen støtter også op om, at det er her, præsterne bruger meget af arbejdstiden. I gennemsnit har en sygehuspræst 46 samtaler pr. måned med patienter, mens det er 39 for hospicepræster. Mens 36 sygehuspræster har angivet at have samtaler med patienter fra 2 til 50 gange, så ligger de sidste 13 præster, der har svaret på dette spørgsmål, på over 50 gange. Den, der har angivet at have flest samtaler, er helt oppe på 250. Også for hospicepræsterne er spændet stort i forhold til, hvor mange samtaler de har, nemlig fra 10 til 90 gange om måneden. At patientsamtaler fylder så meget i præsterne hverdag, hænger også sammen med, hvad præsterne ser som en af deres helt store opgaver i sundhedssektoren: at udøve sjælesorg over for patienterne. Til spørgsmålet om, hvor stor en andel af arbejdstiden præsterne bruger på sjælesorg, findes et gennemsnit på 70 pct..

Præsternes arbejdstid bliver ikke udelukkende brugt på patienterne, for også personalet på institutionerne kan have behov for en samtale. Pr. måned har sygehuspræsterne i gennemsnit otte samtaler med en fra personalet, mens det ligger højere for hospicepræsterne, nemlig på 13. I forbindelse med disse samtaler med personalet kan der være nogle etiske spørgsmål, som personalet gerne vil vende med præsten, og dette oplever sygehuspræsterne og hospicepræsterne nogenlunde lige ofte med henholdsvis ni og ti samtaler om måneden.

Tabellen nedenfor giver et indblik i, hvad præsterne bruger deres tid på pr. måned. De er blandt andet blevet spurgt om, hvor mange gange månedligt de underviser, eller hvor mange timer der går med administrativt arbejde.

Tablet 12: Aktiviteter pr. måned (minimum-maksimum og medianværdier)

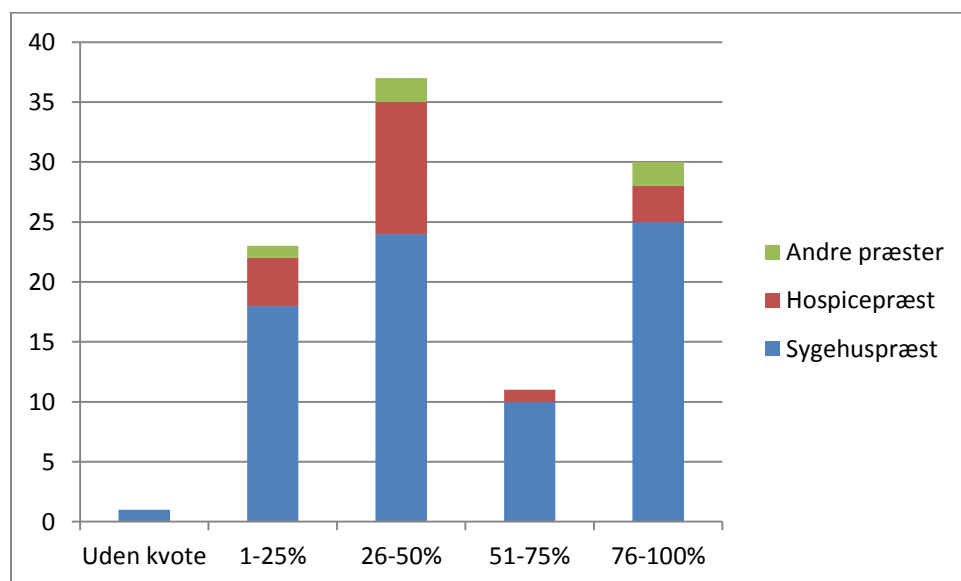
	<i>Sygehuspræst</i>	<i>Hospicepræst</i>	<i>Sundhedssektor</i>
Samtaler med patienter	2-250 (46)	10-90 (39)	8-60 (28)
Samtaler med personale	0-100 (8)	2-40 (13)	1-15 (6)
Etiske diskussioner med personale	0-100 (9)	1-30 (10)	1-20 (7)
Samtalegrupper	0-10 (2)	0-4 (1)	0-3 (1)
Højskoledage/præstens time/ studiekreds etc.	0-45 (2)	0-4 (1)	0
Personalemøder	0-12 (3)	0-10 (2)	0-1 (1)
Andre åndelige aktiviteter	0-12 (1)	0-1 (1)	0
Undervisning	0-25 (3)	0-20 (3)	0-3 (2)
Foredrag/koncerter med folk udefra	0-10 (1)	0-6 (2)	1-8 (5)
Administrativt arbejde (antal timer pr. måned)	0-25 (6)	0-5 (2)	2-8 (5)

Generelt er der blandt præsterne i sundhedssektoren en stor tilfredshed med deres arbejde. Til udsagnet ”Jeg trives med mine arbejdsopgaver” erklærer 91 pct. af sygehuspræsterne sig enige, mens 7 pct. er delvist enige, og 2 pct. hverken er enige eller uenige. Blandt præsterne på hospice er 92 pct. enige, mens 8 pct. er delvist enige. At der er så stor en arbejdsglæde, kan hænge sammen med følelsen af, at det er op til den enkelte præst selv at bestemme sine arbejdsopgaver. 58 pct. af sygehuspræsterne og 67 pct. af præsterne på hospicer er enige i, at de selv tilrettelægger deres arbejdsopgaver, mens størstedelen af de resterende er delvist enige. Blandt sygehuspræsterne er der to, der siger, at de er hverken enige eller uenige, og én, der er uenig. Det sidste forhold, der vil blive behandlet her, er, om præsterne i sundhedssektoren savner at have en tættere tilknytning til et menighedsråd. Det overordnede billede er, at disse præster generelt er tilfredse med, hvordan det er på nuværende tidspunkt, da 64 pct. af sygehuspræsterne og 83 pct. af hospicepræsterne er uenige i udsagnet om at ønske en tættere tilknytning til et menighedsråd. Blandt de resterende er 16 pct. af sygehuspræsterne og 8 pct. af præsterne på hospicer delvist uenige, hvorimod henholdsvis 13 pct. og 8 pct. hverken er enige eller uenige. Herudover er to sygehuspræster delvist enige i, at de savner et tættere samarbejde med et menighedsråd, mens én er enig.

Finansiering

De fleste præster inden for sundhedsvæsenet er særpræster. Næsten alle er fællesfundspræster, og kun et lille mindretal er almindelige sognepræster inden for rådighedsordningen. I figur 4.1 ses fordelingen af kvoter. Det ses, at de fleste præster i sundhedssektoren har en kvote mellem 25 og 50 pct., men en ret betragtelig andel har en stor kvote på mellem 76 og 100 pct.

Figur 4: Fordelingen af kvoter inden for sundhedssektoren (n=102)

Et andet økonomisk aspekt vedrører dækning af udgifter, der er forbundet ved at være præst i sundhedssektoren. Nedenstående tabel medvirker til at klarlægge, hvem der afholder en række konkrete udgifter i præstens arbejde i sundhedssektoren. Primære og sekundære bidragydere vil her sige det højeste og næsthøjeste antal af præster, som angiver den enkelte bidragyder. Tabellen er opdelt mellem sygehuse og hospicer.

Tabel 13: Bidragydere til aktiviteter og faciliteter i sundhedssektoren

	<i>Primær bidragyder</i>		<i>Sekundær bidragyder</i>	
	<i>Sygehus</i>	<i>Hospice</i>	<i>Sygehus</i>	<i>Hospice</i>
Vin/brød	Sognet (35)	Sognet (7)	Institutionen (5)	Institutionen (6)
Kirkemusikere	Sognet (32)	Institutionen (5)	Institutionen (9)	Sognet (4)
Koncerter	Sognet(13) ^a	Institutionen (5)	Institutionen (7)	Sognet(2) ^b
Kirkekaffe	Institutionen (14)	Institutionen (8)	Sognet (11) ^c	Sognet (2)
Computer	Institutionen (27)	Institutionen (9)	Sognet (19)	Sognet/provsti (1)
Kursusdeltagelse	Sognet (17)	Institutionen (6)	Institutionen/FF (10)	Stiftsbidraget (3)
Foredragsholdere	Sognet (11) ^d	Institutionen (7)	Institutionen (8)	Sognet (1) ^b

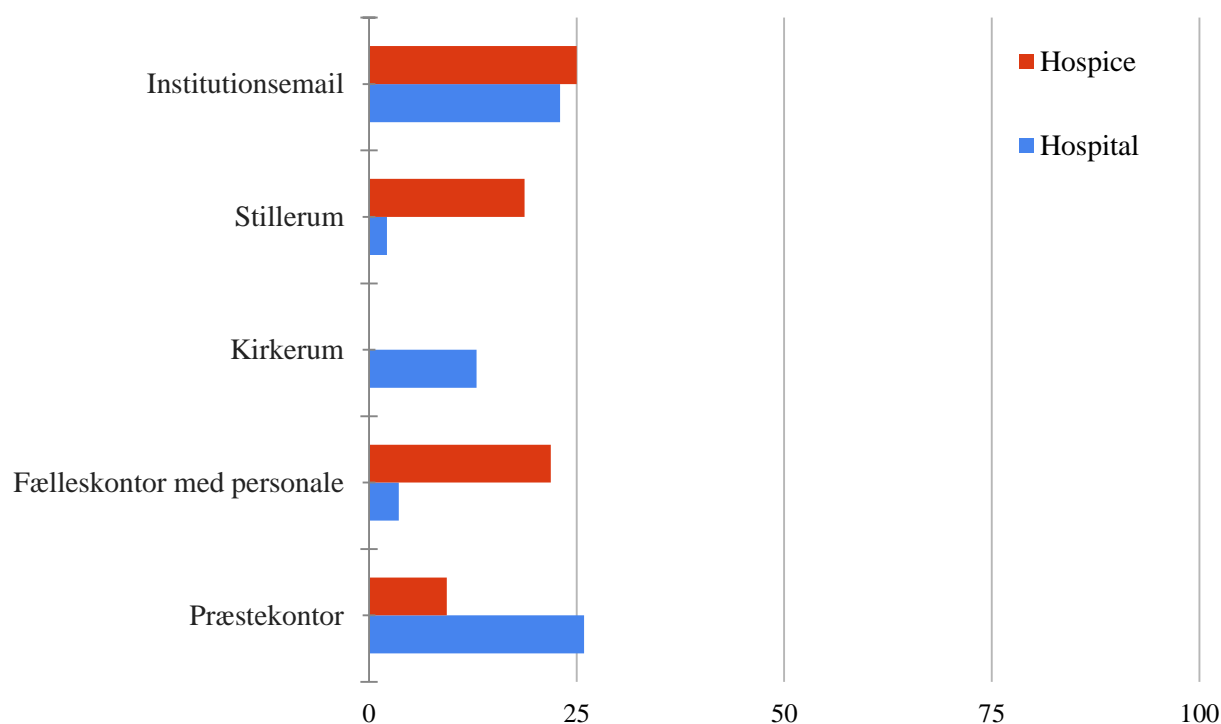
^a 14 siger ikke aktuelt; ^b 4 siger ikke aktuelt; ^c 10 siger ikke aktuelt; ^d 19 siger ikke aktuelt;

Ikke alle præster i sundhedssektoren har svaret på alle spørgsmål, men 38-45 præster har svaret for sygehusene, og op til 13 præster har svaret for hospicerne.

Det fremgår af tabellen, at særligt to kasser afholder udgifterne på både sygehuse og hospicer: sognet og institutionen. Hvor sognet oftest er primær bidrager på sygehuset, er institutionen, altså hospicet selv, oftest primær bidrager på hospicet. Kun hvad angår vin og brød til nadveren, er sognet oftest primær bidrager på hospicet. Det fremgår ikke af tabellen, men vores opgørelse viser endvidere, at ingen hospicepræster har udgifter af ovenstående kategorier af egen lomme.

Vi har endvidere spurgt præsterne om, hvilke forhold de har til rådighed på sygehuset og hospicet. Tabellen nedenfor viser den relative forskel i besvarelserne. Særligt adskiller hospitalerne og hospicerne sig på følgende punkter: Hospitalspræsterne har i langt højere grad eget kontor til rådighed end hospicepræsterne, som ofte deler kontor med institutionens øvrige personale. 18 hospitalspræster angiver, at de har særskilte kirkerum til rådighed, hvilket slet ikke er tilfældet for hospicepræsterne. Til gengæld er der her langt oftere stillerum, som efter behov kan omdannes til kirkerum.

Figur 5: Oversigt over forhold på institutioner inden for sundhedssektoren (n=55)

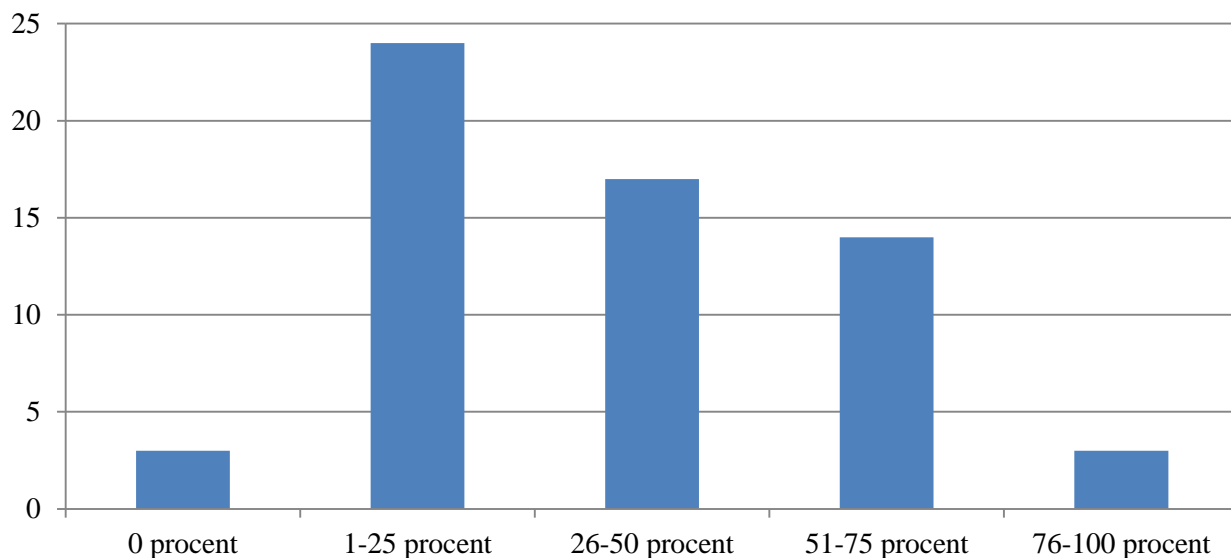

Præsterne på henholdsvis hospitalerne og hospicerne adskiller sig på nogle områder fra hinanden. Hospitalspræsterne har i langt højere grad eget kontor til rådighed end hospicepræsterne, som ofte deler kontor med institutionens øvrige personale. 18 hospitalspræster angiver, at de har særskilte kirkerum til rådighed, hvilket slet ikke er tilfældet for hospicepræsterne. Til gengæld er der her langt oftere stillerum,

som efter behov kan omdannes til kirkerum. Integrationen af præsterne i institutionernes kommunikation og IT er på nogenlunde samme niveau imellem hospitalerne og hospicerne.

Vedrørende præsternes ansættelsesforhold påhviler forpligtelsen til at stille præster til rådighed til et hospital det sogn, hvori hospitalet ligger. Det typiske er derfor en kvoteordning. Tabellen nedenfor viser størrelsen af sognepræstekvoten ved siden af stillingen som præst i sundhedssektoren.

Figur 6: Oversigt over sognepræstekvoter inden for sundhedssektoren (n=61)

Tre præster eller knap 5 pct. angiver, at de står uden for et sogn med 0 pct. tilknytning. I den anden ende angiver det samme antal, tre præster eller knap 5 pct., at deres sognetilknytning tegner sig for 76-100 pct. Heraf svarer en enkelt, at vedkommendes stilling er en 100 pct. sognepræstestilling. Imellem disse yderpunkter er den store mellemgruppe af præster, som sammen med stillingen som præst i sundhedssektoren opretholder tilknytningen til sognet. For præster i sundhedssektoren svarer i alt 62 respondenter (93 pct.), at de er ansatte i en kvotestilling, mens to (3 pct.) svarer, at de er ansat på rådighedsordningen; fem (7 pct.) svarer 'andet'. Der er overlap mellem stillingerne, hvorfor summen overskrider 100 pct. Således svarer syv (10 pct.), at deres stilling som præst i sundhedssektoren er kombineret med andre funktionspræstestillinger.

Ja, selvom der jo stadigvæk er hospicer, hvor der ikke er faste hospicepræster. Der er det sognepræster, der sådan set gør det sådan lidt per kulance [...] fordi de synes, det er spændende og sådan, men de har ikke decideret en kvote til det (hospicepræst).

På spørgsmålet om, hvordan stillingen som præst inden for sundhedssektoren er finansieret, svarer godt to tredjedele (69 pct.) Fællesfonden. Knap 5 pct. svarer, at stillingen er finansieret på rådighedsordningen, mens godt 3 pct. angiver lokalfinansiering. Godt hver femte (22 pct.) svarer 'Andet'. Til svarene kommer

en række kommentarer, som viser, at der er nogen tvivl om, hvordan finansieringen er struktureret. Nogle har således angivet, at de er aflønnet af Kirkeministeriet, finansloven eller simpelthen som tjenestemand.

A word cloud of Danish theological terms. The words are arranged in a roughly circular pattern. The two largest words are 'tilgivelse' (forgiveness) and 'forsoning' (reconciliation), both in a dark red color. Other words include 'guds mening' (God's meaning), 'anger' (repentance), 'diakoni' (diaconate), 'kristologi' (Christology), 'det hellige' (the holy), 'tålmodighed' (patience), 'kærlighed' (love), 'bønsliv' (prayer life), 'korsteologi' (Eucharistology), 'afmagt' (powerlessness), 'spirituel praksis' (spiritual practice), 'det inkluderende fællesskab' (the inclusive community), 'inkarnation' (incarnation), 'kierkegaard' (Kierkegaard), 'mildhed' (gentleness), 'efterfølgelsemenighed' (discipleship), 'straf som omsorg' (punishment as care), 'ansvar' (responsibility), 'eksistentiel sjælesorg' (existential pastoral care), 'frihed' (freedom), 'barmhjertighed' (mercy), 'håb' (hope), 'syndernes forladelse' (forgiveness of sins), 'etik' (ethics), 'homilitik' (homiletics), 'velsignelse' (blessing), 'skyld' (guilt), 'bøn straf' (prayer of punishment), and 'dogmatik' (dogmatics). The word 'nåde' (grace) is also prominent in a green color.

guds mening
anger diakoni
kristologi
det hellige
tålmodighed
tilgivelse
kærlighed
bønsliv korsteologi
afmagt
spirituel praksis
det inkluderende fællesskab
inkarnation kierkegaard
mildhed efterfølgelsemenighed
straf som omsorg
ansvar
forsoning
eksistentiel sjælesorg
frihed barmhjertighed håb
syndernes forladelse etik
homilitik skyld
velsignelse
bøn straf
dogmatik nåde

Det er komprimeret meningsfuldt, og meget, meget intenst (Fængselspræst).

Særlige kendetegn

Fængselspræster og arresthuspræster er ikke det samme. For begge grupper gælder, at de har en intens arbejdsdag, der ofte foregår med samtaler med indsatte. Rent historisk har der været en tæt sammenhæng mellem fængselsvæsnet og fængselskirken ifølge præsterne selv. Selvom præsterne bevæger sig frit rundt, og flere af dem fx har nøgler til alle cellerne, så er der, i modsætning til mange andre funktionspræster, ventelister for at komme til at tale med præsten eller deltage i nogle af aktiviteterne, fordi flere ønsker at deltage, end man af sikkerhedshensyn kan imødekomme. Det skyldes blandt andet, ifølge præsterne, at de tilbyder noget, der er svært at få andre steder i fængslerne eller arresthusene, nemlig et rum for refleksion. Noget som enkelte steder har ført til, at også gudstjenesten har ændret karakter for at kunne imødekomme de indsattes behov for eller ønsker om stilhed. På trods (eller måske på grund) af et intenst arbejde er alle præsterne i kriminalforsorgen enige i, at de trives i deres arbejde.

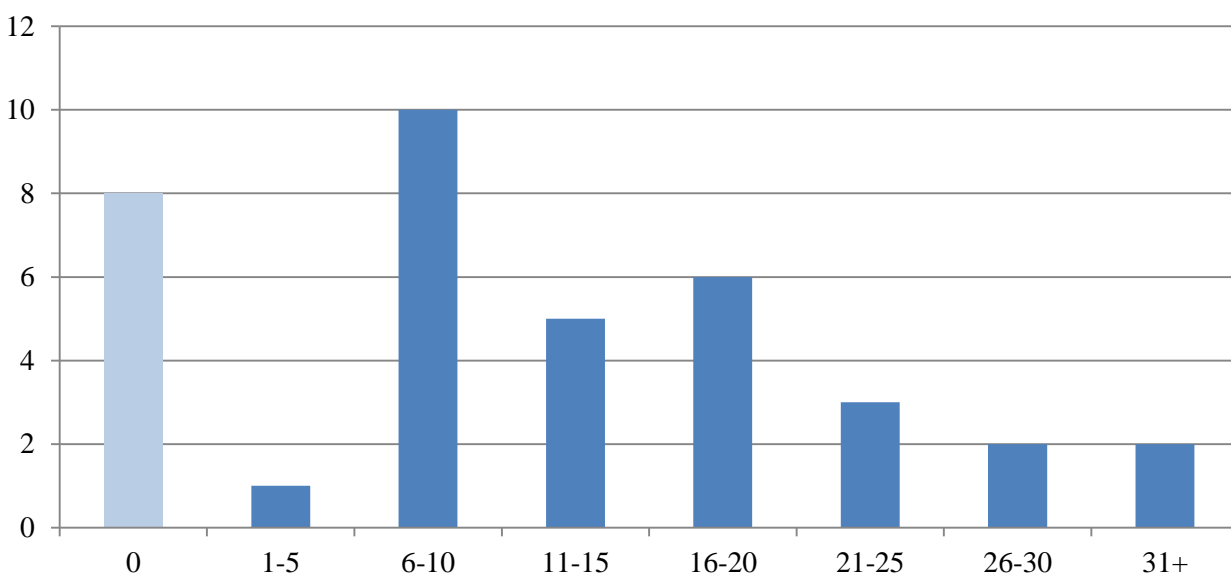
Profil

- Der er en lille overvægt af kvindelige præster i kriminalforsorgen, og den gennemsnitlige alder er 53 år.
- De fleste begynder enten direkte som præster i kriminalforsorgen eller efter 6-10 års arbejde som præst andetsteds.
- Næsten en tredjedel har haft en anden funktionspræsteansættelse tidligere med hospitalspræst som det mest almindelige.
- Næsten en tredjedel har også andre uddannelser end den teologiske.

En oversigt over arresthus- og fængselspræsternes køn, alder, uddannelse og anciennitet giver et godt første indtryk af, hvad det er for en gruppe. Der er 55 personer, der har svaret, men ingen har svaret på alle spørgsmål. Der er 35 personer, der har oplyst deres køn og alder. Lidt over halvdelen (57 pct.) er kvinder. Den yngste arresthuspræst er 33 år gammel, den ældste 66, og medianen er 53 år. Det betyder, at denne gruppe præster tilhører den ældre del af den samlede gruppe af funktionspræster.

De fleste har studeret teologi i Aarhus (57 pct.). En enkelt svarer, at han hverken har studeret i Aarhus eller København. Vi har også spurgt dem, hvornår de første gang blev ansat som præst. Den tidligste ansættelse var i 1980 og den seneste i 2013. I gennemsnit har de fået deres første ansættelse for 16 år siden. 37 præster har angivet både det år, de fik deres første ansættelse som præst, og hvornår de fik den nuværende ansættelse som arresthus-/fængselspræst. Her kan vi se, at ikke alle blev ansat som funktionspræst med det samme.

Figur 7: Antal år mellem første ansættelse som præst og nuværende ansættelse som funktionspræst i Kriminalforsorgen (n=37)

Figuren viser, at otte arresthus- og fængselspræster er blevet ansat som sådan med det samme, dvs. der var 0 år mellem de to ansættelser. Men derudover er det mest almindelige, at man bliver ansat som præst i kriminalforsorgen efter at have virket som præst i nogle år. De fleste har fungeret som præst i minimum seks år, før de bliver ansat som arresthus- eller fængselspræst. Enkelte er først begyndt efter 25 år. Men det er muligt, at de inden da var ansat i en anden funktion. 11 præster svarer, at de havde en anden funktionspræsteansættelse inden den nuværende. De angiver følgende ansættelser:

- Værnspræst (x2)
- Ungdomspræst/gadepræst
- Sygehuspræst (x6)
- Studenterpræst
- Korshærspræst
- Flygtninge-/indvandrerpræst (x2)
- Arresthuspræst (x2)

Da fire præster angiver, at de har haft flere tidligere ansættelser som funktionspræst, summerer ovenstående til 15 og ikke 11; fx angiver en præst at have været ansat som ungdomspræst/gadepræst samt studenterpræst før ansættelsen som arresthus-/fængselspræst. Derudover angiver to, at de har haft ansættelser som arresthuspræster forud for deres nuværende ansættelse som fængselspræst. Vi vender tilbage til præsternes karriereveje i det afsluttende og opsamlende kapitel.

Derudover har 11 angivet andre uddannelser, hvoraf nogle også nævner flere end én. Fire har en terapeutuddannelse med sig, fire angiver diverse universitetsuddannelser (fx idehistorie eller nordisk), tre har kontoruddannelser, og så er der også journalistik, hjemmepleje, ingeniør, auktion/vurdering og skolelærer blandt de øvrige svar.

Dagligdagen

- De fleste præster går til daglig i civil uden synlige religiøse symboler.
- Der er væsentligt flere gudstjenester i fængslerne end i arresthusene.
- Der er også flere dåb, bryllupper og bisættelser i fængslerne end i arresthusene.
- Samtaler og sjælesorg udgør dog den største del af deres arbejde.

Præsterne viser med deres besvarelser, at der er forskel på dagligdagen i arresthusene og fængslerne, så i det følgende vil vi skelne mellem de to. En af de største forskelle er præsternes påklædning.

Påklædning er ens for arresthuspræster og fængselspræster. Tre ud af fire præster går til daglig i civil uden synlige religiøse symboler. Til gudstjenester eller andre kirkelige handlinger går ni ud af ti med præstekjole. Der er til gengæld forskel på de kirkelige handlinger de to steder. I gennemsnit afholder fængselspræsterne 38 gudstjenester om året, mens arresthuspræsterne i gennemsnit kun afholder syv, men det dækker over store forskelle mellem de enkelte præster. Nogle afholder slet ikke gudstjenester og andre helt op til 78 om året.

En fængselspræst fortæller, at man har ændret i gudstjenestens form, så den i højere grad giver de indsatte noget, de har brug for: stilhed.

Så vi har faktisk for en måned siden eller halvanden ændret vores gudstjeneste, så den får et mere meditativt forløb. Og de indsatte har taget vældigt godt imod det. Meget interessant. Det at opleve stilhed, hvornår gør vi det? Det er godt nok sjældent. Og hvornår er vi stille sammen? Det er ekstremt sjældent. Men der har vi gjort det, eller jeg har gjort det, at enten så har vi ændret prædikens karakter, så den bliver mere meditativ, fx over et billede. Og når prædiken er forbi, for jeg prædiker ikke mere end en 7-8 minutter, det er jo rigeligt, så har vi så stilhed i nogle minutter, total stilhed. Og bagefter, så spiller musikmedarbejderen noget stille meditativt musik som kan vare 3-4-5 minutter. Og så har vi altergang. Og det må jeg sige, det har de taget fantastisk godt imod. Det var en glædelig overraskelse (Fængselspræst).

Også blandt fængsels- og arresthuspræsterne gør man brug af improviserede ritualer. I fængslet laver de i gennemsnit 11 om året, men helt op til 50, mens de i arresthusene i gennemsnit laver seks om året, men enkelte helt op til 20. Derudover foregår der både dåb, bryllupper og bisættelser begge steder, men langt flere i fængslerne. Her døber præsterne i gennemsnit fire personer om året og vier to par. En enkelt præst rapporterer 25 dåb om året, mens en anden vier 12 par om året. I arresthusene er det maksimale antal dåb og bryllupper, der er rapporteret, kun tre af hver. Præsterne selv giver udtryk for, at deres religiøse aktiviteter er eftertragtede.

Og selv om det er frivilligt, alt hvad vi laver, er der ventelister til det hele. Af sikkerhedsmæssige grunde må der højst være 60 til gudstjenesterne i Vestre. Der kan jo rask være over 100, der søger, og så sidder vi og sikkerhedsafdelingen og sorterer. Og så kommer vi måske ned på en 20/30 der er på ventelisten. 50 plus 20/30 stykker. Det samme med vores meditative eller

liturgiske meditationsgudstjenester. Der må vi være sammen med 12 indsatte, uden der er betjente med. Der har jeg 17 på venteliste her for tiden, og det samme har min kollega. Så det er lige meget, hvad vi laver (Fængselspræst).

Når vi kigger på de ikke-kirkelige handlinger, er der især forskel på antallet af samtaler med de indsatte mellem de to grupper af præster. Nedenfor er deres månedlige aktiviteter anført med de rapporterede minimum- og maksimumværdier samt medianen i parentes.

Table 14: Oversigt over månedlige aktiviteter blandt fængsels- og arresthuspræster (minimum- maksimum- og medianværdier)

	<i>Fængselspræst</i>	<i>Arresthuspræst</i>
Samtaler med indsatte	4-700 (38)	1-700 (10)
Samtaler med personale	0-100 (2)	0-100 (1)
Etiske diskussioner med personale	0-50 (2)	0-20 (2)
Samtalegrupper	0-52 (2)	0-52 (0)
Højskoledage/præstens time/ studiekreds etc.	0-52 (4)	0-52 (0)
Personalemøder	0-70 (0)	0-70 (0)
Andre åndelige aktiviteter	0-26 (1)	0-52 (0)
Undervisning	0-15 (1)	0-6 (0)
Foredrag/koncerter med folk udefra	0-5 (1)	0-6 (0)

Svarene er præsternes egne skøn over, hvor mange gange de udfører denne aktivitet i løbet af en måned. De siger intet om varigheden af aktiviteten. De viser dog, at præsterne laver andet og mere end kirkelige handlinger, og først og fremmest fylder samtaler med indsatte og personale meget, både som individuelle samtaler, samtalegrupper og etiske diskussioner.

Fra de kvalitative interviews ved vi, at disse samtaler ofte handler om sjælesorg, eller som en fængselspræst siger: "Vi kan ikke bare sidde og tale om Matthæus, Markus, Lukas, Johannes eller hvad man nu tager fra Biblen, uden at have omsorg for det hele menneske og hjælpe, hvis der er noget, der er kørt fast for den enkelte" (Fængselspræst). Det betyder også, at de bruger meget tid på sjælesorg og samtaler.

Dermed fylder sjælesorg en stor del af deres arbejde, vurderer de. Fængselspræsterne svarer, at de bruger 58 pct. af deres arbejdstid. Nu arbejder ikke alle fuldtids som funktionspræst, men hvis vi omsætter dette til en 37 timers arbejdsuge, betyder det, at næsten 22 timer bruges på sjælesorg. I arresthusene svarer præsterne, at de 73 pct. eller det, der svarer til 27 timer, bruges på sjælesorg. Med andre ord bruger de meget af deres arbejdstid med deres kernekompetencer. Alle præster i fængsler og arresthuse giver da også udtryk for, at de trives med deres arbejde, idet de svarer delvis enig eller helt enig i, at de trives, hvilket formodentligt hænger nøje sammen med, at de også alle svarer ja til, at de selv kan bestemme deres arbejdsopgaver, og til, at de har et godt samarbejde med det øvrige personale. Otte ud af ti præster er delvist uenige eller helt uenige i, at de savner en tættere tilknytning til menighedsrådene, og de sidste to ud af ti svarer hverken/eller.

At samtaler og sjælesorg fylder så meget, betyder, at administration ikke fylder meget. Det varierer mellem en og ti timers administrativt arbejde om ugen for fængselspræsterne med tre timer som det mest almindelige. For arresthuspræsterne er det noget mindre, hvor det højst er fire timer om ugen, og de fleste bruger slet ikke tid på administrativt arbejde. Men også det administrative arbejde handler nogle gange om samtale og sjælesorg. Nogle steder er der flere indsatte, der ønsker at deltage i præstens tilbud, end der er plads til. Derfor går der også arbejdstid med at prioritere, hvem der kan få lov at deltage i gudstjeneste eller få en samtale med præsten. "Vi har den modsatte problemstilling i forhold til vores kolleger uden for murerne. De står jo og skriger efter og længes efter, at der er folk på kirkebænkene" (Fængselspræst).

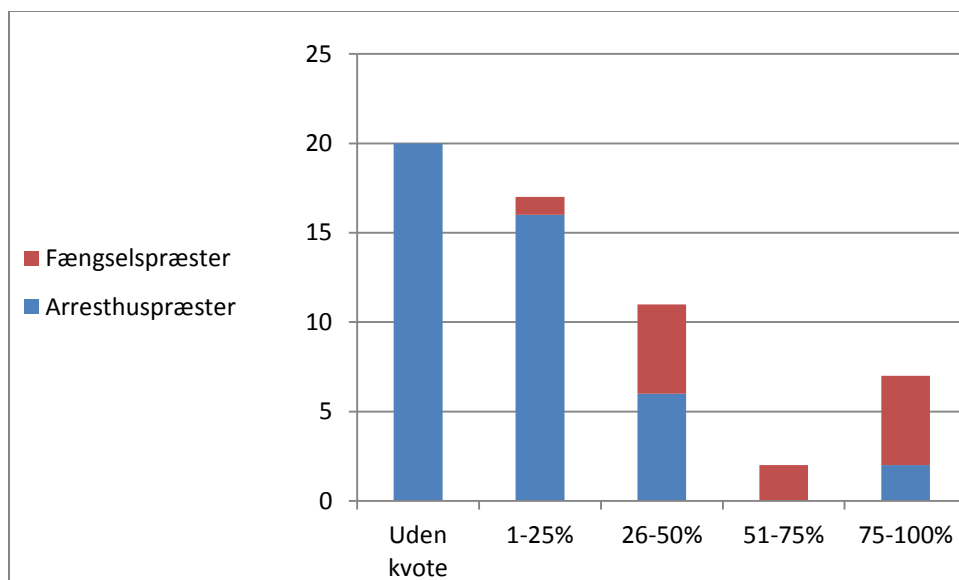
Finansiering

Det her er en fuldtidsstilling uden for folkekirken, så jeg har faktisk forladt folkekirken, men i praksis hører jeg selvfølgelig tilsynsmæssigt under biskoppen, men jeg er ansat af Kriminalforsorgen. Ellers kunne jeg jo heller ikke have nøgler jo, og jeg har nøgler til alle celler (Fængselspræst, aflønnet af Kriminalforsorgen).

I dette afsnit vil vi se nærmere på to forhold vedrørende fængsels- og arresthuspræsternes finansiering. Først ser vi på finansieringen af stillingerne og dermed deres tilknytning til fængslerne og arresthusene. Derefter ser vi nærmere på finansieringen af en række af de omkostninger, der er forbundet med arbejdet i fængsler og arresthuse.

Stillingerne som arresthus- og fængselspræster har en række forskellige finansieringsformer. Der kan skelnes mellem arresthuspræster og fængselspræster, selvom 12 af præsterne fungerer både som arresthus- og fængselspræster. Det er også oplagt at skelne mellem fængselspræster i henholdsvis åbne og lukkede fængsler, selvom flere af de åbne fængsler har afdelinger med halvåbne eller lukkede pladser. Der tegner sig lidt et mønster af, hvordan de tre typer af præster er ansat. Direktoratet for Kriminalforsorgen finansierer syv stillinger (650 pct.), i Østjyllands Fængsel (100 pct.), Vridsløselille (100 pct.), Herstedvester (100 pct.), Nyborg (100 pct.) og Københavns Fængsler (250 pct.). Disse er i lukkede fængsler, undtagen Københavns Fængsler som er en samlebetegnelse for tre arresthuse. Københavns Fængsler er lidt en undtagelse, for selvom der har været en udvikling henimod, at flere af stillingerne i arresthusene har en kvote, fungerer 37 pct. af stillingerne som arresthuspræster (21) under rådighedsordningen, mens en mindre del har en kvote som del af en almindeligt finansieret stilling som sognepræst. Fængselspræster (5,95 årsværk) og arresthuspræster (6,12 årsværk) er nogenlunde ligeligt fordelt blandt de stillinger (i alt 12,07 årsværk), som er finansieret af Fællesfonden. Der er blot en enkelt stilling (50 pct.), som er lokalfinansieret. Stillingerne som fængsels- og arresthuspræster spiller i et vist omfang sammen med andre stillinger. Flere korshærpræster er således også arresthuspræster, og stiftspræsten for etniske minoriteter i Københavns Stift er tilknyttet Københavns Fængsler 45 pct. af sin tid.

Figur 8: Kvoter på stillinger som arresthus- og fængselspræst (N= 57)

Der er store forskelle i finansiering af præsternes omkostninger i dagligdagen. Nedenstående oversigt viser, hvad præsterne har angivet som enten enefinansierende eller medfinansierende af den pågældende omkostning. Vi har spurgt til syv forskellige omkostninger ved præsternes arbejde fra de praktiske som computer og telefon til de kirkelige omkostninger som fx hvem, der betaler vin og brød til nadveren.

En gennemgang af finansieringskilderne af de forskellige aktiviteter viser først og fremmest, at der ikke er nogen entydighed forbundet med finansiering af de nævnte omkostninger. Nogle svarer konsekvent, at det er Fællesfonden, der finansierer alt (det er den samme fængselspræst, der har svaret Fællesfonden). Et par stykker svarer, at det er institutionen, der finansierer alt. Derudover er der stor forskel på finansiering af især omkostninger forbundet med kirkekaffe og kursusdeltagelse. For at gøre en oversigt mere overskuelig har vi i det nedenstående fokuseret på den primære og den sekundære bidragsyder til de forskellige aktiviteter. Overskueligheden sker selvfølgelig på bekostning af de mindre finansieringskilder såsom lokale indsamlinger eller de tilfælde, hvor præsterne finansierer det af egen lomme. Til gengæld viser den tydeligere, hvad der er de vigtigste finansieringskilder. Tallene i parentes angiver, hvor mange præster der har valgt den pågældende bidragsyder, og da de kunne vælge mere end en, kan de to primære bidragsydere, gengivet herunder, godt summere til mere end antallet af præster, der har deltaget. Fx har ni af de 13 fængselspræster tilkendegivet, at institutionen betaler computer og telefon, mens syv har rapporteret, at sognet også finansierer disse. En mere omfattende afrapportering ville vise, at tre præster har tilkendegivet, at det både er institutionen og sognet, der betaler. Det samme gør sig gældende for de 24 arresthuspræster, der har svaret på finansieringsspørgsmålene.

Tabel 15: Bidragsydere til aktiviteter og faciliteter blandt arresthus- og fængselspræster

	<i>Primær bidragsyder</i>		<i>Sekundær bidragsyder</i>	
	<i>Fængsel</i>	<i>Arresthus</i>	<i>Fængsel</i>	<i>Arresthus</i>
Vin/brød	Sogn (6)	Sogn (16)	Institution (5)	Provstiudvalg (3)

Kirkemusikere	Institution (8)	Sogn (19)	Sogn/Stift (2)	Provstiudvalg (2)
Koncerter	Institution (6)	Sogn (5)	Sogn (3)	Institution (2)
Kirkekaffe	Institution (9)	Sogn (10)	Sogn/Indsamling (3)	Institution (10)
Computer	Institution (9)	Sogn (11)	Sogn (7)	Institution (2)
Kursusdeltagelse	Stiftsbidrag (4)	Stiftsbidrag (8)	Institution (3)	Fællesfonden (5)
Foredragsholdere	Institution (5)	Sogn (2)	Andre (1)	Institution (1)

* Baseret på 13 fængselspræster og 24 arrestuspræsters besvarelser.

Selvom de primære finansieringskilder ikke overraskende er institutionen og sognets kirkekasse, så er der ikke den samme fordeling af dem i fængslerne og arresthusene. Fængslerne bidrager i højere grad til at finansiere præsternes aktiviteter end arresthusene, hvor det til gengæld er sognet, der er den primære bidrager i forbindelse med flere af de nævnte omkostninger.

Kap 6 Værnspræster

Man bliver udfordret på sin tro i langt, langt højere grad. Og det er noget af det, der tiltaler mig... at blive presset.

Særlige kendetegn

Værnspræster agerer i Forsvaret dels på egne og kirkens præmisser, og dels er det militære hierarkiske system et grundvilkår. Danske værnspæster står på sin vis uden for den faste militære rækkefølge, men reglen er, at værnspæsten til enhver tid har samme rang som den, han taler med. Vejleder han en officer, har han officersrang, og har han en sjælesorgssamtale med en konstabel, har han rang af konstabel.

Det er særligt for værnspæster, at deres tjeneste kræver vilje til at bidrage på internationale missioner i måneder ad gangen. Dette stiller således krav til værnspæstens familie og øvrige hverdagsstruktur. Hertil kommer, at værnspæsterne undergår basal militær træning med henblik på at kunne gebærde sig i Forsvaret. Dette fordrer tilsvarende fysik.

Værnspæstens autoritet i Forsvaret underbygges af tradition og konventioner. Folkekirkens tradition for overalt i landet at tilbyde kristen tro og trøst¹¹ sammen med Genèvekonventionernes underbygning af værnspæsters status og beskyttelse er med til at berettigg værnspæsterne tilstedeværelse. På den måde er værnspæsten en af de ældste typer af funktions- eller institutionspræster, vi har. Samtidig er værnspæstens integrerede rolle i Forsvaret et alternativ til psykologens. Værnspæstens tilstedeværelse som 'en del af flokken' bidrager således anderledes til Forsvarets ansatte end hans psykologiuddannede samarbejdspartnere.

Profil

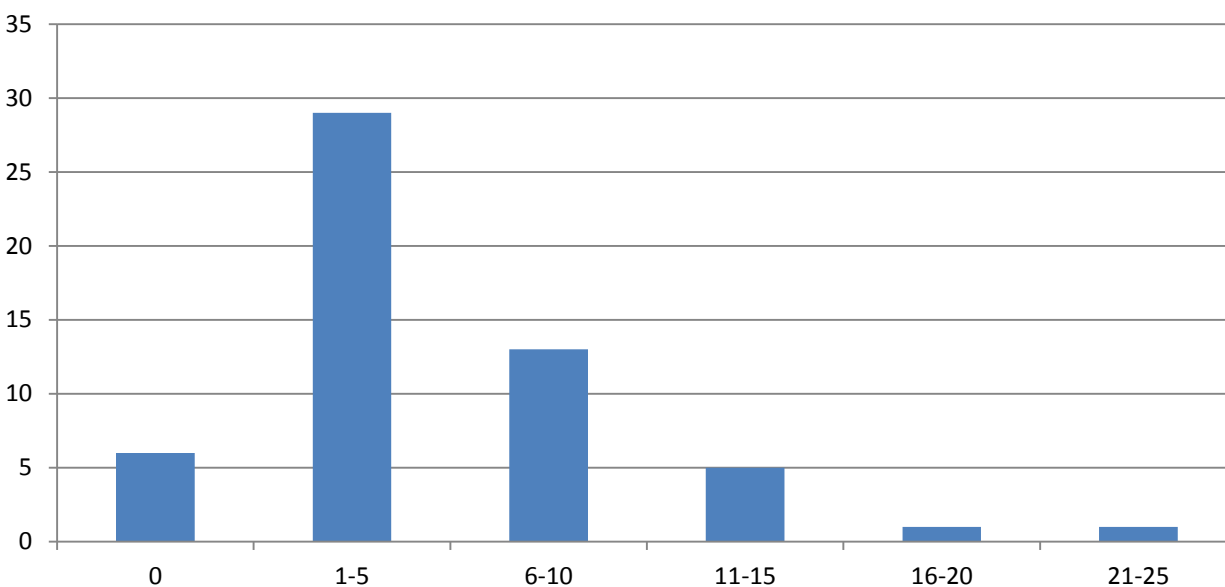
- Tre fjerdedele er mænd.
- Første tilknytning til Forsvaret finder sted relativt hurtigt efter første ansættelse som præst.
- Ligelig fordeling mellem uddannelsessted fra Aarhus og Københavns universiteter og ligelig geografisk fordeling af sognetilknytning.
- Affilieret med andre 'hårde' typer af funktionspræstestillinger som beredskabs- og arresthuspræst.

Gruppen af værnspæster tæller 55 respondenter, som har besvaret spørgeskemaet helt eller delvist. Spørgeskemaet blev i alt udsendt til 83 præster tilknyttet Hæren, Søværnet, Flyvevåbnet og Hjemmeværnet. Svarandelen er således 43 pct. for fuldstændig besvarelse, og 66 pct. når vi medregner delvis besvarelse. Kønsfordelingen for den samlede gruppe på 83 værnspæster er 62 mænd og 21 kvinder. Spørgeskemaet som stikprøve tæller 32 mænd og 4 kvinder. Heraf er den yngste 32 år og den ældste 62. Gennemsnitsalderen er 49 år.

¹¹ Kirkeminister, biskop P. C. Kierkegaard i Folketinget den 16. dec. 1867

Den uddannelsesmæssige baggrund fordeler sig ligeligt mellem teologi på universiteterne i Aarhus (18 respondenter) og København (17 respondenter). I forhold til første ansættelse som præst blev den tidligst ansatte respondent ansat i 1983 og den seneste i 2010. Den gennemsnitlige værnspæst blev ansat i folkekirken i 1998 og blev første gang ansat som værnspæst i 2002. Af tabellen nedenfor fremgår differencen mellem første ansættelse som præst og første ansættelse som præst i Forsvaret.

Figur 9: Antal år mellem første ansættelse som præst og nuværende ansættelse som værnspæst (n=55)

Tabellen viser, at seks værnspæster blev ansat i Forsvaret inden for det første år efter deres første ansættelse som præst. 29 præster fik første ansættelse i Forsvaret mellem 1 og 5 år efter deres første ansættelse. For 13 præster var perioden mellem 6 og 10 år efter første ansættelse. For 5 præster var perioden mellem 11 og 15 år efter første ansættelse. Både for perioden 16-20 år og 21-25 år gælder det, at en præst fik ansættelse. Endelig har ingen respondenter angivet, at de har fået ansættelse i Forsvaret efter 26 år efter første ansættelse som præst. Det mest almindelige er således en forholdsvis hurtig ansættelse som værnspæst; er man ikke ansat som værnspæst efter 5 år efter første ansættelse, er sandsynligheden for at blive det faldet drastisk. Gennemsnittet er, at første ansættelse i Forsvaret kommer knap 5 år efter første ansættelse som præst.

For nogle værnspæster er deres nuværende stilling kombineret med andre funktioner. Således svarer 10 præster, at deres stilling som værnspæst bliver suppleret af følgende:

- Studenterpræst (1)
- Arresthuspræst (3)
- Beredskabspræst (4)
- Præst for hørehæmmede (1)
- Andet (1)

Hertil kommer en række præster, som tidligere har haft særlige funktioner. Her svarer 16 præster, at de har arbejdet som følgende:

- Studenterpræst (1)
- Hospitalspræst (6)
- Fængselspræst (1)
- Arresthuspræst (2)
- Værnspræst (2) – der må her være tale om ansættelseskifte mellem værnene
- Beredskabspræst (1)
- Præst for hørehæmmede (1)
- Andet (2)

Nogle værnspræster har besvaret spørgsmålet, om de besidder anden uddannelse end cand.theol. Tre respondenter har taget efteruddannelse i ledelse, og fire værnspræster har beskrevet deres uddannelsesmæssige baggrund som en af følgende: cand.phil. i religionshistorie, cand.mag., folkeskolelærer og elektriker. Endelig svarer 19 værnspræster, at de har gennemgået efter- og videreuddannelse på Teologisk Pædagogisk Center, mens 15 svarer, at de ikke har.

Det gejstlige tilsyn med værnspræsterne hører under Københavns biskop, men værnspræsternes øvrige stiftstilknytning fordeles sig geografisk ligeligt. Dette er med til at understrege værnspræsternes brede forankring.

Dagligdagen

- Udpræget trivsel og tilfredshed med arbejdsopgaverne.
- Tilfredshed med i Forsvaret at stå uden for den almindelige sogneforpligtelse.
- Strukturelle forskelle på tværs af de tre værn: Orlogspræsten arbejder på begrænset plads på skibet, flyverpræsten arbejder på flyvebasen, som til tider ligger langt fra krigsområdet, og feltpræsten arbejder i felten i nærhed af fjenden.
- Opdeling i national rådighedstjeneste og internationale udsendelser.
- Efterspørgsel på efteruddannelse.

Værnspræsternes daglige arbejde adskiller sig fra øvrige institutions- og funktionspræster på en række områder. Hvad angår beklædning, indgår værnspræsten i det militære system, hvorfor han blandt andet på grund af internationale konventioner må følge uniformeringsreglerne. Derudover er værnspræstens forhold til dåb, bryllupper og bisættelser anderledes, idet hans arbejdsforhold ofte er underlagt ekstraordinære vilkår. Der forekommer dåb blandt soldater, men hyppigheden er lav. Bryllupper sker oftest på foranledning af repatrierede soldater, som ønsker, at den bekendte værnspræst forestår vielsen. Dette sker for så vidt uden for værnspræstens ansvarsområde, frivilligt og på egen regning, idet værnspræsten efter repatriering igen tilknyttes sit sogn og løses fra Forsvaret. Videre er bisættelser og varetagelse af *ramp ceremonies* ved hjemsendelse af faldne soldater særlige forpligtelser for værnspræsten.

Et særligt forhold ved værnspræstetjenesten er forskellen mellem at være udsendt på internationale missioner og rådighedstjenesten i Danmark. En beskrivelse af værnspræstens daglige arbejde afhænger således af, om han er udsendt eller ej.

Generelt

Når det kommer til værnspæsternes daglige arbejde, erklærer 92 pct. sig enig (75 pct.) eller delvist enig (17 pct.) i, at man trives med sine arbejdsopgaver. Særligt er der to områder, hvor værnspæstene erklærer sig tilfredse: Samarbejdet med Forsvarets øvrige personale og det forhold, at værnspæsten i tjenesten står uden for den almindelige sogneforpligtelse gennem samarbejdet med menighedsrådet. Således erklærer kun 3 pct., at de savner tilknytning til et menighedsråd, når de gør tjeneste i Forsvaret. Omvendt erklærer 92 pct. sig enig (86 pct.) eller delvist enig (6 pct.) i, at de har et godt samarbejde med Forsvarets øvrige personale.

Vores styrke som værnspæster, når vi er ude på missioner, er jo vores kendskab til folk. At vi har en god mulighed for at lære dem at kende – det er i hvert tilfælde vores opgave. Det gør, at de bruger os. Ikke kun som præster i en kristen, folkekirkelig forstand, men lige så meget som – jeg var lige ved at sige et voksent menneske – at sparre med, dele nogle tanker med. Også med en forventning om, at præster, det er dem, der har tænkt nogle tanker om liv og død, så at det er legitimt at tale om det (Orlogspræst).

Den høje tilfredshed med arbejdsopgaverne hænger givetvis sammen med præsternes funktion i Forsvaret. Præsternes varetagelse af soldaternes sociale og mentale velfærd finder sted på et grundlag af høj frihed.

I forhold til administrative opgaver svinger det skønnede antal administrative møder pr. måned fra 0 til 35. Det gennemsnitlige antal er syv administrative møder pr. måned. På ugebasis vurderer værnspæstene, at de bruger knap fem timer på administrativt arbejde. Vedrørende undervisningsopgaver svarer værnspæstene, at de underviser op til ti gange hver måned. En undervisningssession er ikke tidligt defineret, men gennemsnitligt underviser værnspæstene godt to gange pr. måned.

Som værnspæst står man til rådighed for Forsvaret, og det kan dermed ske, at en udsendelse kommer pludseligt. Om dette forhold udtrykker værnspæstene sig altovervejende indforståede, hvad angår faglig og uddannelsesmæssig parathed. Specifikt udtrykkes der tilfredshed med forholdet til den militære enhed, forholdet til værnsprovsten og den personlige opbakning fra familien. Imidlertid efterspørges der efteruddannelse med henblik på faciliteret refleksion over erfaringer gjort på udsendelse, kurser i sjælesorg og sociologisk og tværreligiøs forståelse.

Under udsendelse / I international tjeneste

Værnspæstebetegnelsen dækker over præster tilknyttet Værnsfælles Forsvarskommando bestående af Hæren (feltpræster), Søværnet (orlogspræster) og Flyvevåbnet (flyverpræster). Hertil kommer Hjemmeværnets kommandofeltpræster. Der er selvsagt strukturelle forskelle på udsendelsens natur de tre værn imellem. Orlogspræsten indgår i bemanningen på Søværnets skibe helt selvfølgeligt anderledes end flyverpræstens tilstedeværelse på baser, som ofte er placeret helt andre steder end der, hvor krigen egentligt foregår. Omvendt befinder feltpræsten sig gerne på fremskudte baser 'midt i krigen'.

Altså, jeg er dybest set en tøsedreng, så jeg var godt tilfreds med, at det var Flyvevåbnet, jeg blev spurgt til, fordi i Hæren, der er præsterne med pænt langt ude, og om jeg er søstærk, det tør jeg ikke helt gå ind på (Flyverpræst).

I Søværnet, der er man jo tæt på hinanden på skibene, og selvfølgelig er der jo en kommandostruktur. Men der er også en lidt mere familiær tone, fordi man går op og ned ad hinanden på et begrænset område. Det er lidt ligesom at gå i kloster, for du kan jo ikke rigtig stikke af (Orlogspræst).

På tværs af Forsvarets værn er det en fællesnævner for værnspæsterne, at de bekræfter, at de selv kan bestemme deres arbejdsopgaver. 92 pct. erklærer sig delvist enige (36 pct.) eller enige (56 pct.) heri, uafhængigt af værnstilhørsforhold. De strukturelle forskelle værnene imellem påvirker altså ikke værnspæstens oplevelse af selv at kunne bestemme sine arbejdsopgaver.

De konkrete arbejdsopgaver for værnspæsterne indebærer en formel del, herunder afholdelse af gudstjeneste som et eksempel på den generelle varetagelse af den kirkelige betjening, og deltagelse i *ramp ceremonies* ved dødsfald som eksempel på en opgave særligt tilknyttet værnspæsten. Hertil kommer en mere uformel del bestående af samtaler både med og uden karakter af sjælesorg. Særligt for danske værnspæster er, at de står uden for det militære rangsystem, hvorfor de kan agere frit og til enhver tid jævnbyrdigt med den person, de taler med. Herudover har værnspæsten til opgave at tilbyde den militære ledelse rådgivning vedrørende gejstlige, kulturelle og etiske problemstillinger.

Rådighedstjeneste / I national tjeneste

Når værnspæsten ikke er udsendt, er hans opgave primært at indgå i reserven, så han er forberedt til at deltage på internationale missioner. Værnspæster undergår forud for udsendelse Forsvarets uddannelser. Den nationale tjeneste består som regel af enkelte dage, hvor værnspæsten vedligeholder sine færdigheder og relationen til den militære enhed. Siden 2007 har Forsvaret ydet et indkommanderingsvederlag til værnspæsten, ligesom den afløsende præst modtager en ydelse fra Forsvaret. Der er udpræget tilfredshed med denne ordning, idet belastningen af værnspæstens opgaver således mindskes i sognet og hos præstekollegerne. Imidlertid oplever værnspæsterne ikke altid kollegial forståelse for det arbejde, som de på vegne af folkekirken leverer i Forsvaret.

Jeg havde engang en kollega, som sagde, 'nå, skal du nu på seks måneders ferie'. Det orkede jeg ikke at kommentere på. Der er rigtig mange, som ikke ved, hvad vi laver, når vi er ude. Og jeg tror, de har sådan en fornemmelse af, at så bor vi i sådan en oase i ørkenen (Feltpræst).

Jeg ville gerne have, at der var en lidt større forståelse for det arbejde, vi gør for de udsendte, og så meget som det bliver værdsat af de udsendte. Det er der måske ikke så mange andre, der forstår. Vi er jo ikke med for at sanktionere krigen, men vi er med for at være folkekirke for de udsendte (Orlogspræst).

Omvendt kan den stigende specialisering i folkekirken medføre forståelse af værnspæstens særlige arbejde, idet kollegerne hver især selv har specialiseret sig:

I hvert fald her, hvor jeg er nu, hvor vi er tre præster; der er der stor forståelse for, at jeg har mit særlige område. Vi har faktisk allesammen her i sognet en anden ting. Min kollega herinde er studentpræst og min kollega over gaden, han er beredskabspræst (Flyverpræst).

Finansiering

“Før var der jo sådan en murren i krogene hjemme hos kollegaerne, at ‘nu er du igen afsted, og vi skal passe det for dig’. Men siden at vi er begyndt at få et vederlag for at være afsted, og min kollega får et vederlag for at passe mit embede, så er der ikke længere murren i krogene.” (Flyverpræst).

En indkommanderet værnspæst modtager fra Forsvaret under udsendelse et præstetillæg¹². Hertil kommer, at Forsvaret siden 2007 under længerevarende udstationering yder refusion til stiftet, således at en afløser kan varetage den udsendte præsts opgaver. Værnspræsterne er derfor aldrig direkte primært aflønnet af Forsvaret.

Under udsendelse afholder Forsvaret udgifter til værnspæstens daglige arbejde. Der er ofte simpelthen ikke andre til det. Værnspræsterne får af Forsvaret stillet en værktøjskasse til rådighed indeholdende et udfoldeligt trækors, lys og øvrige remedier til alterbordet. Hvilke forhold, præsten i øvrigt får stillet til rådighed, afhænger af udsendelsens karakter. På spørgsmålet om, hvilke forhold værnspæsten har til rådighed, har vi således modtaget vidt forskellige svar: ‘Naturen’, ‘mulighed for at byde på kaffe, vand og eventuelt øl efter gudstjenester’, ‘bibliotek’, ‘enkeltmandslukaf der kan bruges til samtaler’, ‘delt lukaf’, ‘lokale der kan indrettes til kirkerum’, og ‘det er forskelligt hver gang’. Igen er der tydelige forskelle mellem værnspæsternes arbejde i de tre værn, men entydigt peger disse svar på, at der fra begge sider er en pragmatisk indstilling til at få hverdagen og arbejdet som udsendt værnspæst til at hænge sammen.

Konstruktionen med, at Forsvaret ikke direkte aflønner værnspæsten, samtidig med at udgifter under udsendelse afholdes af Forsvaret, peger på et forhold, som værnspæsterne generelt udtrykker: vigtigheden ved at være så tæt på enheden som muligt, trods værnspæstens status som ikke-kombattant.

¹² Pr. 1. april 2012 svarende til 8.366,82 kr. pr. måned
<http://www.hkkf.dk/Admin/Public/Download.aspx?file=Files%2FFiler%2FINTOPS%2FFPTBST+564-1+SEP+2013.pdf>

Kap 7 Initiativpræster

Mange er også glade for en bevægelse tilbage til naturen, det enkle liv, til fællesskabet, stilheden. Og de har ikke noget imod at få et ord med på vejen (Pilgrimspræst).

Det er lidt svært i vores verden at lave aftaler, som man så også husker at holde (Korshærspræst).

I dette afsnit præsenteres en gruppe af præster, herunder bl.a. studenterpræster, korshærspræster, gadepræster, pilgrimspræster, natkirkepræster, børne- og ungdomspræster og migrantpræster, som ikke umiddelbart er særlig ens. Fælles for dem er, at de er specialpræster, at mange er særpræster, og at deres arbejde kan indeholde funktionspræstelige elementer. Afgrænsningen af gruppen har været vanskelig, idet der inden for felter som diakoni eller mission findes både stillinger, hvor gudstjeneste og sjælesorg står centralt, og som derfor falder inden for undersøgelsens rammer, og andre som har et konsulentagtigt præg, og som derfor falder uden for undersøgelsens rammer. Baggrunden for kapitlets beskrivelser er en liste med 82 præstestillinger, hvoraf 8 dog synes at være konsulentstillinger frem for initiativpræster. Der er udsendt spørgeskema til 58, hvoraf 43 har besvaret skemaet. Generelt var der blandt præsterne i denne gruppe en villighed til at deltage i undersøgelsen, men også flere frustrationer i forhold til de spørgsmål, der indgik i spørgeskemaet:

Spørgeskemaet er svært at svare på, idet arbejdet ikke kan kvantificeres. Størstedelen af mit arbejde er netværks- og dialogarbejde på tværs af mange "normale" grænser i det kirkelige liv (Initiativpræst).

Bruger en del tid på konfirmandklub og teenklubber, festival, gudstjenesteforberedelse med unge, hvilket ikke kan afkrydes (Ungdomspræst).

I forhold til mine opgaver så er den [undersøgelsen] bundet for meget op på de eksisterende opgaver (Ungdomspræst).

Savnede under arbejdsopgaver en pind for PR og kommunikationsarbejde, så delte det mellem gudstjeneste og socialt arbejde (Natkirkepræst).

Jeg sidder tilbage med en fornemmelse af at have givet et billede af mit arbejde, som ikke passer med virkeligheden. Jeg mener faktisk, spørgeskemaet burde revideres, for det virker til at bygge på almindelige præstefunktioner, frem for de utallige mange andre opgaver jeg står med, fx projekt- og procesledelse, ledelse af frivillige, hele kommunikationsområdet osv. osv. (Ungdomspræst).

Spørgsmålene i spørgeskemaet er ganske rigtigt, og helt bevidst, tilpasset institutionspræsterne, som udgør den største gruppe af funktionspræsterne. Påpegningen af, at spørgeskemaet i mindre grad svarer til de øvrige specialpræsters (ret forskelligartede) dagligdag, er væsentlig af to grunde. For det første viser

det med al tydelighed, at det at være initiativpræst er noget andet end at være institutionspræst eller værnpræst. Det er en ikke helt uvæsentlig indsigt, som peger på, at det kan være hensigtsmæssigt at have et begrebsbrug, som afspejler denne forskel samt at være opmærksom på, hvornår det er formålstjenligt at skelne mellem de forskellige grupper af præster, og hvornår det er finansiering og rammer, altså de fælles vilkår som særpræster eller specialpræster, der er det afgørende.

For det andet gør kommentarerne det klart, at besvarelserne nok kan være brugbare som sammenligningsgrundlag, men formodentlig er mindre anvendelige til at give en fuld forståelse af denne gruppe af præster. Dette kapitel har som udgangspunkt den samme form som de foregående kapitler, men adskiller sig på to måder. Dels er materialet, der præsenteres i kapitlet i lidt mindre omfang, end hvad der er tilfældet i de foregående tre kapitler, tilvejebragt gennem den kvantitative spørgeskemaundersøgelse. I stedet spiller oplysninger fra de kvalitative interviews en større rolle. For det tredje er antallet af besvarelse i nogle tilfælde så lavt (under fem), at det af hensyn til informanternes anonymitet ikke er muligt at opstille svarene under angivelse af præcis stillingsbetegnelse.

Særlige kendetegn

Præsterne, der præsenteres i dette kapitel, spænder vidt. Alligevel ligner de hinanden på visse punkter. Det gælder for mange af præsterne, at de er del af en meget lille gruppe af præster med en bestemt betegnelse: Der findes under ti natkirkepræster, under fem pilgrimspræster og kun en enkelt socialpræst. Gruppen af initiativpræster er meget forskelligartet, men hænger alligevel sammen på tre forskellige måder. For det første har flertallet af de initiativpræster, der tidligere har haft en anden specialpræstestilling, haft en anden stilling inden for feltet af initiativpræster. Der er enkelte præster, der har været sygehus- eller fængselspræster, men ellers er tendensen, at de ungdomspræster, studenterpræster, gadepræster, natkirkepræster, korshærspræster eller pilgrimspræster, der tidligere har haft en anden stilling som specialpræst, også tidligere har været initiativpræst. For det andet gælder det tilsvarende, at de præster, som har mere end én specialpræstestilling, ofte kombinerer to initiativpræstestillinger. Der er fx kombinationer som ungdoms- og natkirkepræst, ungdoms- og gadepræst og studenter-, natkirke- og pilgrimspræst. Der er dog også eksempler på ansættelser, der krydser grænsen mellem initiativ- og institutionspræster, fx korshærs- og arresthuspræster. For det tredje har initiativpræsterne haft et samarbejde:

Studenterpræsterne var der selvfølgelig, men de var udenfor. De var så traditionsrige, så de kørte sådan deres eget. Det var os, der sådan var nye i titlerne, så vi havde et samarbejde, hvor vi mødtes en gang om måneden, tror jeg det var, og hjalp hinanden og støttede hinanden og tog emner op, men det blev ligesom unødvendigt. For vi stod stærkere der, hvor vi var, så vi havde ikke det samme behov længere (Natkirkepræst).

På trods af forskelle kan der derfor tegnes et billede af lige netop disse funktionspræster som en særlig gruppe af præster, der kunne have lighedspunkter, fordi de krydser hinandens arbejdsmæssige veje.

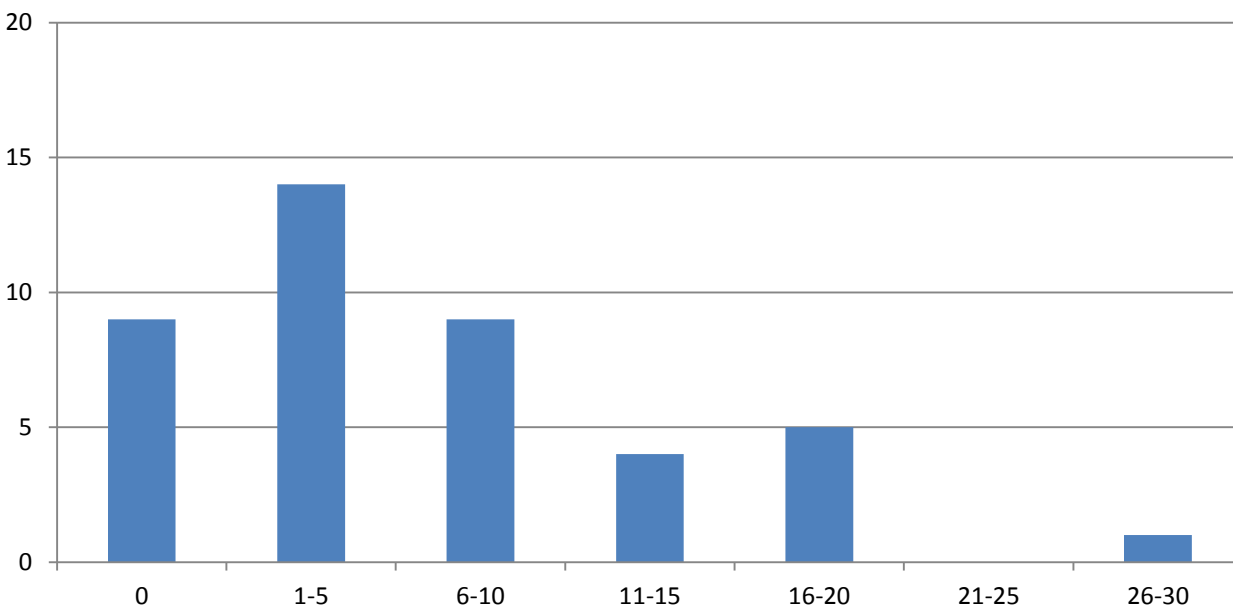
Profil

- Der er lidt flere kvindelige end mandelige initiativpræster
- Størstedelen har studeret teologi i Aarhus
- Langt de fleste har allerede været præster i en periode, inden de bliver initiativpræster
- For de af initiativpræsterne, der tidligere har haft specialpræstestillinger, gælder, at denne stilling også ofte har været en initiativpræstestilling
- For de af præsterne, der har kombineret specialpræstestilling, gælder, at den anden stilling også ofte er en initiativpræstestilling

En oversigt over præsternes køn, alder, uddannelse og anciennitet giver et godt førsteindtryk af, hvad det er for en gruppe. Spørgeskemaet er sendt ud til 55 præster, og 43 har besvaret det, hvoraf 38 har svaret på alle spørgsmål, mens fem har svaret på nogle spørgsmål. Lidt over halvdelen (54 pct.) er kvinder. Den yngste præst er 30 år gammel, og den ældste er 63 år gammel, og medianen er 46 år.

De fleste har studeret teologi i Aarhus (61 pct.). Den tidligst ansatte begyndte i 1980 og den seneste i 2012. I gennemsnit ligger den første ansættelse 12 år tilbage i tiden.

Figur 10: Antal år mellem første ansættelse som præst og nuværende ansættelse som initiativpræst (n=42)

Figuren viser, at der for ni af præsterne var 0 år mellem deres første og deres nuværende ansættelse, dvs. deres nuværende stilling er deres første stilling som præst. De fleste har fungeret som præst mellem 1-5 år, før de bliver ansat i deres nuværende stilling som funktionspræst, og gennemsnitligt (medianen) har de arbejdet godt fire år som præst, før de bliver ansat i deres nuværende stilling. Det er altså mest almindeligt, at man har arbejdet nogle år som præst, inden man bliver ansat som denne type præst. En del af præsterne har haft en anden specialpræstestilling, inden de blev ansat i deres nuværende stilling. 14 af præsterne svarer, at de havde en anden funktionspræstestilling inden den nuværende, hvoraf tre har haft mere end én funktionspræstestilling før nuværende stilling. De angiver følgende ansættelser:

- Ungdomspræst (4)
- Studenterpræst (3)
- Natkirkepræst (2)
- Korshærspræst (2)
- Sygehus-/hospitalspræst (1)
- Fængselspræst (1)
- Gadepræst (1)
- Pilgrimspræst (1)
- Stiftspræst/konsulent (1)
- Missionær/dialogmedarbejder (1)
- Retræte- og pilgrimspræst (1)
- Kaldskapellan ved Københavns Domkirke med særlig forpligtelse til at bistå Københavns biskop i varetagelsen af folkekirkens mellemkirkelige relationer (1)

Desuden har 15 af præsterne angivet, at de har anden uddannelse ud over præsteuddannelsen, hvoraf nogle også nævner flere end én. De angivne uddannelser inkluderer sexolog, terapeut, psykolog, cand.mag. og uddannelser inden for ledelse og HR.

Uddannelserne spænder vidt, og en af præsterne nævner, at hans studier, dog ufærdige, på religion og litteraturhistorie har haft betydning for hans valg af stilling:

Jeg har den humanistiske litterære interesse og interesse for undervisning. Det, tror jeg, har haft indflydelse på, at jeg i sin tid fandt på at søge det her job, fordi det jo foregår i et uddannelsesmiljø og et undervisningsmiljø (Studenterpræst).

Flere af præsterne nævner desuden, at de kan bruge deres tidligere uddannelser i deres nuværende job som funktionspræst:

Inden jeg blev præst, var jeg projektleder i en Human Resource-afdeling i en privat virksomhed, og i den forbindelse tog jeg en del uddannelse. Jeg tog bl.a. en HR-uddannelse og er blevet certificeret i nogle personlighedstest [...] I den HR-afdeling var det bl.a. rekruttering, jeg arbejdede med, og selvfølgelig er en sjælesorgssamtale ikke det samme som en rekrutteringssamtale, men det handler jo om at se den, man sidder over for (Ungdomspræst).

Ligeledes nævner en af præsterne, at hun bruger sine uddannelser i arbejdet som initiativpræst:

Jeg havde ikke tænkt mig, at jeg skulle bruge mine øvrige uddannelser i mit arbejde, men det er blevet til rigtig meget. Jeg har mange samtaler med kristne unge kvinder, som har det helt vildt svært med deres seksualitet, og der bruger jeg sexologuddannelsen meget. Jeg har ikke sexologisk rådgivning i mit præstearbejde, men det er godt at have begge kasketter på og vide, hvad der er på spil, og så er det jo godt både at være præst og sexolog, fordi det er krydret med skyld og skam, og alt er forbudt, og alt sådan noget. Og der arbejder jeg en del sammen med centret for incestramte... Lederen dernede siger, at mange af

dem, der er allerhårdest ramt, de kommer tit fra meget kristne kredse i det danske bibelbælte, så der har de også stor gavn af at komme og snakke med mig (Gadepræst).

Dagligdagen

- Generelt set er antal gudstjenester og kirkelige handlinger ikke særlig forskelligt fra gennemsnittet blandt institutionspræsterne, men der er store interne forskelle
- Korshærspræster, natkirkepræster og pilgrimspræster afholder flest gudstjenester, studenterpræster færrest
- Korshærspræster udfører flest bisættelser, pilgrimspræster og natkirkepræster udfører færrest
- Ungdomspræster og gadepræster udfører flest dåb og vielser, pilgrimspræster og natkirkepræster færrest
- Studenterpræsterne bruger mest tid på sjælesorg
- Præsterne savner videreuddannelse på specifikke områder
- Der er blandt præsterne en høj grad af trivsel med arbejdsopgaverne

De fleste af præsterne (32 ud af 39) angiver, at de går klædt i civil uden synlige kirkelige/religiøse symboler:

De allerførste gange havde jeg præstekjole på, og folk de flygtede jo bare langt væk altså... Så nu er det bare almindeligt praktisk tøj til aften, og vi er i rummet på en måde, så folk ikke er i tvivl om, at det er os, der er der – det er ikke noget problem (Natkirkepræst).

Fire af præsterne går i civil med kirkelige/religiøse symboler som præsteflip, halskæde med kors, emblemer etc. De resterende tre præster angiver, at de går i hhv. præstekjole, en kjole med præsteflip, som en studerende har syet, og en T-shirt med et kirkeligt motiv. Det er dog meget almindeligt for dem at iklæde sig præstekjole, når de skal udføre kirkelige handlinger. Det er kun et fåtal af præsterne, der bærer navneskilt, da de siger, at de er et kendt ansigt på deres arbejdsplads. En af præsterne begrundet det med, at det virker institutionsagtigt, og en anden påpeger, at det ikke er relationsopbyggende at bære navneskilt.

Der er meget store forskelle på, hvor mange gudstjenester de forskellige præster afholder. Af den grund er det svært at lave en oversigt som i de andre kapitler. I gennemsnit afholdt initiativpræsterne 18 gudstjenester uden nadver om året, men det er ikke muligt at se nogle mønstre i de forskellige typer initiativpræster, fordi variationen er så stor. Blandt en gruppe af præsterne spænder svarene fra ingen til 199 gudstjenester, og blandt ungdomspræster svinger det mellem 1 og 45 gudstjenester.

Der er også temmelig stor spredning på, hvilke og hvor mange kirkelige handlinger præsterne udfører på årsplan. På spørgsmålene om, hvor ofte de på et år udfører hhv. dåb, bryllup og bisættelser, ligger medianen på hhv. 5, 2 og 3. På grund af den meget store spredning i svarene inden for kategorierne er det heller ikke her muligt at sammenligne de forskellige former for initiativpræster.

Der er en del præster, der anfører, at de udfører mange improviserede ritualer. I gennemsnit laver initiativpræsterne 21 improviserede ritualer om året, men fordi det dækker over en variation fra ingen til 200 ritualer, er det svært at se noget mønster, men studentpræster og natkirkepræster synes at lave mange. Ungdomspræsterne er den største gruppe inden for gruppen af initiativpræster, og de er den gruppe, der udfører færrest improviserede ritualer. De 15 ungdomspræster udfører i gennemsnit 7 improviserede ritualer om året, men spændet er igen forholdsvis stort (mellem 0 og 24). I interviewene uddyber præsterne, hvad de forstår ved et improviseret ritual, og beskriver det overordnet som et ritual, der passer til lejligheden og passer ind i den givne gruppe af mennesker.

Vi kan ud fra besvarelsene se, at ud over de improviserede ritualer går præsternes dagligdag med en del ikke-kirkelige aktiviteter. Nedenfor er præsternes månedlige aktiviteter anført med de rapporterede minimums- og maksimumsværdier samt median i parentes.

Tabel 16: Oversigt over månedlige aktiviteter blandt initiativpræster (minimum-maksimum og medianværdier)

Samtaler	0-200 (15)
Underviser	0-60 (4)
Samtalegrupper	0-60 (0)
Højskoledage/præstens time/studiekreds e.l.	0-8 (1)
Foredrag/koncerter eller andre aktiviteter med folk udefra	0-20 (1)
Andre åndelige aktiviteter (fx meditation)	0-15 (1)

Tabellen viser, at præsterne udfører forskellige aktiviteter – alt fra undervisning til åndelige aktiviteter – hvor samtaler er den mest hyppige aktivitet. Tre af præsterne svarer, at de har hhv. 100, 110 og 200 samtaler om måneden, hvilket tyder på, at det især for nogle af præsterne fylder meget i deres daglige arbejde. Det er især pilgrimspræsterne, natkirkepræsterne og korshærspræsterne, der bruger meget tid på samtaler. Ungdomspræsterne er den gruppe af præster, der i gennemsnit angiver at bruge mindst tid på samtaler. Det er ofte i samtalerne, at præsterne udfører sjælesorg, og præsterne mener da også, at de bruger forholdsvis meget af deres tid på netop sjælesorg. Besvarelsene viser, at præsterne ud af en arbejdsuge på 37 timer i gennemsnit bruger godt 15 timer om ugen på sjælesorg. Der er dog ret stor forskel mellem præsterne. Studentpræsterne svarer, at de bruger omkring to tredjedele af deres arbejdstid på sjælesorg og ligner på dette punkt præster i sundhedssektoren og arresthus- og fængselspræsterne. Ungdomspræsterne er den gruppe, der i gennemsnit bruger mindst tid på sjælesorg med ca. en femtedel af arbejdstiden. Én svarer, at sjælesorg kun dækker 1 pct. af arbejdet, men selv den ungdomspræst, der topper med 60 pct. af arbejdet, ligger under det observerede maksimum for de andre initiativpræster. Mellem disse to yderpunkter ligger gruppen af initiativpræster mellem 37 og 55 pct., hvor dog enkelte præster når helt op på 90 pct. af deres arbejdstid. Forskellen i svarene kan både være udtryk for forskellige arbejdsopgaver og også for forskellige forståelser af, hvad sjælesorg er.

Det er interessant, at en tredjedel af de præster, der efterspørger mere efter- og videreuddannelse, nævner sjælesorg, mens kommunikation og ledelse også nævnes flere gange som et område, hvor der er behov for videreuddannelse. Desuden er 26 pct. og 29 pct. af de adspurgte hhv. delvist enige og enige i udsagnet om, at de mangler hjælp til visse opgaver, fx kommunikationsarbejde. I forlængelse af dette er gennemsnittet for, hvor mange timer præsterne udfører administrativt arbejde pr. uge, knap 13 timer. Det er især ungdomspræster og natkirkepræster, der bruger meget tid på administration. For nogle af præsterne hænger det sammen med, at de så at sige står for det hele selv:

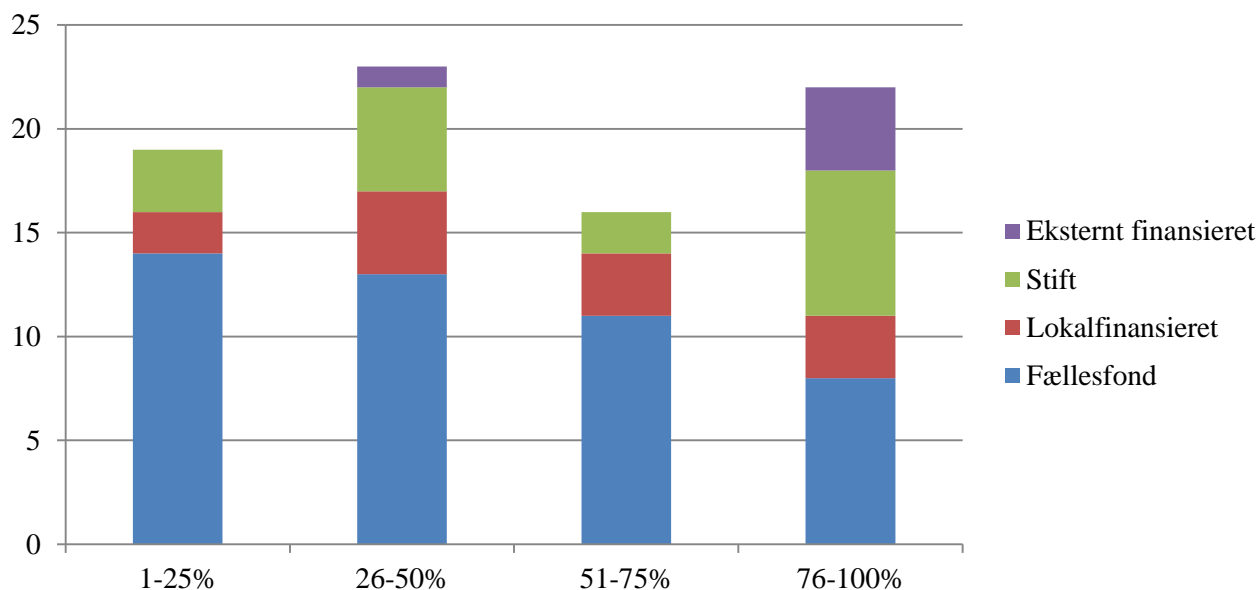
Nogle timer ville jeg rigtig gerne have en kommunikationsmedarbejder, og jeg ved, at studenterpræstearbejdet ville blive meget mere udbredt. Men jeg har ikke overskud til at iværksætte det, når jeg skal stå for alt [...] Jeg har jo også en hjemmeside, som jeg skal sørge for at opdatere, men det er lidt svært at nå. Jeg kan godt finde ud af at gøre det, men jeg burde bruge mere tid på at lave kommunikation på de sociale medier, men det tager en masse tid (Studenterpræst).

Ønsket om videreuddannelse på visse områder ser dog ikke ud til at have nogen effekt på, hvor godt præsterne trives i deres arbejde, idet størstedelen af de adspurgte svarer, at de er delvist enige og enige i, at de trives med deres arbejdsopgaver. At de trives med deres arbejde kan hænge sammen med, at præsterne har en høj grad af selvbestemmelse ift. deres arbejdsopgaver: "... funktionspræst rummer en stor frihed til at forme tingene. Man skal selvfølgelig tage sine brugere med på råd, men jeg synes da, at det er ret meningsfuldt, det jeg laver, og så må man indimellem tage sig nogle chancer..." (Studenterpræst). Arbejdet som initiativpræst er præget af stor frihed. Kun en enkelt respondent kan ikke tilslutte sig (ved enten at erklære sig enig eller delvis enig i) påstanden om, at 'Jeg bestemmer selv mine arbejdsopgaver'. I forlængelse af dette svarer flertallet, 63 pct., at de er delvist uenige eller uenige i, at de savner en (evt. tættere) tilknytning til et menighedsråd. Men i forhold til at ingen af værnpræsterne og arresthus- og fængselspræsterne og kun tre af præsterne i sundhedssektoren erklærer sig enig eller delvis enig i, at det kunne være godt med en nærmere tilknytning til et menighedsråd, er det bemærkelsesværdigt, at en tredjedel af initiativpræsterne ikke afviser dette.

Finansiering

Initiativpræstestillingerne har meget forskelligartet finansiering. Flertallet af stillingerne (57 pct.) er dog finansieret af Fællesfonden, mens 22 pct. er finansieret gennem stiftets præstenormering, og 15 pct. er lokalfinansieret. De sidste 6 pct. er eksternt finansieret og inkluderer stillinger som korshærspræst, ungdomspræst og studenterpræst. Stillingerne er alle kvoterede og relativt jævnt fordelt med flest i området mellem 26 og 50 pct. (hvoraf langt de fleste er på netop 50 pct.) og i området mellem 76 og 100 pct. (heraf langt de fleste på 90-95 pct. med en lille kvote i et sogn).

Figur 11: Finansiering og kvoter blandt initiativpræster (n=80)

I interviewene gav flere præster udtryk for, at der var et misforhold mellem den angivne kvote og stillingens reelle indhold:

Jeg er i princippet 75 pct. studenterpræst og 25 pct. sognepræst, men virkeligheden er, at sognepræstestillingen sluger meget, meget mere (Studenterpræst).

Det er 60 pct., vi har sat til det – men der går bare 100 pct. til det (Præst inden for det diakonale felt).

Det er sikkert også dette, der er baggrunden for, at nogle præster i spørgeskemaet har angivet, at de har en anden kvote end den, som fx stiftet eller Fællesfonden angiver.

Der er store forskelle mellem præsterne i forhold til, hvordan de får dækket omkostninger til gudstjenester og arrangementer. Nedenstående oversigt viser, hvem præsterne har angivet som primær og sekundær bidragsyder på en række udgifter.

Tabel 17: Bidragsydere til aktiviteter og faciliteter blandt initiativpræster (n=33-39)

	<i>Primær bidragsyder</i>	<i>Sekundær bidragsyder</i>
Vin/brød	Sognet (33)	Provstiudvalget (6)
Kirkemusikere	Sognet (27)	Provstiudvalget (9)
Koncerter	Sognet (16)	Provstiudvalget (12)
Kirkekaffe	Sognet (24)	Institutionen (9)
Computer	Sognet (30)	Provstiudvalget (9)

Kursusdeltagelse	Sognet (16)	Provstiuvalget (16)
Foredragsholdere	Sognet (17)	Provstiuvalget (9)

Der er mellem 33 og 39 præster, der har besvaret spørgsmålene om finansiering af diverse omkostninger. De har haft mulighed for at sætte mere end ét kryds for at vise en eventuel medfinansiering af omkostninger på tværs af kasser. Tabellen viser, at den primære finansieringskilde af omkostningerne er sognet, mens provstiuvalget er den sekundære finansieringskilde ved de fleste omkostninger. Men fordi denne gruppe af præster er delt i forskellige initiativpræstestillinger, ville det være for omfattende at udpege de eksakte medfinansieringskombinationer for hver gruppe i tabelform, men enkelte observationer for de enkelte grupper er relevante. Således er det bemærkelsesværdigt, at den sekundære finansieringskilde hos gadepræsterne er præsternes egne penge – at de betaler visse ting af egen lomme. Besvarelserne viser desuden, at den primære finansieringskilde ved computer/telefon for studenterpræsterne er institutionen. Desuden viser besvarelserne, at når ungdomspræsterne ikke får betalt kursusdeltagelse af enten sognet eller provstiuvalget, så betaler de selv for det. Svarene viser også, at særligt pilgrimspræsterne og gadepræsterne betaler nogle af udgifterne selv. Pilgrimspræsterne svarer desuden til nogle af spørgsmålene, at finansiering af specifikke omkostninger ikke er aktuelt, hvilket kan tyde på, at pilgrimspræsten fx ikke afholder koncerter eller har foredragsholdere med ude på pilgrimsvandring.

Initiativpræsterne: Funktions- og/eller profilpræster?

Det er helt oplagt, at institutions- og værnpræster er funktionspræster, som udfører deres arbejde som præster inden for en anden samfundsmæssig sektors rammer: i fængsler, arresthuse, på sygehuse og hospicer eller i en international militærlejr sammen med de danske styrker. Det er mindre oplagt, at initiativpræsterne er funktionspræster. Det stod allerede klart, mens vi udformede spørgeskemaets spørgsmål, for mens aspekter af institutions- og værnpræsternes 'funktion' kunne afdækkes gennem spørgsmål om forhold og opgaver i relation til institutionen, var det et mere åbent spørgsmål, hvor godt disse spørgsmål fungerer i forhold til den samlede gruppe af initiativpræster. De giver god mening i forhold til studenterpræster, men hvilke institutioner forholder gadepræster, natkirkepræster eller ungdomspræster sig til? Når vi alligevel har valgt at inddrage initiativpræsterne i undersøgelsen, er det fordi, der i mange af initiativpræsternes arbejde faktisk er mange funktionspræstelige aspekter:

Efter COP15, klimatopmødet, der arrangerede jeg pilgrimsvandring med muslimer og jøder, fordi jeg ikke mener, at vi kan overlade klimaet og verdens fremtid til politikerne. Vi som troende, hvilken religion vi end kommer fra, vi har pilgrimsfærd som fælles religiøs praksis, og vi har også bøn og pligt til at passe på skaberværket (Pilgrimspræst).

Altså i sidste uge havde jeg en specialestuderende, hvor vi talte om hendes stress og pres, hendes familiesituation, altså sidste uge var sidste samtale med hende, men der havde hun nemlig fået løst sit problem i forhold til, hvad var det for et pres, hvordan skulle hun tackle hele det der med at skrive speciale (Studenterpræst).

Politiet har sådan nogle radikaliseringsprojekter, hvor man skal prøve at hjælpe radikaliserede unge ud af deres miljø, både politisk og religiøst, så der forsøger vi at have nogle samarbejder der med nogle af dem, og hvis de så har nogle AK81'ere, som lige pludselig begynder at snakke om meningen med livet, så ved politiet ikke, hvad de skal stille op med det, og så kan de sende dem ned til mig (Gadepræst).

Det funktionspræstelige aspekt er selvfølgelig i forhold til studenterpræster og i forhold til korshærspræster og andre præster inden for det diakonale felt. Men for andre af initiativpræsterne kan det indgå, hvis det er noget, som præsten prioriterer:

Så var det liturgi, som jeg beskæftigede mig meget med, og det er jo virkelig også kommet i vælten nu. Mit nye det er så diakoni, kvalificeret diakoni på nye områder (Natkirkepræst).

Oprettelse af stillinger som pilgrimspræst og natkirkepræst er gode eksempler på, hvordan initiativpræster kan være profilpræster. Men initiativpræsterne er også gode eksempler på, at funktionspræstelige og profilpræstelige aspekter godt kan forenes, at på samme måde som man kan være funktionspræst med en profil, kan man også være profilpræst med en funktion. Initiativpræsterne udgør derfor en vigtig dimension i folkekirkens funktionspræstelige felt.

Kap 8 At være funktionspræst

Der kender man jo godt det, man skal som sognepræst, ikk'. Man skal have gudstjenester, kirkelige handlinger, man skal udøve sjælesorg, og man skal undervise konfirmander. Det er sådan folkekirkens kerneydelser. Dem var der mange af. Der var rigtig, rigtig mange af dem. Så blev alt det der, vi nu har talt om, det blev jo sådan noget, man lavede ved siden af (Funktionspræst inden for diakonien).

Som de foregående kapitler har vist, er der store forskelle mellem funktionspræsternes vilkår og dagligdag. Imidlertid er der også nogle aspekter, hvor der er fællestræk mellem præsterne på tværs af funktionerne. Dette kapitel vil pege på nogle af de forskelle og ligheder, der er mellem de forskellige funktionspræster. Kapitlet vil begynde med en oversigt over præsternes baggrund og karriereveje. Derefter sammenlignes stillingernes kvoter og finansiering, hvorefter der følger et afsnit om forskelle i profil og dagligdag. Kapitlet afsluttes med afsnit om præsternes angivelse af, hvordan de trives med jobbet.

Karriereveje for funktionspræster

Som de ovenstående kapitler viste, har flere funktionspræster også andre uddannelser end den teologiske. Især er diverse terapeutuddannelser udbredt blandt præsterne. Taget i betragtning hvor mange af dem der arbejder med sjælesorg i deres hverdag – og ikke mindst hvor meget sjælesorg fylder i deres hverdag – er det ikke overraskende, at flere af dem har suppleret med terapeutiske kompetencer.

Men inden for det folkekirkelige felt er det småt med karrieremuligheder. I skriftserien *Perspektiv på folkekirken* skriver Steen Marquard Rasmussen, at præstearbejdet er under udvikling. Han skriver blandt andet:

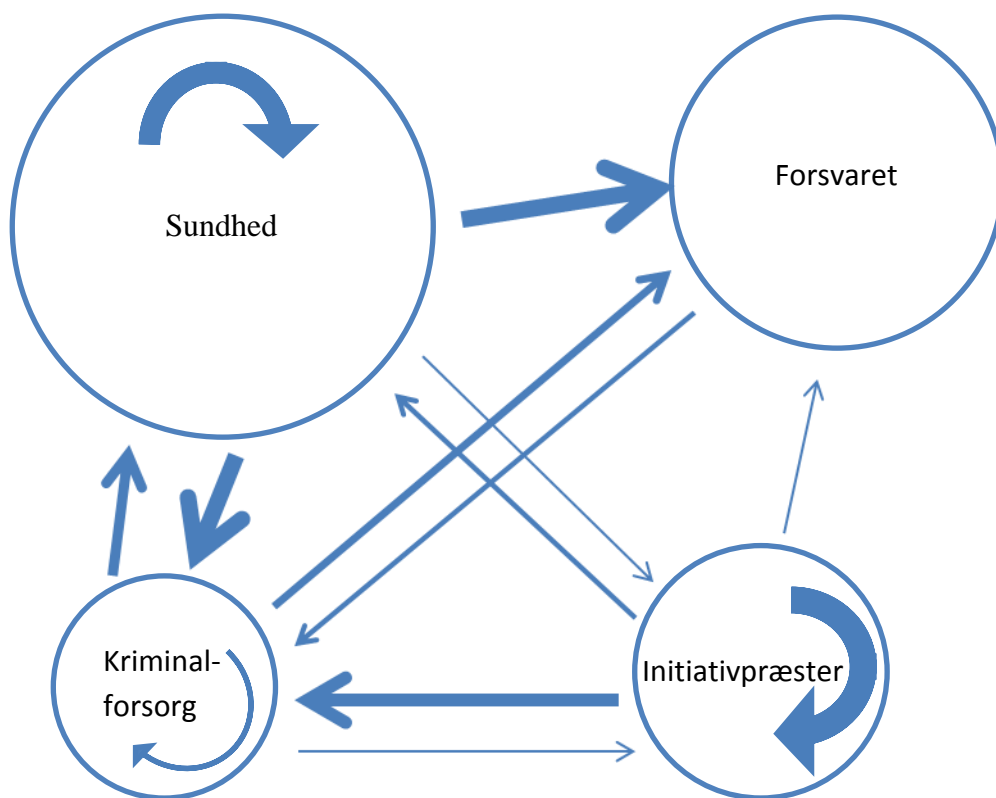
Karrieremulighederne som præst i folkekirken er i dag ganske få, da man primært kan pege på mulighederne for at blive provst eller biskop. Inden for andre erhverv vil der ofte også være den karrieremulighed at arbejde med mere specialiserede opgaver og blive ekspert på et felt. For folkekirkens præster eksisterer denne mulighed også, men kun i det begrænsede omfang, som er bestemt af antallet af stillinger som funktionspræst (hospitals-, fængsels-, ungdoms-, pilgrims- og gadepræst o.l.) (Rasmussen 2012, 11).

I de foregående kapitler har vi set, at nogle præster går ud og bliver ansat som funktionspræster med det samme, men for de fleste gælder, at det sker nogle år efter deres første ansættelse, og noget tyder på, at det kan opfattes – i forlængelse af ovenstående – som et ønske om en mere specialiseret karriere.

Vi har ikke spurgt direkte til funktionspræsternes karriereveje, men spurgt, om de har haft en tidligere ansættelse som funktionspræst og i så fald i hvilken funktion. Med baggrund i de oplysninger er det muligt at lave en oversigt over udvekslingen internt og mellem de forskellige sektorer.

Nedenstående figur viser dette kredsløb. Den viser de fire områder, vi har undersøgt i de foregående kapitler forbundet gennem et sæt pile. Arealet af hvert område svarer til antallet af funktionspræster i vores undersøgelse set i forhold til hinanden. Arealet for sygehuspræster er næsten dobbelt så stort som arealet for præster i kriminalforsorgen, fordi der er næsten dobbelt så mange.

Figur 12: Karriere kredsløb for funktionspræster

Pilene angiver, hvor præsterne er kommet fra, hvis de har haft ansættelse som funktionspræst et andet sted tidligere. Også her er pilenes tykkelse sat i forhold til antallet af præster fra en enkelt præst og helt op til 12 præster. Flere præster i kriminalforsorgen kommer fra den brede gruppe af initiativpræster og præster i sundhedssektoren, mens der ikke er så mange initiativpræster, der tidligere har arbejdet som fængsels- eller arresthuspræst. De cirkulære pile viser, at der internt på området også er nogle, der er gået fra en funktion til en anden, fx fra arresthus- til fængselspræst eller en tidligere stilling som hospicepræst til en anden stilling som sygehuspræst. Blandt initiativpræsterne kan vi se, at der oftest skiftes til en anden stilling i en af de andre undergrupper, fx fra studenterpræst til ungdomspræst. Taget i betragtning at op mod en fjerdedel af præsterne i sundhedssektoren, kriminalforsorgen og blandt initiativpræsterne blev

ansat i funktionspræstestillingen som deres første ansættelse (og dermed ikke er del af en diakron oversigt over karriereveje), er disse stillinger del af et særligt kredsløb.

Finansiering og kvoter

De fleste funktionspræster er særpræster og specialpræster. Undtagelserne fra dette udgøres af værnspæsterne og beredskabspræsterne, hvis arbejdsvilkår er sat af udlåns- (værnspæsterne) og rådighedsordninger (beredskabspræsterne). I Betænkning 1264 fra 1994 nævnes arresthuspræster alene som præster, der fungerer under rådighedsordningen. En af de største ændringer, der er sket i de sidste 30 år, er, at hvor ingen arresthuspræster i 1994 var finansieret af Fællesfonden, er ca. halvdelen (45 pct.) af arresthuspræsterne nu fællesfundspræster. Blandt præster i sundhedssektoren er andelen af fællesfundspræster mere end 90 pct. Det er vanskeligt at sammenligne med situationen i 1994, da stillingsstrukturen har forandret sig meget pga. sammenlægninger af sygehuse.

Overgangen til flere fællesfundsfinansierede præster betyder, at stillingerne kvoteres. Diskussionen om, hvordan man bedst fastlægger kvoter, var der allerede, da Betænkning 1264 kom i 1994:

Arbejdsomt kan det være belastende at være delt mellem et sogn og et fængsel, især såfremt kvoten ved fængslet er mindre end 50 pct. (Betænkning 1264 1994: 24).

Spørgsmålet om kvoternes betydning blev vendt i mange af de kvalitative interviews:

Ja, den er fin i den forstand, at hovedvægten ligger på funktionspræstedelen, og det tror jeg er væsentligt. Jeg tror, det er sværere for de kollegaer, som er i en stilling som er 50/50. Fordi så står der nogle og flår i begge arme. Og det er jo den dårlige samvittigheds holdeplads. Men jeg synes, det har været rigtig godt, at den er tippet over på funktionspræstesiden. Det har været tydeligt, at det har været hovedformålet med den her stilling (Præst i sundhedssektoren, 66/33).

Der var en gennemgående fornemmelse af, at store kvoter (fx 50 pct. og derover) generelt var godt, men det er vigtigt, at hele situationen i forhold til stillingen tænkes igennem:

Og det er jo lidt en problematisk størrelse for nogle, når der kommer en kvote på, hvis den bare pilles fra i sognet. Så forskyder man bare et eller andet problem. I mit tilfælde var det en hjælp, fordi der så var noget, der blev pillet ud, men i andres tilfælde, der vil det ikke nødvendigvis være en hjælp, at man så har en forpligtelse med et tal på (Arresthuspræst).

Stillinger med en stor kvote som funktionspræst er ofte forbundet med en lille kvote (5-15 pct.) som sognepræst. I mange tilfælde sætter præsterne pris på denne konstruktion, men det kan give problemer, hvis præstens kompetencer såvel som opgaverne i sognet ikke er tænkt ind i stillingens struktur:

Så jeg priser mig lykkelig ved, at domprovsten siger, at en tjeneste ikke behøver at være en højmesse, det kan lige såvel være, når man har en vielse eller holder

en koncert i kirken eller et eller andet. Så kan jeg hurtigt få fyldt min procentsats op på den måde. Og så de to kirker, jeg tilhører, der er jo ret mange præster til. De vil jo alle sammen gerne have flere tjenester, fordi de i virkeligheden slet ikke får deres tjenestekvote opfyldt (Initiativpræst).

Fordi både stillingerne og præsterne er så forskellige, kan det være svært at fastlægge den ideelle kvote. En enkelt ting står dog ret klart, nemlig at problemer og frustrationer kan opstå, hvis stillingen primært konstrueres ud fra et behov for at få stillingsstrukturen til at gå op:

Det var en del af et større røkering-rundt i provstiet. Så der var faktisk rimeligt meget mudder i det der forløb, som også gjorde, at det også blev sådan lidt urent: Hvad var det egentlig, jeg skulle, og hvem blev det taget fra og så videre (Initiativpræst).

Forskelle og ligheder i profil og dagligdag

Jeg har været fængselspræst tidligere og kan derfor sige, at det at være præst på et psykiatrisk hospital minder meget om at være fængselspræst. Deri adskiller vi os fra de somatiske hospitaler. Gudstjenesten betyder langt mere. Både i hospitalskirken, hvor de patienter, som har udgang, kommer eller bliver fulgt af personale, og på de retspsykiatriske afsnit, som der efterhånden er mange af. Her har jeg særlige gudstjenester på afsnittene (Præst på psykiatrisk hospital).

I de foregående fire kapitler er de fire forskellige grupper blevet præsenteret. For nogle af spørgsmålenes vedkommende er det interessant at sammenligne de fire forskellige grupper med hinanden. I dette afsnit vil nogle af spørgsmålene omkring funktionspræsternes profil og dagligdag blive sat op over for hinanden.

Tabel 18: Præsternes profil på tværs af område

	Sundheds- sektoren	Kriminal- forsorgen	Forsvaret	Initiativ- præster
Kvinder ^a	72 %	49 %	25 %	58 %
Alder	54	51	49	46
Tidligere ansat som funktionspræst	21 %	42 %	29 %	35 %
I samme sektor	60 %	24 %	13 %	33 %
Nuværende stilling kombineret med anden funktion	10 %	8 %	22 %	18 %
Mest almindelige tidspunkt at få ansættelse ^b	1-5 år	6-10 år	1-5 år	1-5 år

^a Kønsfordelingen er baseret på alle funktionspræster – ikke kun dem der har besvaret spørgeskemaet.

^b Der refereres til resultaterne i kap. 4-7 om, hvor mange år der går fra første ansættelse som præst til den nuværende ansættelse som funktionspræst.

Tabellen viser, at nogle faktorer er forholdsvis ens mellem to eller flere områder. I forhold til kønsfordelingen er værnpræsterne anderledes end de tre andre områder, idet kun en fjerdedel af dem er

kvinder. Overordnet er der en lille overvægt af kvinder blandt funktionspræsterne (52 pct.), men det skyldes hovedsageligt, at den største gruppe af funktionspræster, præsterne i sundhedssektoren, også er en gruppe med en skæv kønsfordeling, hvilket dermed smitter af på hele gruppen af funktionspræster.

Mindst hver femte funktionspræst har tidligere haft en anden funktionspræsteansættelse, og i kriminalforsorgen er det 42 pct. Sundhedsvæsenet er, igen pga. deres antal, den største leverandør af præster til de andre områder, som det fremgik af netværksdiagrammet ovenfor. Men en gennemgang viser, at de fleste faktisk har været ansat i sundhedssektoren tidligere. Derudover er det gruppen af initiativpræster, der oftest har haft en anden funktion inden for gruppen på et tidligere tidspunkt. Blandt værnpræsterne er det mindre almindeligt at have været værnpræst et andet sted tidligere.

At 42 pct. af præsterne i kriminalforsorgen har haft en tidligere ansættelse som funktionspræst, fremgår også af den kendsgerning, at de fleste ansættes som sådan 6-10 år efter deres første ansættelse. De har med andre ord haft mere tid til at erhverve sig erfaringer andre steder først.

I det følgende skal forskelle og ligheder i deres dagligdag fremhæves. Gennemgangen af præsternes hverdag viste, at de kirkelige handlinger (især gudstjenester) spillede en vis rolle, men at samtaler og sjælesorg var den vigtigste dimension i mange af præsternes arbejde. Sammenligner man disse på tværs af de fire områder, er der igen nogle forskelle og ligheder.

Tablet 19: Præsternes dagligdag på tværs af område

	Sundheds- sektoren	Kriminal- forsorgen	Forsvaret	Initiativ- præster
Gudstjenester pr. år (m/uden nadver, median)	8 med nadver 9 uden nadver	10 med nadver 4 uden nadver	9 med nadver 2 uden nadver	12 med nadver 7 uden nadver
Kirkelige handlinger pr. uge (timer, median)	2 timer	2 timer	3 timer	5 timer
Samtaler pr. måned (brugere, median)	30 patienter 4 personale	25 indsatte 1 personale	4 kombattanter 5 andre	15 samtaler
Sjælesorg (pct. af arbejdet)	70	68	44	39
Administrativt arbejde pr. uge (timer, median)	2,5 timer	1 time	2 timer	10 timer

Tabellen ser kun nærmere på et par af de elementer, der blev gennemgået i de forrige kapitler. For det første viser den, at præsterne sammenlagt har mellem 11 og 19 gudstjenester om året. Her er det den brogede gruppe af initiativpræster, der har flest gudstjenester, og det er også dem, der bruger flest timer om ugen på kirkelige handlinger generelt. De er dog samtidig også den gruppe, der har færrest samtaler (værnpræster undtaget) og mindst sjælesorgsarbejde. Det er altså primært de institutionelt forankrede

funktionspræster, som ser samtaler og sjælesorg som en væsentlig del af deres arbejde. Samtidig er det også disse præster, der har mindst administrativt arbejde og dermed mest tid til samtaler. I interviewene er der enkelte af præsterne i den sammensatte gruppe, der blandt andet giver udtryk for, at de gerne ville have mere administrativ hjælp til opsøgende kommunikationsarbejde. De har, med andre ord, ikke samme adgang til en menighed som for eksempel fængsels- eller sygehuspræsten.

Forskelle og ligheder i mødet med brugerne

Præsterne opererer under forskellige forhold, og der kræves således forskellige tilgange til brugerne. Institutionen (eller mangel på samme), brugerne, andet personale og fortrolighed med forskellige kommunikationsformer spiller ind på den måde, præsten etablerer kontakten til den enkelte bruger på. Tabellen nedenfor viser de forskellige grupper af præsters vurdering af forskellige kommunikationsformer i forhold til deres brugere.

Tabel 20: Andelen af præster som finder følgende vigtigt/meget vigtigt for at etablere kontakt (pct.)

	Sundheds- sektoren	Kriminal- forsorgen	Forsvaret*	Initiativ- præster
Hjemmeside	30	9	66	59
Brugen af Facebook og andre sociale medier	-	-	-	74
Opslagstavle	76	87	36	44
Brochure	61	51	45	49
At personalet henviser	100	81	90	97
At jeg er synligt til stede	87	100	84	85

* Her gælder spørgsmålet kontakten til pårørende

På tværs af grupperne vurderer præsterne særligt to forhold som vigtige: At personalet henviser og den synlige tilstedeværelse. For arresthus- og fængselspræster er alle respondenter enige i, at den personlige tilstedeværelse er vigtig. Det kan hænge sammen med, at andre kommunikationsformer er nedprioriteret. Således er online kommunikation mindre relevant for arresthus- og fængselspræsterne. I forhold til de andre grupper er henvisning fra personalet lidt mindre vigtigt for arresthus- og fængselspræster. Kontakten til brugerne er dermed mindre baseret på institutionens personale, end det er tilfældet i fx sundhedssektoren, hvor alle anser personalet som vigtigt for etableringen af fx kontakt til patienter.

Online kommunikation i form af hjemmesider er overvejende vigtig for værnpræster. Her skal det påpeges, at spørgsmålet ikke går på brugerne selv – soldaterne – men på deres pårørende. Det forklarer også det lave tal ved 'Opslagstavle', idet pårørende jo ikke har deres daglige gang på den militære base.

Et gennemgående forhold for alle institutions- og funktionspræster er den ofte flygtige kontakt til brugerne. Her adskiller imidlertid værn- og fængselspræsterne sig. For værnpræsterne i særlig grad, idet tilknytningen til den militære enhed er tids- og ofte også pladsbegrænset.

Brochurer vurderes generelt til at være af lav vigtighed for etablering af kontakt til brugerne. Det er dog netop værd at huske, at tallene i tabellen bygger på præsternes vurdering alene. I hvilken grad brugerne måtte finde brochurer vigtige, kan vi ikke vurdere på baggrund af undersøgelsen.

Tendenser

Vi har spurgt præsterne om, hvilke tendenser de finder hos dem, der bruger præsten. Igen er det værd at huske, at svarene er præsternes vurdering. Således kan det nedenstående spørgsmål, om præsterne oplever brugerne have 'En usikkerhed overfor, hvad kristendommen handler om', hænge sammen med præstens egen forståelse af, hvad kristendommen handler om. Dette forhold er imidlertid uden betydning for præstens oplevelse af mødet med brugerne.

Tablet 21: Religiøse tendenser blandt de mennesker præsten møder (pct. der angiver i nogen/høj grad)

	Sundhedssektoren	Kriminalforsorgen	Forsvaret	Initiativpræster
En søgen tilbage til rødderne	75	65	80	61
Udogmatisk tilgang til det kristne trosindhold	95	89	92	95
De religiøse verdensbilleder blandes	77	89	72	95
En usikkerhed overfor, hvad kristendommen handler om	68	89	82	90
Større åbenhed over for det religiøse	90	86	91	95
Søgen efter religiøs erfaring/oplevelse	70	78	60	58
Fokus på krop og sundhed	51	66	85	68
Fokus på selvudvikling	46	69	77	76
En søgen efter faste rammer og klare svar	61	77	77	65
En søgen efter fællesskab	63	86	85	92
En søgen efter ritualer	83	73	85	68
Afstandtagen fra religion	27	21	29	37

Tabellen viser antydningen af nogle mønstre for de enkelte typer af præster. Nedenfor følger en gennemgang af præstetyperne i forhold til, på hvilke områder de adskiller sig fra hverandre og gennemsnittet.

Præster i sundhedssektoren oplever i højere grad end gennemsnittet en søgen tilbage til rødderne; en udogmatisk tilgang til det kristne trosindhold; en søgen efter religiøs erfaring/oplevelse og en søgen efter ritualer. Omvendt ligger tilslutningen til spørgsmål om en søgen efter fællesskab, fokus på selvudvikling og fokus på krop og sundhed bemærkelsesværdigt under gennemsnittet. Præsternes rolle i sundhedssektoren er således forholdsvis lidt fokuseret på krop og sundhed, hvilket vil sige fysisk sundhed. Selvudvikling og fællesskab er heller ikke bærende temaer. I stedet antydes det i svarene, at patienterne efterspørger en pragmatisk tilgang til den situation, de befinder sig i.

Arresthus- og fængselspræster finder særligt tendenser i retning af, at de religiøse verdensbilleder blandes; en usikkerhed overfor, hvad kristendommen handler om; en søgen efter religiøs erfaring/oplevelse; en søgen efter faste rammer og klare svar og en søgen efter fællesskab. Samtidig er der i mindre grad en afstandtagen fra religion samtidig med en mindre grad af åbenhed over for det religiøse.

Værnspræsten oplever i højere grad en søgen tilbage til rødderne og i lavere grad, at de religiøse verdensbilleder blandes. Samtidig er en søgen efter fællesskab, faste rammer og ritualer til stede i højere grad end gennemsnittet. I denne henseende antyder værnspræsternes besvarelser, at Forsvarets personel afspejler Forsvarets kultur, hvad angår fællesskab og faste rammer.

Gruppen af andre præster har i sagens natur en forskelligartet gruppe af brugere. Det er dog kendetegnende, at præsterne oplever en udogmatisk tilgang til det kristne trosindhold: at de religiøse verdensbilleder blandes, og at der er en usikkerhed overfor, hvad kristendommen handler om. Hertil kommer en større åbenhed over for det religiøse; fokus på selvudvikling og en søgen efter fællesskab som udslagsgivende faktorer. Overraskende er det måske, at søgen efter religiøs erfaring/oplevelse ligger noget under gennemsnittet.

Trivsel

Mange af funktionspræsterne kan opfattes som en art projektmedarbejdere eller nærmere projektledere for og med sig selv. De er deres egne projektmedarbejdere, der skal planlægge, koordinere og organisere arrangementer for deres menighed. Især præsterne i kriminalforsorgen og gruppen af initiativpræster giver udtryk for udviklingen af nye praksisformer, der skal gøre dem relevante i forhold til deres funktion. At de er deres egen leder og medarbejder, tager en af præsterne i sundhedssektoren fat i:

I gamle dage havde vi et funktionspræstekonvent herinde i indre by, og der mødtes vi engang imellem og talte om nogle af de der sådan specielle udfordringer, som vi nu syntes, vi havde i de her ofte lidt delte stillinger. Det gik i sig selv igen efter et par år, men jeg synes egentlig, det var dejligt og spændende at udvikle erfaringer (Anden præst inden for sundhedssektoren).

Den pågældende præst er ikke sygehuspræst og har ikke flere funktionspræstekolleger omkring sig til daglig og giver i citatet udtryk for et behov for erfaringsudveksling. Man kan forestille sig, at nogle typer personer oplever det at være funktionspræst, og dermed initiativtager til forskellige projekter, som udfordrende. En af studenterpræsterne siger fx: "Vi taler om en flygtig menighed, hvis vi taler om en menighed. Det er jo et arbejdsvilkår, det er udfordrende og hårdt, for man skal hele tiden opfinde den dybe tallerken på ny" (Studenterpræst). Omvendt er det også muligt, at virkelystne funktionspræster trives med de mange muligheder, de har for at præge deres egen dagligdag. For eksempel er et af de nye tiltag i Vestre Fængsel forsøget med at lade de indsatte gå i kloster, og mange studenterpræster har udviklet nye tilbud til de studerende, som skal være vedkommende, der hvor de studerende er i deres liv.

At de er initiativrige og virkelystne projektmedarbejdere skyldes også, at der ofte ikke er andre til at sætte ting i gang. Hvis de ikke udvikler eller planlægger disse tiltag, er der ikke andre, der gør det. At være funktionspræst giver dermed ildsjæle mulighed for at udvikle og realisere ideer. En af de interviewede fængselspræster giver udtryk for denne ihærdighed og virketrang på sigende vis. Interviewet finder sted på en af de ferie/fridage, han føler sig tvunget til at holde. Han siger, at "det der pres med, at vi skal holde ordentlige fridage, det... nu kom det lidt pludseligt og så ville jeg være sikker på, at fangerne godt vidste, at nu var jeg nødt til at tage nogle af de der fridage" (Fængselspræst). Mange af dem oplever, at deres indsats gør en forskel, og at de derfor føler et stort ansvar. Derfor er det relevant at spørge præsterne, om de trives med deres arbejde.

Tabel 22: Trivsel blandt funktionspræster (pct.)

	Sundheds- sektor (n=61)	Kriminal- forsorgen	Forsvaret (n=36)	Initiativ- præster
Jeg trives med mine arbejdsopgaver. Enig/delvist enig	98	100 (n=39)	92	92 (n=37)
Jeg savner en (evt. tættere) tilknytning til et menighedsråd. Uenig/delvist uenig	84	81 (n=36)	84	63 (n=38)
Jeg har et godt samarbejde med institutionens øvrige personale. Enig/delvist enig	97	97 (n=39)	92	82 (n=38)

Trivslen med arbejdet som funktions- eller institutionspræst peger entydigt i samme positive retning. Over en bred kam er der tilfredshed, dog i knap så høj grad for arresthus-, værns- og initiativpræster. For arresthuspræsterne erklærer 23 pct., at de 'kun' er delvist enige i, at de trives med deres arbejdsopgaver. Kun for værnspræster og gruppen af initiativpræster er der direkte uenighed, og det kun i et lille omfang.

Det giver så god mening at være der med det kristne budskab midt i den voldelige og kaotiske verden i fængslet. Det er ikke fordi, det ikke giver mening at være sognepræst, men i fængslet er det så påtrængende vigtigt (Fængselspræst).

Ligesådan er der bred enighed om, at man som funktions- og institutionspræst ikke føler behov for at inddrage menighedsråd. Svarene er ikke en generel afvisning af menighedsrådene, men præsternes vurdering af, om det vil være hensigtsmæssigt for deres arbejde på institutionen eller i den særlige funktion. I gruppen af initiativpræster svarer imidlertid også 24 pct., at de faktisk savner tilknytningen til et menighedsråd. En studenterpræst siger: ”Jeg kan vældig godt lide at være sognepræst, så jeg synes ikke, det er bedre at være studenterpræst. Men som studenterpræst har man stor frihed til at forme tingene” (Studenterpræst).

Forholdet til institutionens øvrige personale er gennemgående godt. Årsagen til de anderledes tal i gruppen af initiativpræster skal nok findes i, at gruppen fx inkluderer pilgrimspræster, som jo ikke har nogen institution at forholde sig til.

Mit forhold til hospitalet er kernegodt. Vi er anerkendt. Vi er påskønnet som medarbejdere. Der er opmærksomhed omkring os og meget stor velvilje. Der er sikkert også en masse, der er fuldstændig ligeglade med os, men vi møder ikke modstand (Hospitalspræst).

Tabel 23: ”Jeg savner en tydeligere ledelsesstruktur” (pct.)

	Sundhedssektor (n=60)	Forsvaret (n=36)	Initiativpræster (n=37)
--	--------------------------	---------------------	----------------------------

Enig/delvist enig	22	20	51
Hverken enig eller uenig	25	11	14
Delvist uenig/uenig	52	70	35

Spørgsmålet er ikke besvaret af præster i Kriminalforsorgen.

For værnspæsterne er der en særlig kirkelig ledelsesstruktur, idet der er tilknyttet særprovster (hærprovst, orlogsprovst og flyverprovst). Dette er også tilfældet for præster i sundhedssektoren (hospitals- og hospicepræster) i Region Midt og (fra 2014) Region Syddanmark. Gruppen af andre præster har ikke denne mulighed, hvilket svarene måske giver en svag indikation af. Størst udsving i spørgsmålet er der ved værnspæsterne, som også netop agerer i en institution, som er kendetegnet ved en forholdsvis tydelig ledelsesstruktur.

Det virker på den måde, at man som feltpræst er ansat til at varetage en konkret opgave. Så ved man også, at hvis man ikke har udført sin opgave godt nok, jamen så ryger man. Og det, synes jeg, er fair nok. Fordi der sidder folk, der godt kan finde ud af at styre det (Feltpræst).

Tabel 24: ”Den måde, som folkekirken er organiseret på, gør det let at være institutionspræst” (pct.)

	Sundhedssektor (n=60)	Forsvaret (n=36)	initiativpræster (n=38)
Enig/delvist enig	58	75	29
Hverken enig eller uenig	18	14	21
Uenig/delvist uenig	23	11	50

Spørgsmålet er ikke besvaret af præster i Kriminalforsorgen.

På tværs af grupperne er antallet, som hverken er enige eller uenige, forholdsvis ensartet. Antallet, der erklærer sig enige/delvist enige, fordobles imidlertid fra initiativpræsterne til præster i sundhedssektoren og er størst med 75 pct. i Forsvaret. Billedet er anderledes for dem, som erklærer sig uenige/delvist uenige. Her er gruppen af initiativpræster størst med 50 pct. og Forsvaret i bund med 11 pct.. Det er værd at bemærke, at hvor gruppen af præster i sundhedssektoren også inkluderer en forholdsvis ny gruppe, nemlig hospicepræsterne, så er hospitalspræsterne og værnspæsterne de grupper af institutions- og funktionspræster, som har eksisteret længst. Tabellen underbygger måske den tese, at der hvor samarbejdet mellem folkekirken og institutionen har varet længst, der oplever præsterne også størst tilfredshed med den måde, folkekirken er organiseret på.

På baggrund af ovenstående tabeller er det generelle billede af arbejdsglæden hos undersøgelsens præster altovervejende positivt. At trivlsen er helt i top, bygger formentlig på den høje grad af frihed, som hører til præsternes arbejde. Overvejende er der således tilfredshed med ledelsesstrukturen og formen med fravær af menighedsråd. Disse faktorer er med til at understrege graden af frihed. Hertil kommer den overvejende tilfredshed med samarbejdet med andet personale i institutionen, fx forholdene internt mellem institution eller funktion og folkekirken.

Kap 9 Samfundets funktionspræster?

Der er en almindelig antagelse om, at der er en stor vækst i antallet af funktionspræster, og at denne vækst er forårsaget af en stigende efterspørgsel. I dette kapitel samles der op på, hvordan antallet af funktionspræster har udviklet sig. Kapitlets hovedanliggende er at diskutere, hvad det er muligt på grundlag af det foreliggende materiale at sige i forhold til, hvorvidt der er en stigende efterspørgsel efter funktionspræsterne.

Udviklingen i antal funktionspræster

Frem til midten af det 20. århundrede var der ikke mange funktionspræster. Når *Kirkelig Haandbog* fra 1959 redegør for præster med særlige tjenester, nævnes døvepræster, feltpræster, arresthuspræster og "landets eneste egentlige hospitalspræst" (1959: 540), nemlig præsten ved Rigshospitalet. Diskussionen om behovet for funktionspræster tager imidlertid fart fra midten af 1960'erne, hvor den såkaldte strukturkommission, som kirkeminister Bodil Koch nedsatte i 1964, kom med en række anbefalinger i forhold til funktionspræster. Kommissionens arbejde, som blev offentliggjort i *Betænkning om Folkekirken i det moderne samfund* fra 1971, anbefalede bl.a., at der skulle udsendes et cirkulære om rammerne for udnævnelse af hospitalspræster og fastsættelse af deres vilkår (1971:108), at behovet for studenterpræster skulle dækkes, og at der skulle arbejdes hen imod en ordning med heltidsansatte værnpræster ved de største tjenestesteder (1971: 110). Kommissionen havde også fokus på den gejstlige betjening af 'åndsvage', af sygehuse, muligheden for at ansætte industripræster, og på hvordan et koordineret tilsyn med fængselspræsterne kunne sikres.

Frem til midten af 1980'erne sker der ikke store ændringer i antallet af funktionspræster, men fra slutningen af 1980'erne og begyndelsen af 1990'erne tager udviklingen fart. I *Betænkning 1264/1994* kommer funktionspræsternes forhold endnu en gang på dagsordenen, og der udarbejdes en oversigt over de forskellige funktionspræster. I betænkningen er der fokus på behovet for 85 præstestillinger, herunder storbypræster, 'sommerhuspræster', præster for udviklingshæmmede samt støtte til at drive stiftssamlinger og medie- og kommunikationsopgaver.

Tabel 25: Oversigt over udviklingen af antal funktionspræster: stillinger (og årsværk) 1971-2015

	1971	1994	2004	2015
Sundhedssektoren	14	42 (24,67)	Ca. 50	102 (57)
Kriminalforsorgen	8 (8)	13(10,9) ¹³	Ca. 17	37 (16,4)
Studenterpræster	5 (3,5)	7 (4)	11	15 (9,8)
Korshærspræster	4	5 (7)	Nævnes ikke	14 (6,8)
Andre		2 (1) ¹⁴	Nævnes ikke	50 (29,5)

¹³ Heraf er fem ansat under Justitsministeriet (1264/1994: 24).

¹⁴ To præster med 50 pct. hver er ansat til at tage sig af nyreligiøsitet. Ifølge betænkningen er der yderligere ansat en præst med ansvar for aids-patienter, men dette fremgår ikke af oversigterne i bekendtgørelsen.

Kilde: Betænkning 610/1971, Betænkning 1264/1994, Fællesfondens Årsrapport 2002 og 2004.

I tabel 25 ses en oversigt over antallet af funktionspræster. Tallene fra 1994 stammer fra Betænkning 1264 og er resultatet af en kortlægning, mens tallene fra 1971 og 2004, som stammer fra henholdsvis *Betænkning om Folkekirken i det moderne samfund* og Fællesfondens årsrapporter, ikke har helt samme præcise form. Tallene i skemaets rubrikker angår antallet af stillinger, i parentes er angivet antal årsværk. I tabellen er der af sammenligningshensyn kun medtaget de arrestuspræster, der har en kvote. Hvis arrestuspræster under rådighedsordningen blev medtaget, ville antallet af præster inden for kriminalforsorgen samt det totale antal være ca. 20 højere.

Værnspræsterne er ikke medtaget i skemaet, idet deres ansættelsesform som værnpræster af reserven gør, at det konkrete antal præster, der kan trækkes på, ikke siger så meget. Det står dog klart, at der er sket en reduktion i antallet fra 156 i 1990 (Larsen 2007: 129) til 80-90 i 2006 (Jacobsen 2006). Hvor mange af præsterne, der bliver udsendt, afhænger selvfølgelig af Forsvarets engagement på internationale operationer. I 2009 var der 16 feltpræster, to orlogspræster og en flyverpræst udsendt til internationale operationer (Svendsen 2009: 88-9).

Hvis der til tallene i tabel 25 lægges 20 arrestuspræster under rådighedsordningen, 43 beredskabspræster og 81 værnpræster, fås i alt ca. 370 stillinger som funktionspræst. Disse stillinger varetages af ca. 345 personer, idet der er nogle funktionspræster, der har flere stillinger som funktionspræst.

Der er altså sket en betydelig vækst i antallet af funktionspræster fra 1971 til 2015, selvom det må understreges, at tallene i tabel 25 ikke er direkte sammenlignelige, idet der også var gejstlig betjening af arresthuse og sygehuse i 1971, men den blev varetaget af sognepræster, som altså hverken var sær- eller specialpræster. Præcis hvor stor væksten er, er derfor lidt vanskelig at etablere, og det er måske heller ikke så interessant i sig selv. Det er noget nyt, at der findes en større gruppe af specialiserede præster, der fungerer i forhold til forskellige samfundsmæssige institutioner. Og det er interessant, hvad der kan være baggrunden for etableringen af sådanne stillinger i et samfund, der ofte beskrives som sekulært, men med en voksende religiøs diversitet.

Endelig kan man også hæfte sig ved at gruppen af funktionspræster udgør en ikke uvæsentlig del af den samlede gruppe af præster i folkekirken. Ifølge kirkeministeriets hjemmeside er der ”i alt ca. 2.000 præstestillinger i folkekirken”, hvilket betyder, at hver sjette præstestilling i folkekirken er som funktionspræst (dog i de fleste tilfælde i kombination med en stilling som sognepræst).

Hvilken betydning har præsternes arbejde?

Der er en naturlig interesse for, hvilken betydning funktionspræsterne har – om funktionspræsterne ‘virker’. Der er ikke ualmindeligt, at funktionspræsterne selv forsøger at få et indtryk af, hvordan de virker på andre, og hvilken betydning deres arbejde har. Studenterpræsten ved RUC har fx i 2013 lavet en spørgeskemaundersøgelse, hvor hun bl.a. spørger ind til de studerendes møde med præsten. Af undersøgelsen [Hvad siger andre om universitetspræsten](#) fremgår det, at præsten opfattes som ”et dejligt,

befriende frirum” til klager over, at det er ”upassende, at der overhovedet er tilknyttet og/eller ansat en præst på et universitet”.

Hospitalspræsterne på Rigshospitalet har i samarbejde med religionssociolog Nadja Ausker og religionspsykolog Peter la Cour undersøgt ændringer i religiøsitet under sygdom. Resultaterne fra 480 selvadministrerede spørgeskemaer, udleveret af sundhedspersonale på 14 hospitalsafsnit, peger på, at for ca. halvdelen af respondenterne har sygdommen fået dem til at tænke mere over livet, og ca. en femtedel har i forlængelse heraf haft samtaler om livsspørgsmål eller religiøse emner. Af disse har en tredjedel talt med ægtefælle eller familie, en fjerdedel har talt med en præst (heraf 60 pct. med hospitalspræsten), mens 14 og 11 pct. har talt med henholdsvis en psykolog og en sygeplejerske. Kun 1 pct. har haft en samtale om livsspørgsmål eller religiøse emner med en læge. En mindre del (12 pct.) har savnet en sådan samtale, og herunder var der flest, der har savnet en samtale med en præst (46 pct.), mens kun få har savnet en samtale om de store spørgsmål med en læge (3 pct.) (Ausker, la Cour, Busch, Nabe-Nielsen & Pedersen 2008: 1830). I sundhedssektoren er det ikke ualmindeligt at fokusere på brugen af præsten. I de årsrapporter, som ligger på mange af hospicernes hjemmesider, angives ofte, hvor mange af patienterne der har talt med præsten. Det varierer fra år til år, men ligger typisk et sted mellem 30 og 60 pct. Generelt bør det vel siges, at det langtfra er alle patienter, studerende, soldater eller indsatte i fængslerne, der har kontakt med stedets funktionspræst, men at det i nogle institutioner kan være en ikke ubetydelig del.

I opdraget fra Videnscenteret var ønsket om at få mere indsigt i samspillet mellem præsten og dem, der bruger præsten, formuleret som et ønske om en vurdering af effekt. Med effektmåling menes normalt kvantitative undersøgelser, hvor det er muligt at sammenligne en gruppe, der har været udsat for en påvirkning, med en kontrolgruppe, der ikke har modtaget påvirkningen. Effektmålinger er særligt anvendte på social- og velfærdsområdet, og når det er vanskeligt at forestille sig, at man ville kunne designe en undersøgelse, der måler funktionspræsternes ’effekt’, er det bl.a. fordi, at funktionspræsterne ikke er en del af social- og velfærdsområdet.¹⁵ På samme måde som Fællesfonden er “en del af et trossamfund – og ikke et traditionelt forvaltningsområde” (Udvikling af Økonomistyring på Folkekirkens område 2003: 1), og Fællesfondens formål er derfor ikke “administration eller produktion af velfærdsydelser i traditionel forstand” (ibid.). Tværtimod er der mange af funktionspræsterne, der ser sig som kritikere af fx sundhedssystemets fokus på helbredelse:

Præsten må have sådan et ideologikritisk syn på hele den her terapeutiske kultur og også på den der overdrevne tillid til helbredelse og behandling og den slags ting (Hospicepræst).

Det betyder imidlertid ikke, at spørgsmålet om funktionspræsternes ’effekt’ ikke skal rejses, blot at det er vigtigt, at det stilles på en anden måde. I denne rapport forsøges spørgsmålet belyst på grundlag af to typer af materiale. For det første analyseres funktionspræsternes egen forståelse af, hvad deres bidrag er. Dette gøres gennem en præsentation af nogle af de forventninger, som præsterne oplever, at institutionerne har til dem. For det andet er der inkluderet indsigter fra en række fokusgruppeinterviews med sundhedspersonale på forskellige hospitalsafdelinger. Vi har valgt at medtage netop dette materiale, fordi det er tydeligt, at præster i sundhedssektoren – og i et vist omfang funktionspræster generelt – i mange tilfælde er helt afhængige af samarbejdet med andre personalegrupper. Fokusgruppeinterviewene

¹⁵ <http://www.sfi.dk/effekt-10946.aspx>

med sundhedspersonalet om deres opfattelser og samarbejde med præsterne er derfor et eksempel på, hvordan man kunne gribe fremtidige undersøgelser af funktionspræsterne an.

Funktionspræsternes eget syn på hvad de gør

Gennem teologi-uddannelsen, men også gennem det daglige liv som præst, udfordres og trænes præster i at reflektere over verden og livet. Det er derfor alt andet end overraskende, at præsterne også generelt er meget reflekterede over, hvilket bidrag præsten kan komme med, når han/hun inviteres indenfor. Igennem de kvalitative interviews er der særligt tre elementer, der går igen, når præsterne skal tydeliggøre deres egenart: at de yder sjælesorg, at de tilbyder ritualer, og at de kan fungere som modkultur.

Som vi så ovenfor, fylder sjælesorg en stor del af dagligdagen hos især præsterne i sundhedssektoren og kriminalforsorgen. En af fængselspræsterne siger det meget tydeligt, da han bliver spurgt, hvad der er hans vigtigste bidrag:

Hvis du havde spurgt mig for 3-4 år siden, så ville jeg sige samtalen og samtaleforløbene. Det vil jeg for så vidt stadigvæk sige [...] men jeg vil faktisk sige, at noget af det vigtigste for min funktion er [...] den helende og lægende funktion som liturgien og selve kirkens ritualer, som kirken som kirke kan byde ind med. Hvor stor indvirkning det har på de indsatte. Og det bedste eksempel er [historie om en indsat], at han i troen på og i tilliden til Gud og hans tilgivelse, så var der noget ud over det frygtelige han havde været årsag til. Så kunne han se en vej ud af det og havde fået en tro på og et håb om, at han på et tidspunkt kom til at møde sin ven igen. Og det blev ligesom en ny start for ham. Den historie, synes jeg, viser virkelig godt, hvad det er, kirken kan inden for fængslets mure. Og det kan vi godt kalde kirken i funktion (Fængselspræst).

Andre præster nævner noget lignende, men knytter det op på en modsætning til en anden gruppe, nemlig psykologerne. Psykologerne tilbyder også samtaler, så hvor fængselspræsten stiller forskellen op gennem kirken i funktion i samtalerne indhold, og dermed i et ekstra niveau i deres samtaler, så er der også præster, der medtænker den historiske dimension sammen med det ekstra niveau. En af feltpræsterne siger således:

Vi kan måske ikke mere end psykologer. Vi kan noget andet. Ikke nødvendigvis bedre, men fordi vi er så integreret en del af systemet. Der har altid været en feltpræst med ude siden 1800-tallet. Så soldaten tænker jo ikke dernede, 'hvad fanden laver præsten her?' (Feltpræst).

En af fængselspræsterne peger også på den historiske kontinuitet som et vigtigt element i forståelsen af præstens rolle i fængslet: Engang var fængselsdirektøren og fængselspræsten de to gennemgående figurer i fængslet.

En sygehuspræst ser derimod præstens rolle i højere grad som noget, der bryder med institutionens værdier:

Psykologerne har overtaget meget – der er vi pressede. Vi er pressede, ikke af psykologerne som akademiske kollegaer, men pressede af tidens psykologisering – alting skal fikses, man skal have det hele ud, der er meget sådan lomme-psykologisering. Der tror jeg, vi er klemte (Sygehuspræst).

For det andet peger præsterne på, at de ritualer, de tilbyder, også er noget særligt for dem. Og med ritualer tænker de primært på højmissen, men det gælder også andre fastlagte ritualer som vielser, dåb og begravelser. Fængselspræsterne fortæller, at de har indsatte på venteliste til at deltage i deres arrangementer. En sygehuspræst forklarer ritualernes værdi som transformativ: “Når man oplever, hvad ritualer kan, så får man en stor ydmyghed over for, hvor stærke og forvandlende de er” (Sygehuspræst).

Og for andre funktionspræster, især sygehuspræsterne, er de vigtigste ritualer de improviserede ritualer, som løsner op i en vanskelig situation. En af sygehuspræsterne forklarer, hvordan ritualer kan være værdifulde fx i forbindelse med organdonation, hvor præsten kan bede sammen med de pårørende om, at organerne kan komme en anden til gode:

Så det er jo meget at få italesat deres følelser over for Gud, det betyder så meget. Så spørger jeg, om der er en salme eller en sang, hun var glad for. Og så kan vi stå og synge den. Og så gør jeg meget ud af, at vi står ved sengen, beder fadervor, og der har vi hinanden i hænderne og hende med i kæden. Og så velsigner jeg hende til sidst (Sygehuspræst).

For det tredje er der flere præster, der ser deres rolle som en, der ikke er en del af systemet, samtidig med at man er inde i systemet. De mener med andre ord, at de kan levere en refleksion over systemets måde at fungere på, som de andre aktører i systemet ikke kan levere, men som de efterspørger. Det er et element, som mange funktionspræster, både fængsels- og arresthuspræster og også værnspræster og sygehus- og hospicepræster, giver udtryk for.

En sygehuspræst siger:

Jeg tror, der er nogle ret klare forventninger til, at vi [kommer med] ideologikritik i institutionen. Det bliver efterspurgt [...] Der er en positiv forventning om, at vi kan bidrage med et perspektiv, som de ikke har i sundhedsvæsenet i øvrigt (Sygehuspræst).

Og fra en anden lyder det:

På sådan en patientkonference kan jeg blive nødt til at sige, 'Hov hov hvad har I gang i?' Der har vi den der profetiske opgave – at tale organisationen midt imod, for de synes jo, det er så vigtigt at inddrage forældrene – det synes jeg også, men nogle gange kommer de til at inddrage dem på en måde, så de føler, at det i sidste ende er deres ansvar, om deres barn skal leve eller dø. Så er lægerne flygtet fra deres ansvar, det er meget nemmere at bede forældrene om det. De gør det jo af største venlighed, men så må vi sige [...] der har vi hele tiden et profetisk ansvar (Sygehuspræst).

De to første af disse tre elementer handler specifikt om den særligt religiøse funktion, præsterne bidrager med, mens den tredje er informeret af præsternes teologiske dannelse, men som også kan handle mere om at stille sig kritisk over for systemet qua deres rolle. Dette er del af en større problematik om, i hvor høj grad institutionerne har forventninger til præsternes viden om religion generelt. Nogle af spørgsmålene i spørgeskemaet kan hjælpe med at afklare dette spørgsmål.

Funktionspræsternes oplevelse af institutionens forventninger

Præsterne er blevet spurgt om, hvorvidt de møder bestemte forventninger i forhold til religiøs diversitet, det vil sige, om man opfatter dem som eksperter på alt, hvad der har med religion at gøre og ikke nødvendigvis kun evangelisk-luthersk kristendom. I nedenstående tabel kan vi se, at der er forskel på, hvilke forventninger præsterne mødes med.

Tabel 26: Forventninger til præsternes viden om religion generelt (pct. enige).^a

	Sundheds- væsenet	Kriminal- forsorgen	Initiativ- præster
Står til rådighed for alle religioner	54	38	26
Formidler kontakt	54	37	16
Faciliteter til rådighed	19	11	8
Ved noget om religion	43	42	47

^a Spørgsmålene er ikke stillet til værnpræsterne.

Tabellen viser, at især præsterne i sundhedssektoren forventes at stå til rådighed for alle religioner og trossamfund eller at formidle kontakt til repræsentanter fra andre trossamfund. Procentsatserne herover er kun baseret på de præster, der "i høj grad" mødes af disse forventninger. Hvis de præster, der angiver, at de "i nogen grad" oplever disse forventninger, også inddrages, er mønstret det samme, men ikke helt så markant. Der er stadigvæk flest præster i sundhedssektoren, der tilkendegiver, at de skal formidle kontakt (90 pct.), men forskellen til fx gruppen af andre præster er ikke længere så stor (50 pct.). Og de svarer alle, at de forventes at vide noget om religion.

En måde at undersøge forventningerne på er ved at spørge det personale, de samarbejder med. Det kan også samtidig give en fornemmelse af samarbejdets indhold og personalets forestillinger om præstens funktion. Det har ikke været muligt at interviewe personale fra alle institutioner, men i det følgende skal tre fokusgruppeinterviews med sygeplejersker bruges til at diskutere præstens funktion i forhold til det sundhedsansvarlige personale.

Case: Præstens arbejde set fra kontoret ved siden af: Sygeplejersker om sygehuspræster

Sygehusafdelinger er meget forskellige. Der er ganske store forskelle mellem en psykiatrisk afdeling, en intensivafdeling og en ambulant afdeling. Fordi afdelingerne adskiller sig, adskiller også præstens roller sig. Der er udvalgt tre typer af afdelinger: en neurointensiv afdeling, en hjerteafdeling og en

kræftafdeling, hvor der i hvert enkelt tilfælde er udført et fokusgruppeinterview med tre til seks sygeplejersker.

Interview 1: NIA

Det første interview finder sted på en neurointensiv afdeling. De fem sygeplejersker har mellem fire og over 40 års erfaring. Afsnittet yder intensiv observation, pleje og behandling af op til 12 patienter med eksempelvis kranietraumer, hjerneblødninger, hjernesvulster og skader i centralnervesystemet. Afsnittet er opdelt i to plejeafsnit, der ledes af to afdelingssygeplejersker med hver sin personalegruppe på ca. 45 sygeplejersker.

Inden det egentlige interview igangsættes, og optageren tændes, begynder deltagerne at fortælle om deres erfaringer i brugen af og samarbejdet med sygehuspræsterne. De omtaler et projekt, de selv tidligere har iværksat i 2011, og som dannede baggrund for, at sygehuspræsterne nu indgår i en ugentlig konference på afsnittet, hvor de varetager opgaver som undervisning i krise og sorg og i kommunikation til pårørende. Dette projekt omtales også i selve interviewet, hvor det uddybes, at ideen udsprang af et neuro-rehabiliteringskursus, som omhandlede præster og præsternes funktion, hvorfor NIA valgte at øge deres samarbejde med sygehuspræsterne. Desuden sidder sygehuspræsterne med ved personalemøder og tilbyder supervision til de ansatte. Interviewet igennem er der en god stemning, og det bærer præg af, at NIA har en meget stor erfaring med sygehuspræster. De sundhedsprofessionelle virker alle ivrige efter at fortælle om deres erfaringer med sygehuspræster og har meget at byde ind med.

På Neurointensivt Afsnit tilbyder og bruger man, ifølge de sundhedsprofessionelles egne udsagn, i høj grad sygehuspræster, da man finder det særligt relevant for afsnittets specifikke gruppe af patienter med ofte omfattende og alvorlige traumer og deres pårørende. De sundhedsprofessionelle anvender, på baggrund af undersøgelser i deres eget afsnit og med referencer til krisepsykologisk forskning, i lille grad og oftest slet ikke psykologbistand, da der argumenteres for, at det ikke er relevant for patienter og pårørende i akut krise. Særligt fremhæves den ro, som sygehuspræsterne bidrager med, fordi de tør være i magtesløsheden, i krisen, sammen med patienten og dennes eventuelle pårørende. Sygehuspræsterne har intet kontor på selve afsnittet, men kommer på afdelingen en gang om ugen og efter behov.

Det bemærkes ydermere, at præsternes hyppige gang på afdelingen skaber en tættere relation mellem disse og de sundhedsprofessionelle, hvorfor de sundhedsprofessionelle er meget opmærksomme på, hvilke patienter der kan have glæde af at tale med sygehuspræsterne, og ikke tøver med at henvise en patient til sygehuspræsterne og vice versa. En ulykke i sommeren 2012 grundlagde et stort behov hos sundhedspersonalet om supervision, hvor sygehuspræsterne viste sig at kunne løfte denne opgave på en tilfredsstillende måde. Derfor holder de sundhedsprofessionelle sig heller ikke tilbage for at bruge sygehuspræsterne til supervision.

Interview 2: Hjertesygdomme

Det andet interview foregår i Afdeling for Hjertesygdomme. De tre informanter er alle sygeplejersker og repræsenterer et akutafsnit og to sengeafsnit. De er således ikke kolleger i det daglige, og de kender heller ikke hinanden. De deler overordnet speciale under Afdeling for Hjertesygdomme og kan således forstå hinandens fagområde detaljeret. Under interviewet refererer de således til typiske problemstillinger og

patientforløb under specialet, men refererer ikke til fælles konkrete erfaringer. De tre informanter har mellem to et halvt og 12 års erfaring.

Under interviewet er der en god og afslappet stemning, og de tre sygeplejersker har alle noget på hjerte. De byder alle ind i interviewet og lader samtidig hinanden komme til orde. De opnår relativ enighed om forhold som eksempelvis, at den specifikke sygehuspræst er vellidt og kompetent og også det mere komplekse og kontroversielle forhold, at de samarbejder med sygehuspræsten, fordi der ikke er en psykolog. Der er intet mindre end 12 udsagn fra dette interview, der entydigt udtrykker, at psykologen foretrækkes. Dertil kommer en række udsagn, der antyder dette implicit. De tre sygeplejersker er alle repræsenteret i de 12 udsagn, og dette emne udvikler sig til at fylde en relativt stor del af interviewet.

På Afdeling for Hjertesygdomme gælder de forhold, der formentligt er de mest almindelige og gennemgående for sengeafsnit i sundhedssektoren, nemlig at sygehuspræsten er tilgængelig, og at der er stærkt begrænset adgang til psykologbistand. I dette tilfælde skyldes manglen på psykologbistand besparelser, og derfor kan de sundhedsprofessionelle kun henvise til psykolog gennem henvisning fra egen læge efter endt forløb hos Afdeling for Hjertesygdomme. Det betyder imidlertid ikke, at sygehuspræsten, der er tilknyttet denne afdeling, ikke bliver brugt. De sundhedsprofessionelle oplever et stigende behov hos patienterne for en, der har tid til at tale med dem, fordi de tre her repræsenterede afsnit har med patienter at gøre, der befinder sig i livstruende situationer, som afføder nye eksistentielle problemstillinger. Ydermere benyttes sygehuspræsten også til supervision, men til forskel fra Neurointensivt Afsnit er det oftere i forbindelse med en art konflikt, der skal håndteres. Sygehuspræsten har ikke sin vante gang på afdelingen og tilkaldes udelukkende af sygeplejerskerne, når der måtte være brug for det.

Interview 3: Kræftafdelingen

Tredje interview gennemføres med informanter fra Kræftafdelingen. Informanterne er fire sygeplejersker, en specialeansvarlig sygeplejerske og en afdelingssygeplejerske, der repræsenterer ambulatoriet, et sengeafsnit samt stråleterapien. Informanterne har mellem fire og op til over 30 års erfaring.

Under interviewet er der en god stemning. Informanterne virker engagerede, og de har mange svar. Til forskel fra Neurointensivt Afsnit, som af sig selv kom med mange uddybende svar, er svarene i tredje interview kortere. To informanter giver klart udtryk for, at de deltager i interviewet, fordi de gerne vil høre om deres kollegers erfaringer med sygehuspræster, hvorfor der også bliver stillet en del indbyrdes spørgsmål.

På Kræftafdelingen er der tilknyttet en personalepsykolog, der varetager supervision af personalet. De sundhedsprofessionelle fra denne afdeling angiver, at de har gode støttemuligheder i kraft af specialet, og at de i varierende grad blandt afsnittene: 1) gør brug af sygehuspræsten og har et organiseret tværfagligt samarbejde med ugentlige konferencer og en månedlig gudstjeneste for patienterne; 2) ikke har tradition eller kultur for at anvende sygehuspræsten. Det sidste skal også ses i lyset af, at de sundhedsprofessionelle har mulighed for at henvise patienterne til Kræftens Bekæmpelses kræftrådgivning, hvor der i øvrigt ikke er tilknyttet sygehuspræster. Ydermere giver informanten fra stråleterapien udtryk for, at patienterne dér har så korte forløb, at det ofte ikke bliver aktuelt at tilkalde en sygehuspræst.

Sygehuspræsten har sit eget kontor på afdelingen med en ugentlig kontordag og henvises af de sundhedsprofessionelle til patienter, når der er brug for det, men patienterne har også mulighed for at tale med sygehuspræsten efter den månedlige gudstjeneste, hvor der serveres kaffe og på den måde gives rum til samtalen. Ligesom i de to foregående interviews har man med patienter at gøre i livstruende situationer, som oftest medfører eksistentielle refleksioner.

Sygehuspræstens rolle

Når det gælder beskrivelsen af sygehuspræstens rolle, er der blandt de interviewede sygeplejersker stor enighed om, at sygehuspræsten har en rolle over for patienter og deres pårørende, og at de først og fremmest har til formål at tilbyde og facilitere samtaler med sygehuspræsten. På tværs af de afdelinger, der er repræsenteret i interviewene, udtrykker sygeplejerskerne, at sygehuspræstens rolle også er karakteriseret ved det, der omtales som 'rigtige' præsteroller, det vil sige de kirkelige handlinger foretaget i afdelingen som eksempelvis nøddåb, vielser og, særligt for Neurointensivt Afsnit, et afskedsritual i forbindelse med den ofte vanskelige 'afslutning' af den hjernedøde, men ikke hjertedøde patient.

Af de 14 interviewede sygeplejersker har halvdelen erfaring med, at sygehuspræsten også kan have en rolle over for de sundhedsprofessionelle i form af undervisning i krise og sorg, i kommunikation til de pårørende og supervision af sygeplejersker og læger i komplekse patientforløb. Som en sygeplejerske fra Neurointensivt Afsnit udtrykker det:

Jeg vil sige, at de har mange forskellige roller [...] der er både de pårørende og patienterne, og så sundhedspersonalet, og det kan være en støttende omsorgsgivende rolle, måske for patienterne, eller for os, eller ja, faktisk for alle sammen (NIA).

Sygeplejersker fra de tre afdelinger udtrykker uafhængigt af hinanden, men stort set enstemmigt, at sygehuspræstens virke har det særlige forhold, at de kommer til patienter og pårørende med et eneste formål: at tale med det menneske, der sidder over for dem. Sygeplejerskerne beskriver, at sygehuspræsten modsat dem selv ikke kommer og skal have noget fra patienten, men kommer uden betingelser og uden agenda.

Sygehuspræstens egenskaber

Empatisk, lyttende, nærværende, rolig, varm, farverig, humoristisk, betingelsesløs og modig. Disse positive ord går igen, når sygeplejersker beskriver, hvad de synes, sygehuspræstens egenskaber dækker over. Adspurgt om hvilke egenskaber en sygehuspræst *bør* have, understreger sygeplejerskerne de egenskaber, de allerede har identificeret, og udtrykker, at det i særlig grad er "den der ro". Roen lader til at opponere mod den kultur, som de sundhedsprofessionelle er en del af, og som i høj grad er underlagt et tidspres.

De er ikke en del af vores afdeling på den måde, at de render rundt og ser hektiske ud i hovederne, ligesom vi andre gør, der synes jeg faktisk, at de adskiller sig på en rigtig god måde. De kommer også i deres private tøj, de har

et skilt på, men de er deres egne på en eller anden måde, og det er rigtig fint (NIA).

”Ro” og ”roen” er udtrykt flere gange i alle tre interviews og knytter an til det særlige nærvær, som sygeplejerskerne oplever, at sygehuspræsten kommer med. Dette nærvær adskiller sig fra sygeplejerskens eget ved ikke at være underlagt præmisser som tid, handlinger, løsninger og resultater:

En ung fyr skulle være organdonor, og hvor familien var sådan hel i... jeg synes, det var så flot, de tog den beslutning, at han skulle være organdonor, men de var meget påvirket, og præsterne de var der bare – de var der bare! (NIA).

I nærværet beskriver sygeplejerskerne også et mod, et mod til at være til stede i det, der ofte er sorgfuldt eller er svært at få til at give mening. Modet beskrives også som at turde tie og som en egenskab, som netop sygehuspræsten mestrer, tilsyneladende igen fordi sygehuspræsten virker ud fra nogle væsentligt anderledes præmisser. En sygeplejerske fra Afdeling for Hjertesygdomme udtrykker det sådan her: ”Hendes evne til at turde tie, hvis man kan sige det. Hun kan godt sidde og vente længe” (Hjerteafdeling). Endelig ser sygeplejerskerne, at sygehuspræsten tilbyder et andet perspektiv i en verden, der behandler til det sidste minut. Sygehuspræsten kan således bidrage til at facilitere en anden type af tværfaglige diskussioner og kan i kraft af sin position udefra stille nogle undrende spørgsmål, som er vanskelige at nå frem til inden for afdelingen.

Sygehuspræsten og andre religioner

I interviewene af sygehuspræsterne, der er præsenteret i foregående kapitel, beskrives sygehuspræsternes oplevede forventninger af, at de har viden om andre religioner end kristendommen. Vi har spurgt ind til dette forhold i interviewene, hvor én sygeplejerske angiver, at hun ikke vil etablere kontakt mellem sygehuspræsten og en patient med anden religiøs overbevisning end den kristne, men at hun kunne overveje at kontakte sygehuspræsten og spørge om råd i forhold til åndelig omsorg for eksempelvis muslimske eller jødiske patienter. Derudover tilkendegiver de interviewede sygeplejersker, at de vil ”skaffe en fra deres egen religion” og har således i varierende grad erfaring med at kontakte den katolske kirke, imamer og repræsentanter fra Jehovas Vidner til patienter med en af de overbevisninger og med et behov for åndelig omsorg. For de patienter, der erklærer sig ateister, og som har eksistentielle spørgsmål og efterspørger en at tale med, giver sygeplejersker udtryk for, at de mener, sygehuspræsten er den rette til opgaven, og at man generelt kan sige, at patienter, hvad enten de er troende eller ej, hvormed der menes kristne og ateister, kan tale med sygehuspræsten.

Samarbejdet med sygehuspræsten

Der var på forhånd en forventning om, at det alene er sygeplejersker og øvrigt plejepersonale som social- og sundhedsassistenter, der etablerer kontakten mellem patienter, pårørende og sygehuspræsten. Dette bekræftes af interviewenes fuldstændigt entydige tilsagn om dette: ”Det er helt klart plejepersonalet, bestemt, mere end det er læger. Det er der ingen tvivl om [...] Det er sådan vores plejeform er og vores måde at arbejde på” (Hjerteafdeling). Det uddybes, at den praksis knytter sig til sygeplejerskernes plejeform, og at de varetager ansvaret for, at psykosociale overvejelser inddrages i behandlingen, mens lægerne primært varetager den medicinske eller kirurgiske del.

Sygeplejerskerne angiver desuden, at de præsenterer samtaler med sygehuspræsten som en mulighed for patienten og de pårørende, mens de patienter, der selv tager initiativet, typisk henvender sig til deres hjemsovn. I øvrigt beskriver sygeplejersker på tværs af de afsnit, hvor der eksisterer et etableret samarbejde med sygehuspræsten, at sygehuspræsten orienterer sig forud for en samtale med patienten eller de pårørende og derefter naturligvis forholder sig diskret og behandler relationen med fortrolighed. Sygeplejerskerne oplever, at sygehuspræsterne er tilgængelige og opretholder kontakten til patienter og pårørende ved eventuelle flere samtaler.

I samtalerne med sygeplejerskerne på NIA og hjerteafdelingen er der udsagn, der antyder, at sygeplejersken ikke blot etablerer kontakt mellem patienter, deres pårørende og sygehuspræsten, men at de forud for dette vurderer behovet for åndelig omsorg. Det kunne tyde på, at sygeplejersken i kraft af at facilitere kontakten også bliver afgørende for, om der vurderes et behov for en samtale med sygehuspræsten, og om muligheden bliver præsenteret. På NIA udtrykker sygeplejersker det således, at: ”Når man står i en situation, hvor man har brug for hjælp, så kommer det automatisk til en, det er ikke noget, man skal lede efter” (NIA). Og en anden sygeplejerske fra samme afdeling tilføjer, at: ”Det er også tit lige oppe at vende sådan, har de fået tilbudt at snakke med en præst, (...) vi er gode til at tænke på præsterne” (NIA). De ovenstående udsagn har en indbygget automatik og beskriver en etableret praksis omkring samarbejdet med sygehuspræsten og tilkendegiver en holdning om, at de medtænkes i plejen og behandlingen af patienter og deres pårørende.

Sygehuspræstens socialitet

Interviewguiden har stillet deltagere fra alle tre interviews over for spørgsmålet om, hvor sygehuspræsten hører til. ”Velkommen gæst” er et udtryk, som bliver anvendt af sygeplejersker i to af de tre interviews. Derudover beskrives sygehuspræsten som henholdsvis en naturlig del af afdelingen, en form for konsulent eller samarbejdspartner og en, man kalder til udefra.

Relationen til sygehuspræsten

En af de kategorier, der er opstået spontant på baggrund af analyse af interviewene, handler om sygeplejerskers relation til sygehuspræsten og dens implikationer for samarbejdet. Denne kategori antyder, at de afdelinger, der har et etableret og organiseret samarbejde med sygehuspræsten, også har en mere udviklet bevidsthed om samarbejdet med sygehuspræsten og deraf en større viden om, hvad det er, sygehuspræsten håndterer. Det organiserede samarbejde består blandt andet i ugentlige tværfaglige konferencer, hvor de sundhedsprofessionelle har mulighed for at drøfte et specifikt patientforløb eller en typisk problemstilling i et tværfagligt forum, hvor også sygehuspræsten indgår. Samarbejdet kan også have form af undervisning i emner som sorg og krise, kommunikation med pårørende, og flere afdelinger har også erfaring med, at sygehuspræsten tilbyder supervision af de sundhedsprofessionelle, enten planlagte gruppesessioner eller individuelt og ad hoc.

Sygeplejerskerne på Neurointensivt Afsnit NIA refererer i løbet af interviewet flere gange til en særlig tragisk ulykke, hvor tre søskende omkommer. Denne tragiske hændelse skabte et stort behov for sygehuspræstens tilstedeværelse i afdelingen og bevirkede, at der opstod et mere nært forhold til sygehuspræsterne, og at sygeplejerskerne også fik tillid til dem på et mere personligt plan. En sygeplejerske udtrykker i forlængelse af den del af interviewet, der omhandler ulykken:

Men, inden alt det her, der lavede vi sådan en [...] for ligesom, at be- eller afkræfte, om der er et behov for det, og der var faktisk mange, der rigtig gerne ville have et bedre samarbejde med præsterne, havde også mange konkrete eksempler på, hvad man kan bruge præsterne til, men jeg tror derfra og så til og begynde og bruge dem lidt mere, til det er blevet en naturlig ting, der skulle lige ske noget først, ja, det er blevet lettere, det er blevet mere naturligt, nok af alt det vi har været igennem (NIA).

En anden række af udsagn, der understøtter hypotesen om, at en udvidet opmærksomhed om sygehuspræstens egenskaber fordrer et samarbejde, stammer fra det tredje interview. Her fremfører en sygeplejerske fra Kræftafdelingen, at:

Hvis jeg mødte en sygehuspræst sådan en gang om ugen [...], så tror jeg helt sikkert også, jeg vil bruge tilbuddet noget mere eller i hvert fald vide noget mere om det og så også benytte mig noget mere af det, hvis det var en daglig samarbejdspartner (Kræftafdeling).

Sygehuspræsten kan være vanskelig at præsentere

Blandt sygeplejerskerne på Afdeling for Hjertesygdomme og Kræftafdelingen er der enighed om, at det kan være vanskeligt at præsentere sygehuspræsten. Disse overvejelser består i, at sygeplejerskerne mener, at benævnelsen ”præst” associerer til en tidlig død eller til tro og religion. Én sygeplejerske beskriver sine overvejelser således:

Det er uanset tro, og det er uafhængigt af, det er ikke fordi, du skal dø [...] men øh altså. Det kan være, at det er rigtig meget mig, der synes, jeg skal forklare mig ud af en masse ting (Hjerteafdeling).

I alt er der i andet og tredje interview syv udsagn, der beskriver nøjagtig denne type overvejelser, mens et ottende udsagn lyder således:

Kunne man forestille sig et andet navn? Vi har alle sammen skiftet navne. Alt herude hedder noget andet... Kunne man forestille sig, at det kunne hedde noget andet end ’sygehuspræst’? (Hjerteafdeling).

Den samtale, der følger på foregående udtalelse, har ikke citat-egnede udsagn, men foreslår, at sygehuspræsten kunne hedde noget, der relaterede sig til ”vejledning”, ”supervision” og ”refleksion over egen status”. Udsagnene stammer fra sygeplejerskerne fra en af de afdelinger, der ikke har et organiseret samarbejde med sygehuspræsten, som tilsyneladende har en mindre udviklet opmærksomhed om samarbejdet med sygehuspræsten og deraf en begrænset viden om, hvad sygehuspræsten tilbyder. Om det er antagelser som disse, der ligger til grund for forslaget om at benævne sygehuspræsten med en titel, der ikke knytter an til kristendommen, om det er et udtryk for åndelig blufærdighed, eller om forslaget fremsættes fra en ateistisk position, er det ikke muligt på baggrund af interviewmaterialet at konkludere.

Sondringer mellem sygehuspræster og psykologer

”Jeg er ikke halv psykolog, jeg er hel præst”. Sådan har en sygehuspræst til et internt kursus af børnesygeplejersker udtrykt sig, da hun skulle beskrive, hvilke områder hun kunne betjene. I denne interviewundersøgelse har vi valgt at analysere sygeplejerskers sondringer mellem brugen af henholdsvis sygehuspræster og psykologer, og der er inden for denne kategori af udsagn to positioner. På den ene side udtrykkes der i interviewene på den neurointensive afdeling og kræftafdelingen en bevidsthed om de to faggrupper og deres respektive tilbud: ”Man kan sige, det er ikke så meget problemløsning, når det er en præst, som når det er en psykolog” (Kræftafdeling) og:

Altså, jeg oplever det sådan, at en præst støtter ved at anerkende den smerte, der er, og anerkender, at det her det er forfærdeligt, det er meningsløst, det er hårdt, det er urimeligt, hvor psykologen er mere handlingsorienteret. Og det er fint, det har man også brug for nogle gange, men hvis man sidder i det der, der er så forfærdeligt og urimeligt og ikke til at bære, så er præsten rigtig god at snakke med, fordi det er netop det felt, de bestrider rigtig, rigtig godt (NIA).

På den anden side fremkommer der i interviewet på Afdeling for Hjertesygdomme en længere række af udsagn, der fremsætter det synspunkt, at brugen af sygehuspræsten bliver til i fraværet af en psykolog. Her fremstilles to ud af de seks udsagn, der udgør denne kategori:

Og netop det der med at det kan være nogle eksistentielle problemstillinger [...] eller noget psykologisk, hvor vi tænker, nej vi skal have en psykolog på banen her, men det er ikke det nemmeste at få, og hvad kan vi så gøre!?” (Hjerteafdeling).

Og lidt senere : ”Den er jo ikke-eksisterende den der psykolog [...] Det er derfor, vi vælger en præst. Det er den mulighed, vi har” (Hjerteafdeling).

Det er væsentligt at understrege, at udsagnene alle er udtalt i samme interview og af sygeplejersker, der ikke har erfaring med et organiseret samarbejde med sygehuspræsten, og som derfor muligvis i mindre grad har kendskab til sygehuspræstens kompetencer og særlige virkefelt. Udtalelserne udtrykker en stærk holdning til henholdsvis sygehuspræsten og psykologen, og eksplicit udtaler de præferencen mellem de to. Samtidig nævner sygeplejerskerne fra Afdeling for Hjertesygdomme ikke sondringer mellem sygehuspræsten og psykologen, og det bliver derved uvist, i hvor høj grad og hvordan de skelner mellem de to.

Et sandsynligt forhold kunne være, at sygeplejerskerne i forlængelse af forslaget om at kalde sygehuspræsten noget andet end ”præst” fortrækker psykologen netop på grund af et neutralt udtryk, en ikke-religiøs tilknytning og en ren psykologisk og problemløsende tilgang, der lægger sig i forlængelse af målet for medicinsk behandling. En anden mulig grund til præferencen for psykologen kunne skyldes sygeplejerskernes egen uvidenhed om sygehuspræstens ekspertise i den meningsløse og magtesløse situation og et ikke-udviklet sprog for åndelig omsorg. Nedenstående udsagn kan og skal ikke fortrænge divergerende synspunkter, men fremstiller en udtalt bevidsthed om eksistentielle vilkår og om sygehuspræstens mestring af netop disse:

Der, hvor de er forskellige fra os, det er jo også, at de ingen andel har i behandling, pleje, i diagnosticering og prognoser, men de ved bare så meget om livet og især, når livet det smerter, og det synes jeg simpelthen, det er også den måde, der er bedst at præsentere dem på over for pårørende. Det der med at sige der er altså nogen, som ikke ser ud som mig, og som ikke har den samme faglige baggrund, men som er enormt god at snakke med eller være sammen med, når livet det gør så ondt (NIA).

Sygeplejerskerne og præsterne

Selvom samarbejdet med sygehuspræster på de tre afdelinger varierer, er der en gennemgående enighed om den rolle og de egenskaber, en sygehuspræst har og skal have ifølge de 14 sygeplejersker: Sygehuspræstens rolle kommer til udtryk over for patienter og pårørende i samtalen, i kirkelige handlinger som dåb og vielse og særligt hos NIA i et afskedsritual som afslutningen af hjernedøde, men ikke hjertedøde patienter. Halvdelen af sygeplejerskerne har endog erfaring med brug af sygehuspræsten i form af undervisning og supervision. Dette svarer helt til det billede, som spørgeskemaundersøgelsen blandt præster i sundhedssektoren giver.

Samtidig er der i de tre fokusgruppeinterviews enighed om, at sygehuspræsten adskiller sig væsentligt fra de sundhedsprofessionelle ved alene at have samtalen med det bestemte menneske som formål. På den måde danner sygehuspræsten også en modkultur til de sundhedsprofessionelle, som ofte er presset på tid. Særligt fremhæves ro og tid som afgørende faktorer, der adskiller sygehuspræsten fra de sundhedsprofessionelle, som ofte netop mangler begge dele. Der lægges også vægt på sygehuspræstens evne til at tie og blot lytte og til at turde være dér, hvor livet gør ondt. Igen er det et billede, der helt svarer til præsternes egne vurderinger af deres rolle.

I forhold til rapportens undersøgelse af forventninger om sygehuspræsters viden om andre religioner fremkommer det i alle tre interviews, at det typisk er sygeplejerskerne selv, der hjælper med kontakt til en repræsentant fra patientens egen religion, men at sygehuspræsten sandsynligvis vil kunne bruges til rådgivning om dette. Sygeplejerskerne vurderer ydermere, at sygehuspræsten kan bruges til samtaler, hvor der er et åndeligt behov, uanset patientens tro eller mangel på samme.

I langt de fleste tilfælde er det sygeplejersker, der etablerer kontakten mellem patient og sygehuspræst. Enkelte patienter udtrykker dog selv et ønske om at tale med en præst, men her henvender patienten sig ofte selv til egen sognepræst. Det kan dermed tyde på, at den enkelte sygeplejerske er afgørende for, om der hos den enkelte patient vurderes et behov for en samtale med sygehuspræsten, og om patienten bliver præsenteret for denne mulighed.

Samarbejdet mellem sygehuspræst og sundhedspersonale består ud over samtaler med patienter og pårørende også i ugentlige, tværfaglige konferencer, hvor sygehuspræsten indgår i drøftelser om forskellige problemstillinger. Der kan også være tale om undervisning for de sundhedsprofessionelle i sorg og krise, kommunikation med pårørende, ligesom de også tilbyder supervision på nogle af afdelingerne. I dette forhold om relationen til sygehuspræsten skiller Neurointensivt Afsnit sig særligt ud, idet informanterne herfra beskriver, hvordan en tragisk ulykke, som skete på et tidspunkt, hvor der var et øget fokus på og ønske om et tættere samarbejde med sygehuspræsterne, blev en katalysator for et tættere

forhold mellem de sundhedsprofessionelle og sygehuspræsterne. Forskellene mellem de tre afdelinger er tydelige på dette punkt: hvor sygeplejerskerne på Neurointensivt Afsnit har en stor bevidsthed om og et tæt samarbejde med sygehuspræster giver sygeplejerskerne på Afdeling for Hjertesygdomme udtryk for, at de udelukkende bruger sygehuspræsten i mangel af en psykolog.

Samtidig udtrykker en informant fra Kræftafdelingen at ville benytte sygehuspræsten mere, hvis der var tale om et samarbejde på daglig basis, og på flere punkter lægger interviewet med Kræftafdelingen sig midt mellem disse to interviews. Det er således oplagt at pege på, at samarbejde ikke kommer af sig selv, men hvis der gøres en indsats, så kan der etableres en bevidsthed om sygehuspræstens kvalifikationer, som gør, at præsten ikke ses som en psykolog light, men netop som en kapacitet med kvaliteter i sin egen ret.

Har samfundet behov for funktionspræster?

Det er fantastisk som præst at være i et felt, hvor man bliver spurgt efter, hvor man bliver rakt ud efter. Mange præster synes, det er lidt svært at være sognepræst, for de skal stå på hovedet og tisse i sokkerne for at få folks opmærksomhed (Hospicepræst).

I 2009 kontaktede Kristeligt Dagblad syv større hospitaler i hele landet. De hospitalspræster, som journalisten talte med, beskrev hvordan både patienter og personale nu i langt højere grad end tidligere benytter præsterne til eksistentielle samtaler ([Kristeligt Dagblad 16.02 2009](#)). Fortællingen om en større efterspørgsel, ikke kun efter sygehuspræster, men præster generelt, er ikke af nyere dato. Allerede Betænkning 1254 fra 1994 beskriver, hvordan omlægninger inden for den sociale omsorg, fx udlægning af distriktpsykiatrien og ældresektoren, indebærer større krav til den gejstlige betjening. (Bet 1254 1994: 19). I de senere år er der i forlængelse af de omfattende diskussioner om velfærdssamfundet blevet mere fokus på, hvad præster kan bidrage med i en situation, hvor velfærdsstaten kan være i gang med at skrumpes. I en artikel i Kristeligt Dagblad fra 2014 beskrives det således, hvordan mange kommuner er begyndt at efterspørge hjælp fra folkekirken til at løse basale velfærdssopgaver ([Kristeligt Dagblad 6.11 2014](#)). I artiklen refereres medlem af Borgerrepræsentationen, Lars Aslan Rasmussen, for det synspunkt, at ”Hvis man har det svært, skal man hellere tale med en psykolog end en præst”. Fokusgruppeinterviewene med sygeplejersker peger på, at besparelser allerede nu betyder, at nogle patienter henvises til at tale med en præst, fordi der ikke er tilknyttet en psykolog. Netop det faktum, at funktionspræsterne også kan betragtes som en gratis ressource i sundhedssektoren, ses af en hospicepræst som potentielt problematisk.

Det er dejligt for hospicerne, at de ikke skal betale ens løn, men når man ikke betaler for noget, så er der måske også nogle gange en tendens til, at så vurderer man det ikke så højt (Hospicepræst).

Omvendt ser en sygehuspræst det som overvejende positivt, fordi det betyder, at sygehuset bruger hende i alle mulige sammenhænge:

De har ingen psykolog. Så det er der, jeg tænker, at de får noget for pengene. Så længe jeg synes, det er sjovt og spændende, og det har også den fordel, at det

der med at gå fra sygeseng til sygeseng. Jeg vil sige, at jeg ikke vil have mere end tre om dagen, jeg kan ikke rumme mere – det er noget andet at sidde med personalet og supervision. Hvis jeg skal være ordentlig til stede hos et menneske, så kan jeg ikke rumme presset – fire om dagen – det er max. Jeg har også brug for en variation i mit arbejde (Sygehuspræst).

I to af fokusgruppeinterviewene omtaler sygeplejerskerne, hvordan det kan være vanskeligt at præsentere muligheden for en samtale med sygehuspræsten for patienterne, fordi mange ifølge informanterne fra disse interviews mener, at mange associerer sygehuspræsten med død eller tro og religion. En informant foreslår at omdøbe sygehuspræstens titel. Denne fremstilling genkendes af mange af funktionspræsterne, som kæmper med stereotype forestillinger om, hvad en præst er:

Når sygeplejerskerne synes, 'Her er en patient, der har brug for at snakke med [præstens navn], så siger de jo ikke: 'Jeg tror, du har brug for at snakke med præsten', men 'Jeg tror, at du har brug for at snakke med [præstens navn], som er præst', og det er jo en demonstration af, hvordan den rolle jo selvfølgelig er personbunden. Samtidig er der måske noget særligt ved den rolle, fordi den har en særlig farve, som gør, at den vækker nogle særlige fordomme, forestillinger hos de andre. Man kan sige, at hvis man siger 'Vil du snakke med en præst', så siger man 'Vil du snakke med en præst, som er akkurat, ligesom dine fordomme og forestillinger om en præst er'. Så det, jeg prøver at lære dem, er, at det er ikke nok at sige 'Vil du snakke med en præst'.

Følelsen af, at der er mange fordomme om, hvad en præst er, og at det er hårdt arbejde at blive synlig på institutionerne, er kendt blandt mange præster i sundhedssektoren og Kriminalforsorgen.

Nej, personalet er blevet godt undervist af deres sygehuspræster, vi har virkelig knoklet for at blive kendt af personalet. Fået masser af tid til undervisning, og jeg superviserer også sygeplejersker og sådan noget. Fordi så kender de os, og så ved de, hvad vi kan, og hvad vi ikke kan, og hvad vi står for. Det betyder, at de også meget nemmere tænker os med hvis fru Jensen ligger og... Jeg lærer dem aldrig at gå ind til en patient og sige "kunne du ikke tænke dig at snakke med præsten?" Men de lærer, at når man er inde i det felt, som jeg kalder tolkning, hvor man tænker "gad vide hvorfor jeg skulle rammes af det her?" – så skal der blinke en 'præsteklokke' hos personalet (Sygehuspræst).

Dette synes i mindre grad at gælde for værnspæster, hvor der oftere refereres til tradition, sædvane og en naturlig goodwill: "Der er en stor velvilje og også brug for os. Og det ved de udsendte også godt – det er bare resten af samfundet, der måske ikke altid kan se, hvad vi lige skal bruges til" (Værnspræst).

Denne forståelse af præstens rolle og tilstedeværelse som både naturlig og værdifuld ligner den, som sygeplejerne ved Neurointensivt Afsnit har, og som også mange af de præster, vi har interviewet, peger på:

Samarbejdet med institutionen er kernegodt. Vi er anerkendt. Vi er påskønnede medarbejdere. Der er opmærksomhed omkring os og meget stor velvilje. Der er sikkert også en masse, der er fuldstændig ligegyldige med os, men vi møder ikke modstand... Det er helt utroligt, hvor anderledes virkeligheden er [i forhold til tidligere], for vi er blevet modtaget med kyshånd. I stigende grad igennem de år jeg har været hospitalspræst. Nu bliver vi set som en naturlig og vigtig del af sundhedsvæsenet (Sygehuspræst).

Citaterne peger på, at der på de 'afdelinger' (om det så er i Forsvaret, Kriminalforsorgen eller sundhedssektoren), som har et veletableret og organiseret samarbejde med en eller flere funktionspræster, kan etableres en sammenhæng, hvor præstens tilstedeværelse opfattes som særdeles meningsfuld og værdifuld.

I begyndelsen af rapporten blev religionssociologen Peter Bergers teori om religion i et moderne samfund præsenteret. Ifølge Berger er religion ikke længere noget, folk tager for givet. Sekulariseringen og samfundets stigende funktionelle differentiering har medført en forvisning af det religiøse til privatlivet. Dette er en virkelighed, som mange præster, også funktionspræster, kan genkende: Folkekirken er for mange danskere ikke en naturlig del af deres hverdag. Men kortlægningen af funktionspræster har også vist en udvikling i en anden retning, nemlig mod en opfattelse af, at tilstedeværelsen af religion i nogle institutionaliserede sammenhænge faktisk opfattes som både naturlig og værdifuld. At religionens generelle tilstedeværelse i det offentlige liv ikke længere tages for givet, betyder, at præsterne som udgangspunkt skal arbejde for at etablere religionens naturlige tilstedeværelse, og at dette arbejde sker på institutionens præmisser, som er sekularitetens og religionsfrihedens præmisser. Ikke alle sygeplejersker eller fængselsbetjente finder præsternes tilstedeværelse naturlig eller deres tilstedeværelse nødvendig. Langt fra alle patienter på et hospice taler med hospicepræsten. Ydermere skal udvikling henimod, at nogle, og tilsyneladende flere og flere, finder præsternes arbejde naturligt og værdifuldt, ikke opfattes som en afvikling af differentieringen. Det er netop fordi, at samfundet er differentieret, at funktionspræsterne har noget særligt, de kan byde ind med: sjælesorg, ritualer og italesættelsen af en modkultur. Præsterne balancerer på den ene side mellem at blive funktionaliseret og dermed have et selvstændigt bidrag og på den anden side at undgå fuld funktionalisering, som vil reducere dem til light-udgaver af de psykologer eller terapeuter, der også findes i disse institutioner. På mange måder viser kortlægningen af funktionspræster, at vi er på vej ind i – eller allerede befinder os i – et postsekulært samfund, hvilket flere præster også har peget på

Før i tiden, [...] var der den her kristendomsforskrækkelse i samfundet, og puha man troede, at alle præster og alle kristne ville rive et eller andet ned over hovedet på mennesket... (Fængselspræst).

I dag opfatter mange funktionspræster den generelle samfundsånd som langt mere frugtbar. Det er en ny og interessant situation for såvel folkekirken som for samfundet generelt.

Litteraturliste:

- Andreasen, Per Bucholdt 2012. "Præstefunktion er i udvikling" Tilgængelig fra: <http://www.fyensstift.dk/praesterne/praesterne-og-deres-virke/praestefunktionen/>
- Ausker, Nadja, Peter la Cour, Christian Busch, Henning Nabe-Nielsen & Lotte Mørk Pedersen 2008. "Danske patienter intensiverer eksistentielle tanker og religiøst liv", *Ugeskrift for Læger* 170(21): 1828-33.
- Beckford, James A. 1999. "The management of religious diversity in England and Wales with special reference to prison chaplaincy" 1999 (2). *MOST Journal on Multicultural Societies*.
- Beckford, James A. 2007. "Prison Chaplaincy in England and Wales: from Anglican brokerage to a multi-faith approach." *Democracy and human rights in multicultural societies*: 267-282.
- Beckford, James A., and Sophie Gilliat-Ray 1998. *Religion in Prison: Equal Rites in a Multi-faith Society*. Cambridge: Cambridge
- Berger, Peter L. 1967. *The Sacred Canopy; Elements of a Sociological Theory of Religion*. Garden City, NY: Doubleday.
- Beyer, Peter 1994. *Religion and Globalization*. London, U.K.: Sage Publications.
- Bollmann, Kai 2006. "Virksomhedspræster er ikke noget nyt", *Kristeligt Dagblad* 12 maj 2006.
- Brunés, Steffen 2014. *Folkekirkens personale*. København: Nyt Juridisk Forlag.
- Busch, Christian Juul 2005. "Forskelle og ligheder mellem embedet som institutionspræst og sognepræst" Kan hentes fra <http://miliki.dk/fileadmin/share/publikationer/fremtidenspraest/frp2005.pdf>
- Cadge, Wendy 2012. *Paging God. Religion in the Halls of Medicine*. University of Chicago Press.
- Christiansen, Jørgen 2003. "Referat af landemodefórhándlingerne den 8.október 2003". Kan hentes fra <http://aarbog.folkekirken.dk/aarbog2003/18.htm>
- Davie, Grace 2007. *The Sociology of Religion*. Sage.
- Dollerup, Signe Bønløkke 2014 "Undersøgelse af Studenterpræsterne på universitetet i Danmark", Fri hjemmeopgave afleveret på Afdeling for Religionsvidenskab, Aarhus Universitet.
- Griera, Mar & Anna Clot-Garrell 2015. "Banal is not Trivial: Visibility, Recognition, and Inequalities between Religious Groups in Prison", *Journal of Contemporary Religion*, 30:1, 23-37.
- Gustafsson, Göran 1985 "Utvecklingslinjer på det religiösa området i de nordiska länderna—en jämförelse" i *Religiös förändring i Norden 1930–1980*. Gustafsson, Göran (red.) Liber Förlag, 232-265.

- Habermas, Jürgen 2008. Notes on a post-secular society. Kan hentes fra: <http://www.signandsight.com/features/1714.html>
- Hedegaard, Peter 2014 "Træd varsomt- det drejer sig om folkets kirke" Kristeligt Dagblad 4. august 2014. <http://www.kristeligt-dagblad.dk/kronik/2014-08-04/tr%C3%A6d-varsomt-det-handler-om-folkets-kirke>
- Iversen, Hans Raun 2013 "Nye menighedsformer i folkekirken" *Den mangfoldige kirke. Ny Mission* 24: 60-70.
- Just, Rikke 2006 "Virksomhedspræster" *Københavns Stiftstidende* 6(3). Kan hentes fra http://www.sengeloesekirke.dk/upload/augstiftavis_web.pdf
- Larsen, Kurt E. 2007 *Fra Christensen til Krarup. Dansk kirkeliv i det 20. århundrede*. Kolon.
- Malmgart, Liselotte 2009. "Diakoni og hospice". Aadland, Einar (red.). *Kan institutioner elske?: Samtidsessayer om diakonale virksomheder*. Oslo: Sykepleien, Forlaget. 2009. 171-178
- Moesgaard, Kirsten 2012 "Funktionspræster – en konsekvens af lokal kirkeudvikling?", *Kirken i dag* 2: 21-22.
- Nielsen, Marie Vejrup 2009. "Transformationer i Folkekirkekristendommen i Danmark i dag", *Religionsvidenskabeligt Tidsskrift* 53:63-79.
- Hospitalsudvalget under landsforeningen af menighedsrådsmedlemmer 1966 "Den kirkelige betjening ved sygehusene i Danmark". Bilag 6 i 2. del af bilagene til Betænkning 610 *Folkekirken i det moderne samfund*, 23-28
- Nygaard, Else Marie 2002. "Århus får gadepræst", Kristeligt Dagblad 28. august 2002
- Nygaard, Else Marie 2004. "Præstjobbet ingen vil have", Kristeligt Dagblad 11. december 2004.
- Præsteforeningens hovedbestyrelsen 2014. "Nye funktioner –nye sognepræster" *Hovedbestyrelsens årsberetning 2013*. 104. årgang, 2.maj 2014/18 Tilgængelig fra <http://www.praesteforening.dk/Omforeningen/Politik-og-%C3%A5rsberetning/%C3%85rsberetning.aspx#562>
- Rasmussen, Steen Marquard 2009. "Præstearbejde i bevægelse: på land og i by", s7-18 i *Præsten som generalist og specialist, Perspektiv på folkekirken 2*, Steen Marquard Rasmussen (red.) http://www.menighedsraad.dk/fileadmin/user_upload/Dokumenter/2012/Perspektiv_paa_folkekirken_nr_2.pdf
- Christensen, Berit Schelde, Viggo Mortensen og Lars Buch Viftrup 2007 *Karma, Koran og Kirke*. Forlaget Univers.
- Rennick, Joanne Benham 2011. *Religion in the Ranks. Belief and Religious Experience in the Canadian Forces*. University of Toronto Press.

Riis, Ole 1985. "Danmark" s. 22-65 i *Religiøs förändring i Norden 1930–1980*. Gustafsson, Göran (red.) Liber Förlag.

Riishøj, Axel 1969. *Studenterpræster? Læg og lærd i folkekirken*. Kristeligt Dagblads forlag.

Slumstrup, Finn 2012. *Dér, hvor ingen andre er. En fortælling om Kirkens Korshær*. Frederiksberg: Unitas Forlag.

Smeets, Wim 2013. "Ministry and Spiritual Care." *Journal of Empirical Theology* 26(1), 87-119

Svendsen, Erik Normann 2009. "Årsberetning", 82-91. Tilgængelig fra <http://www.sengeloesekirke.dk/upload/kbh-stift-arbog-2009.pdf>

Sørensen, Dorthe R. 2013. *Rapport om hospitalspræsters arbejde*. Tilgængelig fra: http://aarhusstift.dk/wp-content/uploads/2013/03/Rapport_Hospitalspraester.pdf

Teisen, K. 1901. "Fremstilling af de for Det kongelige Frederiks Hospital og Den kongelige Fødsels- og Plejestiftelse gældende vigtigste Retsregler ved Stiftelsernes Inspektør." Kan hentes her: http://www.rigshospitalet.dk/NR/rdonlyres/10E2B69E-386A-4A3B-BE18-717168CD5BE8/0/250_historiske_boeger_KglFrederiks_1901.pdf

Thøgersen, Malene, 2013. *Selvejende institutioner i Danmark. Institutionernes udvikling, udbredelse og karakter på udvalgte samfundsområder* kan hentes fra <file:///C:/Users/LK/AppData/Local/Microsoft/Windows/Temporary%20Internet%20Files/Content.IE5/SRNZQWD4/Selvejende%20institutioner%20-%202001%202013.pdf>

Voyé, Liliane 1999 "Secularization in a Context of Advanced Modernity", *Sociology of Religion* 60 (3): 275-288.

Lovgivning, betænkninger, årsrapporter

Betænkning angående den kirkelige betjening af de militære værn afgivet af det ved kirkeministeriets skrivelse af 20. maj 1960 nedsatte udvalg. http://www.statensnet.dk/betaenkninger/0201-0400/0304-1962/0304-1962_pdf/printversion_304-1962.pdf

Betænkning 610 1971. [*Betænkning om Folkekirken i det moderne samfund*](#)

Betænkning 1264/1994 (om præster afgivet af det af kirkeministeren den 9. marts 1993 nedsatte udvalg) http://www.statensnet.dk/betaenkninger/1201-1400/1264-1994/1264-1994_pdf/searchable_1264-1994.pdf

Betænkning 1327/1996 http://www.statensnet.dk/betaenkninger/1201-1400/1327-1996/1327-1996_pdf/searchable_1327-1996.pdf

Betænkning 1544/2014 http://www.km.dk/fileadmin/share/Styringsstruktur/Betaenkning_1544.pdf

LBK 864 af 25/6 2013 [*Bekendtgørelse af lov om ansættelse i stillinger i folkekirken m.v.*](#)

LBK nr 331 af 29/03/2014 [Bekendtgørelse af lov om folkekirkens økonomi](#)

LBK nr 771 af 24/06/2013 [Bekendtgørelse af lov om menighedsråd.](#)

Rapport fra Finansministeriet om Økonomistyring i Folkekirken

<http://www.km.dk/kirke/publikationer/rapporter/forslag-til-oekonomistyring-i-kirkeministeriet/>

[Sundhedsstyrelsens vejledning nr. 9164 af 1/4 2011.](#)

Sundhedsstyrelsen 2014 *Styrkelse af den psykosociale indsats ved beredskabshændelser*
<https://sundhedsstyrelsen.dk/da/udgivelser/2014/~media/CA0F1C45CCC84F35BA5421DD339062F5.as>
hx

[Årsrapport 2002 for fællesfonden](#)

[Årsrapport 2004 for fællesfonden](#)

[Årsrapport 2005 for fællesfonden](#)

[Årsrapport 2006 for fællesfonden](#)

[Årsrapport 2007 for fællesfonden](#)

[Årsrapport 2008 for fællesfonden](#)

[Årsrapport 2009 for fællesfonden](#)

[Årsrapport 2010 for fællesfonden](#)

[Årsrapport 2011 for fællesfonden](#)

[Årsrapport 2012 for fællesfonden](#)

[Årsrapport 2013 for fællesfonden](#)

Appendiks 1: Liste over interviewpersoner

Gadepræst	
Hospitalspræst	
Pilgrimspræst	
Fængselspræst	
Fængselspræst	
Korshærspræst	
Studerterpræst	
Studerterpræst	
Studerterpræst	
Studerterpræst	
Studerterpræst	

Anden præst i sundhedssektoren	
Fængels- og arresthuspræst	
Hospitalspræst	
Hospicepræst	
Arresthus- og korshærspræst	
Værnspræst	
Værnspræst	
Værnspræst	
Hospicepræst	
Sygehuspræst	
Sygehuspræst	
Ungdomspræst	
Fængselspræst	
Flygtninge- og indvanderpræsten	
Ungdomspræst og gadepræst	
Anden præst i sundhedssektoren	
Sygehuspræst	
Natkirkepræst	
Natkirke/student/pilgrim	
Socialpræst	

Appendiks 2: Kodebøger

Appendiks 2.1: Kodebog for præster inden for sundhedssektoren

Hvilket stift hører du under?

	Respondents	Percent
København	9	13.4%
Helsingør	10	14.9%
Roskilde	5	7.5%
Lolland-Falster	2	3.0%
Fyn	5	7.5%
Haderslev	5	7.5%
Ribe	2	3.0%

	Respondents	Percent
Århus	14	20.9%
Viborg	6	9.0%
Ålborg	9	13.4%
Total	67	100.0%

Har du tidligere haft en anden stilling som funktionspræst?

	Respondents	Percent
Ja	15	21.1%
Nej	56	78.9%
Total	71	100.0%

Hvilken betegnelse er mest dækkende for de(n) stilling(er) som funktionspræst, som du tidligere har haft? (gerne flere kryds)

	Respondents	Percent
Ungdomspræst/gadepræst	0	0.0%
Studenterpræst	0	0.0%
Sygehus/hospitalspræst	9	64.3%
Hospicepræst	0	0.0%
Fængselspræst	3	21.4%
Arresthuspræst	1	7.1%
Værnspræst	0	0.0%
Beredskabspræst	0	0.0%
Flygtninge-indvandrerpræst	0	0.0%
Døvepræst	0	0.0%
Præst for hørehæmmede	0	0.0%
Gadepræst	0	0.0%
Korshærspræst	2	14.3%
Pilgrimspræst	0	0.0%
Stiftspræst/konsulent	0	0.0%
Andet:	0	0.0%
Total	14	100.0%

Hvilken betegnelse dækker bedst over din nuværende stilling? (sæt gerne flere kryds)

	Respondents	Percent
--	-------------	---------

	Respondents	Percent
Sygehus/hospitalspræst	53	76.8%
Hospicepræst	13	18.8%
Andet: (i de spørgsmål du får vil der stå præst i sundhedssektoren)	7	10.1%
Total	69	100.0%

Hvad beskriver bedst din nuværende stilling?

	Respondents	Percent
Præst inden for sundhedssektoren i en stilling med en kvote (inkl. 100% stillinger)	62	92.5%
Præst inden for sundhedssektoren inden for rådighedsordningen	2	3.0%
Andet:	5	7.5%
Total	67	100.0%

Er din stilling som præst i sundhedssektoren kombineret med andre funktionspræstestillinger?

	Respondents	Percent
Ja	7	10.3%
Nej	61	89.7%
Total	68	100.0%

Hvilken betegnelse er mest dækkende for den anden del af din stilling?

	Respondents	Percent
Ungdomspræst/gadepræst	0	0.0%
Studenterpræst	0	0.0%
Sygehus/hospitalspræst	0	0.0%
Hospicepræst	0	0.0%
Fængselspræst	0	0.0%
Arresthuspræst	2	28.6%
Værnspræst	1	14.3%
Beredskabspræst	2	28.6%
Flygtninge-indvandrerpræst	0	0.0%
Døvepræst	0	0.0%
Præst for hørehæmmede	0	0.0%
Gadepræst	0	0.0%
Korshærspræst	1	14.3%

	Respondents	Percent
Pilgrimspræst	0	0.0%
Stiftspræst/konsulent	0	0.0%
Andet:	2	28.6%
Total	7	100.0%

Hvordan er din stilling som præst indenfor sundhedssektoren finansieret? (sæt gerne flere kryds)

	Respondents	Percent
Fællesfonden	44	72.1%
Lokalfinansieret	2	3.3%
Regionen	1	1.6%
Rådighedsordning	3	4.9%
Andet	13	21.3%
Total	61	100.0%

Anvender du Liturgivejledning for præster i sundhedssektoren?

	Respondents	Percent
Ja	58	84.1%
Nej	10	14.5%
Ikke aktuelt	1	1.4%
Total	69	100.0%

Hvordan finansieres følgende på sygehuset/hospitalet? (sæt evt. flere kryds) - Vin/brød til nadver

	Respondents	Percent
Institutionen	5	11.4%
Kirkekassen/sognet	35	79.5%
Fællesfonden	1	2.3%
Stiftsbidraget	0	0.0%
Provstiudvalgskassen	2	4.5%
Lokal indsamling	0	0.0%
Jeg betaler det selv	0	0.0%
Ved ikke	1	2.3%
Ikke aktuelt	2	4.5%
Total	44	100.0%

Hvordan finansieres følgende på sygehuset/hospitalet? (sæt evt. flere kryds) - Kirkemusikere

	Respondents	Percent
Institutionen	9	20.0%
Kirkekassen/sognet	32	71.1%
Fællesfonden	1	2.2%

	Respondents	Percent
Stiftsbidraget	0	0.0%
Provstiudvalgskassen	5	11.1%
Lokal indsamling	0	0.0%
Jeg betaler det selv	0	0.0%
Ved ikke	1	2.2%
Ikke aktuelt	2	4.4%
Total	45	100.0%

Hvordan finansieres følgende på sygehuset/hospitalet? (sæt evt. flere kryds) - Koncerter

	Respondents	Percent
Institutionen	7	18.4%
Kirkekassen/sognet	13	34.2%
Fællesfonden	1	2.6%
Stiftsbidraget	0	0.0%
Provstiudvalgskassen	3	7.9%
Lokal indsamling	1	2.6%
Jeg betaler det selv	0	0.0%
Ved ikke	1	2.6%
Ikke aktuelt	14	36.8%
Total	38	100.0%

Hvordan finansieres følgende på sygehuset/hospitalet? (sæt evt. flere kryds) - Kirkekaffe og lign.

	Respondents	Percent
Institutionen	14	36.8%
Kirkekassen/sognet	11	28.9%
Fællesfonden	1	2.6%
Stiftsbidraget	0	0.0%
Provstiudvalgskassen	2	5.3%
Lokal indsamling	0	0.0%
Jeg betaler det selv	1	2.6%
Ved ikke	1	2.6%
Ikke aktuelt	10	26.3%
Total	38	100.0%

Hvordan finansieres følgende på sygehuset/hospitalet? (sæt evt. flere kryds) - Computer og/eller telefon

	Respondents	Percent
Institutionen	27	62.8%
Kirkekassen/sognet	19	44.2%
Fællesfonden	1	2.3%
Stiftsbidraget	0	0.0%
Provstiudvalgskassen	2	4.7%

	Respondents	Percent
Lokal indsamling	0	0.0%
Jeg betaler det selv	1	2.3%
Ved ikke	0	0.0%
Ikke aktuelt	2	4.7%
Total	43	100.0%

Hvordan finansieres følgende på sygehuset/hospitalet? (sæt evt. flere kryds) - Kursusdeltagelse

	Respondents	Percent
Institutionen	10	22.7%
Kirkekassen/sognet	17	38.6%
Fællesfonden	10	22.7%
Stiftsbidraget	8	18.2%
Provstiudvalgskassen	7	15.9%
Lokal indsamling	0	0.0%
Jeg betaler det selv	6	13.6%
Ved ikke	0	0.0%
Ikke aktuelt	2	4.5%
Total	44	100.0%

Hvordan finansieres følgende på sygehuset/hospitalet? (sæt evt. flere kryds) - Foredragsholdere

	Respondents	Percent
Institutionen	8	20.5%
Kirkekassen/sognet	11	28.2%
Fællesfonden	1	2.6%
Stiftsbidraget	0	0.0%
Provstiudvalgskassen	2	5.1%
Lokal indsamling	1	2.6%
Jeg betaler det selv	0	0.0%
Ved ikke	1	2.6%
Ikke aktuelt	19	48.7%
Total	39	100.0%

**Hvordan finansieres følgende på i relation til din stilling som præst inden for sundhedssektoren?
(sæt evt. flere kryds) - Vin/brød til nadver**

	Respondents	Percent
Institutionen	1	25.0%
Kirkekassen/sognet	1	25.0%
Fællesfonden	0	0.0%
Stiftsbidraget	1	25.0%
Provstiudvalgskassen	0	0.0%

	Respondents	Percent
Lokal indsamling	0	0.0%
Jeg betaler det selv	0	0.0%
Ved ikke	0	0.0%
Ikke aktuelt	1	25.0%
Total	4	100.0%

**Hvordan finansieres følgende på i relation til din stilling som præst inden for sundhedssektoren?
(sæt evt. flere kryds) - Kirkemusikere**

	Respondents	Percent
Institutionen	0	0.0%
Kirkekassen/sognet	2	50.0%
Fællesfonden	0	0.0%
Stiftsbidraget	1	25.0%
Provstiudvalgskassen	0	0.0%
Lokal indsamling	0	0.0%
Jeg betaler det selv	0	0.0%
Ved ikke	0	0.0%
Ikke aktuelt	1	25.0%
Total	4	100.0%

**Hvordan finansieres følgende på i relation til din stilling som præst inden for sundhedssektoren?
(sæt evt. flere kryds) - Koncerter**

	Respondents	Percent
Institutionen	0	0.0%
Kirkekassen/sognet	1	25.0%
Fællesfonden	0	0.0%
Stiftsbidraget	1	25.0%
Provstiudvalgskassen	0	0.0%
Lokal indsamling	0	0.0%
Jeg betaler det selv	0	0.0%
Ved ikke	0	0.0%
Ikke aktuelt	2	50.0%
Total	4	100.0%

**Hvordan finansieres følgende på i relation til din stilling som præst inden for sundhedssektoren?
(sæt evt. flere kryds) - Kirkekaffe og lign.**

	Respondents	Percent
Institutionen	1	25.0%
Kirkekassen/sognet	1	25.0%
Fællesfonden	0	0.0%
Stiftsbidraget	1	25.0%

	Respondents	Percent
Provstiidvalgskassen	0	0.0%
Lokal indsamling	0	0.0%
Jeg betaler det selv	0	0.0%
Ved ikke	0	0.0%
Ikke aktuelt	1	25.0%
Total	4	100.0%

**Hvordan finansieres følgende på i relation til din stilling som præst inden for sundhedssektoren?
(sæt evt. flere kryds) - Computer og/eller telefon**

	Respondents	Percent
Institutionen	1	25.0%
Kirkekassen/sognet	3	75.0%
Fællesfonden	0	0.0%
Stiftsbidraget	0	0.0%
Provstiudvalgskassen	0	0.0%
Lokal indsamling	0	0.0%
Jeg betaler det selv	0	0.0%
Ved ikke	0	0.0%
Ikke aktuelt	1	25.0%
Total	4	100.0%

**Hvordan finansieres følgende på i relation til din stilling som præst inden for sundhedssektoren?
(sæt evt. flere kryds) - Kursusdeltagelse**

	Respondents	Percent
Institutionen	1	25.0%
Kirkekassen/sognet	1	25.0%
Fællesfonden	0	0.0%
Stiftsbidraget	1	25.0%
Provstiudvalgskassen	0	0.0%
Lokal indsamling	1	25.0%
Jeg betaler det selv	1	25.0%
Ved ikke	0	0.0%
Ikke aktuelt	1	25.0%
Total	4	100.0%

**Hvordan finansieres følgende på i relation til din stilling som præst inden for sundhedssektoren?
(sæt evt. flere kryds) - Foredragsholdere**

	Respondents	Percent
Institutionen	0	0.0%
Kirkekassen/sognet	1	25.0%
Fællesfonden	0	0.0%
Stiftsbidraget	1	25.0%

	Respondents	Percent
Provstiidvalgskassen	0	0.0%
Lokal indsamling	0	0.0%
Jeg betaler det selv	0	0.0%
Ved ikke	0	0.0%
Ikke aktuelt	2	50.0%
Total	4	100.0%

Hvordan finansieres følgende i dit arbejde på hospicet? (sæt evt. flere kryds) - Vin/brød til nadver

	Respondents	Percent
Institutionen	6	50.0%
Kirkekassen/sognet	7	58.3%
Fællesfonden	0	0.0%
Stiftsbidraget	0	0.0%
Provstiudvalgskassen	0	0.0%
Lokal indsamling	0	0.0%
Jeg betaler det selv	0	0.0%
Ved ikke	0	0.0%
Ikke aktuelt	0	0.0%
Total	12	100.0%

Hvordan finansieres følgende i dit arbejde på hospicet? (sæt evt. flere kryds) - Kirkemusikere

	Respondents	Percent
Institutionen	5	50.0%
Kirkekassen/sognet	4	40.0%
Fællesfonden	0	0.0%
Stiftsbidraget	1	10.0%
Provstiudvalgskassen	0	0.0%
Lokal indsamling	0	0.0%
Jeg betaler det selv	0	0.0%
Ved ikke	0	0.0%
Ikke aktuelt	0	0.0%
Total	10	100.0%

Hvordan finansieres følgende i dit arbejde på hospicet? (sæt evt. flere kryds) - Koncerter

	Respondents	Percent
Institutionen	5	45.5%
Kirkekassen/sognet	2	18.2%
Fællesfonden	0	0.0%
Stiftsbidraget	0	0.0%
Provstiudvalgskassen	0	0.0%

	Respondents	Percent
Lokal indsamling	0	0.0%
Jeg betaler det selv	0	0.0%
Ved ikke	1	9.1%
Ikke aktuelt	4	36.4%
Total	11	100.0%

Hvordan finansieres følgende i dit arbejde på hospicet? (sæt evt. flere kryds) - Kirkekaffe og lign.

	Respondents	Percent
Institutionen	8	80.0%
Kirkekassen/sognet	2	20.0%
Fællesfonden	0	0.0%
Stiftsbidraget	0	0.0%
Provstiudvalgskassen	0	0.0%
Lokal indsamling	0	0.0%
Jeg betaler det selv	0	0.0%
Ved ikke	0	0.0%
Ikke aktuelt	0	0.0%
Total	10	100.0%

Hvordan finansieres følgende i dit arbejde på hospicet? (sæt evt. flere kryds) - Computer og/eller telefon

	Respondents	Percent
Institutionen	9	81.8%
Kirkekassen/sognet	1	9.1%
Fællesfonden	0	0.0%
Stiftsbidraget	0	0.0%
Provstiudvalgskassen	1	9.1%
Lokal indsamling	0	0.0%
Jeg betaler det selv	0	0.0%
Ved ikke	0	0.0%
Ikke aktuelt	0	0.0%
Total	11	100.0%

Hvordan finansieres følgende i dit arbejde på hospicet? (sæt evt. flere kryds) - Kursusdeltagelse

	Respondents	Percent
Institutionen	6	54.5%
Kirkekassen/sognet	1	9.1%
Fællesfonden	2	18.2%
Stiftsbidraget	3	27.3%
Provstiudvalgskassen	0	0.0%

	Respondents	Percent
Lokal indsamling	1	9.1%
Jeg betaler det selv	0	0.0%
Ved ikke	1	9.1%
Ikke aktuelt	1	9.1%
Total	11	100.0%

Hvordan finansieres følgende i dit arbejde på hospicet? (sæt evt. flere kryds) - Foredragsholdere

	Respondents	Percent
Institutionen	7	63.6%
Kirkekassen/sognet	1	9.1%
Fællesfonden	0	0.0%
Stiftsbidraget	0	0.0%
Provstiudvalgskassen	0	0.0%
Lokal indsamling	0	0.0%
Jeg betaler det selv	0	0.0%
Ved ikke	0	0.0%
Ikke aktuelt	4	36.4%
Total	11	100.0%

Hvilke forhold har du på sygehuset/hospitalet?

	Respondents	Percent
Præstekontor	36	83.7%
Fælleskontor med institutionens øvrige personale	5	11.6%
Kirkerum	18	41.9%
Stillerum	3	7.0%
Institutions-e-mail	32	74.4%
Adgang til institutionens intranet	36	83.7%
Andet:	9	20.9%
Total	43	100.0%

Hvilke forhold har du på institutionen?

	Respondents	Percent
Præstekontor	1	50.0%
Fælleskontor med institutionens øvrige personale	0	0.0%
Kirkerum	0	0.0%
Stillerum	0	0.0%
Institutions-e-mail	1	50.0%
Adgang til institutionens intranet	1	50.0%
Andet:	1	50.0%
Total	2	100.0%

Hvilke forhold har du på hospicet?

	Respondents	Percent
Præstekontor	3	25.0%
Fælleskontor med institutionens øvrige personale	7	58.3%
Kirkerum	0	0.0%
Stillerum	6	50.0%
Institutions-email	8	66.7%
Adgang til institutionens intranet	7	58.3%
Andet:	1	8.3%
Total	12	100.0%

Hvor vigtigt er følgende for at etablere kontakt mellem præst og patienter på sygehuset/hospitalet? - Hjemmeside

	Respondents	Percent
Meget vigtigt	7	15.6%
Vigtigt	16	35.6%
Ikke så vigtigt	16	35.6%
Slet ikke vigtigt	2	4.4%
Ikke relevant	4	8.9%
Total	45	100.0%

Hvor vigtigt er følgende for at etablere kontakt mellem præst og patienter på sygehuset/hospitalet? - Opslagstavle

	Respondents	Percent
Meget vigtigt	17	38.6%
Vigtigt	16	36.4%
Ikke så vigtigt	9	20.5%
Slet ikke vigtigt	2	4.5%
Ikke relevant	0	0.0%
Total	44	100.0%

Hvor vigtigt er følgende for at etablere kontakt mellem præst og patienter på sygehuset/hospitalet? - Brochure

	Respondents	Percent
Meget vigtigt	15	34.1%
Vigtigt	21	47.7%

	Respondents	Percent
Ikke så vigtigt	7	15.9%
Slet ikke vigtigt	1	2.3%
Ikke relevant	0	0.0%
Total	44	100.0%

Hvor vigtigt er følgende for at etablere kontakt mellem præst og patienter på sygehuset/hospitalet?

- At personalet henviser

	Respondents	Percent
Meget vigtigt	44	97.8%
Vigtigt	1	2.2%
Ikke så vigtigt	0	0.0%
Slet ikke vigtigt	0	0.0%
Ikke relevant	0	0.0%
Total	45	100.0%

**Hvor vigtigt er følgende for at etablere kontakt mellem præst og patienter på sygehuset/hospitalet?
- At jeg går rundt på gangene**

	Respondents	Percent
Meget vigtigt	26	57.8%
Vigtigt	12	26.7%
Ikke så vigtigt	6	13.3%
Slet ikke vigtigt	0	0.0%
Ikke relevant	1	2.2%
Total	45	100.0%

Hvor vigtigt er følgende for at etablere kontakt mellem præst og patienter ? - Hjemmeside

	Respondents	Percent
Meget vigtigt	0	0.0%
Vigtigt	1	25.0%
Ikke så vigtigt	1	25.0%
Slet ikke vigtigt	2	50.0%
Ikke relevant	0	0.0%
Total	4	100.0%

Hvor vigtigt er følgende for at etablere kontakt mellem præst og patienter ? - Opslagstavle

	Respondents	Percent
Meget vigtigt	1	25.0%
Vigtigt	2	50.0%
Ikke så vigtigt	0	0.0%
Slet ikke vigtigt	0	0.0%
Ikke relevant	1	25.0%
Total	4	100.0%

Hvor vigtigt er følgende for at etablere kontakt mellem præst og patienter ? - Brochure

	Respondents	Percent
Meget vigtigt	0	0.0%
Vigtigt	1	25.0%
Ikke så vigtigt	2	50.0%
Slet ikke vigtigt	0	0.0%
Ikke relevant	1	25.0%

	Respondents	Percent
Total	4	100.0%

Hvor vigtigt er følgende for at etablere kontakt mellem præst og patienter ? - At personalet henviser

	Respondents	Percent
Meget vigtigt	4	100.0%
Vigtigt	0	0.0%
Ikke så vigtigt	0	0.0%
Slet ikke vigtigt	0	0.0%
Ikke relevant	0	0.0%
Total	4	100.0%

Hvor vigtigt er følgende for at etablere kontakt mellem præst og patienter ? - At jeg går rundt på gangene

	Respondents	Percent
Meget vigtigt	2	50.0%
Vigtigt	1	25.0%
Ikke så vigtigt	0	0.0%
Slet ikke vigtigt	0	0.0%
Ikke relevant	1	25.0%
Total	4	100.0%

Hvor vigtigt er følgende for at etablere kontakt mellem præst og patienter på hospicet? - Hjemmeside

	Respondents	Percent
Meget vigtigt	0	0.0%
Vigtigt	1	12.5%
Ikke så vigtigt	5	62.5%
Slet ikke vigtigt	2	25.0%
Ikke relevant	0	0.0%
Total	8	100.0%

Hvor vigtigt er følgende for at etablere kontakt mellem præst og patienter på hospicet? - Opslagstavle

	Respondents	Percent
Meget vigtigt	2	22.2%

	Respondents	Percent
Vigtigt	5	55.6%
Ikke så vigtigt	2	22.2%
Slet ikke vigtigt	0	0.0%
Ikke relevant	0	0.0%
Total	9	100.0%

Hvor vigtigt er følgende for at etablere kontakt mellem præst og patienter på hospicet? - Brochure

	Respondents	Percent
Meget vigtigt	2	25.0%
Vigtigt	4	50.0%
Ikke så vigtigt	2	25.0%
Slet ikke vigtigt	0	0.0%
Ikke relevant	0	0.0%
Total	8	100.0%

Hvor vigtigt er følgende for at etablere kontakt mellem præst og patienter på hospicet? - At personalet henviser

	Respondents	Percent
Meget vigtigt	8	66.7%
Vigtigt	4	33.3%
Ikke så vigtigt	0	0.0%
Slet ikke vigtigt	0	0.0%
Ikke relevant	0	0.0%
Total	12	100.0%

Hvor vigtigt er følgende for at etablere kontakt mellem præst og patienter på hospicet? - At jeg går rundt på gangene

	Respondents	Percent
Meget vigtigt	12	100.0%
Vigtigt	0	0.0%
Ikke så vigtigt	0	0.0%
Slet ikke vigtigt	0	0.0%
Ikke relevant	0	0.0%
Total	12	100.0%

Hvordan går du generelt klædt i dit arbejde som sygehus/hospitalspræst?

	Respondents	Percent
Præstekjole	0	0.0%
Civil med kirkelige/religiøse symboler (som 'præsteflip', halskæde med kors, emblemer etc.)	9	19.6%
Civil uden synlige kirkelige/religiøse symboler	32	69.6%
Andet:	5	10.9%
Total	46	100.0%

Hvordan går du klædt i dit arbejde som sygehus/hospitalspræst, når du gennemfører kirkelige handlinger?

	Respondents	Percent
Præstekjole	37	80.4%
Civil med kirkelige/religiøse symboler (som præsteflip, halskæde med kors, emblemer etc.)	3	6.5%
Civil uden kirkelige/religiøse symboler	3	6.5%

	Respondents	Percent
Andet:	3	6.5%
Total	46	100.0%

Hvordan går du klædt i dit arbejde som præst inden for sundhedssektoren, når du gennemfører kirkelige handlinger?

	Respondents	Percent
Præstekjole	5	100.0%
Civil med kirkelige/religiøse symboler (som præsteflip, halskæde med kors, emblemer etc.)	0	0.0%
Civil uden kirkelige/religiøse symboler	0	0.0%
Andet:	0	0.0%
Total	5	100.0%

Hvordan går du generelt klædt i dit arbejde som præst inden for sundhedssektoren?

	Respondents	Percent
Præstekjole	0	0.0%
Civil med kirkelige/religiøse symboler (som 'præsteflip', halskæde med kors, emblemer etc.)	0	0.0%
Civil uden synlige kirkelige/religiøse symboler	5	100.0%
Andet:	0	0.0%
Total	5	100.0%

Hvordan går du generelt klædt i dit arbejde som hospicepræst?

	Respondents	Percent
Præstekjole	0	0.0%
Civil med kirkelige/religiøse symboler (som 'præsteflip', halskæde med kors, emblemer etc.)	1	8.3%
Civil uden synlige kirkelige/religiøse symboler	11	91.7%
Andet:	0	0.0%
Total	12	100.0%

Hvordan går du klædt i dit arbejde som hospicepræst, når du gennemfører kirkelige handlinger?

	Respondents	Percent
Præstekjole	11	91.7%
Civil med kirkelige/religiøse symboler (som præsteflip, halskæde med kors, emblemer etc.)	0	0.0%
Civil uden synlige kirkelige/religiøse symboler	1	8.3%
Andet:	0	0.0%

	Respondents	Percent
Total	12	100.0%

Bærer du navneskilt når du er på arbejdet som sygehus/hospitalspræst?

	Respondents	Percent
Ja	40	85.1%
Nej - giv gerne en kort begrundelse:	6	12.8%
Ikke aktuelt	1	2.1%
Total	47	100.0%

Bærer du navneskilt når du er på arbejdet som præst i sundhedssektoren?

	Respondents	Percent
Ja	1	25.0%
Nej - giv gerne en kort begrundelse:	3	75.0%
Ikke aktuelt	0	0.0%
Total	4	100.0%

Bærer du navneskilt når du er på arbejdet som hospicepræst?

	Respondents	Percent
Ja	10	83.3%
Nej - giv gerne en kort begrundelse:	2	16.7%
Ikke aktuelt	0	0.0%
Total	12	100.0%

Hvilke religiøse tendenser finder du generelt blandt de mennesker, du møder som præst? - En søgen tilbage til rødderne

	Respondents	Percent
Slet ikke	2	3.6%
I ringe grad	8	14.3%
I nogen grad	36	64.3%
I høj grad	6	10.7%
Ved ikke	4	7.1%
Ikke aktuelt	0	0.0%
Total	56	100.0%

**Hvilke religiøse tendenser finder du generelt blandt de mennesker, du møder som præst? -
Udogmatisk tilgang til det kristne trosindhold**

	Respondents	Percent
Slet ikke	0	0.0%
I ringe grad	3	5.1%
I nogen grad	23	39.0%
I høj grad	33	55.9%
Ved ikke	0	0.0%
Ikke aktuelt	0	0.0%
Total	59	100.0%

Hvilke religiøse tendenser finder du generelt blandt de mennesker, du møder som præst? - De religiøse verdensbilleder blandes

	Respondents	Percent
Slet ikke	1	1.8%
I ringe grad	11	19.3%
I nogen grad	27	47.4%
I høj grad	17	29.8%
Ved ikke	1	1.8%
Ikke aktuelt	0	0.0%
Total	57	100.0%

Hvilke religiøse tendenser finder du generelt blandt de mennesker, du møder som præst? - En usikkerhed overfor, hvad kristendommen handler om

	Respondents	Percent
Slet ikke	2	3.5%
I ringe grad	15	26.3%
I nogen grad	25	43.9%
I høj grad	14	24.6%
Ved ikke	1	1.8%
Ikke aktuelt	0	0.0%
Total	57	100.0%

Hvilke religiøse tendenser finder du generelt blandt de mennesker, du møder som præst? - Større åbenhed overfor det religiøse

	Respondents	Percent
Slet ikke	1	1.7%
I ringe grad	3	5.2%
I nogen grad	21	36.2%
I høj grad	31	53.4%
Ved ikke	2	3.4%
Ikke aktuelt	0	0.0%
Total	58	100.0%

Hvilke religiøse tendenser finder du generelt blandt de mennesker, du møder som præst? - Søgen efter religiøs erfaring/oplevelse

	Respondents	Percent
--	-------------	---------

	Respondents	Percent
Slet ikke	2	3.5%
I ringe grad	12	21.1%
I nogen grad	30	52.6%
I høj grad	10	17.5%
Ved ikke	3	5.3%
Ikke aktuelt	0	0.0%
Total	57	100.0%

Hvilke religiøse tendenser finder du generelt blandt de mennesker, du møder som præst? - Fokus på krop og sundhed

	Respondents	Percent
Slet ikke	6	10.5%
I ringe grad	19	33.3%
I nogen grad	24	42.1%
I høj grad	5	8.8%
Ved ikke	3	5.3%
Ikke aktuelt	0	0.0%
Total	57	100.0%

Hvilke religiøse tendenser finder du generelt blandt de mennesker, du møder som præst? - Fokus på selvudvikling

	Respondents	Percent
Slet ikke	6	10.5%
I ringe grad	22	38.6%
I nogen grad	21	36.8%
I høj grad	5	8.8%
Ved ikke	3	5.3%
Ikke aktuelt	0	0.0%
Total	57	100.0%

Hvilke religiøse tendenser finder du generelt blandt de mennesker, du møder som præst? - En søgen efter faste rammer og klare svar

	Respondents	Percent
Slet ikke	5	8.8%
I ringe grad	15	26.3%

	Respondents	Percent
I nogen grad	27	47.4%
I høj grad	8	14.0%
Ved ikke	2	3.5%
Ikke aktuelt	0	0.0%
Total	57	100.0%

Hvilke religiøse tendenser finder du generelt blandt de mennesker, du møder som præst? - En søgen efter fællesskab

	Respondents	Percent
Slet ikke	1	1.8%
I ringe grad	18	31.6%
I nogen grad	22	38.6%
I høj grad	14	24.6%
Ved ikke	2	3.5%
Ikke aktuelt	0	0.0%
Total	57	100.0%

Hvilke religiøse tendenser finder du generelt blandt de mennesker, du møder som præst? - En søgen efter ritualer

	Respondents	Percent
Slet ikke	1	1.7%
I ringe grad	8	13.8%
I nogen grad	33	56.9%
I høj grad	15	25.9%
Ved ikke	1	1.7%
Ikke aktuelt	0	0.0%
Total	58	100.0%

Hvilke religiøse tendenser finder du generelt blandt de mennesker, du møder som præst? - Afstandstagen til religion

	Respondents	Percent
Slet ikke	8	14.3%
I ringe grad	32	57.1%
I nogen grad	14	25.0%
I høj grad	1	1.8%

	Respondents	Percent
Ved ikke	0	0.0%
Ikke aktuelt	1	1.8%
Total	56	100.0%

Er der på sygehuset/hospitalet en forventning om, at - -du står til rådighed for alle religioner eller trossamfund?

	Respondents	Percent
Slet ikke	4	8.9%
I ringe grad	3	6.7%
I nogen grad	14	31.1%
I høj grad	24	53.3%
Ved ikke	0	0.0%
Total	45	100.0%

Er der på sygehuset/hospitalet en forventning om, at - -du formidler kontakt til repræsentanter fra religioner eller trossamfund?

	Respondents	Percent
Slet ikke	2	4.5%
I ringe grad	1	2.3%
I nogen grad	16	36.4%
I høj grad	25	56.8%
Ved ikke	0	0.0%
Total	44	100.0%

Er der på sygehuset/hospitalet en forventning om, at - -dine faciliteter stilles til rådighed for religioner eller trossamfund?

	Respondents	Percent
Slet ikke	16	37.2%
I ringe grad	9	20.9%
I nogen grad	10	23.3%
I høj grad	7	16.3%
Ved ikke	1	2.3%
Total	43	100.0%

Er der på sygehuset/hospitalet en forventning om, at - -du ved noget om religioner?

	Respondents	Percent
Slet ikke	1	2.2%
I ringe grad	2	4.4%
I nogen grad	22	48.9%
I høj grad	20	44.4%
Ved ikke	0	0.0%
Total	45	100.0%

Er der på institutionen en forventning om, at - -du står til rådighed for alle religioner eller trossamfund?

	Respondents	Percent
Slet ikke	0	0.0%
I ringe grad	0	0.0%
I nogen grad	2	50.0%
I høj grad	2	50.0%
Ved ikke	0	0.0%
Total	4	100.0%

Er der på institutionen en forventning om, at - -du formidler kontakt til repræsentanter fra religioner eller trossamfund?

	Respondents	Percent
Slet ikke	1	25.0%
I ringe grad	0	0.0%
I nogen grad	3	75.0%
I høj grad	0	0.0%

	Respondents	Percent
Ved ikke	0	0.0%
Total	4	100.0%

Er der på institutionen en forventning om, at - -dine faciliteter stilles til rådighed for religioner eller trossamfund?

	Respondents	Percent
Slet ikke	3	75.0%
I ringe grad	1	25.0%
I nogen grad	0	0.0%
I høj grad	0	0.0%
Ved ikke	0	0.0%
Total	4	100.0%

Er der på institutionen en forventning om, at - -du ved noget om religioner?

	Respondents	Percent
Slet ikke	0	0.0%
I ringe grad	0	0.0%
I nogen grad	3	75.0%
I høj grad	1	25.0%
Ved ikke	0	0.0%
Total	4	100.0%

Er der på hospicet en forventning om, at - -du står til rådighed for alle religioner eller trossamfund?

	Respondents	Percent
Slet ikke	2	16.7%
I ringe grad	0	0.0%
I nogen grad	2	16.7%
I høj grad	7	58.3%
Ved ikke	1	8.3%
Total	12	100.0%

Er der på hospicet en forventning om, at - -du formidler kontakt til repræsentanter fra religioner eller trossamfund?

	Respondents	Percent
Slet ikke	1	9.1%
I ringe grad	0	0.0%
I nogen grad	3	27.3%
I høj grad	7	63.6%

	Respondents	Percent
Ved ikke	0	0.0%
Total	11	100.0%

Er der på hospicet en forventning om, at - -dine faciliteter stilles til rådighed for religioner eller trossamfund?

	Respondents	Percent
Slet ikke	3	30.0%
I ringe grad	0	0.0%
I nogen grad	2	20.0%
I høj grad	4	40.0%
Ved ikke	1	10.0%
Total	10	100.0%

Er der på hospicet en forventning om, at - -du ved noget om religioner?

	Respondents	Percent
Slet ikke	1	9.1%
I ringe grad	0	0.0%
I nogen grad	5	45.5%
I høj grad	5	45.5%
Ved ikke	0	0.0%
Total	11	100.0%

I mit arbejde som sygehus/hospitalspræst hænder det, at jeg får henvendelser angående: - Muslimske leveregler (bøn, spiseregler etc.)

	Respondents	Percent
Fra personalet	21	47.7%
Fra patienterne	8	18.2%
Nej, aldrig	21	47.7%
Total	44	100.0%

I mit arbejde som sygehus/hospitalspræst hænder det, at jeg får henvendelser angående: - Formidling af kontakt til imamer

	Respondents	Percent
Fra personalet	25	55.6%
Fra patienterne	9	20.0%
Nej, aldrig	18	40.0%
Total	45	100.0%

I mit arbejde som sygehus/hospitalspræst hænder det, at jeg får henvendelser angående: - Forskelle og ligheder mellem kristendommen og islam

	Respondents	Percent
Fra personalet	21	46.7%
Fra patienterne	14	31.1%
Nej, aldrig	20	44.4%
Total	45	100.0%

I mit arbejde som præst inden for sundhedssektoren hænder det, at jeg får henvendelser angående: - Muslimske levereregler (bøn, spiseregler etc.)

	Respondents	Percent
Fra personalet	1	25.0%
Fra patienterne	0	0.0%
Nej, aldrig	3	75.0%
Total	4	100.0%

I mit arbejde som præst inden for sundhedssektoren hænder det, at jeg får henvendelser angående: - Formidling af kontakt til imamer

	Respondents	Percent
Fra personalet	2	50.0%
Fra patienterne	1	25.0%
Nej, aldrig	1	25.0%
Total	4	100.0%

I mit arbejde som præst inden for sundhedssektoren hænder det, at jeg får henvendelser angående: - Forskelle og ligheder mellem kristendommen og islam

	Respondents	Percent
Fra personalet	2	50.0%
Fra patienterne	2	50.0%
Nej, aldrig	1	25.0%
Total	4	100.0%

I mit arbejde som hospicepræst hænder det, at jeg får henvendelser angående: - Muslimske levereregler (bøn, spiseregler etc.)

	Respondents	Percent
Fra personalet	8	72.7%
Fra patienterne	1	9.1%

	Respondents	Percent
Nej, aldrig	3	27.3%
Total	11	100.0%

I mit arbejde som hospicepræst hænder det, at jeg får henvendelser angående: - Formidling af kontakt til imamer

	Respondents	Percent
Fra personalet	4	36.4%
Fra patienterne	2	18.2%
Nej, aldrig	6	54.5%
Total	11	100.0%

I mit arbejde som hospicepræst hænder det, at jeg får henvendelser angående: - Forskelle og ligheder mellem kristendommen og islam

	Respondents	Percent
Fra personalet	10	90.9%
Fra patienterne	1	9.1%
Nej, aldrig	1	9.1%
Total	11	100.0%

I hvilken grad stemmer udsagnene for dig i dit arbejde som sygehus/hospitalspræst - Jeg trives med mine arbejdsopgaver

	Respondents	Percent
Uenig	0	0.0%
Delvist uenig	0	0.0%
Hverken enig eller uenig	1	2.2%
Delvist enig	3	6.7%
Enig	41	91.1%
Ved ikke	0	0.0%
Total	45	100.0%

I hvilken grad stemmer udsagnene for dig i dit arbejde som sygehus/hospitalspræst - Jeg kan selv bestemme mine arbejdsopgaver

	Respondents	Percent
Uenig	1	2.2%
Delvist uenig	0	0.0%
Hverken enig eller uenig	2	4.4%
Delvist enig	16	35.6%
Enig	26	57.8%
Ved ikke	0	0.0%
Total	45	100.0%

I hvilken grad stemmer udsagnene for dig i dit arbejde som sygehus/hospitalspræst - Jeg oplever, at den måde som folkekirken er organiseret på, gør det let at være sygehus/hospitalspræst

	Respondents	Percent
Uenig	1	2.3%
Delvist uenig	7	15.9%

	Respondents	Percent
Hverken enig eller uenig	8	18.2%
Delvist enig	13	29.5%
Enig	15	34.1%
Ved ikke	0	0.0%
Total	44	100.0%

I hvilken grad stemmer udsagnene for dig i dit arbejde som sygehus/hospitalspræst - Jeg har et godt samarbejde med institutionens øvrige personale

	Respondents	Percent
Uenig	0	0.0%
Delvist uenig	1	2.2%
Hverken enig eller uenig	0	0.0%
Delvist enig	12	26.7%
Enig	32	71.1%
Ved ikke	0	0.0%
Total	45	100.0%

I hvilken grad stemmer udsagnene for dig i dit arbejde som sygehus/hospitalspræst - Jeg savner en (evt. en tættere) tilknytning til et menighedsråd

	Respondents	Percent
Uenig	29	64.4%
Delvist uenig	7	15.6%
Hverken enig eller uenig	6	13.3%
Delvist enig	2	4.4%
Enig	1	2.2%
Ved ikke	0	0.0%
Total	45	100.0%

I hvilken grad stemmer udsagnene for dig i dit arbejde som sygehus/hospitalspræst - Jeg mangler hjælp til visse opgaver, fx kommunikationsarbejde

	Respondents	Percent
Uenig	11	25.0%
Delvist uenig	10	22.7%
Hverken enig eller uenig	6	13.6%
Delvist enig	9	20.5%
Enig	8	18.2%
Ved ikke	0	0.0%
Total	44	100.0%

I hvilken grad stemmer udsagnene for dig i dit arbejde som sygehus/hospitalspræst - Jeg savner en tydeligere ledelsesstruktur

	Respondents	Percent
--	-------------	---------

	Respondents	Percent
Uenig	17	38.6%
Delvist uenig	6	13.6%
Hverken enig eller uenig	11	25.0%
Delvist enig	3	6.8%
Enig	6	13.6%
Ved ikke	1	2.3%
Total	44	100.0%

I hvilken grad stemmer udsagnene for dig i dit arbejde som præst inden for sundhedssektoren - Jeg trives med mine arbejdsopgaver

	Respondents	Percent
Uenig	0	0.0%
Delvist uenig	0	0.0%
Hverken enig eller uenig	0	0.0%
Delvist enig	1	25.0%
Enig	3	75.0%
Ved ikke	0	0.0%
Total	4	100.0%

Hvilket år fik du første gange ansættelse som præst?

1973	1
1975	1
1978	1
1979	1
1980	1
1981	5
1982	1
1983	2
1984	1
1985	1
1986	3
1987	4
1989	1
1990	3
1991	2
1992	3
1993	2
1994	2

1995	3
1996	1
1997	2
1998	2
1999	2
2000	1
2001	4
2002	1
2003	2
2004	2
2005	3
2006	5
2007	2
2008	1
2009	1
2011	1
2012	1
2013	1
Total	70

Hvilket år blev du ansat som præst inden for sundhedssektoren?

1985	1
1986	2
1987	3
1989	1
1990	1
1992	1
1994	2
1995	4
1996	2
1997	3
1998	4
1999	4
2000	2
2001	1
2003	1
2004	2
2005	3
2006	2
2007	2
2008	9
2009	1

2010	3
2011	2
2012	6
2013	8
Total	70

Kirkelige handlinger

	Observed minimum	Observed maximum	Average Respondents	
Det kan være vanskeligt at opgøre præcist, men angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som sygehus/hospitalspræst pr. år: - Antal gudstjenester med nadver	0.00	52.00	11.79	48
Det kan være vanskeligt at opgøre præcist, men angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som sygehus/hospitalspræst pr. år: - Antal gudstjenester uden nadver	0.00	50.00	9.20	45
Det kan være vanskeligt at opgøre præcist, men angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som sygehus/hospitalspræst pr. år: - Antal bisættelser	0.00	45.00	7.22	46
Det kan være vanskeligt at opgøre præcist, men angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som sygehus/hospitalspræst pr. år: - Antal dåb	0.00	25.00	4.76	45
Det kan være vanskeligt at opgøre præcist, men angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som sygehus/hospitalspræst pr. år: - Antal bryllupper	0.00	10.00	3.02	49
Det kan være vanskeligt at opgøre præcist, men angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som sygehus/hospitalspræst pr. år: - Antal improviserede ritualer	0.00	300.00	48.26	47
Det kan være vanskeligt at opgøre præcist, men angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som præst inden for sundhedssektoren, pr. år: - Antal gudstjenester med nadver	4.00	30.00	13.00	4

	Observed minimum	Observed maximum	Average Respondents	
Det kan være vanskeligt at opgøre præcist, men angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som præst inden for sundhedssektoren, pr. år: - Antal gudstjenester uden nadver	0.00	25.00	14.25	4
Det kan være vanskeligt at opgøre præcist, men angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som præst inden for sundhedssektoren, pr. år: - Antal bisættelser	0.00	60.00	21.67	3
Det kan være vanskeligt at opgøre præcist, men angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som præst inden for sundhedssektoren, pr. år: - Antal dåb	0.00	4.00	1.67	3
Det kan være vanskeligt at opgøre præcist, men angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som præst inden for sundhedssektoren, pr. år: - Antal bryllupper	0.00	1.00	0.67	3
Det kan være vanskeligt at opgøre præcist, men angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som præst inden for sundhedssektoren, pr. år: - Antal improviserede ritualer	0.00	5.00	2.50	2
Det kan være vanskeligt at opgøre præcist, men angiv skønsmæssigt, hvor mange gange du udfører følgende arbejde som hospicepræst, pr. år: - Antal gudstjenester med nadver	0.00	52.00	14.58	12
Det kan være vanskeligt at opgøre præcist, men angiv skønsmæssigt, hvor mange gange du udfører følgende arbejde som hospicepræst, pr. år: - Antal gudstjenester uden nadver	3.00	30.00	20.60	10
Det kan være vanskeligt at opgøre præcist, men angiv skønsmæssigt, hvor mange gange du udfører følgende arbejde som hospicepræst, pr. år: - Antal bisættelser	0.00	15.00	3.92	12
Det kan være vanskeligt at opgøre præcist, men angiv skønsmæssigt, hvor mange gange du udfører følgende arbejde som hospicepræst, pr. år: - Antal dåb	0.00	5.00	1.20	10

	Observed minimum	Observed maximum	Average Respondents	
Det kan være vanskeligt at opgøre præcist, men angiv skønsmæssigt, hvor mange gange du udfører følgende arbejde som hospicepræst, pr. år: - Antal bryllupper	0.00	4.00	1.67	12
Det kan være vanskeligt at opgøre præcist, men angiv skønsmæssigt, hvor mange gange du udfører følgende arbejde som hospicepræst, pr. år: - Antal improviserede ritualer	8.00	100.00	35.27	11

Samtaler og andre aktiviteter

	Observed minimum	Observed maximum	Average Respondents	
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som sygehus/hospitalspræst, pr. måned: - Antal gange du har samtaler med patienter	2.00	250.00	45.76	49
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som sygehus/hospitalspræst, pr. måned: - Antal gange du har (personlige) samtaler med personalet	0.00	100.00	8.04	49
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som sygehus/hospitalspræst, pr. måned: - Antal gange du drøfter etiske spørgsmål med personalet	0.00	100.00	9.22	50
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som sygehus/hospitalspræst, pr. måned: - Antal gange du underviser	0.00	25.00	2.71	48
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som sygehus/hospitalspræst, pr. måned: - Antal gange du har samtalegrupper	0.00	10.00	1.77	45
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som sygehus/hospitalspræst, pr. måned: - Antal gange du har højskoledage/'Præstens time'/Studiekreds e.l.	0.00	45.00	2.09	45
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som sygehus/hospitalspræst, pr. måned: - Antal gange hvor der er foredrag, koncerter eller andre aktiviteter med folk udefra	0.00	10.00	0.92	42

	Observed minimum	Observed maximum	Average	Respondents
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som sygehus/hospitalspræst, pr. måned: - Antal personalemøder på institutionen	0.00	12.00	2.68	46
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som sygehus/hospitalspræst, pr. måned: - Antal gange med andre åndelige aktiviteter (fx meditation)	0.00	10.00	1.12	41
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som præst inden for sundhedssektoren, pr. måned: - Antal gange du har samtaler med patienter	8.00	60.00	28.00	3
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som præst inden for sundhedssektoren, pr. måned: - Antal gange du har (personlige) samtaler med personalet	1.00	15.00	6.00	3
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som præst inden for sundhedssektoren, pr. måned: - Antal gange du drøfter etiske spørgsmål med personalet	1.00	20.00	7.33	3
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som præst inden for sundhedssektoren, pr. måned: - Antal gange du underviser	0.00	3.00	1.50	2
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som præst inden for sundhedssektoren, pr. måned: - Antal gange du har samtalegrupper	0.00	3.00	1.33	3
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som præst inden for sundhedssektoren, pr. måned: - Antal gange du har højskoledage/'Præstens time'/Studiekreds e.l.	0.00	0.00	0.00	2
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som præst inden for sundhedssektoren, pr. måned: - Antal gange hvor der er foredrag, koncerter eller andre aktiviteter med folk udefra	1.00	8.00	4.50	2

	Observed minimum	Observed maximum	Average	Respondents
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som præst inden for sundhedssektoren, pr. måned: - Antal personalemøder på institutionen	0.00	1.00	0.50	2
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som præst inden for sundhedssektoren, pr. måned: - Antal gange med andre åndelige aktiviteter (fx meditation)	0.00	0.00	0.00	2
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som hospicepræst, pr. måned: - Antal gange du har samtaler med patienterne	10.00	90.00	38.82	11
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som hospicepræst, pr. måned: - Antal gange du har (personlige) samtaler med personalet	2.00	40.00	13.00	11
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som hospicepræst, pr. måned: - Antal gange du drøfter etiske spørgsmål med personalet	1.00	30.00	9.82	11
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som hospicepræst, pr. måned: - Antal gange du underviser	0.00	20.00	3.30	11
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som hospicepræst, pr. måned: - Antal gange du har samtalegrupper	0.00	4.00	1.00	7
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som hospicepræst, pr. måned: - Antal gange du har højskoledage/'Præstens time'/Studiekreds e.l.	0.00	4.00	0.62	8
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som hospicepræst, pr. måned: - Antal gange hvor der er foredrag, koncerter eller andre aktiviteter med folk udefra	0.00	6.00	1.86	7
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som hospicepræst, pr. måned: - Antal personalemøder på institutionen	0.00	10.00	1.89	9

	Observed minimum	Observed maximum	Average Respondents	
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som hospicepræst, pr. måned: - Antal gange med andre åndelige aktiviteter (fx meditation)	0.00	1.00	0.43	7
Venligst angiv skønsmæssigt hvor mange timer du udfører følgende arbejde som sygehus/hospitalspræst, pr. uge: - Hvor mange timer bruger du på gudstjenester eller kirkelige handlinger	0.00	80.00	4.90	43
Venligst angiv skønsmæssigt hvor mange timer du udfører følgende arbejde som sygehus/hospitalspræst, pr. uge: - Hvor mange timer bruger du på administrativt arbejde (møder, 'papirarbejde' og lignende)	0.00	25.00	6.07	45
Venligst angiv skønsmæssigt hvor mange timer du udfører følgende arbejde som sygehus/hospitalspræst, pr. uge: - Hvor mange timer bruger du på sociale aktiviteter	0.00	15.00	3.00	39
Venligst angiv skønsmæssigt hvor mange timer du udfører følgende arbejde som sygehus/hospitalspræst, pr. uge: - Hvor mange timer bruger du på relationspleje (patienter og personale)	0.00	400.00	19.05	44
Venligst angiv skønsmæssigt hvor mange timer du udfører følgende arbejde som præst inden for sundhedssektoren, pr. uge: - Hvor mange timer bruger du på gudstjenester eller kirkelige handlinger	2.00	15.00	6.33	3
Venligst angiv skønsmæssigt hvor mange timer du udfører følgende arbejde som præst inden for sundhedssektoren, pr. uge: - Hvor mange timer bruger du på administrativt arbejde (møder, 'papirarbejde' og lignende)	2.00	8.00	5.00	3
Venligst angiv skønsmæssigt hvor mange timer du udfører følgende arbejde som præst inden for sundhedssektoren, pr. uge: - Hvor mange timer bruger du på sociale aktiviteter	8.00	15.00	11.50	2

	Observed minimum	Observed maximum	Average Respondents	
Venligst angiv skønsmæssigt hvor mange timer du udfører følgende arbejde som præst inden for sundhedssektoren, pr. uge: - Hvor mange timer bruger du på relationspleje (patienter og personale)	5.00	15.00	9.00	4
Venligst angiv skønsmæssigt hvor mange timer du udfører følgende arbejde som hospicepræst, pr. uge: - Hvor mange timer bruger du på gudstjenester eller kirkelige handlinger	0.00	15.00	3.25	10
Venligst angiv skønsmæssigt hvor mange timer du udfører følgende arbejde som hospicepræst, pr. uge: - Hvor mange timer bruger du på administrativt arbejde (møder, 'papirarbejde' og lignende)	0.00	5.00	2.10	10
Venligst angiv skønsmæssigt hvor mange timer du udfører følgende arbejde som hospicepræst, pr. uge: - Hvor mange timer bruger du på sociale aktiviteter	0.00	4.00	1.25	8
Venligst angiv skønsmæssigt hvor mange timer du udfører følgende arbejde som hospicepræst, pr. uge: - Hvor mange timer bruger du på relationspleje (patienter og personale)	1.00	14.00	6.73	11
Hvor stor andel af dit arbejde i institutionen vil du vurdere anvendes til sjælesorg? (Opgiv i procent)	10.00	99.00	70.34	62

Indtast venligst din alder

	minimum	maximum	Average Respondents	
	29.00	67.00	53.86	59

Appendiks 2.2: Kodebog for præster inden for kriminalforsorgen

Hvilket stift hører du under?

	Respondents	Percent
København	4	10.3%
Helsingør	4	10.3%
Roskilde	7	17.9%
Lolland-Falster	3	7.7%
Fyn	1	2.6%
Haderslev	3	7.7%
Ribe	3	7.7%
Århus	4	10.3%
Viborg	4	10.3%
Ålborg	6	15.4%
Total	39	100.0%

Har du tidligere haft en anden stilling som funktionspræst?

	Respondents	Percent
Ja	11	27.5%
Nej	29	72.5%
Total	40	100.0%

Hvilken betegnelse er mest dækkende for de(n) stilling(er) som funktionspræst, som du tidligere har haft? (gerne flere kryds)

	Respondents	Percent
Ungdomspræst/gadepæst	1	9.1%
Studenterpæst	1	9.1%
Sygehus/hospitalspæst	6	54.5%
Hospicepæst	0	0.0%
Fængselspæst	1	9.1%
Arresthuspæst	3	27.3%
Værnspræst	2	18.2%
Beredskabspæst	0	0.0%
Flygtninge-indvandrerpæst	2	18.2%
Døvepæst	0	0.0%

	Respondents	Percent
Præst for hørehæmmede	0	0.0%
Gadepræst	0	0.0%
Korshærspræst	1	9.1%
Pilgrimspræst	0	0.0%
Stiftspræst/konsulent	0	0.0%
Andet	0	0.0%
Total	11	100.0%

Hvilken betegnelse dækker bedst over din nuværende stilling? (sæt gerne flere kryds)

	Respondents	Percent
Arresthuspræst	30	75.0%
Fængselspræst	14	35.0%
Total	40	100.0%

Hvad beskriver bedst din nuværende stilling?

	Respondents	Percent
Arresthus- og/eller fængselspræst med en kvote (inkl. 100% stillinger)	24	60.0%
Arresthus- og/eller fængselspræst inden for rådighedsordningen	16	40.0%
Total	40	100.0%

Er din stilling som arresthus- og/eller fængselspræst kombineret med andre funktionspræstestillinger?

	Respondents	Percent
Ja	2	8.3%
Nej	22	91.7%
Total	24	100.0%

Hvilken betegnelse er mest dækkende for den anden del af din stilling?

	Respondents	Percent
Ungdomspræst/gadepræst	0	0.0%
Studenterpræst	0	0.0%
Sygehus/hospitalspræst	0	0.0%
Hospicepræst	0	0.0%
Værnspræst	0	0.0%
Beredskabspræst	0	0.0%

	Respondents	Percent
Flygtninge-indvandrerpræst	1	50.0%
Døvepræst	0	0.0%
Præst for hørehæmmede	0	0.0%
Gadepræst	0	0.0%
Korshærspræst	1	50.0%
Pilgrimspræst	0	0.0%
Stiftspræst/konsulent	1	50.0%
Andet	0	0.0%
Total	2	100.0%

Hvordan er din stilling som arresthus-og/eller fængselspræst finansieret? (sæt gerne flere kryds)

	Respondents	Percent
Fællesfonden	13	61.9%
Lokalfinansieret	2	9.5%
Kriminalforsorgen	4	19.0%
Rådighedsordning	1	4.8%
Andet	2	9.5%
Total	21	100.0%

Hvordan finansieres følgende i fængslet? (sæt evt. flere kryds) - Vin/brød til nadver

	Respondents	Percent
Institutionen	5	38.5%
Kirkekassen/sognet	6	46.2%
Fællesfonden	1	7.7%
Stiftsbidraget	1	7.7%
Provstiudvalgskassen	0	0.0%
Lokal indsamling	0	0.0%
Jeg betaler det selv	0	0.0%
Ved ikke	0	0.0%
Ikke aktuelt	0	0.0%
Total	13	100.0%

Hvordan finansieres følgende i fængslet? (sæt evt. flere kryds) - Kirkemusikere

	Respondents	Percent
Institutionen	8	61.5%
Kirkekassen/sognet	2	15.4%
Fællesfonden	1	7.7%
Stiftsbidraget	2	15.4%
Provstiudvalgskassen	1	7.7%
Lokal indsamling	0	0.0%
Jeg betaler det selv	0	0.0%
Ved ikke	0	0.0%
Ikke aktuelt	0	0.0%
Total	13	100.0%

Hvordan finansieres følgende i fængslet? (sæt evt. flere kryds) - Koncerter

	Respondents	Percent
Institutionen	6	50.0%
Kirkekassen/sognet	3	25.0%
Fællesfonden	1	8.3%
Stiftsbidraget	1	8.3%
Provstiudvalgskassen	2	16.7%
Lokal indsamling	2	16.7%
Jeg betaler det selv	0	0.0%
Ved ikke	0	0.0%
Ikke aktuelt	0	0.0%
Total	12	100.0%

Hvordan finansieres følgende i fængslet? (sæt evt. flere kryds) - Kirkekaffe og lign.

	Respondents	Percent
Institutionen	9	69.2%
Kirkekassen/sognet	3	23.1%
Fællesfonden	1	7.7%
Stiftsbidraget	1	7.7%
Provstiudvalgskassen	1	7.7%
Lokal indsamling	3	23.1%

	Respondents	Percent
Jeg betaler det selv	1	7.7%
Ved ikke	0	0.0%
Ikke aktuelt	0	0.0%
Total	13	100.0%

Hvordan finansieres følgende i fængslet? (sæt evt. flere kryds) - Computer og/eller telefon

	Respondents	Percent
Institutionen	9	69.2%
Kirkekassen/sognet	7	53.8%
Fællesfonden	0	0.0%
Stiftsbidraget	0	0.0%
Provstiudvalgskassen	0	0.0%
Lokal indsamling	0	0.0%
Jeg betaler det selv	1	7.7%
Ved ikke	0	0.0%
Ikke aktuelt	0	0.0%
Total	13	100.0%

Hvordan finansieres følgende i fængslet? (sæt evt. flere kryds) - Kursusdeltagelse

	Respondents	Percent
Institutionen	3	23.1%
Kirkekassen/sognet	2	15.4%
Fællesfonden	1	7.7%
Stiftsbidraget	5	38.5%
Provstiudvalgskassen	0	0.0%
Lokal indsamling	0	0.0%
Jeg betaler det selv	1	7.7%
Ved ikke	1	7.7%
Ikke aktuelt	2	15.4%
Total	13	100.0%

Hvordan finansieres følgende i fængslet? (sæt evt. flere kryds) - Foredragsholdere

	Respondents	Percent
Institutionen	5	41.7%

	Respondents	Percent
Kirkekassen/sognet	1	8.3%
Fællesfonden	1	8.3%
Stiftsbidraget	0	0.0%
Provstiudvalgskassen	1	8.3%
Lokal indsamling	1	8.3%
Jeg betaler det selv	0	0.0%
Ved ikke	0	0.0%
Ikke aktuelt	4	33.3%
Total	12	100.0%

Hvordan finansieres følgende i dit arbejde i arresthuset? (sæt evt. flere kryds) - Vin/brød til nadver

	Respondents	Percent
Institutionen	2	8.3%
Kirkekassen/sognet	16	66.7%
Fællesfonden	0	0.0%
Stiftsbidraget	0	0.0%
Provstiudvalgskassen	3	12.5%
Lokal indsamling	0	0.0%
Jeg betaler det selv	0	0.0%
Ved ikke	0	0.0%
Ikke aktuelt	3	12.5%
Total	24	100.0%

Hvordan finansieres følgende i dit arbejde i arresthuset? (sæt evt. flere kryds) - Kirkemusikere

	Respondents	Percent
Institutionen	2	8.0%
Kirkekassen/sognet	19	76.0%
Fællesfonden	0	0.0%
Stiftsbidraget	0	0.0%
Provstiudvalgskassen	2	8.0%
Lokal indsamling	0	0.0%
Jeg betaler det selv	0	0.0%
Ved ikke	0	0.0%

	Respondents	Percent
Ikke aktuelt	3	12.0%
Total	25	100.0%

Hvordan finansieres følgende i dit arbejde i arresthuset? (sæt evt. flere kryds) - Koncerter

	Respondents	Percent
Institutionen	2	11.1%
Kirkekassen/sognet	5	27.8%
Fællesfonden	0	0.0%
Stiftsbidraget	0	0.0%
Provstiudvalgskassen	0	0.0%
Lokal indsamling	0	0.0%
Jeg betaler det selv	0	0.0%
Ved ikke	0	0.0%
Ikke aktuelt	12	66.7%
Total	18	100.0%

Hvordan finansieres følgende i dit arbejde i arresthuset? (sæt evt. flere kryds) - Kirkekaffe og lign.

	Respondents	Percent
Institutionen	10	41.7%
Kirkekassen/sognet	10	41.7%
Fællesfonden	0	0.0%
Stiftsbidraget	0	0.0%
Provstiudvalgskassen	2	8.3%
Lokal indsamling	2	8.3%
Jeg betaler det selv	2	8.3%
Ved ikke	0	0.0%
Ikke aktuelt	1	4.2%
Total	24	100.0%

Hvordan finansieres følgende i dit arbejde i arresthuset? (sæt evt. flere kryds) - Computer og/eller telefon

	Respondents	Percent
Institutionen	2	10.0%
Kirkekassen/sognet	11	55.0%

	Respondents	Percent
Fællesfonden	1	5.0%
Stiftsbidraget	0	0.0%
Provstiudvalgskassen	0	0.0%
Lokal indsamling	0	0.0%
Jeg betaler det selv	1	5.0%
Ved ikke	0	0.0%
Ikke aktuelt	5	25.0%
Total	20	100.0%

Hvordan finansieres følgende i dit arbejde i arresthuset? (sæt evt. flere kryds) - Kursusdeltagelse

	Respondents	Percent
Institutionen	1	4.3%
Kirkekassen/sognet	4	17.4%
Fællesfonden	5	21.7%
Stiftsbidraget	8	34.8%
Provstiudvalgskassen	1	4.3%
Lokal indsamling	0	0.0%
Jeg betaler det selv	0	0.0%
Ved ikke	1	4.3%
Ikke aktuelt	3	13.0%
Total	23	100.0%

Hvordan finansieres følgende i dit arbejde i arresthuset? (sæt evt. flere kryds) - Foredragsholdere

	Respondents	Percent
Institutionen	1	5.9%
Kirkekassen/sognet	2	11.8%
Fællesfonden	0	0.0%
Stiftsbidraget	0	0.0%
Provstiudvalgskassen	1	5.9%
Lokal indsamling	0	0.0%
Jeg betaler det selv	0	0.0%
Ved ikke	0	0.0%
Ikke aktuelt	14	82.4%

	Respondents	Percent
Total	17	100.0%

Hvilke forhold har du i fængslet?

	Respondents	Percent
Præstekontor	10	76.9%
Fælleskontor med institutionens øvrige personale	3	23.1%
Kirkerum	12	92.3%
Stillerum	2	15.4%
Institutions-e-mail	9	69.2%
Adgang til institutionens intranet	8	61.5%
Andet:	4	30.8%
Total	13	100.0%

Hvilke forhold har du i arresthuset?

	Respondents	Percent
Præstekontor	1	7.7%
Fælleskontor med institutionens øvrige personale	2	15.4%
Kirkerum	3	23.1%
Stillerum	0	0.0%
Institutions-email	2	15.4%
Adgang til institutionens intranet	2	15.4%
Andet:	7	53.8%
Total	13	100.0%

Hvor vigtigt er følgende for at etablere kontakt mellem præst og indsatte i fængslet? - Hjemmeside

	Respondents	Percent
Meget vigtigt	0	0.0%
Vigtigt	1	9.1%
Ikke så vigtigt	1	9.1%
Slet ikke vigtigt	1	9.1%
Ikke relevant	8	72.7%
Total	11	100.0%

Hvor vigtigt er følgende for at etablere kontakt mellem præst og indsatte i fængslet? - Opslagstavle

	Respondents	Percent
--	-------------	---------

	Respondents	Percent
Meget vigtigt	4	33.3%
Vigtigt	7	58.3%
Ikke så vigtigt	1	8.3%
Slet ikke vigtigt	0	0.0%
Ikke relevant	0	0.0%
Total	12	100.0%

Hvor vigtigt er følgende for at etablere kontakt mellem præst og indsatte i fængslet? - Brochure

	Respondents	Percent
Meget vigtigt	3	27.3%
Vigtigt	3	27.3%
Ikke så vigtigt	3	27.3%
Slet ikke vigtigt	1	9.1%
Ikke relevant	1	9.1%
Total	11	100.0%

Hvor vigtigt er følgende for at etablere kontakt mellem præst og indsatte i fængslet? - At personalet henviser

	Respondents	Percent
Meget vigtigt	2	15.4%
Vigtigt	6	46.2%
Ikke så vigtigt	4	30.8%
Slet ikke vigtigt	0	0.0%
Ikke relevant	1	7.7%
Total	13	100.0%

Hvor vigtigt er følgende for at etablere kontakt mellem præst og indsatte i fængslet? - At jeg selv går rundt på gangene

	Respondents	Percent
Meget vigtigt	10	76.9%
Vigtigt	3	23.1%
Ikke så vigtigt	0	0.0%
Slet ikke vigtigt	0	0.0%
Ikke relevant	0	0.0%

	Respondents	Percent
Total	13	100.0%

Hvor vigtigt er følgende for at etablere kontakt mellem præst og de indsatte i arresthuset? - Hjemmeside

	Respondents	Percent
Meget vigtigt	0	0.0%
Vigtigt	0	0.0%
Ikke så vigtigt	1	5.0%
Slet ikke vigtigt	2	10.0%
Ikke relevant	17	85.0%
Total	20	100.0%

Hvor vigtigt er følgende for at etablere kontakt mellem præst og de indsatte i arresthuset? - Opslagstavle

	Respondents	Percent
Meget vigtigt	5	21.7%
Vigtigt	14	60.9%
Ikke så vigtigt	2	8.7%
Slet ikke vigtigt	0	0.0%
Ikke relevant	2	8.7%
Total	23	100.0%

Hvor vigtigt er følgende for at etablere kontakt mellem præst og de indsatte i arresthuset? - Brochure

	Respondents	Percent
Meget vigtigt	2	11.8%
Vigtigt	6	35.3%
Ikke så vigtigt	5	29.4%
Slet ikke vigtigt	1	5.9%
Ikke relevant	3	17.6%
Total	17	100.0%

Hvor vigtigt er følgende for at etablere kontakt mellem præst og de indsatte i arresthuset? - At personalet henviser

	Respondents	Percent
--	-------------	---------

	Respondents	Percent
Meget vigtigt	14	56.0%
Vigtigt	11	44.0%
Ikke så vigtigt	0	0.0%
Slet ikke vigtigt	0	0.0%
Ikke relevant	0	0.0%
Total	25	100.0%

Hvor vigtigt er følgende for at etablere kontakt mellem præst og de indsatte i arresthuset? - At jeg selv går rundt på gangene

	Respondents	Percent
Meget vigtigt	22	88.0%
Vigtigt	3	12.0%
Ikke så vigtigt	0	0.0%
Slet ikke vigtigt	0	0.0%
Ikke relevant	0	0.0%
Total	25	100.0%

Hvordan går du generelt klædt i dit arbejde som fængselspræst?

	Respondents	Percent
Præstekjole	0	0.0%
Civil med kirkelige/religiøse symboler (som 'præsteflip', halskæde med kors, emblemer etc)	2	15.4%
Civil uden synlige kirkelige/religiøse symboler	10	76.9%
Andet:	1	7.7%
Total	13	100.0%

Hvordan går du klædt i dit arbejde som fængselspræst, når du gennemfører kirkelige handlinger?

	Respondents	Percent
Præstekjole	12	92.3%
Civil med kirkelige/religiøse symboler (som præsteflip, halskæde med kors, emblemer etc.)	0	0.0%
Civil uden kirkelige/religiøse symboler	1	7.7%
Andet:	0	0.0%

	Respondents	Percent
Total	13	100.0%

Hvordan går du generelt klædt i dit arbejde som arresthuspræst?

	Respondents	Percent
Præstekjole	0	0.0%
Civil med kirkelige/religiøse symboler (som 'præsteflip', halskæde med kors, emblemer etc)	4	15.4%
Civil uden synlige kirkelige/religiøse symboler	20	76.9%
Andet:	2	7.7%
Total	26	100.0%

Hvordan går du klædt i dit arbejde som arresthuspræst, når du gennemfører kirkelige handlinger?

	Respondents	Percent
Præstekjole	23	88.5%
Civil med kirkelige/religiøse symboler (som præsteflip, halskæde med kors, emblemer etc.)	1	3.8%
Civil uden synlige kirkelige/religiøse symboler	2	7.7%
Andet:	0	0.0%
Total	26	100.0%

Hvilke religiøse tendenser finder du generelt blandt de mennesker, du møder som præst? - En søgen tilbage til rødderne

	Respondents	Percent
Slet ikke	1	2.9%
I ringe grad	9	26.5%
I nogen grad	17	50.0%
I høj grad	5	14.7%
Ved ikke	1	2.9%
Ikke aktuelt	1	2.9%
Total	34	100.0%

Hvilke religiøse tendenser finder du generelt blandt de mennesker, du møder som præst? - Udomatisk tilgang til det kristne trosindhold

	Respondents	Percent
Slet ikke	0	0.0%

	Respondents	Percent
I ringe grad	2	5.7%
I nogen grad	17	48.6%
I høj grad	14	40.0%
Ved ikke	1	2.9%
Ikke aktuelt	1	2.9%
Total	35	100.0%

Hvilke religiøse tendenser finder du generelt blandt de mennesker, du møder som præst? - De religiøse verdensbilleder blandes

	Respondents	Percent
Slet ikke	1	2.9%
I ringe grad	2	5.7%
I nogen grad	21	60.0%
I høj grad	10	28.6%
Ved ikke	0	0.0%
Ikke aktuelt	1	2.9%
Total	35	100.0%

Hvilke religiøse tendenser finder du generelt blandt de mennesker, du møder som præst? - En usikkerhed overfor, hvad kristendommen handler om

	Respondents	Percent
Slet ikke	1	2.8%
I ringe grad	2	5.6%
I nogen grad	24	66.7%
I høj grad	8	22.2%
Ved ikke	0	0.0%
Ikke aktuelt	1	2.8%
Total	36	100.0%

Hvilke religiøse tendenser finder du generelt blandt de mennesker, du møder som præst? - Større åbenhed overfor det religiøse

	Respondents	Percent
Slet ikke	0	0.0%
I ringe grad	1	2.9%
I nogen grad	14	40.0%

	Respondents	Percent
I høj grad	16	45.7%
Ved ikke	2	5.7%
Ikke aktuelt	2	5.7%
Total	35	100.0%

Hvilke religiøse tendenser finder du generelt blandt de mennesker, du møder som præst? - Søgen efter religiøs erfaring/oplevelse

	Respondents	Percent
Slet ikke	0	0.0%
I ringe grad	6	18.8%
I nogen grad	13	40.6%
I høj grad	12	37.5%
Ved ikke	0	0.0%
Ikke aktuelt	1	3.1%
Total	32	100.0%

Hvilke religiøse tendenser finder du generelt blandt de mennesker, du møder som præst? - Fokus på krop og sundhed

	Respondents	Percent
Slet ikke	1	2.9%
I ringe grad	9	25.7%
I nogen grad	18	51.4%
I høj grad	5	14.3%
Ved ikke	0	0.0%
Ikke aktuelt	2	5.7%
Total	35	100.0%

Hvilke religiøse tendenser finder du generelt blandt de mennesker, du møder som præst? - Fokus på selvudvikling

	Respondents	Percent
Slet ikke	0	0.0%
I ringe grad	10	27.8%
I nogen grad	16	44.4%
I høj grad	9	25.0%
Ved ikke	0	0.0%

	Respondents	Percent
Ikke aktuelt	1	2.8%
Total	36	100.0%

Hvilke religiøse tendenser finder du generelt blandt de mennesker, du møder som præst? - En søgen efter faste rammer og klare svar

	Respondents	Percent
Slet ikke	0	0.0%
I ringe grad	7	20.0%
I nogen grad	16	45.7%
I høj grad	11	31.4%
Ved ikke	0	0.0%
Ikke aktuelt	1	2.9%
Total	35	100.0%

Hvilke religiøse tendenser finder du generelt blandt de mennesker, du møder som præst? - En søgen efter fællesskab

	Respondents	Percent
Slet ikke	0	0.0%
I ringe grad	4	11.4%
I nogen grad	13	37.1%
I høj grad	17	48.6%
Ved ikke	0	0.0%
Ikke aktuelt	1	2.9%
Total	35	100.0%

Hvilke religiøse tendenser finder du generelt blandt de mennesker, du møder som præst? - En søgen efter ritualer

	Respondents	Percent
Slet ikke	0	0.0%
I ringe grad	8	24.2%
I nogen grad	13	39.4%
I høj grad	11	33.3%
Ved ikke	0	0.0%
Ikke aktuelt	1	3.0%
Total	33	100.0%

Hvilke religiøse tendenser finder du generelt blandt de mennesker, du møder som præst? - Afstandstagen til religion

	Respondents	Percent
Slet ikke	4	12.1%
I ringe grad	20	60.6%
I nogen grad	7	21.2%
I høj grad	0	0.0%
Ved ikke	1	3.0%
Ikke aktuelt	1	3.0%
Total	33	100.0%

Er der i fængslet en forventning om, at - -du står til rådighed for alle religioner eller trossamfund?

	Respondents	Percent
Slet ikke	0	0.0%
I ringe grad	1	7.7%
I nogen grad	5	38.5%
I høj grad	7	53.8%
Ved ikke	0	0.0%
Total	13	100.0%

Er der i fængslet en forventning om, at - -du formidler kontakt til repræsentanter fra religioner eller trossamfund?

	Respondents	Percent
Slet ikke	0	0.0%
I ringe grad	1	7.7%
I nogen grad	3	23.1%
I høj grad	9	69.2%
Ved ikke	0	0.0%
Total	13	100.0%

Er der i fængslet en forventning om, at - -dine faciliteter stilles til rådighed for religioner eller trossamfund?

	Respondents	Percent
Slet ikke	2	16.7%
I ringe grad	4	33.3%
I nogen grad	4	33.3%

	Respondents	Percent
I høj grad	2	16.7%
Ved ikke	0	0.0%
Total	12	100.0%

Er der i fængslet en forventning om, at - -du ved noget om religioner?

	Respondents	Percent
Slet ikke	0	0.0%
I ringe grad	2	15.4%
I nogen grad	4	30.8%
I høj grad	7	53.8%
Ved ikke	0	0.0%
Total	13	100.0%

Er der i arresthuset en forventning om, at - -du står til rådighed for alle religioner eller trossamfund?

	Respondents	Percent
Slet ikke	3	11.5%
I ringe grad	4	15.4%
I nogen grad	10	38.5%
I høj grad	8	30.8%
Ved ikke	1	3.8%
Total	26	100.0%

Er der i arresthuset en forventning om, at - -du formidler kontakt til repræsentanter fra religioner eller trossamfund?

	Respondents	Percent
Slet ikke	4	16.0%
I ringe grad	7	28.0%
I nogen grad	8	32.0%
I høj grad	5	20.0%
Ved ikke	1	4.0%
Total	25	100.0%

Er der i arresthuset en forventning om, at - -dine faciliteter stilles til rådighed for religioner eller trossamfund?

	Respondents	Percent
Slet ikke	9	37.5%
I ringe grad	2	8.3%
I nogen grad	5	20.8%
I høj grad	2	8.3%
Ved ikke	6	25.0%
Total	24	100.0%

Er der i arresthuset en forventning om, at - -du ved noget om religioner?

	Respondents	Percent
Slet ikke	0	0.0%
I ringe grad	3	12.5%
I nogen grad	11	45.8%
I høj grad	8	33.3%
Ved ikke	2	8.3%
Total	24	100.0%

I mit arbejde som fængselspræst hænder det, at jeg får henvendelser angående: - Muslimske levereregler (bøn, spiseregler etc.)

	Respondents	Percent
Fra personalet	5	38.5%
Fra de indsatte	8	61.5%
Nej, aldrig	3	23.1%
Total	13	100.0%

I mit arbejde som fængselspræst hænder det, at jeg får henvendelser angående: - Formidling af kontakt til imamer

	Respondents	Percent
Fra personalet	4	33.3%
Fra de indsatte	9	75.0%
Nej, aldrig	2	16.7%
Total	12	100.0%

I mit arbejde som fængselspræst hænder det, at jeg får henvendelser angående: - Forskelle og ligheder mellem kristendommen og islam

	Respondents	Percent
Fra personalet	5	38.5%
Fra de indsatte	13	100.0%
Nej, aldrig	0	0.0%
Total	13	100.0%

I mit arbejde som arresthuspræst hænder det, at jeg får henvendelser angående: - Muslimske levereregler (bøn, spiseregler etc.)

	Respondents	Percent
Fra personalet	3	12.0%
Fra de indsatte	8	32.0%
Nej, aldrig	16	64.0%
Total	25	100.0%

I mit arbejde som arresthuspræst hænder det, at jeg får henvendelser angående: - Formidling af kontakt til imamer

	Respondents	Percent
Fra personalet	3	11.5%
Fra de indsatte	16	61.5%
Nej, aldrig	9	34.6%
Total	26	100.0%

I mit arbejde som arresthuspræst hænder det, at jeg får henvendelser angående: - Forskelle og ligheder mellem kristendommen og islam

	Respondents	Percent
Fra personalet	7	26.9%
Fra de indsatte	19	73.1%
Nej, aldrig	4	15.4%
Total	26	100.0%

I hvilken grad stemmer udsagnene for dig i dit arbejde som fængselspræst - Jeg trives med mine arbejdsopgaver

	Respondents	Percent
Uenig	0	0.0%
Delvist uenig	0	0.0%

	Respondents	Percent
Hverken enig eller uenig	0	0.0%
Delvist enig	1	7.7%
Enig	12	92.3%
Ved ikke	0	0.0%
Total	13	100.0%

I hvilken grad stemmer udsagnene for dig i dit arbejde som fængselspræst - Jeg kan selv bestemme mine arbejdsopgaver

	Respondents	Percent
Uenig	0	0.0%
Delvist uenig	0	0.0%
Hverken enig eller uenig	0	0.0%
Delvist enig	7	53.8%
Enig	6	46.2%
Ved ikke	0	0.0%
Total	13	100.0%

I hvilken grad stemmer udsagnene for dig i dit arbejde som fængselspræst - Jeg har et godt samarbejde med institutionens øvrige personale

	Respondents	Percent
Uenig	0	0.0%
Delvist uenig	0	0.0%
Hverken enig eller uenig	0	0.0%
Delvist enig	4	30.8%
Enig	9	69.2%
Ved ikke	0	0.0%
Total	13	100.0%

I hvilken grad stemmer udsagnene for dig i dit arbejde som fængselspræst - Jeg savner en (evt. en tættere) tilknytning til et menighedsråd

	Respondents	Percent
Uenig	8	66.7%
Delvist uenig	2	16.7%
Hverken enig eller uenig	2	16.7%
Delvist enig	0	0.0%

	Respondents	Percent
Enig	0	0.0%
Ved ikke	0	0.0%
Total	12	100.0%

I hvilken grad stemmer udsagnene for dig i dit arbejde som fængselspræst - Jeg mangler hjælp til visse opgaver, fx kommunikationsarbejde

	Respondents	Percent
Uenig	6	46.2%
Delvist uenig	0	0.0%
Hverken enig eller uenig	0	0.0%
Delvist enig	6	46.2%
Enig	1	7.7%
Ved ikke	0	0.0%
Total	13	100.0%

I hvilken grad stemmer udsagnene for dig i dit arbejde som arresthuspræst - Jeg trives med mine arbejdsopgaver

	Respondents	Percent
Uenig	0	0.0%
Delvist uenig	0	0.0%
Hverken enig eller uenig	0	0.0%
Delvist enig	6	23.1%
Enig	20	76.9%
Ved ikke	0	0.0%
Total	26	100.0%

I hvilken grad stemmer udsagnene for dig i dit arbejde som arresthuspræst - Jeg kan selv bestemme mine arbejdsopgaver

	Respondents	Percent
Uenig	0	0.0%
Delvist uenig	0	0.0%
Hverken enig eller uenig	0	0.0%
Delvist enig	9	34.6%
Enig	17	65.4%

	Respondents	Percent
Ved ikke	0	0.0%
Total	26	100.0%

I hvilken grad stemmer udsagnene for dig i dit arbejde som arresthuspræst - Jeg har et godt samarbejde med institutionens øvrige personale

	Respondents	Percent
Uenig	0	0.0%
Delvist uenig	0	0.0%
Hverken enig eller uenig	1	3.8%
Delvist enig	5	19.2%
Enig	20	76.9%
Ved ikke	0	0.0%
Total	26	100.0%

I hvilken grad stemmer udsagnene for dig i dit arbejde som arresthuspræst - Jeg savner en (evt. en tættere) tilknytning til et menighedsråd

	Respondents	Percent
Uenig	16	66.7%
Delvist uenig	3	12.5%
Hverken enig eller uenig	5	20.8%
Delvist enig	0	0.0%
Enig	0	0.0%
Ved ikke	0	0.0%
Total	24	100.0%

I hvilken grad stemmer udsagnene for dig i dit arbejde som arresthuspræst - Jeg mangler hjælp til visse opgaver, fx kommunikationsarbejde

	Respondents	Percent
Uenig	6	24.0%
Delvist uenig	3	12.0%
Hverken enig eller uenig	3	12.0%
Delvist enig	13	52.0%
Enig	0	0.0%
Ved ikke	0	0.0%
Total	25	100.0%

Køn:

	Respondents	Percent
Kvinde	20	57.1%
Mand	15	42.9%
Total	35	100.0%

Hvor har du studeret teologi?

	Respondents	Percent
Aarhus	20	57.1%
København	14	40.0%
Andet	1	2.9%
Total	35	100.0%

Har du taget, eller er i du gang med at tage efter- og videreuddannelse gennem Teologisk Pædagogisk Center (TPC)?

	Respondents	Percent
Ja	20	57.1%
Nej	15	42.9%
Total	35	100.0%

Føler du behov for efteruddannelse?

	Respondents	Percent
Nej	7	20.6%
Ja - uddyb gerne på hvilke områder	21	61.8%
Ikke aktuelt / Ved ikke	6	17.6%
Total	34	100.0%

Hvilket år fik du første gang ansættelse som præst?

1979	1
1980	1
1982	1
1983	1
1988	1
1990	3
1991	1

1992	2
1993	3
1995	1
1996	3
1997	1
1998	2
2000	2
2002	3
2003	1
2004	2
2006	1
2007	3
2008	1
2010	1
2011	2
2012	1
2013	1

Hvilket år blev du ansat som præst inden for kriminalforsorgens område?

1992	1
1994	2
1999	1
2000	3
2002	1
2003	1
2005	1
2006	2
2007	3
2008	2
2009	1
2010	5
2011	4
2012	6
2013	5
Total	38

Kirkelige handlinger

	Observed minimum	Observed maximum	Average Respondents
--	---------------------	---------------------	---------------------

	Observed minimum	Observed maximum	Average Respondents	
Det kan være vanskeligt at opgøre præcist, men angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som fængselspræst, pr. år: - Antal gudstjenester med nadver	6.00	75.00	38.15	13
Det kan være vanskeligt at opgøre præcist, men angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som fængselspræst, pr. år: - Antal gudstjenester uden nadver	0.00	75.00	17.67	12
Det kan være vanskeligt at opgøre præcist, men angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som fængselspræst, pr. år: - Antal bisættelser	0.00	10.00	1.10	10
Det kan være vanskeligt at opgøre præcist, men angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som fængselspræst, pr. år: - Antal dåb	0.00	25.00	3.90	10
Det kan være vanskeligt at opgøre præcist, men angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som fængselspræst, pr. år: - Antal bryllupper	0.00	12.00	2.25	12
Det kan være vanskeligt at opgøre præcist, men angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som fængselspræst, pr. år: - Antal improviserede ritualer	1.00	50.00	11.50	12
Det kan være vanskeligt at opgøre præcist, men angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som arresthuspræst, pr. år: - Antal gudstjenester med nadver	0.00	40.00	6.52	21
Det kan være vanskeligt at opgøre præcist, men angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som arresthuspræst, pr. år: - Antal gudstjenester uden nadver	0.00	78.00	9.39	23
Det kan være vanskeligt at opgøre præcist, men angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som arresthuspræst, pr. år: - Antal bisættelser	0.00	1.00	0.13	15

	Observed minimum	Observed maximum	Average Respondents	
Det kan være vanskeligt at opgøre præcist, men angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som arresthuspræst, pr. år: - Antal dåb	0.00	3.00	0.51	16
Det kan være vanskeligt at opgøre præcist, men angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som arresthuspræst, pr. år: - Antal bryllupper	0.00	3.00	1.00	22
Det kan være vanskeligt at opgøre præcist, men angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som arresthuspræst, pr. år: - Antal improviserede ritualer	0.00	20.00	5.55	22
Samtaler og andre aktiviteter				
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som fængselspræst, pr. måned: - Antal gange du har samtaler med de indsatte	4.00	700.00	99.08	12
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som fængselspræst, pr. måned: - Antal gange du har (personlige) samtaler med personalet	0.00	100.00	13.04	12
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som fængselspræst, pr. måned: - Antal gange du drøfter etiske spørgsmål med personalet	0.00	50.00	8.32	11
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som fængselspræst, pr. måned: - Antal gange du underviser	0.00	15.00	3.42	10
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som fængselspræst, pr. måned: - Antal gange du har samtalegrupper	0.00	52.00	8.38	8
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som fængselspræst, pr. måned: - Antal gange du har højskoledage/Præstens time/Studiekreds e.l.	0.00	52.00	7.55	11

Samtaler og andre aktiviteter

Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som fængselspræst, pr. måned: - Antal personalemøder i fængslet	0.00	70.00	7.64	11
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som fængselspræst, pr. måned: - Antal gange med andre åndelige aktiviteter (fx meditation)	0.00	26.00	4.27	11
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som fængselspræst, pr. måned: - Antal gange hvor der er foredrag, koncerter eller andre aktiviteter med folk udefra	0.00	5.00	1.68	11
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som arresthuspræst, pr. måned: - Antal gange du har samtaler med de indsatte	1.00	700.00	41.54	26
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som arresthuspræst, pr. måned: - Antal gange du har (personlige) samtaler med personalet	0.00	100.00	6.62	21
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som arresthuspræst, pr. måned: - Antal gange du underviser	0.00	6.00	0.53	19
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som arresthuspræst, pr. måned: - Antal gange du har samtalegrupper	0.00	52.00	3.08	19
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som arresthuspræst, pr. måned: - Antal gange du har højskoledage/Præstens time'/Studiekreds e.l.	0.00	52.00	2.85	20
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som arresthuspræst, pr. måned: - Antal personalemøder på institutionen	0.00	70.00	4.15	20
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som arresthuspræst, pr. måned: - Antal gange med andre åndelige aktiviteter (fx meditation)	0.00	52.00	4.37	19

Samtaler og andre aktiviteter

Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som arrestuspræst, pr. måned: - Antal gange med foredrag, koncerter eller andet med folk udefra	0.00	6.00	0.50	20
Venligst angiv skønsmæssigt hvor mange timer du udfører følgende arbejde som fængselspræst, pr. uge: - Hvor mange timer bruger du på gudstjenester eller kirkelige handlinger	2.00	10.00	4.90	10
Venligst angiv skønsmæssigt hvor mange timer du udfører følgende arbejde som fængselspræst, pr. uge: - Hvor mange timer bruger du på administrativt arbejde (møder, 'papirarbejde' og lignende)	1.00	10.00	4.40	10
Venligst angiv skønsmæssigt hvor mange timer du udfører følgende arbejde som fængselspræst, pr. uge: - Hvor mange timer bruger du på sociale aktiviteter	0.00	20.00	5.90	10
Venligst angiv skønsmæssigt hvor mange timer du udfører følgende arbejde som fængselspræst, pr. uge: - Hvor mange timer bruger du på relationspleje (indsatte og personale)	0.00	15.00	6.80	10
Venligst angiv skønsmæssigt hvor mange timer du udfører følgende arbejde som arrestuspræst, pr. uge: - Hvor mange timer bruger du på gudstjenester eller kirkelige handlinger	0.00	4.00	1.34	24
Venligst angiv skønsmæssigt hvor mange timer du udfører følgende arbejde som arrestuspræst, pr. uge: - Hvor mange timer bruger du på administrativt arbejde (møder, 'papirarbejde' og lignende)	0.00	4.00	0.86	21
Venligst angiv skønsmæssigt hvor mange timer du udfører følgende arbejde som arrestuspræst, pr. uge: - Hvor mange timer bruger du på sociale aktiviteter	0.00	5.00	0.82	20
Venligst angiv skønsmæssigt hvor mange timer du udfører følgende arbejde som arrestuspræst, pr. uge: - Hvor mange timer bruger du på relationspleje (indsatte og personale)	0.00	10.00	3.27	22

Samtaler og andre aktiviteter

Hvor stor andel af dit arbejde i fængslet vil du vurdere anvendes til sjælesorg? (Opgiv i procent)	40.00	75.00	58.08	13
Hvor stor andel af dit arbejde i arresthuset vil du vurdere anvendes til sjælesorg? (Opgiv i procent)	20.00	100.00	72.93	27

Indtast venligst din alder

	minimum	maximum	Average Respondents	
	33.00	66.00	51.37	35

Appendiks 2.3: Kodebog for præster i Forsvaret

Hvilket stift hører du under? (udover din tilknytning som værnspæst til Københavns stift)

	Respondents	Percent
København	9	17.0%
Helsingør	7	13.2%
Roskilde	7	13.2%
Lolland-Falster	0	0.0%
Fyn	7	13.2%
Haderslev	4	7.5%
Ribe	3	5.7%
Århus	4	7.5%
Viborg	7	13.2%
Ålborg	5	9.4%
Total	53	100.0%

Har du tidligere haft en anden stilling som funktionspræst?

	Respondents	Percent
Ja	13	23.6%
Nej	42	76.4%
Total	55	100.0%

Hvilken betegnelse er mest dækkende for de(n) stilling(er) som funktionspræst, som du tidligere har haft? (gerne flere kryds)

	Respondents	Percent
Ungdomspræst/gadepæst	0	0.0%
Studenterpæst	1	8.3%
Sygehus/hospitalspæst	6	50.0%
Hospicepæst	0	0.0%
Fængselspæst	1	8.3%
Arresthuspæst	2	16.7%
Værnspæst	2	16.7%
Beredskabspæst	1	8.3%
Flygtninge-indvandrerpæst	0	0.0%
Døvepæst	0	0.0%

	Respondents	Percent
Præst for hørehæmmede	1	8.3%
Gadepræst	0	0.0%
Korshærspræst	0	0.0%
Pilgrimspræst	0	0.0%
Stiftspræst/konsulent	0	0.0%
Andet	2	16.7%
Total	12	100.0%

Er din stilling som præst i Forsvaret for nuværende kombineret med andre funktionspræstestillinger?

	Respondents	Percent
Ja	12	21.8%
Nej	43	78.2%
Total	55	100.0%

Hvilken betegnelse er mest dækkende for den anden del af din stilling?

	Respondents	Percent
Ungdomspræst/gadepræst	0	0.0%
Studenterpræst	1	9.1%
Sygehus/hospitalspræst	0	0.0%
Hospicepræst	0	0.0%
Fængselspræst	0	0.0%
Arresthuspræst	3	27.3%
Værnspræst	1	9.1%
Beredskabspræst	4	36.4%
Flygtninge-indvandrerpræst	0	0.0%
Døvepræst	0	0.0%
Præst for hørehæmmede	1	9.1%
Gadepræst	0	0.0%
Korshærspræst	0	0.0%
Pilgrimspræst	0	0.0%
Stiftspræst/konsulent	0	0.0%
Andet	1	9.1%
Total	11	100.0%

Hvilke(t) værn er du tilknyttet?

	Respondents	Percent
Hæren	8	66.7%
Flyvevåbnet	1	8.3%
Søværnet	3	25.0%
Hjemmeværnet	1	8.3%
Total	12	100.0%

Har du været udsendt eller på leaveafløsning?

	Respondents	Percent
Ja	44	80.0%
Nej	11	20.0%
Total	55	100.0%

Anvender du Håndbog for Feltpræster?

	Respondents	Percent
Ja	26	60.5%
Nej	12	27.9%
Ikke aktuelt	4	9.3%
Anden litteratur	1	2.3%
Total	43	100.0%

Hvilke forhold har du i Forsvaret, når du er udsendt?

	Respondents	Percent
Præstekontor	20	64.5%
Fælleskontor med institutionens øvrige personale	15	48.4%
Kirkerum	22	71.0%
Stillerum	0	0.0%
E-mailadresse gennem Forsvaret	23	74.2%
Adgang til Forsvarets intranet	27	87.1%
Andet:	8	25.8%
Total	31	100.0%

Hvor vigtigt er følgende for at etablere kontakt mellem præst og pårørende til kombattanter i Forsvaret? - Hjemmeside

	Respondents	Percent
--	-------------	---------

	Respondents	Percent
Meget vigtigt	7	24.1%
Vigtigt	12	41.4%
Ikke så vigtigt	4	13.8%
Slet ikke vigtigt	2	6.9%
Ikke relevant	4	13.8%
Total	29	100.0%

Hvor vigtigt er følgende for at etablere kontakt mellem præst og pårørende til kombattanter i Forsvaret? - Opslagstavle

	Respondents	Percent
Meget vigtigt	4	14.3%
Vigtigt	6	21.4%
Ikke så vigtigt	9	32.1%
Slet ikke vigtigt	4	14.3%
Ikke relevant	5	17.9%
Total	28	100.0%

Hvor vigtigt er følgende for at etablere kontakt mellem præst og pårørende til kombattanter i Forsvaret? - Brochure

	Respondents	Percent
Meget vigtigt	1	3.4%
Vigtigt	12	41.4%
Ikke så vigtigt	10	34.5%
Slet ikke vigtigt	3	10.3%
Ikke relevant	3	10.3%
Total	29	100.0%

Hvor vigtigt er følgende for at etablere kontakt mellem præst og pårørende til kombattanter i Forsvaret? - At personel henviser

	Respondents	Percent
Meget vigtigt	14	46.7%
Vigtigt	13	43.3%
Ikke så vigtigt	1	3.3%
Slet ikke vigtigt	0	0.0%
Ikke relevant	2	6.7%

	Respondents	Percent
Total	30	100.0%

Hvor vigtigt er følgende for at etablere kontakt mellem præst og pårørende til kombattanter i Forsvaret? - At jeg er aktivt opsøgende

	Respondents	Percent
Meget vigtigt	16	51.6%
Vigtigt	10	32.3%
Ikke så vigtigt	3	9.7%
Slet ikke vigtigt	0	0.0%
Ikke relevant	2	6.5%
Total	31	100.0%

Jeg har mulighed for tilfredsstillende at deltage i kombattanters repatriering.

	Respondents	Percent
Slet ikke	1	3.4%
I ringe grad	6	20.7%
I nogen grad	9	31.0%
I høj grad	10	34.5%
Ved ikke	0	0.0%
Ikke aktuelt	3	10.3%
Total	29	100.0%

Hvilke forhold har du, når du er feltpræst i Danmark?

	Respondents	Percent
Præstekontor	8	40.0%
Fælleskontor med institutionens øvrige personale	5	25.0%
Kirkerum	2	10.0%
Stillerum	0	0.0%
Emailadresse gennem Forsvaret	6	30.0%
Adgang til Forsvarets intranet	8	40.0%
Andet:	6	30.0%
Total	20	100.0%

Hvilke religiøse tendenser finder du generelt blandt de mennesker, du møder som værnspæst? - En søgen tilbage til rødderne

	Respondents	Percent
--	-------------	---------

	Respondents	Percent
Slet ikke	0	0.0%
I ringe grad	6	17.1%
I nogen grad	21	60.0%
I høj grad	7	20.0%
Ved ikke	0	0.0%
Ikke aktuelt	1	2.9%
Total	35	100.0%

Hvilke religiøse tendenser finder du generelt blandt de mennesker, du møder som værnspæst? - Udogmatisk tilgang til det kristne trosindhold

	Respondents	Percent
Slet ikke	0	0.0%
I ringe grad	2	5.7%
I nogen grad	16	45.7%
I høj grad	16	45.7%
Ved ikke	0	0.0%
Ikke aktuelt	1	2.9%
Total	35	100.0%

Hvilke religiøse tendenser finder du generelt blandt de mennesker, du møder som værnspæst? - De religiøse verdensbilleder blandes

	Respondents	Percent
Slet ikke	0	0.0%
I ringe grad	8	22.9%
I nogen grad	16	45.7%
I høj grad	9	25.7%
Ved ikke	1	2.9%
Ikke aktuelt	1	2.9%
Total	35	100.0%

Hvilke religiøse tendenser finder du generelt blandt de mennesker, du møder som værnspæst? - En usikkerhed overfor, hvad kristendommen handler om

	Respondents	Percent
Slet ikke	1	2.9%
I ringe grad	4	11.8%

	Respondents	Percent
I nogen grad	19	55.9%
I høj grad	9	26.5%
Ved ikke	1	2.9%
Ikke aktuelt	0	0.0%
Total	34	100.0%

Hvilke religiøse tendenser finder du generelt blandt de mennesker, du møder som værnspæst? - Større åbenhed overfor det religiøse

	Respondents	Percent
Slet ikke	0	0.0%
I ringe grad	1	2.9%
I nogen grad	15	42.9%
I høj grad	17	48.6%
Ved ikke	2	5.7%
Ikke aktuelt	0	0.0%
Total	35	100.0%

Hvilke religiøse tendenser finder du generelt blandt de mennesker, du møder som værnspæst? - Søger efter religiøs erfaring/oplevelse

	Respondents	Percent
Slet ikke	0	0.0%
I ringe grad	13	37.1%
I nogen grad	16	45.7%
I høj grad	5	14.3%
Ved ikke	1	2.9%
Ikke aktuelt	0	0.0%
Total	35	100.0%

Hvilke religiøse tendenser finder du generelt blandt de mennesker, du møder som værnspæst? - Fokus på krop og sundhed

	Respondents	Percent
Slet ikke	2	5.9%
I ringe grad	2	5.9%
I nogen grad	13	38.2%
I høj grad	16	47.1%

	Respondents	Percent
Ved ikke	1	2.9%
Ikke aktuelt	0	0.0%
Total	34	100.0%

Hvilke religiøse tendenser finder du generelt blandt de mennesker, du møder som værnspæst? - Fokus på selvudvikling

	Respondents	Percent
Slet ikke	1	2.9%
I ringe grad	6	17.6%
I nogen grad	17	50.0%
I høj grad	9	26.5%
Ved ikke	1	2.9%
Ikke aktuelt	0	0.0%
Total	34	100.0%

Hvilke religiøse tendenser finder du generelt blandt de mennesker, du møder som værnspæst? - En søgen efter faste rammer og klare svar

	Respondents	Percent
Slet ikke	1	2.9%
I ringe grad	6	17.6%
I nogen grad	16	47.1%
I høj grad	10	29.4%
Ved ikke	1	2.9%
Ikke aktuelt	0	0.0%
Total	34	100.0%

Hvilke religiøse tendenser finder du generelt blandt de mennesker, du møder som værnspæst? - En søgen efter fællesskab

	Respondents	Percent
Slet ikke	0	0.0%
I ringe grad	5	14.7%
I nogen grad	14	41.2%
I høj grad	15	44.1%
Ved ikke	0	0.0%
Ikke aktuelt	0	0.0%

	Respondents	Percent
Total	34	100.0%

Hvilke religiøse tendenser finder du generelt blandt de mennesker, du møder som værnspæst? - En søgen efter ritualer

	Respondents	Percent
Slet ikke	0	0.0%
I ringe grad	4	11.8%
I nogen grad	15	44.1%
I høj grad	14	41.2%
Ved ikke	1	2.9%
Ikke aktuelt	0	0.0%
Total	34	100.0%

Hvilke religiøse tendenser finder du generelt blandt de mennesker, du møder som værnspæst? - Afstandstagen til religion

	Respondents	Percent
Slet ikke	4	11.8%
I ringe grad	20	58.8%
I nogen grad	9	26.5%
I høj grad	1	2.9%
Ved ikke	0	0.0%
Ikke aktuelt	0	0.0%
Total	34	100.0%

I mit arbejde som værnspæst hænder det, at jeg får henvendelser angående: - Muslimske levereregler (bøn, spiseregler etc.)

	Respondents	Percent
Fra kombattanter	13	38.2%
Fra Forsvarets øvrige personale	17	50.0%
Nej, aldrig	16	47.1%
Total	34	100.0%

I mit arbejde som værnspæst hænder det, at jeg får henvendelser angående: - Formidling af kontakt til imamer

	Respondents	Percent
Fra kombattanter	3	8.8%

	Respondents	Percent
Fra Forsvarets øvrige personale	5	14.7%
Nej, aldrig	28	82.4%
Total	34	100.0%

I mit arbejde som værnspæst hænder det, at jeg får henvendelser angående: - Forskelle og ligheder mellem kristendommen og islam

	Respondents	Percent
Fra kombattanter	21	60.0%
Fra Forsvarets øvrige personale	21	60.0%
Nej, aldrig	9	25.7%
Total	35	100.0%

I mit arbejde som værnspæst hænder det, at jeg får henvendelser angående: - Forskelle og ligheder mellem kristendommen og Asatro

	Respondents	Percent
Fra kombattanter	18	51.4%
Fra Forsvarets øvrige personale	11	31.4%
Nej, aldrig	16	45.7%
Total	35	100.0%

I hvilken grad stemmer udsagnene for dig i dit arbejde som værnspæst - Jeg trives med mine arbejdsopgaver

	Respondents	Percent
Uenig	0	0.0%
Delvist uenig	2	5.6%
Hverken enig eller uenig	1	2.8%
Delvist enig	6	16.7%
Enig	27	75.0%
Ved ikke	0	0.0%
Total	36	100.0%

I hvilken grad stemmer udsagnene for dig i dit arbejde som værnspæst - Jeg kan selv bestemme mine arbejdsopgaver

	Respondents	Percent
Uenig	0	0.0%

	Respondents	Percent
Delvist uenig	2	5.6%
Hverken enig eller uenig	1	2.8%
Delvist enig	13	36.1%
Enig	20	55.6%
Ved ikke	0	0.0%
Total	36	100.0%

I hvilken grad stemmer udsagnene for dig i dit arbejde som værnspæst - Jeg oplever, at den måde som folkekirken er organiseret på, gør det let at være værnspæst

	Respondents	Percent
Uenig	2	5.6%
Delvist uenig	2	5.6%
Hverken enig eller uenig	4	11.1%
Delvist enig	12	33.3%
Enig	15	41.7%
Ved ikke	1	2.8%
Total	36	100.0%

I hvilken grad stemmer udsagnene for dig i dit arbejde som værnspæst - Jeg har et godt samarbejde med Forsvarets øvrige personale

	Respondents	Percent
Uenig	0	0.0%
Delvist uenig	0	0.0%
Hverken enig eller uenig	3	8.3%
Delvist enig	2	5.6%
Enig	31	86.1%
Ved ikke	0	0.0%
Total	36	100.0%

I hvilken grad stemmer udsagnene for dig i dit arbejde som værnspæst - Jeg savner en (evt. en tættere) tilknytning til et menighedsråd

	Respondents	Percent
Uenig	28	77.8%
Delvist uenig	2	5.6%
Hverken enig eller uenig	4	11.1%

	Respondents	Percent
Delvist enig	1	2.8%
Enig	0	0.0%
Ved ikke	1	2.8%
Total	36	100.0%

I hvilken grad stemmer udsagnene for dig i dit arbejde som værnspæst - Jeg mangler hjælp til visse opgaver, fx kommunikationsarbejde

	Respondents	Percent
Uenig	15	41.7%
Delvist uenig	6	16.7%
Hverken enig eller uenig	6	16.7%
Delvist enig	5	13.9%
Enig	3	8.3%
Ved ikke	1	2.8%
Total	36	100.0%

I hvilken grad stemmer udsagnene for dig i dit arbejde som værnspæst - Jeg savner en tydeligere ledelsesstruktur

	Respondents	Percent
Uenig	20	55.6%
Delvist uenig	5	13.9%
Hverken enig eller uenig	4	11.1%
Delvist enig	6	16.7%
Enig	1	2.8%
Ved ikke	0	0.0%
Total	36	100.0%

Køn:

	Respondents	Percent
Kvinde	4	11.4%
Mand	31	88.6%
Total	35	100.0%

					Respondents	Percent
Hvor	har	du	studeret	teologi?	Respondents	Percent
Aarhus					18	51.4%
København					17	48.6%
Andet					0	0.0%
Total					35	100.0%

Har du taget, eller er du i gang med at tage efter- og videreuddannelse gennem Teologisk Pædagogisk Center (TPC)?

		Respondents	Percent
Ja		19	55.9%
Nej		15	44.1%
Total		34	100.0%

Føler du behov for efteruddannelse?

		Respondents	Percent
Nej		10	28.6%
Ja - uddyb gerne på hvilke områder		11	31.4%
Ikke aktuelt / Ved ikke		14	40.0%
Total		35	100.0%

Køn

		Respondents	Percent
Mand		62	74.7%
Kvinde		21	25.3%
Total		83	100.0%

Erfaring med udsendelse

		Respondents	Percent
Ingen eller kun lidt erfaring		11	22.9%
Noget erfaring		14	29.2%
Meget erfaring		23	47.9%
Total		48	100.0%

Hvilket år fik du første gange ansættelse som præst? (Hvis du ikke husker det præcist, så angiv et ca. årstal)

1983	3
1985	2
1986	3
1987	1
1989	1
1990	2
1992	1
1994	2
1995	1
1996	4
1997	5
1998	2
1999	1
2000	2
2001	1
2002	6
2003	4
2004	3
2005	2
2006	3
2007	1
2008	1
2009	1
2010	3

Hvilket år blev du ansat som præst inden for Forsvaret? (Hvis du ikke husker det præcist, så angiv et ca. årstal)

1985	2
1986	1
1987	1
1990	1
1993	1
1996	3
1998	5
2000	2
2002	3
2003	4
2004	4

2005	4
2006	4
2007	5
2008	6
2009	1
2010	4
2011	3
2013	1

Kirkelige handlinger

	minimum	maximum	Average Respondents	
Det kan være vanskeligt at opgøre præcist, men angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som værnspæst pr. år: - Antal gudstjenester med nadver	0.00	52.00	15.82	38
Det kan være vanskeligt at opgøre præcist, men angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som værnspæst pr. år: - Antal gudstjenester uden nadver	0.00	50.00	4.82	34
Det kan være vanskeligt at opgøre præcist, men angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som værnspæst pr. år: - Antal bisættelser	0.00	4.00	0.69	29
Det kan være vanskeligt at opgøre præcist, men angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som værnspæst pr. år: - Antal dåb	0.00	5.00	1.35	31
Det kan være vanskeligt at opgøre præcist, men angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som værnspæst pr. år: - Antal bryllupper	0.00	5.00	1.27	30
Det kan være vanskeligt at opgøre præcist, men angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som værnspæst pr. år: - Antal improviserede ritualer	0.00	50.00	5.93	30

Samtaler og andre aktiviteter

	minimum	maximum	Average Respondents	
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som værnspæst, pr. måned: - Antal gange du har samtaler med kombattanter	0.00	50.00	11.21	28

	minimum	maximum	Average Respondents	
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som værnspæst, pr. måned: - Antal gange du har (personlige) samtaler med øvrigt personel	1.00	50.00	10.34	32
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som værnspæst, pr. måned: - Antal gange du drøfter etiske spørgsmål	0.00	60.00	10.13	30
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som værnspæst, pr. måned: - Antal gange du underviser	0.00	10.00	2.31	26
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som værnspæst, pr. måned: - Antal gange du har samtalegrupper	0.00	5.00	1.12	24
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som værnspæst, pr. måned: - Antal gange hvor der er aktiviteter med folk udefra	0.00	20.00	2.20	25
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde som værnspæst, pr. måned: - Antal administrative møder med Forsvarets personale	0.00	35.00	7.07	27
Venligst angiv skønsmæssigt hvor mange timer du udfører følgende arbejde som værnspæst, pr. uge: - Hvor mange timer bruger du på gudstjenester eller kirkelige handlinger	0.00	20.00	4.57	27
Venligst angiv skønsmæssigt hvor mange timer du udfører følgende arbejde som værnspæst, pr. uge: - Hvor mange timer bruger du på administrativt arbejde (møder, 'papirarbejde' og lignende)	0.00	40.00	4.82	27
Venligst angiv skønsmæssigt hvor mange timer du udfører følgende arbejde som værnspæst, pr. uge: - Hvor mange timer bruger du på sociale aktiviteter	0.00	28.00	6.55	22
Venligst angiv skønsmæssigt hvor mange timer du udfører følgende arbejde som værnspæst, pr. uge: - Hvor mange timer bruger du på relationspleje	0.00	50.00	8.31	27
Indtast venligst din alder:	1.00	80.00	43.61	31
	minimum	maximum	Average Respondents	

	minimum	maximum	Average Respondents	
	32.00	62.00	49.12	34

År for ansættelse som værnspæst af reserven

1985	1
1986	1
1994	1
1996	3
1998	2
1999	1
2002	2
2003	7
2004	2
2005	4
2006	3
2007	3
2008	6
2010	7
2011	1
2012	2
Total	46

Appendiks 2.4: Kodebog for Initiativpræster

Hvilket stift hører du under?

	Respondents	Percent
København	7	17.1%
Helsingør	3	7.3%
Roskilde	2	4.9%
Lolland-Falster	2	4.9%
Fyn	2	4.9%
Haderslev	3	7.3%
Ribe	1	2.4%
Århus	11	26.8%
Viborg	5	12.2%
Ålborg	5	12.2%
Total	41	100.0%

Har du tidligere haft en anden stilling med særlige opgaver?

	Respondents	Percent
Ja	14	32.6%
Nej	29	67.4%
Total	43	100.0%

Hvilken betegnelse er mest dækkende for de(n) stilling(er), som du tidligere har haft? (gerne flere krydser)

	Respondents	Percent
Ungdomspræst	4	36.4%
Studenterpræst	3	27.3%
Sygehus/hospitalspræst	1	9.1%
Hospicepræst	0	0.0%
Fængselspræst	1	9.1%
Arresthuspræst	0	0.0%
Værnspræst	0	0.0%
Beredskabspræst	0	0.0%
Flygtninge-indvandrerpræst	0	0.0%
Døvepræst	0	0.0%

	Respondents	Percent
Gadepræst	1	9.1%
Præst for hørehæmmede	0	0.0%
Korshærspræst	2	18.2%
Stiftspræst/konsulent	1	9.1%
Andet:	2	18.2%
Total	11	100.0%

Hvilken betegnelse dækker bedst over din nuværende stilling? (sæt gerne flere krydser)

	Respondents	Percent
Ungdomspræst	18	42.9%
Studenterpræst	10	23.8%
Korshærspræst	9	21.4%
Gadepræst	4	9.5%
Pilgrimspræst	3	7.1%
Natkirkepræst	5	11.9%
Andet	2	4.8%
Total	42	100.0%

Hvad beskriver bedst din stilling som ungdomspræst?

	Respondents	Percent
Præst med en kvote(inklusive 100% stillinger (skriv kvoten her):	15	93.8%
Præst inden for rådighedsordningen	3	18.8%
Andet:	0	0.0%
Total	16	100.0%

Hvad beskriver bedst din stilling som studenterpræst?

	Respondents	Percent
Præst med en kvote(inklusive 100% stillinger (skriv her):	9	90.0%
Præst inden for rådighedsordningen	1	10.0%
Andet:	1	10.0%
Total	10	100.0%

Hvad beskriver bedst din stilling som korshærspræst?

	Respondents	Percent
--	-------------	---------

	Respondents	Percent
Præst med en kvote(inklusive 100% stillinger (skriv her):	6	75.0%
Præst inden for rådighedsordningen	0	0.0%
Andet:	2	25.0%
Total	8	100.0%

Hvad beskriver bedst din stilling som gadespræst?

	Respondents	Percent
Præst med en kvote(inklusive 100% stillinger (skriv her):	3	100.0%
Præst inden for rådighedsordningen	0	0.0%
Andet:	0	0.0%
Total	3	100.0%

Hvad beskriver bedst din stilling som pilgrimspræst?

	Respondents	Percent
Præst med en kvote(inklusive 100% stillinger (skriv her):	1	50.0%
Præst inden for rådighedsordningen	0	0.0%
Andet:	1	50.0%
Total	2	100.0%

Hvad beskriver bedst din stilling som natkirkepræst?

	Respondents	Percent
Præst med en kvote(inklusive 100% stillinger (skriv her):	4	80.0%
Præst inden for rådighedsordningen	1	20.0%
Andet:	0	0.0%
Total	5	100.0%

Hvad beskriver bedst din stilling som præst med særlige opgaver?

	Respondents	Percent
Præst med en kvote(inklusive 100% stillinger (skriv her):	2	100.0%
Præst inden for rådighedsordningen	0	0.0%
Andet:	0	0.0%
Total	2	100.0%

Hvordan er din stilling som præst med særlige opgaver finansieret? (sæt gerne flere krydser)

	Respondents	Percent
--	-------------	---------

	Respondents	Percent
Fællesfonden	8	22.2%
Lokalfinansieret	14	38.9%
Almindelig sognepræst under rådighedsordning	11	30.6%
Andet	2	5.6%
Ved ikke	3	8.3%
Total	36	100.0%

Hvordan finansieres følgende? (sæt evt. flere kryds) - Vin/brød til nadver

	Respondents	Percent
En institution fx universitet/arresthus/værested	3	7.7%
Kirkekassen/sognet	28	71.8%
Fællesfonden	1	2.6%
Stiftsbidraget	1	2.6%
Provstiudvalgskassen	4	10.3%
Lokal indsamling	0	0.0%
Jeg betaler det selv	1	2.6%
Ved ikke	0	0.0%
Ikke aktuelt	3	7.7%
Total	39	100.0%

Hvordan finansieres følgende? (sæt evt. flere kryds) - Kirkemusikere

	Respondents	Percent
En institution fx universitet/arresthus/værested	1	2.7%
Kirkekassen/sognet	23	62.2%
Fællesfonden	2	5.4%
Stiftsbidraget	1	2.7%
Provstiudvalgskassen	10	27.0%
Lokal indsamling	1	2.7%
Jeg betaler det selv	2	5.4%
Ved ikke	0	0.0%
Ikke aktuelt	4	10.8%
Total	37	100.0%

Hvordan finansieres følgende? (sæt evt. flere kryds) - Koncerter

	Respondents	Percent
En institution fx universitet/arresthus/værested	2	6.1%
Kirkekassen/sognet	15	45.5%
Fællesfonden	2	6.1%
Stiftsbidraget	1	3.0%
Provstiudvalgskassen	10	30.3%
Lokal indsamling	1	3.0%
Jeg betaler det selv	3	9.1%
Ved ikke	1	3.0%
Ikke aktuelt	3	9.1%
Total	33	100.0%

Hvordan finansieres følgende? (sæt evt. flere kryds) - Kirkekaffe og lign.

	Respondents	Percent
En institution fx universitet/arresthus/værested	7	19.4%
Kirkekassen/sognet	18	50.0%
Fællesfonden	2	5.6%
Stiftsbidraget	3	8.3%
Provstiudvalgskassen	5	13.9%
Lokal indsamling	0	0.0%
Jeg betaler det selv	3	8.3%
Ved ikke	0	0.0%
Ikke aktuelt	5	13.9%
Total	36	100.0%

Hvordan finansieres følgende? (sæt evt. flere kryds) - Computer og/eller telefon

	Respondents	Percent
En institution fx universitet/arresthus/værested	5	13.2%
Kirkekassen/sognet	25	65.8%
Fællesfonden	1	2.6%
Stiftsbidraget	1	2.6%
Provstiudvalgskassen	6	15.8%
Lokal indsamling	0	0.0%

	Respondents	Percent
Jeg betaler det selv	2	5.3%
Ved ikke	2	5.3%
Ikke aktuelt	1	2.6%
Total	38	100.0%

Hvordan finansieres følgende? (sæt evt. flere kryds) - Kursusdeltagelse

	Respondents	Percent
En institution fx universitet/arresthus/værested	4	10.8%
Kirkekassen/sognet	13	35.1%
Fællesfonden	4	10.8%
Stiftsbidraget	6	16.2%
Provstiudvalgskassen	12	32.4%
Lokal indsamling	0	0.0%
Jeg betaler det selv	6	16.2%
Ved ikke	1	2.7%
Ikke aktuelt	2	5.4%
Total	37	100.0%

Hvordan finansieres følgende? (sæt evt. flere kryds) - Foredragsholdere

	Respondents	Percent
En institution fx universitet/arresthus/værested	3	8.3%
Kirkekassen/sognet	14	38.9%
Fællesfonden	3	8.3%
Stiftsbidraget	4	11.1%
Provstiudvalgskassen	9	25.0%
Lokal indsamling	0	0.0%
Jeg betaler det selv	1	2.8%
Ved ikke	1	2.8%
Ikke aktuelt	8	22.2%
Total	36	100.0%

Hvor vigtigt er følgende for at etablere kontakt mellem præsten og de folk, der ønsker kontakt med præsten ? - Hjemmeside

	Respondents	Percent
--	-------------	---------

	Respondents	Percent
Meget vigtigt	7	17.9%
Vigtigt	16	41.0%
Ikke så vigtigt	10	25.6%
Slet ikke vigtigt	5	12.8%
Ikke relevant	1	2.6%
Total	39	100.0%

Hvor vigtigt er følgende for at etablere kontakt mellem præsten og de folk, der ønsker kontakt med præsten ? - Facebook eller andre sociale medier

	Respondents	Percent
Meget vigtigt	19	48.7%
Vigtigt	10	25.6%
Ikke så vigtigt	7	17.9%
Slet ikke vigtigt	2	5.1%
Ikke relevant	1	2.6%
Total	39	100.0%

Hvor vigtigt er følgende for at etablere kontakt mellem præsten og de folk, der ønsker kontakt med præsten ? - Opslagstavle

	Respondents	Percent
Meget vigtigt	4	10.3%
Vigtigt	13	33.3%
Ikke så vigtigt	16	41.0%
Slet ikke vigtigt	5	12.8%
Ikke relevant	1	2.6%
Total	39	100.0%

Hvor vigtigt er følgende for at etablere kontakt mellem præsten og de folk, der ønsker kontakt med præsten ? - Brochure

	Respondents	Percent
Meget vigtigt	4	10.3%
Vigtigt	15	38.5%
Ikke så vigtigt	19	48.7%
Slet ikke vigtigt	0	0.0%
Ikke relevant	1	2.6%

	Respondents	Percent
Total	39	100.0%

Hvor vigtigt er følgende for at etablere kontakt mellem præsten og de folk, der ønsker kontakt med præsten ? - At nogen henviser

	Respondents	Percent
Meget vigtigt	25	64.1%
Vigtigt	13	33.3%
Ikke så vigtigt	1	2.6%
Slet ikke vigtigt	0	0.0%
Ikke relevant	0	0.0%
Total	39	100.0%

Hvor vigtigt er følgende for at etablere kontakt mellem præsten og de folk, der ønsker kontakt med præsten ? - At jeg går rundt

	Respondents	Percent
Meget vigtigt	19	48.7%
Vigtigt	14	35.9%
Ikke så vigtigt	4	10.3%
Slet ikke vigtigt	2	5.1%
Ikke relevant	0	0.0%
Total	39	100.0%

Hvordan går du generelt klædt i dit arbejde (som præst med særlige opgaver)?

	Respondents	Percent
Præstekjole	1	2.6%
Civil med kirkelige/religiøse symboler (som 'præsteflip', halskæde med kors, emblemer etc)	4	10.3%
Civil uden synlige kirkelige/religiøse symboler	32	82.1%
Andet:	2	5.1%
Total	39	100.0%

Hvordan går du klædt i dit arbejde (som præst med særlige opgaver), når du gennemfører kirkelige handlinger?

	Respondents	Percent
--	-------------	---------

	Respondents	Percent
Præstekjole	34	91.9%
Civil med kirkelige/religiøse symboler (som præsteflip, halskæde med kors, emblemer etc)	2	5.4%
Civil uden synlige kirkelige/religiøse symboler	1	2.7%
Andet:	0	0.0%
Total	37	100.0%

Bærer du navneskilt?

	Respondents	Percent
Ja	1	2.6%
Nej - giv gerne en kort begrundelse:	28	71.8%
Ikke aktuelt	10	25.6%
Total	39	100.0%

Hvilke religiøse tendenser finder du generelt blandt de mennesker, du møder som præst? - En søgen tilbage til rødderne

	Respondents	Percent
Slet ikke	1	2.6%
I ringe grad	10	26.3%
I nogen grad	18	47.4%
I høj grad	5	13.2%
Ved ikke	4	10.5%
Ikke aktuelt	0	0.0%
Total	38	100.0%

Hvilke religiøse tendenser finder du generelt blandt de mennesker, du møder som præst? - Udognatisk tilgang til det kristne trosindhold

	Respondents	Percent
Slet ikke	0	0.0%
I ringe grad	1	2.6%
I nogen grad	10	26.3%
I høj grad	26	68.4%
Ved ikke	1	2.6%
Ikke aktuelt	0	0.0%
Total	38	100.0%

Hvilke religiøse tendenser finder du generelt blandt de mennesker, du møder som præst? - De religiøse verdensbilleder blandes

	Respondents	Percent
Slet ikke	0	0.0%
I ringe grad	1	2.6%
I nogen grad	23	60.5%
I høj grad	13	34.2%
Ved ikke	1	2.6%
Ikke aktuelt	0	0.0%
Total	38	100.0%

Hvilke religiøse tendenser finder du generelt blandt de mennesker, du møder som præst? - En usikkerhed overfor, hvad kristendommen handler om

	Respondents	Percent
Slet ikke	0	0.0%
I ringe grad	3	7.9%
I nogen grad	15	39.5%
I høj grad	19	50.0%
Ved ikke	1	2.6%
Ikke aktuelt	0	0.0%
Total	38	100.0%

Hvilke religiøse tendenser finder du generelt blandt de mennesker, du møder som præst? - Større åbenhed overfor det religiøse

	Respondents	Percent
Slet ikke	0	0.0%
I ringe grad	1	2.6%
I nogen grad	22	57.9%
I høj grad	14	36.8%
Ved ikke	1	2.6%
Ikke aktuelt	0	0.0%
Total	38	100.0%

Hvilke religiøse tendenser finder du generelt blandt de mennesker, du møder som præst? - Søgen efter religiøs erfaring/oplevelse

	Respondents	Percent
--	-------------	---------

	Respondents	Percent
Slet ikke	0	0.0%
I ringe grad	15	39.5%
I nogen grad	12	31.6%
I høj grad	10	26.3%
Ved ikke	1	2.6%
Ikke aktuelt	0	0.0%
Total	38	100.0%

Hvilke religiøse tendenser finder du generelt blandt de mennesker, du møder som præst? - Fokus på krop og sundhed

	Respondents	Percent
Slet ikke	4	10.5%
I ringe grad	7	18.4%
I nogen grad	16	42.1%
I høj grad	10	26.3%
Ved ikke	1	2.6%
Ikke aktuelt	0	0.0%
Total	38	100.0%

Hvilke religiøse tendenser finder du generelt blandt de mennesker, du møder som præst? - Fokus på selvudvikling

	Respondents	Percent
Slet ikke	2	5.3%
I ringe grad	6	15.8%
I nogen grad	18	47.4%
I høj grad	11	28.9%
Ved ikke	1	2.6%
Ikke aktuelt	0	0.0%
Total	38	100.0%

Hvilke religiøse tendenser finder du generelt blandt de mennesker, du møder som præst? - En søgen efter faste rammer og klare svar

	Respondents	Percent
Slet ikke	1	2.7%
I ringe grad	11	29.7%

	Respondents	Percent
I nogen grad	16	43.2%
I høj grad	8	21.6%
Ved ikke	1	2.7%
Ikke aktuelt	0	0.0%
Total	37	100.0%

Hvilke religiøse tendenser finder du generelt blandt de mennesker, du møder som præst? - En søgen efter fællesskab

	Respondents	Percent
Slet ikke	0	0.0%
I ringe grad	2	5.3%
I nogen grad	17	44.7%
I høj grad	18	47.4%
Ved ikke	1	2.6%
Ikke aktuelt	0	0.0%
Total	38	100.0%

Hvilke religiøse tendenser finder du generelt blandt de mennesker, du møder som præst? - En søgen efter ritualer

	Respondents	Percent
Slet ikke	1	2.6%
I ringe grad	10	26.3%
I nogen grad	18	47.4%
I høj grad	8	21.1%
Ved ikke	1	2.6%
Ikke aktuelt	0	0.0%
Total	38	100.0%

Hvilke religiøse tendenser finder du generelt blandt de mennesker, du møder som præst? - Afstandstagen til religion

	Respondents	Percent
Slet ikke	3	7.9%
I ringe grad	19	50.0%
I nogen grad	14	36.8%
I høj grad	0	0.0%

	Respondents	Percent
Ved ikke	2	5.3%
Ikke aktuelt	0	0.0%
Total	38	100.0%

Er der de steder, du kommer, en forventning om, at - -du står til rådighed for alle religioner eller trossamfund?

	Respondents	Percent
Slet ikke	12	31.6%
I ringe grad	4	10.5%
I nogen grad	11	28.9%
I høj grad	10	26.3%
Ved ikke	1	2.6%
Total	38	100.0%

Er der de steder, du kommer, en forventning om, at - -du formidler kontakt til repræsentanter fra religioner eller trossamfund?

	Respondents	Percent
Slet ikke	8	21.1%
I ringe grad	10	26.3%
I nogen grad	13	34.2%
I høj grad	6	15.8%
Ved ikke	1	2.6%
Total	38	100.0%

Er der de steder, du kommer, en forventning om, at - -dine faciliteter stilles til rådighed for religioner eller trossamfund?

	Respondents	Percent
Slet ikke	14	36.8%
I ringe grad	12	31.6%
I nogen grad	7	18.4%
I høj grad	3	7.9%
Ved ikke	2	5.3%
Total	38	100.0%

Er der de steder, du kommer, en forventning om, at - -du ved noget om religioner?

	Respondents	Percent
--	-------------	---------

	Respondents	Percent
Slet ikke	0	0.0%
I ringe grad	4	10.5%
I nogen grad	15	39.5%
I høj grad	18	47.4%
Ved ikke	1	2.6%
Total	38	100.0%

I mit arbejde som studentpræst hænder det, at jeg får henvendelser angående: - Muslimske leveregler (bøn, spiseregler etc.)

	Respondents	Percent
Ja, fra universitetets ansatte	2	22.2%
Ja, fra de studerende	3	33.3%
Nej, aldrig	5	55.6%
Total	9	100.0%

I mit arbejde som studentpræst hænder det, at jeg får henvendelser angående: - Formidling af kontakt til imamer

	Respondents	Percent
Ja, fra universitetets ansatte	1	11.1%
Ja, fra de studerende	1	11.1%
Nej, aldrig	7	77.8%
Total	9	100.0%

I mit arbejde som studentpræst hænder det, at jeg får henvendelser angående: - Forskelle og ligheder mellem kristendommen og islam

	Respondents	Percent
Ja, fra universitetets ansatte	2	22.2%
Ja, fra de studerende	5	55.6%
Nej, aldrig	3	33.3%
Total	9	100.0%

I mit arbejde som korshærspræst hænder det, at jeg får henvendelser angående: - Muslimske leveregler (bøn, spiseregler etc.)

	Respondents	Percent
Ja, fra universitetets ansatte	0	0.0%

	Respondents	Percent
Ja, fra de studerende	1	14.3%
Nej, aldrig	6	85.7%
Total	7	100.0%

I mit arbejde som korshærspræst hænder det, at jeg får henvendelser angående: - Formidling af kontakt til imamer

	Respondents	Percent
Ja, fra universitets ansatte	1	14.3%
Ja, fra de studerende	1	14.3%
Nej, aldrig	5	71.4%
Total	7	100.0%

I mit arbejde som korshærspræst hænder det, at jeg får henvendelser angående: - Forskelle og ligheder mellem kristendommen og islam

	Respondents	Percent
Ja, fra universitets ansatte	1	14.3%
Ja, fra de studerende	1	14.3%
Nej, aldrig	5	71.4%
Total	7	100.0%

I hvilken grad stemmer udsagnene for dig i dit arbejde som præst med særlige opgaver? - Jeg trives med mine arbejdsopgaver

	Respondents	Percent
Uenig	0	0.0%
Delvist uenig	1	2.6%
Hverken enig eller uenig	2	5.3%
Delvist enig	7	18.4%
Enig	27	71.1%
Ved ikke	1	2.6%
Total	38	100.0%

I hvilken grad stemmer udsagnene for dig i dit arbejde som præst med særlige opgaver? - Jeg kan selv bestemme mine arbejdsopgaver

	Respondents	Percent
--	-------------	---------

	Respondents	Percent
Uenig	0	0.0%
Delvist uenig	1	2.6%
Hverken enig eller uenig	2	5.3%
Delvist enig	15	39.5%
Enig	19	50.0%
Ved ikke	1	2.6%
Total	38	100.0%

I hvilken grad stemmer udsagnene for dig i dit arbejde som præst med særlige opgaver? - Jeg oplever, at den måde som folkekirken er organiseret på, gør det let at præst med særlige opgaver

	Respondents	Percent
Uenig	9	23.7%
Delvist uenig	10	26.3%
Hverken enig eller uenig	5	13.2%
Delvist enig	7	18.4%
Enig	4	10.5%
Ved ikke	3	7.9%
Total	38	100.0%

I hvilken grad stemmer udsagnene for dig i dit arbejde som præst med særlige opgaver? - Jeg har et godt samarbejde med en eventuel institutions øvrige personale

	Respondents	Percent
Uenig	0	0.0%
Delvist uenig	1	2.6%
Hverken enig eller uenig	1	2.6%
Delvist enig	12	31.6%
Enig	19	50.0%
Ved ikke	5	13.2%
Total	38	100.0%

I hvilken grad stemmer udsagnene for dig i dit arbejde som præst med særlige opgaver? - Jeg savner en (evt. en tættere) tilknytning til et menighedsråd

	Respondents	Percent
Uenig	16	42.1%

	Respondents	Percent
Delvist uenig	8	21.1%
Hverken enig eller uenig	5	13.2%
Delvist enig	5	13.2%
Enig	4	10.5%
Ved ikke	0	0.0%
Total	38	100.0%

I hvilken grad stemmer udsagnene for dig i dit arbejde som præst med særlige opgaver? - Jeg mangler hjælp til visse opgaver, fx kommunikationsarbejde

	Respondents	Percent
Uenig	9	23.7%
Delvist uenig	4	10.5%
Hverken enig eller uenig	3	7.9%
Delvist enig	10	26.3%
Enig	11	28.9%
Ved ikke	1	2.6%
Total	38	100.0%

I hvilken grad stemmer udsagnene for dig i dit arbejde som præst med særlige opgaver? - Jeg savner en tydeligere ledelsesstruktur

	Respondents	Percent
Uenig	9	23.7%
Delvist uenig	4	10.5%
Hverken enig eller uenig	5	13.2%
Delvist enig	10	26.3%
Enig	9	23.7%
Ved ikke	1	2.6%
Total	38	100.0%

Køn:

	Respondents	Percent
Kvinde	20	54.1%
Mand	17	45.9%
Total	37	100.0%

Hvor har du studeret teologi?	Respondents	Percent
Aarhus	23	60.5%
København	14	36.8%
Andet	1	2.6%
Total	38	100.0%

Har du taget, eller er i du gang med at tage efter- og videreuddannelse gennem Teologisk Pædagogisk Center (TPC)?

	Respondents	Percent
Ja	18	47.4%
Nej	20	52.6%
Total	38	100.0%

Føler du behov for efteruddannelse?

	Respondents	Percent
Nej	4	10.5%
Ja - uddyb gerne på hvilke områder	29	76.3%
Ikke aktuelt / Ved ikke	5	13.2%
Total	38	100.0%

Alder

	minimum	maximum	Average Respondents
	30.00	63.00	45.82
			38

Hvilket år fik du første gang ansættelse som præst? (Hvis du ikke husker det præcist så angiv et ca. årstal)

1980	1
1982	2
1984	1
1987	1
1989	1
1990	1
1991	1
1993	2
1996	2
1998	2
1999	2
2000	1

2001	2
2002	2
2004	2
2005	2
2007	1
2008	4
2009	4
2010	4
2011	4
2012	1

Hvilket år begyndte du i din nuværende stilling som præst med særlige opgaver? (Hvis du ikke husker det præcist så angiv et ca. årstal)

1991	1
1993	1
1997	3
1999	1
2000	1
2001	1
2002	1
2006	1
2007	1
2008	1
2009	6
2010	2
2011	7
2012	10
2013	2
2014	3
Total	42

Kirkelige handlinger

	minimum	maximum	Average Respondents	
De følgende spørgsmål angår dagligdagen som præst med særlige opgaver. Det kan måske være vanskeligt at opgøre præcist, men angiv skønsmæssigt hvor mange gange du (som præst med særlige opgaver) udfører følgende pr. år: - Antal gudstjenester med nadver	0.00	80.00	17.28	40

Kirkelige handlinger

	minimum	maximum	Average Respondents	
De følgende spørgsmål angår dagligdagen som præst med særlige opgaver. Det kan måske være vanskeligt at opgøre præcist, men angiv skønsmæssigt hvor mange gange du (som præst med særlige opgaver) udfører følgende pr. år: - Antal gudstjenester uden nadver	0.00	199.00	17.72	36
De følgende spørgsmål angår dagligdagen som præst med særlige opgaver. Det kan måske være vanskeligt at opgøre præcist, men angiv skønsmæssigt hvor mange gange du (som præst med særlige opgaver) udfører følgende pr. år: - Antal bisættelser	0.00	30.00	5.46	35
De følgende spørgsmål angår dagligdagen som præst med særlige opgaver. Det kan måske være vanskeligt at opgøre præcist, men angiv skønsmæssigt hvor mange gange du (som præst med særlige opgaver) udfører følgende pr. år: - Antal dåb	0.00	50.00	7.83	35
De følgende spørgsmål angår dagligdagen som præst med særlige opgaver. Det kan måske være vanskeligt at opgøre præcist, men angiv skønsmæssigt hvor mange gange du (som præst med særlige opgaver) udfører følgende pr. år: - Antal bryllupper	0.00	15.00	3.32	34
De følgende spørgsmål angår dagligdagen som præst med særlige opgaver. Det kan måske være vanskeligt at opgøre præcist, men angiv skønsmæssigt hvor mange gange du (som præst med særlige opgaver) udfører følgende pr. år: - Antal improviserede ritualer	0.00	200.00	20.69	32

Samtaler og andre aktiviteter

	Observed minimum	Observed maximum	Average Respondents	
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde (som præst med særlige opgaver) pr. måned: - Antal gange du har samtaler	0.00	200.00	27.03	37
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde (som præst med særlige opgaver) pr. måned: - Antal gange du underviser	0.00	60.00	6.93	36

	Observed minimum	Observed maximum	Average	Respondents
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde (som præst med særlige opgaver) pr. måned: - Antal gange du har samtalegrupper	0.00	60.00	2.67	33
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde (som præst med særlige opgaver) pr. måned: - Antal gange du har højskoledage/'Præstens time'/Studiekreds e.l.	0.00	8.00	1.34	35
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde (som præst med særlige opgaver) pr. måned: - Antal gange hvor der er foredrag, koncerter eller andre aktiviteter med folk udefra	0.00	20.00	2.60	33
Angiv skønsmæssigt hvor mange gange du udfører følgende arbejde (som præst med særlige opgaver) pr. måned: - Antal gange med andre åndelige aktiviteter (fx meditation)	0.00	15.00	2.58	33